

อัตลักษณ์พื้นที่ภายในเรือนปั้นถื่นชาวมุสลิมคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

อัตลักษณ์พื้นที่ภายในเรือนปั้นถื่นชาวมุสลิมคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE INTERIOR IDENTITY OF MUSLIM VERNACULAR HOUSE AT KHLONG
TAKIEN, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Arts (Vernacular Architecture)
Department of Architecture
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2018
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	อัตลักษณ์พื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา
โดย	มณฑาทิพย์ แยมประดิษฐ์
สาขาวิชา	สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ อินพันทั้ง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

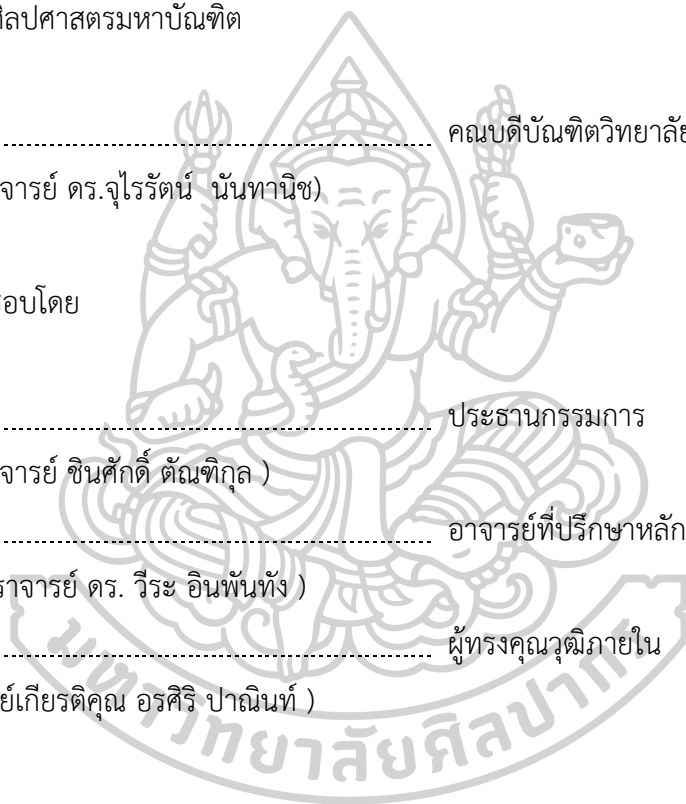
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ชินศักดิ์ ตันพิกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ อินพันทั้ง)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ศาสตราจารย์เกียรติคุณ อรศิริ ปาณินท์)

58057205 : สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : อัตลักษณ์, เรือนพื้นถิ่น, ชาวมุสลิม, คลองตะเคียน

นางสาว มณฑาทิพย์ แยมประดิษฐ์: อัตลักษณ์พื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ อินพินิจ

การศึกษาในครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาอัตลักษณ์พื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียน จ.พระนครศรีอยุธยา ตลอดจนการศึกษาการตั้งถิ่นฐาน รูปแบบทางสถาปัตยกรรม และความเชื่อที่ปรากฏภายในเรือน โดยมีการตั้งคำถามของการศึกษาว่า ชาวมุสลิมคลองตะเคียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่พหุวัฒนธรรมภาคกลางและอาศัยอยู่ในเรือนพื้นถิ่นที่มีเรือนไทยเดิมเป็นองค์ประกอบมีลักษณะที่เหมือนหรือแตกต่างจากเรือนไทยเดิมแบบประเพณีอย่างไร และอัตลักษณ์ของพื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียนมีลักษณะอย่างไร ซึ่งข้อมูลที่ได้นำมาศึกษาประกอบด้วยข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การเขียนแบบทางสถาปัตยกรรม การสัมภาษณ์ การทำแบบสอบถาม และการถ่ายภาพ จากนั้นจึงนำไปข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์รูปแบบและพื้นที่ด้วยวิธีการทางสถาปัตยกรรมและการใช้ J-Graph ในการวิเคราะห์การเข้าถึงพื้นที่

จากผลการศึกษาสามารถสรุปอัตลักษณ์ของพื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียนได้ดังนี้ 1) เรือนไทยเดิมมีความคล้ายคลึงกับเรือนแบบประเพณี บางองค์ประกอบมีการประยุกต์ให้เหมาะสมกับความเชื่อและวัฒนธรรมของผู้อยู่อาศัย 2) เรือนนิยมหันหน้าไปตามทิศทางการสัญจร 3) เรือนมีการเชื่อมต่อกันหลายหลังเพื่ออยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ด้วยชานบ้านและพื้นที่เอนกประสงค์ 4) เรือนมีการระบายอากาศผ่านองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม 4 รูปแบบ ได้แก่ จั่ว ช่องลมและหย่อง ประตู-หน้าต่าง และผนังโปร่ง 5) พื้นที่ใช้สอยภายในเรือนสามารถแบ่งได้ 13 รูปแบบ 6) เรือนมีการเข้าถึง 3-5 ระดับ 7) องค์ประกอบของเรือนไทยเดิมมีการผสมผสานวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวมุสลิมและวัฒนธรรมอื่นๆ ในพื้นที่ ได้แก่ การแบ่งพื้นที่ของคนและผีบ้านผีเรือน และการติดผ้าสีพร้อมเขียนข้อความอักษรอาหรับบริเวณหัวเสาและผนังบ้านเพื่อความเป็นสิริมงคล 8) เรือนมีการประดับตกแต่งพื้นที่ด้วยการติดชื่อเจ้าของบ้านด้วยภาษาอาหรับ รูปถ่ายบุคคลสำคัญ และของใช้จากแถบตะวันออกกลาง ทั้งนี้ ข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ อัตลักษณ์ที่แสดงออกข้างต้นนี้เป็นการบ่งบอกถึงการปฏิเสธและรับเอาความเชื่อและวัฒนธรรมอื่นที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันของชาวมุสลิมคลองตะเคียนมารังสรรค์รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีการแสดงออกถึงตัวตนอย่างชัดเจนแต่ไม่ขัดแย้ง

58057205 : Major (Vernacular Architecture)

Keyword : identity, vernacular house, muslim, khlong takien

MISS MONTHATIP YAEMPRADIT : THE INTERIOR IDENTITY OF MUSLIM
VERNACULAR HOUSE AT KHLONG TAKIEN, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR VIRA INPUNTUNG

This paper proposes to study the interior identity of Muslim vernacular house at Khlong takien, Phra nakhon si ayutthaya province. The study focuses on finding settlement, characteristic and belief that have presented in the houses. The questions of this study are what is similarities and different between traditional houses that Muslims who settled at multicultural area are lived in and thai traditional house's role? and what are identities of their traditional house's interiors? Data of study collections are gathered by documentary and fieldwork including measurement, interviews, questionnaire and photography. Then, analysis forms and spaces by architectural methods, and analysis approaches by J-Graph diagram.

From results of the study may conclude the interior identities of Muslim vernacular house at Khong takien following as; 1) their traditional house quite similar with thai traditional house but some elements has appropriation adapted to believe and culture of the owners 2) the houses face to any traffics 3) many houses within large family are connected by the inside-terrace and multipurpose area 4) the ventilation elements are categorized by 4 elements, that is inside-gables, ventilators, windows and doors, and lath walls 5) the interior can be classified by 13 functions 6) the approach has between 3 to 5 levels 7) the elements of traditional house are interacted with other cultural and believe in that area, such separating area by human area and household spirit area, red fabrics written in Arabic into columns and walls 8) the houses is decorated by door plate written houses' owner in Arabic, photo of respective persons and decoration from Middle East. In addition, these identities are indicated to how Muslim in Khlong takien decline and receive other believe and culture in the same area their live, and create forms and elements of architecture which present their obviously identities but not conflict.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยในหัวข้อ “อัตลักษณ์พื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” นี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ และความช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่าน ไม่อาจนำมากล่าวหมดได้ ผู้มีพระคุณท่านแรกที่ข้าพเจ้าใคร่ขอกราบขอบพระคุณ คือ ศาสตราจารย์ ดร. วีระ อินพันทัง ผู้ให้ความกรุณาเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และยังได้รับเกียรติจากประธานและกรรมการคุมสอบอีก 2 ท่าน คือ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ อรศิริ ปาณินท์ และ รองศาสตราจารย์ชินศักดิ์ ตันติกุล ที่ได้ให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความน่าสนใจ ถูกต้อง และสมบูรณ์มากที่สุด

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่น้องชาวคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร แห่งนี้ ที่ได้ร่วมกันลงภาคสนามในหลายๆ แห่ง รวมถึงพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแห่งนี้ อีกทั้งยังได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์จากสถานที่ต่างๆ ซึ่งมุมมองและแง่คิดเหล่านั้นเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ข้าพเจ้าเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จขึ้นมาได้

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณครอบครัว และนายกัมปนาท นิลประดับ ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จ และคอยเป็นกำลังใจในทุกๆ เรื่อง และทุกๆ ช่วงเวลาจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

มณฑาทิพย์ แยมประดิษฐ์

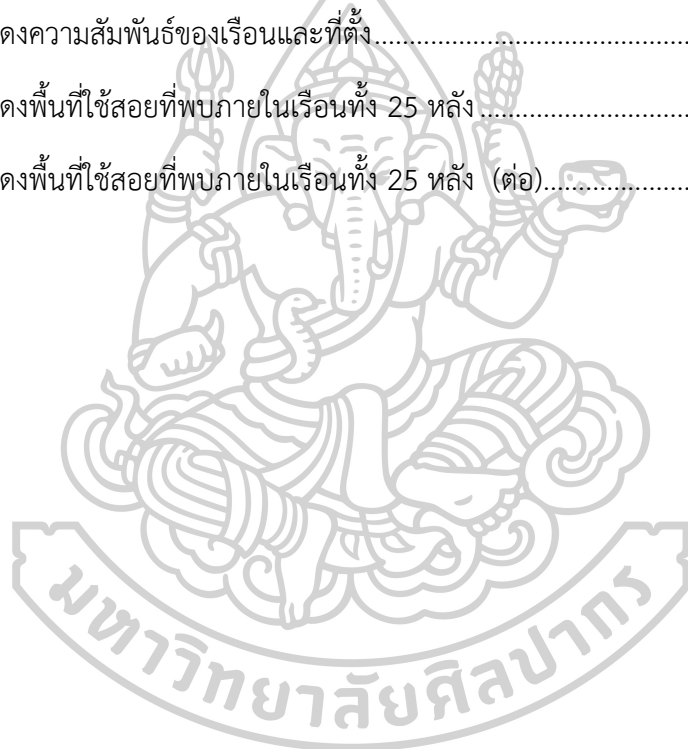
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
คำถามของการศึกษา.....	3
ขอบเขตของการศึกษา.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
แหล่งข้อมูล.....	5
คำศัพท์เฉพาะ.....	5
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	6
อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม.....	6
เรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิม.....	8
ความเชื่อกับการปลูกเรือนพักอาศัยของชาวมุสลิมในแถบเอเชีย.....	16
ภูมิหลังชาวมุสลิมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	24
เรือนไทยเดิมภาคกลาง.....	32
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	40

ขั้นตอนและวิธีการศึกษา	40
การเก็บข้อมูล	41
การสังเคราะห์ข้อมูล	46
การวิเคราะห์ข้อมูล	47
การคัดเลือกพื้นที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง	48
บทที่ 4 ชุมชนมุสลิมคลองตะเคียน จ.พระนครศรีอยุธยา	51
ลักษณะทางกายภาพและผังชุมชนคลองตะเคียน	51
ข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลรั้ววัดเรือนกรณีศึกษา.....	56
การสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูล	159
บทที่ 5 บทสรุป	183
ความเหมือน/ต่างระหว่างเรือนไทยเดิมของชาวมุสลิมคลองตะเคียนและเรือนแบบประเพณี	183
อัตลักษณ์ของพื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียน	184
ข้อเสนอแนะ	187
ภาคผนวก.....	188
แบบฟอร์มการสำรวจ	189
ผังการสำรวจ	191
รายการอ้างอิง	193
ประวัติผู้เขียน	196

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงการนับวันทางจันทรคติ	18
ตารางที่ 2 เปรียบเทียบฤกษ์ยามของชาวมุสลิมและชาวพุทธที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ ...	19
ตารางที่ 3 แสดงตำแหน่งการสร้างเรือนและความเชื่อของชาวมุสลิม	22
ตารางที่ 4 แสดงรหัสเรือน ที่ตั้ง และข้อมูลผู้อยู่อาศัย	57
ตารางที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ของเรือนและที่ตั้ง	162
ตารางที่ 6 แสดงพื้นที่ใช้สอยที่พบภายในเรือนทั้ง 25 หลัง	174
ตารางที่ 7 แสดงพื้นที่ใช้สอยที่พบภายในเรือนทั้ง 25 หลัง (ต่อ).....	175

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปที่ 1 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา.....	4
รูปที่ 2 แสดงสี่เหลี่ยมสัญลักษณ์ของเจมส์ คลิฟฟอร์ด.....	9
รูปที่ 3 แสดงลักษณะของหอหรือกาอะฮ์และช่องลมหรือมัลคัฟ	10
รูปที่ 4 แสดงลักษณะของชายคาหรือมาชราบียะฮ์.....	11
รูปที่ 5 แสดงลักษณะของเรือนมาเลย์.....	12
รูปที่ 6 แสดงลักษณะของพื้นที่ภายในเรือนมาเลย์.....	14
รูปที่ 7 แสดงดินแดนและเส้นทางการเผยแพร่ศาสนาอิสลาม.....	25
รูปที่ 8 แสดงแผนที่กรุงศรีอยุธยา ฉบับพระยาโบราณราชธานินทร์ พ.ศ.2469	28
รูปที่ 9 แสดงลักษณะหมู่บ้านริมแม่น้ำลำคลอง	33
รูปที่ 10 แสดงลักษณะหมู่บ้านดอน.....	33
รูปที่ 11 แสดงลักษณะหมู่บ้านกระจัดกระจาย.....	33
รูปที่ 12 แสดงที่ตั้งมีสัญลักษณ์ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา	49
รูปที่ 13 แสดงที่ตั้งและพื้นที่ติดต่อระหว่างคลองตะเคียนกับเขตการปกครองอื่นๆ.....	52
รูปที่ 14 แสดงลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนพหุวัฒนธรรม.....	52
รูปที่ 15 แสดงลักษณะทางกายภาพริมฝั่งคลองตะเคียน.....	53
รูปที่ 16 แสดงทัศนียภาพบริเวณทางหลวงชนบท.....	54
รูปที่ 17 แสดงทัศนียภาพริมคลองตะเคียน.....	54
รูปที่ 18 แสดงทัศนียภาพทางเดินภายในชุมชนคลองตะเคียนล่าง	55
รูปที่ 19 แสดงทัศนียภาพทางเดินภายในชุมชนคลองตะเคียนบน	55
รูปที่ 20 แสดงระดับน้ำในช่วงฤดูน้ำหลาก.....	55
รูปที่ 21 แสดงตำแหน่งเรือนที่ทำการสำรวจ	58

รูปที่ 22 แสดงเจกกราฟเรื่อน TK-01.....	59
รูปที่ 23 แสดงผังพื้นเรื่อน TK-01.....	60
รูปที่ 24 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรื่อน TK-01	60
รูปที่ 25 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรื่อน TK-01.....	61
รูปที่ 26 แสดงรูปแบบภายนอกเรื่อนไทยเดิม (ซ้าย) และเรื่อนต่อเติม (ขวา)	62
รูปที่ 27 แสดงทางเข้าเรื่อน (ซ้าย) และประตูทางเข้าเรื่อน (ขวา).....	62
รูปที่ 28 แสดงพื้นที่ระเบียงเรื่อนไทยเดิม (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค (ขวา).....	62
รูปที่ 29 แสดงภาพคำคูลาห (ซ้าย) และห้องครัว (ขวา).....	62
รูปที่ 30 แสดงเจกกราฟเรื่อน TK-02.....	63
รูปที่ 31 แสดงผังพื้นเรื่อน TK-02.....	64
รูปที่ 32 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรื่อน TK-02	64
รูปที่ 33 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรื่อน TK-02.....	65
รูปที่ 34 แสดงสภาพภายนอกเรื่อน (ซ้าย) และเรื่อนต่อเติม (ขวา)	66
รูปที่ 35 แสดงพื้นที่ครัว (ซ้าย) และพื้นที่ละหมาด (ขวา).....	66
รูปที่ 36 แสดงทางเข้าเรื่อน (ซ้าย) และพื้นที่ชานแดด (ขวา)	66
รูปที่ 37 แสดงพื้นที่อเนกประสงค	66
รูปที่ 38 แสดงเจกกราฟเรื่อน TK-03.....	67
รูปที่ 39 แสดงผังพื้นเรื่อน TK-03.....	68
รูปที่ 40 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรื่อน TK-03	68
รูปที่ 41 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรื่อน TK-03.....	69
รูปที่ 42 แสดงสภาพภายนอกของเรื่อน (ซ้าย) และพื้นที่ละหมาด (ขวา)	70
รูปที่ 43 แสดงการประดับตกแต่งอาคารด้วยอักษรอาหรับ (ซ้าย) และบันไดทางขึ้นเรื่อน (ขวา).....	70
รูปที่ 44 แสดงพื้นที่ชานนอก (ซ้าย) และการประดับตกแต่งอาคาร (ขวา)	70
รูปที่ 45 แสดงลักษณะหน้าบ้านภายในเรื่อน (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ขวา).....	70

รูปที่ 46 แสดงผังพื้นเรือน TK-04.....	71
รูปที่ 47 แสดงผังพื้นเรือน TK-04.....	72
รูปที่ 48 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-04	72
รูปที่ 49 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-04.....	73
รูปที่ 50 แสดงทางเข้าเรือนบริเวณชานนอก (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา)	74
รูปที่ 51 แสดงพื้นที่แต่งตัว (ซ้าย) และพื้นที่ระเบียงทางเชื่อม (ขวา)	74
รูปที่ 52 แสดงพื้นที่ครัว (ซ้าย) และภาพถ่ายบุคคลสำคัญ (ขวา)	74
รูปที่ 53 แสดงลักษณะหน้าบันภายในเรือน (ซ้าย) และพื้นที่ซีกล่าง (ขวา)	74
รูปที่ 54 แสดงเงรภาพเรือน TK-05.....	75
รูปที่ 55 แสดงผังพื้นเรือน TK-05.....	76
รูปที่ 56 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-05	76
รูปที่ 57 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-05.....	77
รูปที่ 58 แสดงรูปแบบภายนอกเรือน (ซ้าย) และพื้นที่ระเบียงทางเดิน (ขวา)	78
รูปที่ 59 แสดงพื้นที่แต่งตัว (ซ้าย) และลวดลายแกะไม้พันธุ์พุกชา (ขวา).....	78
รูปที่ 60 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และการประดับตกแต่งเรือน (ขวา).....	78
รูปที่ 61 แสดงระเบียงเชื่อมต่อบ้านพี่สาว (ซ้าย) และโครงสร้างเรือนไทยเดิม (ขวา).....	78
รูปที่ 62 แสดงเงรภาพเรือน TK-06.....	79
รูปที่ 63 แสดงผังพื้นเรือน TK-06.....	80
รูปที่ 64 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-06	80
รูปที่ 65 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-06.....	81
รูปที่ 66 แสดงรูปแบบภายนอกเรือน (ซ้าย) และลักษณะหลังคา (ขวา).....	82
รูปที่ 67 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และลวดลายแกะไม้พันธุ์พุกชา (ขวา).....	82
รูปที่ 68 แสดงห้องนอนลูกชาย (ซ้าย) และการติดผ้าสี (ขวา).....	82
รูปที่ 69 แสดงพื้นที่นั่งเล่นบริเวณชานนอก	82

รูปที่ 70 แสดงแจกรภาพเรือน TK-07	83
รูปที่ 71 แสดงผังพื้นเรือน TK-07.....	84
รูปที่ 72 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-07	84
รูปที่ 73 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-07.....	85
รูปที่ 74 แสดงลักษณะเรือนไทยเดิม (ซ้าย) และเรือนต่อเติม (ขวา).....	86
รูปที่ 75 แสดงรูปแบบผนังภายนอกเรือน (ซ้าย) และทางเดินไม้ไผ่สำหรับผีบ้านผีเรือน (ขวา).....	86
รูปที่ 76 แสดงพื้นที่ชานบ้าน (ซ้าย) และพื้นที่ชานนอก (ขวา)	86
รูปที่ 77 แสดงลูกกรงลายเรขาคณิต (ซ้าย) และการประดับตกแต่งอาคาร (ขวา)	86
รูปที่ 78 แสดงแจกรภาพเรือน TK-08	87
รูปที่ 79 แสดงผังพื้นเรือน TK-08.....	88
รูปที่ 80 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-08	88
รูปที่ 81 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-08.....	89
รูปที่ 82 แสดงสภาพภายนอกเรือน (ซ้าย) และทางเข้าเรือน (ขวา)	90
รูปที่ 83 แสดงพื้นที่นอน (ซ้าย) และพื้นที่ชานนอก (ขวา).....	90
รูปที่ 84 แสดงรูปแบบห้อยลายพันธฤทษา (ซ้าย) และช่องลมลายเรขาคณิต (ขวา).....	90
รูปที่ 85 แสดงโครงสร้างหลังคาเรือนไทยเดิม (ซ้าย) และพื้นที่ชานบ้าน (ขวา)	90
รูปที่ 86 แสดงแจกรภาพเรือน TK-09	91
รูปที่ 87 แสดงผังพื้นเรือน TK-09.....	92
รูปที่ 88 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-09	92
รูปที่ 89 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-09	93
รูปที่ 90 แสดงสภาพภายนอกเรือน (ซ้าย) และลักษณะจั่วและทางเดินไม้ไผ่บ้านผีเรือน (ขวา)	94
รูปที่ 91 แสดงพื้นที่ชานบ้าน (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ขวา).....	94
รูปที่ 92 แสดงพื้นที่ระเบียงไทยเดิมและชานบ้าน (ซ้าย) และการประดับตกแต่งอาคาร (ขวา)	94
รูปที่ 93 แสดงพื้นที่ชานนอก (ซ้าย) และโครงสร้างหลังคาเรือนไทยเดิม (ขวา).....	94

รูปที่ 94 แสดงเงากราฟเรื้อน TK-10	95
รูปที่ 95 แสดงผังพื้นเรื้อน TK-10.....	96
รูปที่ 96 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรื้อน TK-10	96
รูปที่ 97 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรื้อน TK-10.....	97
รูปที่ 98 แสดงทางเข้าเรื้อน (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา)	98
รูปที่ 99 แสดงพื้นที่ครัว (ซ้าย) และการกั้นพื้นที่โล่งด้วยเฟอร์นิเจอร์ (ขวา).....	98
รูปที่ 100 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และสภาพภายนอกอาคาร (ขวา).....	98
รูปที่ 101 แสดงเรื้อนไทยเดิมและเรื้อนต่อเติม (ซ้าย) และลักษณะใต้ถุนเรื้อน (ขวา).....	98
รูปที่ 102 แสดงเงากราฟเรื้อน TK-11	99
รูปที่ 103 แสดงผังพื้นเรื้อน TK-11.....	100
รูปที่ 104 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรื้อน TK-11	100
รูปที่ 105 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรื้อน TK-11.....	101
รูปที่ 106 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา).....	102
รูปที่ 107 แสดงพื้นที่ชานนอก (ซ้าย) และการประดับตกแต่งอาคาร (ขวา).....	102
รูปที่ 108 แสดงการแกะไม้ลวดลายพันธุ์พฤกษา (ซ้าย) และการประดับภาพอักษรอาหรับ (ขวา) .	102
รูปที่ 109 แสดงบันไดทางขึ้นเรื้อน (ซ้าย) และการระบายอากาศภายในอาคาร (ขวา).....	102
รูปที่ 110 แสดงเงากราฟเรื้อน TK-12	103
รูปที่ 111 แสดงผังพื้นเรื้อน TK-12.....	104
รูปที่ 112 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรื้อน TK-12	104
รูปที่ 113 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรื้อน TK-12.....	105
รูปที่ 114 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และห้องละหมาด (ขวา).....	106
รูปที่ 115 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และห้องนอนลูกสาว (ขวา).....	106
รูปที่ 116 แสดงการประดับตกแต่งอาคารด้วยภาพ (ซ้าย) และเซรามิค (ขวา).....	106
รูปที่ 117 แสดงเรื้อนไทยเดิมและเรื้อนต่อเติมแต่ง (ซ้าย) และบันไดทางขึ้นเรื้อน (ขวา).....	106

รูปที่ 118 แสดงเจกราฟเรือน TK-13	107
รูปที่ 119 แสดงผังพื้นเรือน TK-13.....	108
รูปที่ 120 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-13	108
รูปที่ 121 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-13.....	109
รูปที่ 122 แสดงพื้นที่ชานนอก (ซ้าย) และพื้นที่ชานแดด (ขวา).....	110
รูปที่ 123 แสดงพื้นที่ครัว (ซ้าย) และห้องนอน (ขวา).....	110
รูปที่ 124 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร (ซ้าย) และภาพคำดูอาห์ (ขวา).....	110
รูปที่ 125 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และชานบ้าน (ขวา).....	110
รูปที่ 126 แสดงเจกราฟเรือน TK-14	111
รูปที่ 127 แสดงผังพื้นเรือน TK-14.....	112
รูปที่ 128 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-14	112
รูปที่ 129 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-14.....	113
รูปที่ 130 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และพื้นที่ระเบียงเรือนไทยเดิม (ขวา).....	114
รูปที่ 131 แสดงพื้นที่ชานแดด (ซ้าย) และพื้นที่นอน (ขวา).....	114
รูปที่ 132 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร (ซ้าย) และทางเดินไม้ไผ่บ้านผีเรือน (ขวา).....	114
รูปที่ 133 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ขวา)	114
รูปที่ 134 แสดงเจกราฟเรือน TK-15	115
รูปที่ 135 แสดงผังพื้นเรือน TK-15.....	116
รูปที่ 136 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-15	116
รูปที่ 137 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-15.....	117
รูปที่ 138 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และพื้นที่ระเบียงทางเชื่อม (ขวา).....	118
รูปที่ 139 แสดงพื้นที่ชานนอก (ซ้าย) และพื้นที่โถงกระจก (ขวา).....	118
รูปที่ 140 แสดงการแกะไม้ลวดลายพันธุ์พฤกษา (ซ้าย) และห้องนอน (ขวา).....	118
รูปที่ 141 แสดงห้องน้ำ (ซ้าย) และพื้นที่ซีกล่าง (ขวา).....	118

รูปที่ 142 แสดงผังพื้นเรือน TK-16.....	119
รูปที่ 143 แสดงผังพื้นเรือน TK-16.....	120
รูปที่ 144 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-16	120
รูปที่ 145 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-16.....	121
รูปที่ 146 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และทางเข้าเรือนด้านหลังบ้าน (ขวา).....	122
รูปที่ 147 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และพื้นที่ชานบ้าน (ขวา)	122
รูปที่ 148 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร (ซ้าย) และพื้นที่ซักล้างบริเวณชานบ้าน (ขวา)	122
รูปที่ 149 แสดงพื้นที่สวดศาสนา (ซ้าย) และชานบ้าน (ขวา).....	122
รูปที่ 150 แสดงเงรภาพเรือน TK-17	123
รูปที่ 151 แสดงผังพื้นเรือน TK-17.....	124
รูปที่ 152 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-17	124
รูปที่ 153 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-17.....	125
รูปที่ 154 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และพื้นที่ชานนอก (ขวา).....	126
รูปที่ 155 แสดงพื้นที่ชานบ้าน (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ขวา).....	126
รูปที่ 156 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร (ซ้าย) และการประดับตกแต่งอาคาร (ขวา)	126
รูปที่ 157 แสดงประตูทางเข้าห้องนอน (ซ้าย) และสภาพภายนอกอาคาร (ขวา)	126
รูปที่ 158 แสดงเงรภาพเรือน TK-18	127
รูปที่ 159 แสดงผังพื้นเรือน TK-18.....	128
รูปที่ 160 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-18	128
รูปที่ 161 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-18.....	129
รูปที่ 162 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ซ้าย).....	130
รูปที่ 163 แสดงพื้นที่ระเบียง (ซ้าย) และพื้นที่ระเบียง (ขวา).....	130
รูปที่ 164 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และพื้นที่ละหมาด (ขวา).....	130
รูปที่ 165 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และห้องนอน (ขวา).....	130

รูปที่ 166 แสดงผังพื้นเรือน TK-19.....	131
รูปที่ 167 แสดงผังพื้นเรือน TK-19.....	132
รูปที่ 168 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-19	132
รูปที่ 169 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-19.....	133
รูปที่ 170 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย และพื้นที่ชานแดด (ขวา).....	134
รูปที่ 171 แสดงพื้นที่ครัว (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา).....	134
รูปที่ 172 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร.....	134
รูปที่ 173 แสดงพื้นที่ใต้ถุนเรือน (ซ้าย) และโครงสร้างหลังคาเรือนไทยเดิม (ขวา).....	134
รูปที่ 174 แสดงเงารูปเรือน TK-20	135
รูปที่ 175 แสดงผังพื้นเรือน TK-20.....	136
รูปที่ 176 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-20	136
รูปที่ 177 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-20.....	137
รูปที่ 178 แสดงพื้นที่ครัว (ซ้าย) และพื้นที่ชานแดด (ขวา).....	138
รูปที่ 179 แสดงพื้นที่ซีกล่างและทางเข้าครัว (ซ้าย) และการประดับตกแต่งอาคาร (ขวา).....	138
รูปที่ 180 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร (ซ้าย) และสภาพใต้ถุนอาคาร (ขวา)	138
รูปที่ 181 แสดงสภาพภายนอกอาคาร	138
รูปที่ 182 แสดงผังพื้นเรือน TK-21.....	139
รูปที่ 183 แสดงผังพื้นเรือน TK-21.....	140
รูปที่ 184 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-21	140
รูปที่ 185 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-21.....	141
รูปที่ 186 แสดงพื้นที่ชานนอก (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา).....	142
รูปที่ 187 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ขวา).....	142
รูปที่ 188 แสดงการประดับตกแต่งอาคารด้วยภาพวาด (ซ้าย) และการแกะไม้ลวดลายพันธุ์พฤกษา (ขวา).....	142

รูปที่ 189 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ขวา).....	142
รูปที่ 190 แสดงผังพื้นเรือน TK-22.....	143
รูปที่ 191 แสดงผังพื้นเรือน TK-22.....	144
รูปที่ 192 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-22	144
รูปที่ 193 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-22.....	145
รูปที่ 194 แสดงพื้นที่ระเบียงทางเชื่อม (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ขวา).....	146
รูปที่ 195 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา)	146
รูปที่ 196 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร.....	146
รูปที่ 197 แสดงหน้าจั่วอาคาร (ซ้าย) และลักษณะช่องลม (ขวา).....	146
รูปที่ 198 แสดงผังพื้นเรือน TK-23.....	147
รูปที่ 199 แสดงผังพื้นเรือน TK-23.....	148
รูปที่ 200 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-23	148
รูปที่ 201 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-23.....	149
รูปที่ 202 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และพื้นที่ชานนอก (ขวา).....	150
รูปที่ 203 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ขวา)	150
รูปที่ 204 แสดงหยองหน้าต่าง (ซ้าย) และการติดผ้าสี (ขวา).....	150
รูปที่ 205 แสดงพื้นที่ใต้ถุนอาคาร (ซ้าย) และหน้าจั่ว (ขวา).....	150
รูปที่ 206 แสดงเงกราฟเรือน TK-24	151
รูปที่ 207 แสดงผังพื้นเรือน TK-24.....	152
รูปที่ 208 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-24	152
รูปที่ 209 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-24.....	153
รูปที่ 210 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และพื้นที่ใต้ถุนเรือน (ขวา).....	154
รูปที่ 211 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และพื้นที่ระเบียงทางเชื่อม (ขวา).....	154
รูปที่ 212 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร.....	154

รูปที่ 213 แสดงหน้าจั่วภายในอาคาร (ซ้าย) และการประดับตกแต่งอาคาร (ขวา)	154
รูปที่ 214 แสดงเจดีย์เรือน TK-25	155
รูปที่ 215 แสดงผังพื้นเรือน TK-25.....	156
รูปที่ 216 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-25	156
รูปที่ 217 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-25.....	157
รูปที่ 218 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และพื้นที่ชานนอก (ขวา).....	158
รูปที่ 219 แสดงพื้นที่ชานบ้านและอเนกประสงค์ (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา).....	158
รูปที่ 220 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร	158
รูปที่ 221 แสดงพื้นที่แต่งตัว (ซ้าย) และสภาพภายนอกอาคาร (ขวา).....	158
รูปที่ 222 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเรือนและทางสัญจรทางน้ำ (ซ้าย) และทางทางถนน (ขวา)..	160
รูปที่ 223 แสดงรูปแบบเรือนที่มี 1 ทางเข้า (ซ้าย) และ 2 ทางเข้า (ขวา)	161
รูปที่ 224 แสดงรูปแบบเรือนที่มี 3 ทางเข้า.....	161
รูปที่ 225 ประเภทของเรือน.....	164
รูปที่ 226 แสดงรูปแบบของเรือนไทยเดิมแบบประเพณี	165
รูปที่ 227 แสดงรูปแบบของเรือนต่อเติม	165
รูปที่ 228 แสดงการเชื่อมต่อเรือนไทยเดิมกับเรือนสมัยใหม่	166
รูปที่ 229 แสดงพื้นที่สาธารณะ พื้นที่กึ่งสาธารณะ และพื้นที่ส่วนตัวภายในเรือน	171
รูปที่ 230 แสดงลักษณะของพื้นที่ชานแดด (ซ้าย) และชานนอก (ขวา)	173
รูปที่ 231 แสดงลักษณะของพื้นที่ชานบ้าน (ซ้าย) และระเบียงเรือนไทยเดิม (ขวา).....	173
รูปที่ 232 แสดงลักษณะของพื้นที่ครัว (ซ้าย) และพื้นที่ซักล้าง (ขวา)	173
รูปที่ 233 แสดงลักษณะของห้องเก็บของ (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา)	173
รูปที่ 234 แสดงลักษณะของระเบียง/ทางเดินเชื่อม (ซ้าย) และพื้นที่นั่งเล่น (ขวา).....	174
รูปที่ 235 แสดงลักษณะของห้องนอน (ซ้าย) และพื้นที่แต่งตัว (ขวา)	174
รูปที่ 236 แสดงลักษณะของห้องละหมาด (ซ้าย) และพื้นที่ละหมาด (ขวา)	174

รูปที่ 237 แสดงพื้นที่ใช้สอยภายในเรือน	175
รูปที่ 238 แสดงเจกราฟพื้นที่ใช้สอยภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมเลียบคลองตะเคียน.....	177
รูปที่ 239 แสดงช่องเปิดประเภทจั่วใบปรีอ (ซ้าย) และจั่วใบปรีอผสมลูกฟัก (ขวา).....	178
รูปที่ 240 แสดงลักษณะช่องลมเหนือบานหน้าต่าง.....	179
รูปที่ 241 แสดงลักษณะหน้าต่างเรือนไทยเดิม (ซ้าย) และผนังโปร่ง (ขวา).....	179
รูปที่ 242 แสดงบานหน้าต่างแบบสูงเท่าประตู.....	179
รูปที่ 243 แสดงการประดับชื่อเจ้าของเรือนด้วยอักษรภาษาอาหรับ (ซ้าย) และข้อความเกี่ยวข้องกับศาสนา (ขวา).....	181
รูปที่ 244 แสดงติดรูปถ่ายบุคคลที่เคารพ (ซ้าย) และภาพวาดเกี่ยวกับศาสนา (ขวา).....	181
รูปที่ 245 แสดงการประดับเรือนด้วยโคมแขวน (ซ้าย) และช่องใช้จากแถบตะวันออกกลาง (ขวา).....	181
รูปที่ 246 แสดงการติดคำดูอาห์ (ซ้าย) และผ้าสีบริเวณจั่ว (ขวา).....	181
รูปที่ 247 แสดงการติดผ้าสีบริเวณหัวเสา (ซ้าย) และไม้ไผ่สำหรับ扉บ้าน扉เรือน (ขวา).....	182
รูปที่ 248 แสดงการประดับสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับศาสนาในเรือนชาวคริสต์ (ซ้าย) และชาวพุทธ (ขวา).....	182

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังเช่นประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 63 มีการบันทึกเรื่องราวว่า ด้วยแผนที่กรุงศรีอยุธยา ระบุชื่อของตลาด เช่น ตลาดปากคลองคูจาม ตลาดลาว ตลาดหลังวัดตึก วิลันดา บ้านยี่ปุ่น ตลาดวัดขุนยวน เป็นต้น เป็นข้อมูลสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยาหรือกรุงศรีอยุธยาในอดีต เป็นเมืองท่าสำคัญทางประวัติศาสตร์และเป็นเมืองพหุวัฒนธรรม ที่ทั้งชาวไทย ชาวต่างชาติ ชาวพุทธ คริสต์ ฮินดู มุสลิมมาอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยภายหลังจากเหตุการณ์เสียกรุงครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2310 สันนิษฐานว่าน่าจะมีกลุ่มชาวต่างชาติบางกลุ่มอพยพกลับเข้าไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เดิม จากการพบศาสนสถานของศาสนาต่างๆ ในพื้นที่ปัจจุบันที่มีความสอดคล้องกับแผนที่ทางประวัติศาสตร์ฉบับต่างๆ เช่น แผนที่ Plan De La Ville De Siam เขียนโดยเดอลาลูแบร์อาศัยข้อมูลการสำรวจของเดอลามาร์ วิศวกรชาวฝรั่งเศส แผนที่กรุงศรีอยุธยา ฉบับพระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์) แผนที่ Ville De Siam Ou Juthia เขียนโดยนิโคลาส แบลแลง เป็นต้น

การตั้งถิ่นฐานของชาวมุสลิมในอยุธยา นอกจากเจ้าพระยาบวรราชนายหรือพระยาเฉกอะหมัด (ต้นตระกูลสุนานาค) จะได้รับพระราชทานที่ดินภายในเกาะเมืองในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมแล้ว มุสลิมกลุ่มอื่นๆ ยังสามารถตั้งบ้านเรือนอยู่นอกชานเมืองหลวงได้ ซึ่งคลองตะเคียนเป็นลุ่มน้ำแห่งหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในบันทึกหลายฉบับ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญทั้งด้านการค้า และเป็นพื้นที่ที่มีชาวมุสลิมตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างหนาแน่น โดยมีการกล่าวว่คลองตะเคียนนี้มีความกว้างมากถึงขนาดเรือแพขนาดใหญ่สามารถลากผ่านสัญจรไปมาได้ ซึ่งการล่องซุงเพื่อค้าไม้เป็นที่นิยมมากในสมัยนั้น (มูรอด บินอุมร์, 2535) อีกทั้งพื้นที่บริเวณคลองตะเคียนได้ยังเป็นที่ตั้งของมัสยิดที่เก่าแก่ที่สุดของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ มัสยิดตะเกียบโยคินราชมิสจินจาสยาม ที่สันนิษฐานว่าถูกสร้างเมื่อปลายสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถถึงต้นสมัยพระเจ้าทรงธรรม และมีการบูรณะ ปฏิสังขรณ์มาจวบถึงปัจจุบัน

จากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่า ละแวกคลองตะเคียนมีมัสยิดตั้งอยู่ 7 แห่ง บ้านเรือนชาวมุสลิมประมาณ 1,000 ครัวเรือน เป็นเรือนไทยเดิมที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 133 หลัง ทั้งนี้ ยังพบวัดของชาวพุทธจำนวน 2 แห่ง และโบสถ์ของชาวคริสต์จำนวน 1 แห่ง โดย

บริเวณคลองตะเคียนล่างมีความหนาแน่นของชุมชนมุสลิมมากที่สุด ตรงตามหลักฐานคำกราบทูลของ พระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์) ถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ลงวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ.2474 ที่มีการระบุถึงเรื่องการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชาวต่างด้าวใน สมัยกรุงศรีอยุธยา และกล่าวว่าพื้นที่คลองตะเคียนแห่งนี้มีแขกมลายูและแขกมกักระสันตั้งบ้านเรือน อยู่

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า ชาวมุสลิมละแวกคลองตะเคียนมีการตั้งถิ่นฐานกระจายตัวอยู่ ร่วมกับชุมชนชาวพุทธและชาวคริสต์ตั้งแต่ปากคลองตะเคียนบนถึงปากคลองตะเคียนล่าง สลับกันไป มา โดยบริเวณคลองตะเคียนล่างมีความหนาแน่นมากที่สุด จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นพบว่าชาวมุสลิมในพื้นที่แห่งนี้มีอยู่ 3 เชื้อสาย ได้แก่ เชื้อสายมลายู เชื้อสายปัตตานี และเชื้อสายอินเดีย แต่บางครัวเรือนไม่ทราบเชื้อสายของบรรพบุรุษ และได้ให้ข้อมูลว่าตนเป็นชาวไทยมุสลิม ซึ่งข้อสังเกตจากภายนอกที่น่าสนใจของชุมชนแห่งนี้ คือ ชาวมุสลิมส่วนมากยังคงพักอาศัยอยู่ในเรือนไทยเดิมแบบ ประเพณี แม้ว่าจะมีการต่อเติม ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ซ่อมแซม สืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นกว่า 150 ปี แต่ลักษณะภายนอกเรือนยังคงความสมบูรณ์ของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมได้อย่างดี

ทั้งนี้ ด้วยสภาวะการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยต่างๆ ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ส่งผลให้ จำนวนช่างปรุงเรือนลดน้อยลงตามกัน อีกทั้งวัสดุดั้งเดิมที่ใช้ปลูกเรือนไทยเดิมล้วนเป็นวัสดุจากธรรมชาติที่มีอย่างจำกัด จึงเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไม่พบเห็นเรือนไทยเดิมรุ่นใหม่ๆ ในปัจจุบัน ในทางตรงกันข้าม สถาปัตยกรรมสมัยใหม่ที่ปลูกสร้างมาพร้อมกับค่านิยมและสภาพเศรษฐกิจในระบบอุตสาหกรรมกลับมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าบางพื้นที่มีการผสมผสานระหว่างเรือนไทยเดิมและเรือนสมัยใหม่ บางพื้นที่รื้อถอนส่วนประกอบเรือนไทยเดิมไปใช้ร่วมกับเรือนสมัยใหม่ แต่บางพื้นที่กลับรื้อเรือนไทยเดิมทิ้งเสียหมดและปลูกเรือนสมัยใหม่ทดแทน ดังนั้น เมื่อความต้องการจากผู้อยู่อาศัยน้อยลง ภูมิปัญญาการปรุงเรือน และอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของพื้นที่ก็จะเลือนหายไปตามกาลเวลา

ด้วยที่มาและความสำคัญข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษา สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ควรเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษา และวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม ภายใต้คำถามว่าชาวมุสลิมคลองตะเคียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่พุทธ วัฒนธรรมภาคกลางและอาศัยอยู่ในเรือนพื้นถิ่นที่มีเรือนไทยเดิมเป็นองค์ประกอบมีลักษณะที่เหมือนหรือแตกต่างจากเรือนไทยเดิมแบบประเพณีอย่างไร และอัตลักษณ์ของพื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียนมีลักษณะอย่างไรเพื่อนำข้อสรุปจากคำถามข้างต้นนี้ไป สืบสานและต่อยอดในประเด็นอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาอัตลักษณ์ของพื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียน
2. ศึกษาความเชื่อของชาวมุสลิมคลองตะเคียนที่แสดงออกในพื้นที่ภายในเรือน
3. ศึกษาลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชาวมุสลิมคลองตะเคียน
4. ศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียน

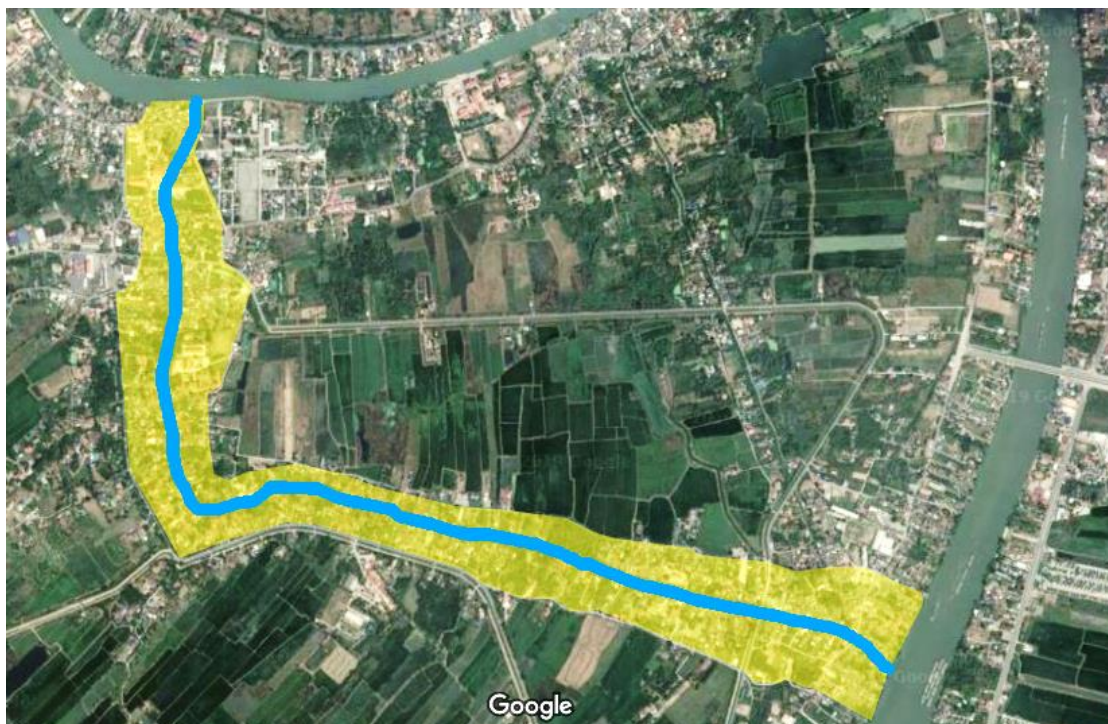
คำถามของการศึกษา

1. ชาวมุสลิมคลองตะเคียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่พหุวัฒนธรรมภาคกลางและอาศัยอยู่ในเรือนพื้นถิ่นที่มีเรือนไทยเดิมเป็นองค์ประกอบมีลักษณะที่เหมือนหรือแตกต่างจากเรือนไทยเดิมแบบประเพณีอย่างไร
2. อัตลักษณ์ของพื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียนมีลักษณะอย่างไร

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา

คลองตะเคียน ตั้งอยู่ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทางด้านทิศใต้ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เป็นลำคลองที่มีความกว้างประมาณ 7-15 เมตร ความยาวประมาณ 4.3 กิโลเมตร ไหลผ่านเขตพื้นที่ 2 ตำบล คือ ตำบลปากกราน และตำบลคลองตะเคียน คดเคี้ยวเป็นรูปลักษณะคล้ายตัวอักษรแอล (L) ทั้งสองฝั่งคลองมีถนนตัดยาวขนานกับลำคลอง คือ ทางหลวงหมายเลข 3469 และทางหลวงชนบท ทั้งนี้ การเลือกเรือนกรณีศึกษาได้ทำการคัดเลือกเรือนจากภายในพื้นที่ระหว่างริมคลองจนถึงทางหลวงดังกล่าว (ดูรูปที่ 1)

รูปที่ 1 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 การศึกษาด้านเนื้อหา

2.1.1 ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานชาวมุสลิม
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.1.2 ศึกษาสถาปัตยกรรมประเภทเรือนพักอาศัยของชาวมุสลิม

2.1.3 ศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเชื่อของชาวมุสลิม

2.2 การศึกษาด้านสถาปัตยกรรม ผู้ศึกษาจะใช้เกณฑ์การเลือกสถาปัตยกรรมประเภทเรือนพักอาศัยโดยผู้วิจัยเป็นผู้ตัดสินใจ (Purposive Sampling) ซึ่งเรือนที่ทำการศึกษามีเรือนไทยเดิมแบบประเพณีหรือองค์ประกอบจากเรือนไทยเดิมแบบประเพณีตั้งอยู่ในพื้นที่ และทำการสำรวจจริงวัด ตามรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ผังชุมชน พร้อมระบุตำแหน่งเรือนกรณีศึกษา

2.2.2 ผังพื้นเรือน

2.2.3 รูปตัดเรือน

2.2.4 ภาพถ่ายแสดงลักษณะของสถาปัตยกรรม พื้นที่ และองค์ประกอบ

ต่างๆ

2.3 การศึกษาบริบทที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของคลองตะเคียน ประกอบด้วย สภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชาวมุสลิม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของพื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นของชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พหุวัฒนธรรม
2. เพื่อทราบถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเชื่อของชาวมุสลิมคลองตะเคียน
3. เพื่อทราบถึงลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชาวมุสลิม และบริบทแวดล้อมของพื้นที่ละแวกคลองตะเคียน
4. เพื่อทราบถึงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมที่พบในพื้นที่ละแวกคลองตะเคียน
5. เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นต้นด้านสถาปัตยกรรมของชาวมุสลิมคลองตะเคียน ที่สามารถนำไปต่อยอดในการศึกษาด้านอื่นๆ ต่อไปได้ในอนาคต

แหล่งข้อมูล

1. สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร
2. ห้องสมุดสำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา
3. ศูนย์อยุธยาศึกษา
4. วิทยานิพนธ์ออนไลน์มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. Online Databases มหาวิทยาลัยศิลปากร
6. Web Search Engine
7. การสัมภาษณ์และงานสำรวจภาคสนาม

คำศัพท์เฉพาะ

พื้นที่สาธารณะ หมายถึง พื้นที่ภายในเรือนที่มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างแขกที่มาเยี่ยมเยือนกับผู้อยู่อาศัยภายในบ้านหลังนั้น

พื้นที่สาธารณะในครัวเรือน หมายถึง พื้นที่ภายในเรือนที่มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างเพศชายและเพศหญิงที่อยู่อาศัยภายในบ้านหลังนั้นด้วยกัน

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

“คลองตะเคียน” ดังปรากฏในข้อมูลทางประวัติศาสตร์และแผนที่ เป็นหลักฐานสำคัญที่ยืนยันว่า พื้นที่ดังกล่าวมีประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์กับชาวมุสลิมมาอย่างยาวนาน แม้ว่าที่ตั้งแห่งนี้ได้ผ่านสงครามการเสียกรุงถึง 2 ครั้ง แต่ในปัจจุบันพบว่า ยังมีชาวมุสลิมอาศัยอยู่ในเรือนไทยเดิมที่ตั้งบริเวณริมฝั่งคลองอยู่ตลอดสาย จึงมีความน่าสนใจที่จะศึกษาเรื่องอัตลักษณ์พื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิม ซึ่งการศึกษาข้างต้น มีความจำเป็นต้องทบทวนวรรณกรรมและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ดังนี้

1. อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม
2. เรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิม
3. ความเชื่อกับการปลูกเรือนพักอาศัยของชาวมุสลิมในแถบเอเชีย
4. ภูมิหลังชาวมุสลิมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
5. เรือนไทยเดิมภาคกลาง

โดยหัวข้อการศึกษาดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ได้ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น เอกสาร ชันต้น งานวิจัย หนังสือ บทความ เว็บไซต์ เป็นต้น ที่มีการกล่าวถึงความสัมพันธ์ทางด้านสถาปัตยกรรมและมนุษยวิทยา อันเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์อัตลักษณ์พื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิม นำมาซึ่งการค้นหาค้นหาข้อสรุปต่อไป

อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม

คำว่า อัตลักษณ์ ประกอบด้วยคำว่า อัต (อัต-ตะ) ซึ่งหมายถึง ตน หรือ ตัวเอง กับ ลักษณะ ซึ่งหมายถึง สมบัติเฉพาะตัว คำว่าอัตลักษณ์ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Identity หมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา) จากการศึกษาของปิติ มณีเนตร มีการสรุปแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์จากกลุ่มนักคิด 3 กลุ่ม คือ นักคิดโครงสร้างนิยม (Structural Determinism)

นักทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ (Symbolic Interactionism) และนักคิดยุคหลังความทันสมัย (Postmodernism) พบว่า อัตลักษณ์ได้ถูกนิยามในมุมมองที่แตกต่างกันไปตามกลุ่มแนวคิด ซึ่งความแตกต่างนั้นได้ให้ความหมายของคำว่า อัตลักษณ์ในระดับที่แตกต่างกัน ดังนี้

1) นักคิดโครงสร้างนิยมได้ให้ความสำคัญของอัตลักษณ์ร่วมทางสังคมใหญ่มากกว่าปัจเจกชน โดยใช้ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อในพระเจ้าเป็นเครื่องแสดงถึงอัตลักษณ์นั้น ทั้งนี้ แนวคิดของกลุ่มนี้เหมาะสมกับคำว่าเอกลักษณ์มากกว่าอัตลักษณ์

2) นักทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ได้ให้แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ในระดับปัจเจกชน คือ มนุษย์จะเป็นผู้กระทำการ (Agency) คัดสรรและจดจำเฉพาะความรู้ที่มีประโยชน์แก่ตนเอง อะไรที่ไม่เป็นประโยชน์ก็จะดำเนินการเปลี่ยนแปลงสิ่งนั้น แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

3) นักคิดยุคหลังความทันสมัย ได้ให้ความหมายของอัตลักษณ์ว่า คือความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตัวเองว่าฉันคือใคร ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตัวเองและคนอื่นมองเราในขณะนั้น อัตลักษณ์จึงเป็นกระบวนการนิยามความหมายของปัจเจก และกลุ่มทางสังคมที่สามารถลื่นไหล ไม่คงรูป เพราะอัตลักษณ์สามารถปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมโลกาภิวัตน์ ดังนั้น อัตลักษณ์จึงมีคาบเกี่ยวซ้อนทับกันอยู่ 2 ลักษณะ คืออัตลักษณ์ส่วนบุคคล และอัตลักษณ์ทางสังคม (ปิติ มณีเนตร, 2554)

ทั้งนี้ ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านได้ให้คำอธิบายและรายละเอียดของคำว่าอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม (Architectural Identity) ไว้อย่างหลากหลาย เช่น

ปุณยอนุชวิภา เสนาคำ และเอกพล สิริชยันนท์ กล่าวว่า อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม หมายถึง รูปแบบสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น ที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของชุมชน เป็นสถาปัตยกรรมที่ชาวชุมชน และนักท่องเที่ยวเห็นว่ามีคุณค่า มีความภาคภูมิใจ เต็มใจที่จะอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมนั้น และสถาปัตยกรรมเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน (ปุณยอนุชวิภา เสนาคำ และเอกพล สิริชยันนท์, 2560)

ฐิติมา คำยา กล่าวว่า อัตลักษณ์นั้นไม่ได้มีความเฉพาะเจาะจงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่มีมองเห็นหรือสัมผัสได้เท่านั้น กล่าวคือ อัตลักษณ์อาจเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน เป็นนามธรรม ดังเช่นความเชื่อหรือประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ก็ได้ ซึ่งความแตกต่างที่เกิดในลักษณะนี้นั้นมาจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่ต่างกันนั่นเอง (จันทร์รัตน์ เหมเวช, 2548)

อัยยานันท์ จิตรโรจนรักษ์ กล่าวว่า อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม คือสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นจากการคิดค้นและจากภูมิปัญญาของผู้คนที่แตกต่างกันในแต่ละสถานที่ สะท้อนถึงบุคลิก วิธีการดำรงชีวิต และมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม แสดงให้เห็นซึ่งความเป็นคุณสมบัติของบางสิ่งบางอย่างที่ทำให้ทราบว่าเราเป็นใคร และเราต่างจากคนอื่นอย่างไร มีลักษณะเฉพาะอะไรบ้าง รวมทั้ง

คนอื่นมองว่าเราเป็นใคร ดังนั้น อัตลักษณ์จึงเสมือนภาพสัญลักษณ์ที่แสดงตัวตนว่ามีข้อแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร (อัยยานันท์ จิตรโรจนรักษ์, 2557)

Hossein Mehrpoya, Vahid Khuonbazi และ Sadeg Ahouei กล่าวว่า อัตลักษณ์คือกระบวนการที่เกิดจากการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และมีการปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมมากที่สุดด้วยฝีมือมนุษย์ โดยการทำความเข้าใจความเป็นตัวตนและสภาพแวดล้อม ดังนั้น อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมจะเกิดขึ้นได้ในที่ตั้งเฉพาะ (Particular Place) กลุ่มคนเฉพาะ แม้ว่ามีการนำเครื่องหมาย (Sign) หรือสัญลักษณ์ (Symbol) จากพื้นที่นั้นไปสู่พื้นที่อื่น อัตลักษณ์ดังกล่าวย่อมปรับเปลี่ยนไปเป็นอัตลักษณ์ใหม่ เนื่องจากอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมจะสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเสมอ (Hossein Mehrpoya, 2015)

จากคำอธิบายข้างต้น พบว่า อัตลักษณ์มีความหมายคล้ายกับคำว่าเอกลักษณ์ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Uniqueness หมายถึง ความเป็นหนึ่งเดียว หรือสภาวะที่ไม่มีใครเหมือน เพียงแต่กรอบของการใช้คำนั้นมีความแตกต่างกัน คำว่าเอกลักษณ์จะแสดงออกถึงลักษณะร่วมของกลุ่มใหญ่หนึ่งกลุ่มที่มีความเฉพาะตัว แต่อัตลักษณ์จะแสดงออกเพียงปัจเจกเท่านั้น ดังนั้น อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม คือลักษณะของอาคารที่มีความโดดเด่นอันสะท้อนถึงตัวตนและที่ตั้ง โดยมนุษย์จะเป็นผู้กำหนดลักษณะทางสถาปัตยกรรมในรูปแบบเฉพาะกลุ่มคน ที่ตั้ง ช่วงเวลา และสภาพภูมิอากาศ สะท้อนผ่านรูปแบบอาคารและการประดับตกแต่งให้มีความสัมพันธ์กันในรูปแบบที่ต้องการ ทั้งนี้ อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมจะมีความยืดหยุ่น คือสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจใหม่ได้เสมอ

เรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิม

เรือนพื้นถิ่น (Vernacular House) มาจากคำสามคำ คือ เรือน + พื้น + ถิ่น

เรือน หมายถึง สิ่งปลูกสร้างที่ยกพื้นและกันฝน มีหลังคาคลุม สำหรับเป็นที่อยู่, ที่อยู่

พื้น หมายถึง ส่วนราบด้านหน้า ด้านนอก หรือด้านบนของสิ่งที่เป็นผืนเป็นแผ่น
ฐาน

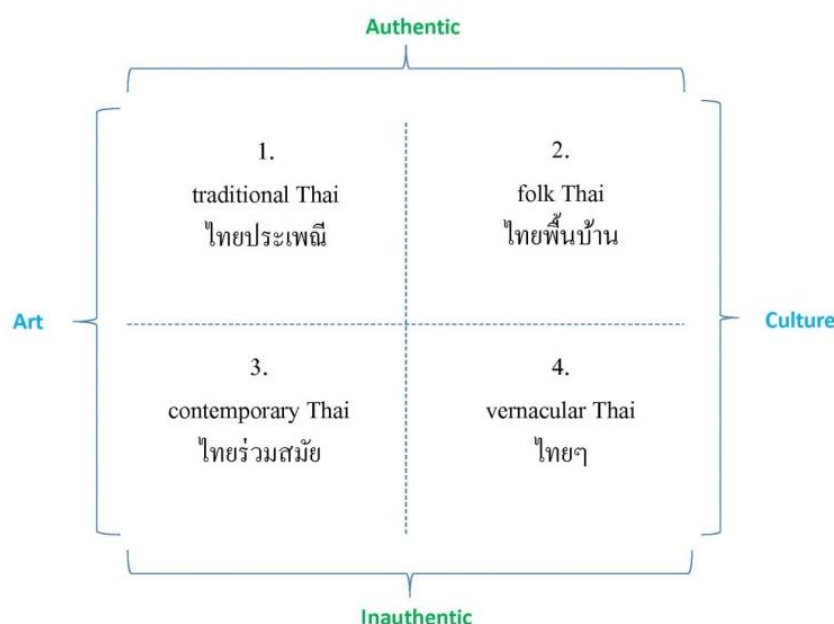
แถบ, แถว, ถิ่น, เช่น คนพื้นนี้

ทั่วไป, โดยมาก

ถิ่น หมายถึง ที่, แดน, ที่อยู่

จากความหมายข้างต้น เรือนพื้นถิ่น คือสิ่งปลูกสร้างที่นิยมสร้างอยู่ในพื้นที่หนึ่งๆ ซึ่งความหมายนี้เป็นความหมายโดยกว้าง พอล โอลิเวอร์ (Paul Oliver) ได้กล่าวในหนังสือ Shelter and Society ว่า สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น คือ ภาษาทางสถาปัตยกรรมของมนุษย์ โดยองค์ประกอบของ

ที่อยู่อาศัยและอาคารทุกประเภทที่มนุษย์สร้างขึ้นมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่มีอยู่ และปลูกสร้างด้วยเทคโนโลยีแบบดั้งเดิม ทั้งนี้ รูปแบบของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นนี้จะประกอบไปด้วยความต้องการเฉพาะ การให้คุณค่าต่อความสะดวกสบาย สภาพเศรษฐกิจ และวิถีชีวิตอันหล่อหลอมมาจากวัฒนธรรม นอกจากนี้ ประชา สุวีรานนท์ ได้ใช้สี่เหลี่ยมศาสตร์ของเจมส์ คลิฟฟอร์ดในการอธิบาย คำว่า Vernacular Thai หรือ ไทยๆ ให้ชัดเจนขึ้นด้วยการเปรียบเทียบคำว่า ไทย ประเพณี (Traditional Thai) ไทยพื้นบ้าน (Folk Thai) ไทยร่วมสมัย (Contemporary Thai) และ ไทยพื้นถิ่น (Vernacular Thai) ซึ่งแปลความคำว่า ไทยพื้นถิ่น หรือ Vernacular Thai ได้ว่า เป็นสิ่งที่ถูกหล่อหลอมจากวัฒนธรรม (Culture) และไม่ใช้ความจริงแท้ (Inauthentic) (ดูรูปที่ 2)

รูปที่ 2 แสดงสี่เหลี่ยมศาสตร์ของเจมส์ คลิฟฟอร์ด

วิโรฒ ศรีสุโร ได้กล่าวถึงสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นว่าเป็นสถาปัตยกรรมที่ถือกำเนิดมาจากภูมิปัญญาของชุมชนที่มีได้อยู่เมืองหลวง ห่างไกลจากความเจริญทางวัตถุ และมีอิทธิพลต่างๆ หล่อหลอมให้สถาปัตยกรรมนั้นเกิดความแตกต่างกันออกไป สามารถจำแนกอิทธิพลเหล่านั้นได้ คือ อิทธิพลทางสภาพภูมิประเทศ อิทธิพลทางเผ่าชน อิทธิพลทางความเชื่อและศาสนา อิทธิพลทางสภาพเศรษฐกิจและอิทธิพลทางวัสดุและอุปกรณ์ก่อสร้าง ทั้งนี้ ปฐมเหตุของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของแต่ละภูมิภาคนั้นมุ่งเน้นไปที่ประโยชน์ใช้สอยมากกว่าความงาม และด้วยเหตุผลข้างต้นจึงทำให้รูปแบบทางสถาปัตยกรรมคล้ายคลึงกัน แม้จะอยู่ในพื้นที่ห่างไกลกันก็ตาม (วิโรฒ ศรีสุโร, 2543)

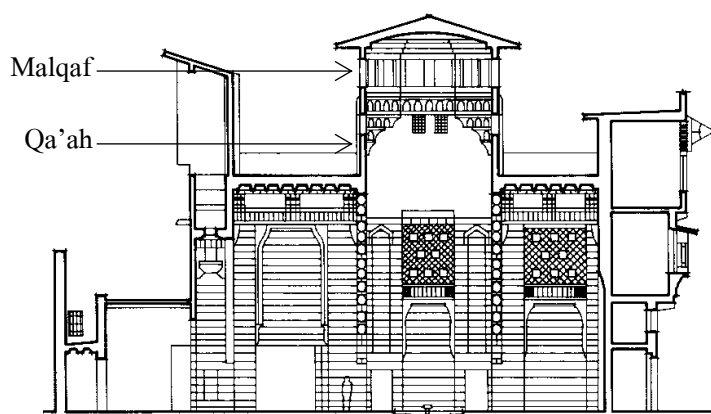

ทั้งนี้ ด้วยจำนวนประชากรของชาวมุสลิมที่กระจายตัวอยู่ในประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีมากเป็นอันดับที่ 2 รองจากชาวคริสเตียน (Conrad Hackett and David McClendon) จึงมีความเป็นไปได้ว่า ลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวมุสลิมจะมีรูปแบบที่หลากหลาย เนื่องด้วยปัจจัยทางภูมิปัญญาการสร้างสรรค์ที่อยู่อาศัยในแต่ละท้องถิ่นที่มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม หลอมรวมกับลักษณะจำเพาะทางวัฒนธรรม สภาพสังคม และความเชื่อ ก่อให้เกิดการกำหนดรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตนขึ้นมา

เรือนมุสลิมแถบตะวันออกกลาง (Muslim-Middle East House)

แถบตะวันออกกลางนี้ถือเป็นสถานที่ที่ให้เกิดศาสนาอิสลามตั้งแต่ปี ค.ศ. 600 และแผ่ขยายไปหลายพื้นที่ตั้งแต่แอฟริกาเหนือจนถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บ้านเรือนของชาวอาหรับในแถบตะวันออกกลางตั้งอยู่ในพื้นที่ร้อนและแห้งแล้งเป็นส่วนใหญ่ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมจึงมีความโดดเด่นและแตกต่างจากสถาปัตยกรรมในพื้นที่แถบอื่นๆ ของโลก ซึ่งนอกจากอิทธิพลทางสภาพแวดล้อมแล้ว อิทธิพลทางศาสนาก็เป็นปัจจัยสำคัญของการก่อร่างสร้างรูปแบบอาคาร ด้วยสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นนั้นล้วนเกิดจากภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความสวยงามขององค์ประกอบจึงไม่สำคัญเท่าการมีพื้นที่ใช้สอยที่จำเป็นอยู่ภายในบ้าน

บ้านเรือนในแถบตะวันออกกลางมีองค์ประกอบอันเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและสำคัญ คือ ลานบ้าน (Courtyard) โดม (Domes) ห้องใต้ดิน (Vaults) ผนังรับน้ำหนัก (Bearing walls) หอหรือกาอะฮ์ (Qa'ah) ช่องระบายลมหรือมาลคัฟ (Malqaf) และชายคาหรือมาชราบียะฮ์ (Mashrabiyyahs) โดยลานบ้านทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมต่อพื้นที่อื่นๆ ภายในบ้าน รวมถึงเป็นพื้นที่สาธารณะ และที่สำคัญ เรือนในแถบตะวันออกกลางจะคำนึงถึงพื้นที่ความเป็นส่วนตัวและพื้นที่ชาย-หญิงอย่างมาก พบได้จากการแบ่งโดมออกเป็น 2 พื้นที่ (Zones) เพื่อบ่งบอกเขตพื้นที่ชายและหญิงที่ถูกแยกออกจากกัน (ดูรูปที่ 3)

รูปที่ 3 แสดงลักษณะของหอหรือกาอะฮ์และช่องลมหรือมาลคัฟ

มาซราบียะฮ์ เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญที่บอกให้ทราบว่าเบื้องหลังพื้นที่นี้คือพื้นที่ส่วนตัวของบ้านหลังนั้นๆ จากชุมชนภายนอก นอกจากนี้ พื้นที่ของเพศหญิงยังเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่ให้ความสำคัญในการจัดวางผังภายในเรือน เนื่องด้วยเพศหญิงเป็นเพศที่ต้องปกปิดร่างกายและไม่สามารถพบปะกับเพศชายที่ไม่ใช่ญาติสนิทในพื้นที่ที่มิดชิดได้ พื้นที่ของเพศหญิงจึงต้องออกแบบให้มีความมิดชิดจากทั้งภายในเรือนและภายนอกเรือน แต่ทั้งนี้ ผู้ที่อาศัยอยู่ภายในเรือนสามารถมองออกสู่ภายนอกได้ แต่ภายนอกจะไม่สามารถมองเข้ามาได้ (Abdel-moniem El-Shorbagy, 2010) (ดูรูปที่ 4)

รูปที่ 4 แสดงลักษณะของชายคาหรือมาซราบียะฮ์

การสร้างเรือนสำหรับอยู่อาศัยนั้น ชาวมุสลิมจะคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการสร้างก่อนการคำนึงถึงเรื่องความสวยงาม นั่นคือ การสร้างเปลือก (Shelter) ที่สามารถปกป้องผู้อยู่อาศัยจากสภาพอากาศที่มีความแปรปรวนสูง และต้องมีความเป็นส่วนตัว โดยต้องจัดวางให้พื้นที่ภายในเรือนกับนอกเรือนแยกขาดออกจากกันอย่างชัดเจน ที่สำคัญต้องมีห้องนอน 2 ลักษณะ คือ ห้องนอนสำหรับพ่อแม่และห้องนอนสำหรับลูกๆ หากมีลูกชายกับลูกสาว ทั้งสองคนต้องแยกห้องนอนออกจากกันเมื่อได้อายุครบ 10 ปี นอกจากนี้ แสงและการระบายอากาศจากธรรมชาติต้องผ่านเข้าไปในตัวบ้านอย่างทั่วถึงโดยในทุกๆ พื้นที่ภายในบ้านต้องรักษาความสะอาด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดและมีการกล่าวอยู่ในคำพูดของศาสดามุฮัมมัดว่า “จงปฏิบัติให้ตนเองสะอาดเหมือนกับศาสนาอิสลามที่มีความสะอาด” (Akeel Noori Almulla Hwaish, 2015)

เรือนมุสลิมมาเลย์ (Muslim-Malay House)

ดินแดนมลายูเป็นดินแดนที่อยู่ติดกับช่องแคบมะละกาซึ่งเป็นเส้นทางสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่นักเดินเรือผู้ประสงค์จะเดินทางไปดินแดนแถบตะวันออกจะต้องผ่านเส้นทางนี้ เมื่อเกิดเส้นทางเดินเรือย่อมเกิดท่าเรือเพื่อเป็นจุดแวะพักและเติมเสบียงให้แก่ักเดินทาง การค้าและการแลกเปลี่ยนบริเวณคาบสมุทรมลายูจึงมีขนาดใหญ่เพื่อรองรับ เป็นที่มาของการเดินทางของศาสนาและวัฒนธรรมต่างๆ และแผ่ขยายไปยังดินแดนข้างเคียง รวมถึงประเทศไทยด้วย โดยก่อนที่จะมีศาสนาเข้ามา ผู้คนในคาบสมุทรมลายูยังคงนับถือสัตว์ (Animalism) ต่อมา ศาสนาฮินดู (Hinduism) และศาสนาอิสลามก็เริ่มมีอิทธิพลอย่างแพร่หลาย ดังนั้น สถาปัตยกรรมที่พบในดินแดนแห่งนี้จึงมีความผสมผสานของวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่ยังคงมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองที่เรียกว่าวัฒนธรรมมลายูอย่างประจักษ์

หมู่บ้านของชาวมลายูมักตั้งถิ่นฐานกันเป็นกลุ่มหรือที่เรียกว่ากัมปุง (Kampung) หมายถึงหมู่บ้าน ซึ่งลักษณะการจัดวางผังของหมู่บ้านไม่มีกฎหรือข้อบังคับจากหัวหน้าหมู่บ้านแต่อย่างใด แต่การจัดวางผังจะถูกจัดระเบียบโดยธรรมชาติและให้ธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งกับองค์ประกอบของบ้าน เช่น การกรองแสงแดดด้วยต้นมะพร้าว การสร้างที่โล่งด้วยพื้นดินหรือพื้นทราย ตกแต่งบ้านเรือนด้วยไม้พุ่มเตี้ย ปลูกผักผลไม้เพื่อให้ร่มเงาและเป็นอาหาร การใช้ลำต้นของต้นไม้เป็นเสาสำหรับผูกเปลญวนเพื่อนอนเล่น เป็นต้น

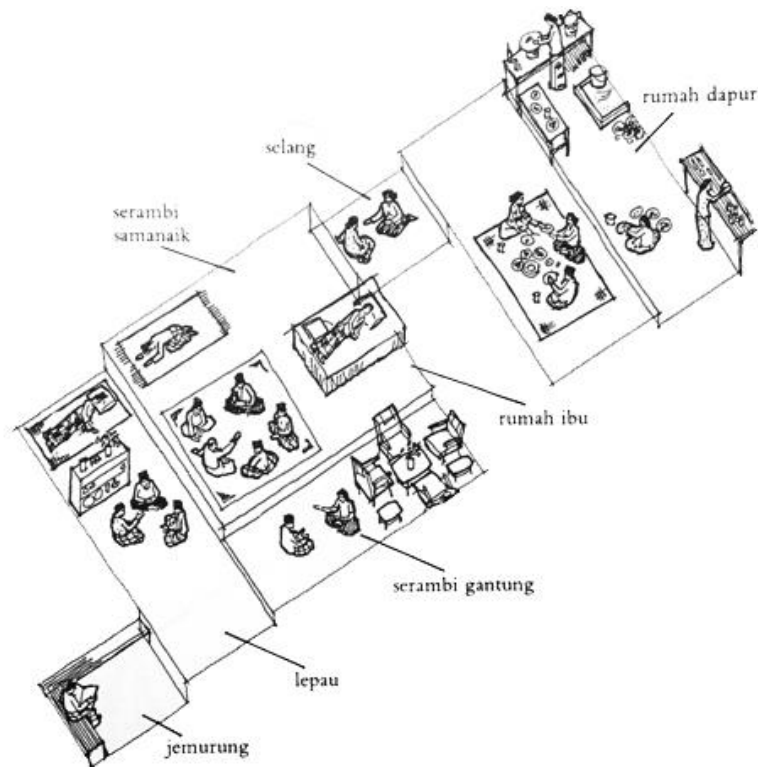

รูปที่ 5 แสดงลักษณะของเรือนมาเลย์

ชาวมลายูอยู่ภายใต้ระบบการปกครองของกษัตริย์ซึ่งเรียกว่าสุลต่าน จึงมีวัฒนธรรมการแบ่งศักดิ์นาให้ผู้ย่อยเคารพผู้ใหญ่ แต่ทว่าในระดับครัวเรือนนั้น แม้ศาสนาอิสลามจะกำหนดให้ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้ถึง 4 คน แต่ก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่กำหนดว่าเพศชายอยู่เหนือภรรยาเท่าไร แต่เพียงแต่สมบัติและที่ดินเท่านั้น เรือนที่สำหรับพักอาศัยก็อยู่ภายใต้การจัดการของภรรยาทั้งสิ้น เป็นที่มาของชื่อเรือนที่เป็นอาคารหลัก เรียกว่า รุมะห์อิบู (Rumah Ibu) ซึ่งแปลว่าเรือนแม่

ติดกับรุมะห์อิบูคือเซอร์รัมบิซามาไนค์ (Serambi Samanaik) คือพื้นที่ที่อยู่ในระดับเดียวกับรุมะห์อิบู แต่หลังคาจะอยู่ต่ำกว่า เป็นลักษณะชายคายื่นออกไป ทั้งสองพื้นที่นี้เป็นพื้นที่หลักในการใช้สอยของผู้อยู่อาศัย เช่น นอน รับประทานอาหาร นั่งเล่น เย็บปักถักร้อย เป็นต้น นอกจากนี้ ภายในพื้นที่นี้ยังมีที่ว่างเล็กๆ เรียกว่า โยโย (Yo Yo) สำหรับผู้ป่วยหรือตอนคลอด โดยโยโยนี้จะมีช่องกระดานที่กว้างกว่าพื้นที่อื่นๆภายในบ้านเพื่อสะดวกต่อการชำระล้างร่างกาย ดังนั้น ชาวมลายูจึงห้ามเดินเหยียบบนโยโยเด็ดขาด เนื่องจากว่าเป็นพื้นที่ที่สกปรก ถัดจากรุมะห์อิบูไปทางหลังบ้าน เป็นพื้นที่เชื่อมต่อไปยังรุมะห์ดาเปอ (Rumah Dapur) แปลว่า เรือนครัว ซึ่งมีระดับพื้นที่ต่ำกว่าและมีโครงสร้างที่แยกออกจากรุมะห์อิบู เนื่องจากครัวต้องเปียกและสกปรกเสมอ จึงต้องทำระดับพื้นที่ต่างกันอย่างชัดเจน ทั้งสองเรือนจะถูกสร้างขึ้นพร้อมกันเสมอและอาจมีการต่อเติมกันได้

ถัดจากรุมะห์อิบูไปทางหน้าบ้านเป็นพื้นที่ของเซอร์รัมบิกันตุง (Serambi Gantung) มีไว้สำหรับต้อนรับแขกและพักผ่อน โดยพื้นที่นี้ถูกลดระดับลงมาเช่นกัน เพื่อให้แขกที่มาเยือนรู้สึกสบายและไม่รบกวนกับผู้อาศัยภายในบ้านคนอื่น ๆ ถัดจากเซอร์รัมบิกันตุงเป็นพื้นที่เลอเปา (Lepau) ซึ่งเป็นพื้นที่ขยายของเซอร์รัมบิกันตุง แต่มีระดับพื้นที่ต่ำกว่า ส่วนมากจะนิยมต่อเติมพื้นที่นี้ก่อนการเริ่มพิธีนิกะห์ (แต่งงาน) หรือมีคนตายในบ้าน ดังนั้นขนาดของพื้นที่นี้จะใช้จำนวนของแขกที่เดินทางมาร่วมทำพิธีเป็นฐานในการคิดคำนวณ โดยผนังของพื้นที่นี้ประกอบไปด้วยบานหน้าต่างยาวจรดพื้น เนื่องจากสมัยก่อนชาวมลายูนิยมนั่งกับพื้นแทนการนั่งบนเฟอร์นิเจอร์ บานหน้าต่างจึงมีความสูงเท่ากับประตู และมีระแนงไม้กันตกติดตั้งไว้ ลักษณะของบานหน้าต่างประกอบด้วยซี่ไม้ที่สามารถเลื่อนขึ้นลงเพื่อเปิดปิดได้ โดยจะถูกเปิดในเวลากลางวันและปิดเวลากลางคืน นอกจากนี้ เหนือบานหน้าต่างขึ้นไปจะพบชายคาไม้เพื่อให้มีการระบายอากาศในตัวเรือนอีกด้วย (Phillip Gibbs, 1987) (ดูรูปที่ 6)

รูปที่ 6 แสดงลักษณะของพื้นที่ภายในเรือนมาเลย์

เรือนมุสลิมของไทย

เรือนมุสลิมในประเทศไทย พบโดยมากบริเวณตอนใต้ของไทย จากการศึกษาเรือนไทยมุสลิมแบบประเพณี 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล) โดยจันทร์รัตน์ เหมเวช พบว่า เรือนมุสลิมใน 4 จังหวัดนี้เป็นเรือนที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมไทย บ้านเรือนแบบนี้มีลักษณะเป็นเรือนไม้ยกพื้นสูง หลังคามี 3 รูปแบบ คือ แม่และห์ (Gable) ลิมะห์ (Hip) และบลานอ (Gable Hip) หลังคาไม่สูงชัน ชายคาไมย่นยาว มีช่องเปิดมาก หน้าต่างยาวจรดพื้น และมีพื้นที่ระเบียงหน้าบ้านกว้างเพื่อต้อนรับแขก โดยพื้นที่ใช้สอยที่สำคัญ ประกอบด้วย

- 1) ส่วนนอกประสงค์ ใช้สำหรับพบปะเยี่ยมเยียนและจัดพิธีกรรม โดยแบ่งให้พื้นที่ก่อนถึงห้องนอนใช้รับรองแขกเพศชาย และพื้นที่ด้านหลังห้องนอนใช้รับรองแขกเพศหญิง สำหรับบ้านที่มีส่วนนอกประสงค์เล็ก พื้นที่ของเพศชายสามารถขยายไปถึงครัวได้ เนื่องจากพื้นที่ด้านหน้าที่ใช้ทำพิธีกรรมจะต้องรับรองแขกที่มาสวดขอพรจำนวน 41 คน และตั้งสำรับอาหารได้ 10 สำรับ เลี้ยงแขกได้ประมาณ 4-5 คนต่อสำรับได้พร้อมกัน
- 2) ครัว จะตั้งอยู่หลังห้องนอนและมีระดับพื้นที่ต่ำกว่าประมาณ 20-30 เซนติเมตร ในเรือนรุ่นเก่าจะลดระดับพื้นลงมา 60-75 เซนติเมตร พร้อมมีบันไดลง จำนวน 3 ชั้น

- 3) ทางเข้าเรือน มักอยู่ด้านสกัดของตัวเรือน โดยผ่านส่วนระเบียงก่อนเข้าสู่แม่เรือน ทางเข้าจะมี 3 ทาง คือ ประตูบานเพ็ญตรงกลาง หนาไปด้วยประตูบานเปิดคู่ จำนวน 2 บาน ทั้งนี้ เพื่อสะดวกในการแยกเพศชาย-หญิงในพิธียกขันหมากและการต้อนรับ
- 4) ใต้ถุนเรือน สูงประมาณ 140-190 เซนติเมตร เนื่องจากถิ่นฐานมีลักษณะร้อนชื้นจึงไม่เลี้ยงสัตว์ไว้ใต้ถุนเรือนให้เกิดการหมักหมมของมูลสัตว์ แต่จะใช้สำหรับนอนพักผ่อน ทำอาหาร หรือตำข้าว
- 5) ระเบียง เป็นพื้นที่หนึ่งในการต้อนรับแขก สำหรับชาวมุสลิมแถบนี้จะแบ่งพื้นที่ต้อนรับตามความสนิทสนม โดยเรียงลำดับความสำคัญจากบันได ระเบียง และภายในเรือน สำหรับแขกที่ถูกต้อนรับให้นั่งตรงระเบียง จะต้องนั่งเยื้องกับประตู เพื่อไม่ให้มองเข้าสู่ภายในตัวเรือนได้
- 6) พื้นที่รอบเรือน โดยทั่วไปแล้วจะไม่มีรั้วกันเขต แต่นิยมใช้แนวต้นไม้บอขอบเขตของบ้าน เช่น บ้านใดที่ทำสวนยางพารา จะพบราวตากยางพาราในบริเวณบ้าน บ้านใดที่ทำน้ำบูดูขาย จะพบโถงหมักน้ำบูดูไว้รอบบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ยังปลูกผัก ผลไม้เพื่อเป็นอาหารและให้ร่มเงา โดยต้นไม้ที่นิยมปลูก ได้แก่ มะพร้าว ขนุน กัลยั กระท้อน มะม่วง น้อยโหน่ง เป็นต้น (จันทรรัตน์ เหมเวช, 2548)

เขต รัตนจรณะ ได้อธิบายถึงเอกลักษณ์ของเรือนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้เอาไว้ว่า เรือนไทยมุสลิมมีลักษณะการสักร้าแบบ Prefabrication คือการผลิตส่วนประกอบของอาคารก่อนแล้วจึงนำมาประกอบภายในพื้นที่ภายหลัง โดยชาวมุสลิมจะแยกแม่เรือนออกจากเรือนครัวและมีเฉลียงเชื่อมต่อกัน โดยรูปแบบที่พบโดยมากมีลักษณะเป็นเรือนแฝด มีชานเชื่อมต่อกัน และยังสามารถขยายเรือนต่อออกไปได้อีก เนื่องจากชาวมุสลิมมักอยู่อาศัยกันเป็นครอบครัวใหญ่ ภายในเรือนจะแบ่งพื้นที่ด้วยการแบ่งระดับพื้นอาคารให้แตกต่างกัน กันห้องเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เนื่องจากเรือนตั้งอยู่ในสภาพอากาศแบบร้อนชื้น จึงต้องการให้เรือนมีความโปร่งมากที่สุด ไม่นิยมติดตั้งฝ้าเพดาน และมักเว้นช่องลมใต้หลังคาเพื่อให้ลมโกรกอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ ชาวมุสลิมยังมีประเพณีการแยกกิจกรรมชาย-หญิงอย่างเห็นได้ชัด เรือนหนึ่งเรือนจึงมีบันไดทางขึ้น 2 ทาง คือ บริเวณหน้าบ้าน (สำหรับเพศชาย) และบริเวณเรือนครัว (สำหรับเพศหญิง) ซึ่งการแบ่งทางเข้าเรือนลักษณะนี้เพื่อเป็นการไม่รบกวนแขกยามมีการต้อนรับภายในเรือน (เขต รัตนจรณะ, 2543)

อรศิริ ปาณินท์ ได้ทำการศึกษาบ้านอิสลาม คลองตะเตียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและพบว่า ลักษณะเฉพาะภายในตัวเรือนของชุมชนนี้แทบทุกหลังจะมีห้องละหมาดเป็นสัดส่วนที่ไม่ปะปนกับห้องอื่น แต่รูปแบบของเรือนมีลักษณะเช่นเดียวกับเรือนของชาวพุทธ โดยช่วงเวลาประมาณ 40-50 ปีที่แล้ว ในท้องถิ่นนี้เป็นที่ตั้งของเรือนไทยประเพณีแบบมีเหงาและบันลวมทั้งสิ้น แต่ในปัจจุบันหลงเหลืออยู่น้อยมาก โดยเฉพาะบริเวณริมแม่น้ำและริมคลองเท่านั้น เนื่องจากเจ้าของเรือนไม่มีทุนทรัพย์

ในการบูรณะซ่อมแซม บ้างยังถอดชิ้นส่วนของเรือนไปขายให้กับผู้รับซื้อจากกรุงเทพฯ และต่อเติมเรือนในรูปแบบและวัสดุใหม่ เรือนที่พบเห็นในปัจจุบัน จึงมีลักษณะของเรือนหลังคาจั่วหรือคาแบน ทดแทนรูปแบบเก่า นอกจากนี้ ยังพบว่ามีการปรับระดับด้วยไม้ฉลุซึ่งนิยมสร้างในสมัยรัชกาลที่ 6 ตั้งอยู่บริเวณ หมู่ที่ 2 คาดว่าจะเป็นเรือนที่มีอายุรองลงมาจากรูปแบบไทยประเพณีอีกด้วย (อรศิริ ปาณินท์, 2541)

จากการศึกษาข้างต้น หากพิจารณาตามแนวคิดของศาสนาอิสลามที่บัญญัติเอาไว้ว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมกัน บ้านเรือนภายในชุมชนจึงไม่ถูกจัดกลุ่มหรือแบ่งแยกตามฐานะ ไม่ว่าจะคนรวยหรือคนจนสามารถใช้สาธารณูปโภคสาธารณูปการร่วมกันได้ แต่เมื่อพิจารณาในระดับครัวเรือน จะพบว่า การจัดการพื้นที่ภายในเรือนกลับมีความเคร่งครัดอย่างมาก บ้านทุกหลังมีการแบ่งแยกพื้นที่อย่างชัดเจน ทั้งพื้นที่ภายนอกเรือน พื้นที่ภายในเรือน พื้นที่สะอาด พื้นที่สกปรก พื้นที่ของเพศหญิง และพื้นที่ของเพศชาย ซึ่งลักษณะการจัดการพื้นที่ดังกล่าวนี้มีนัยสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของชาวมุสลิม นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมก็ยังเป็นอีกปัจจัยที่ทำให้รูปแบบทางสถาปัตยกรรมมีความหลากหลายและมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้าต่อไป

ความเชื่อกับการปลูกเรือนพักอาศัยของชาวมุสลิมในแถบเอเชีย

ศาสนาอิสลาม มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิมเป็นอย่างมาก กิจปฏิบัติของชาวมุสลิมโดยอิงการของศาสนาแทบทั้งสิ้น รูปแบบของเรือนที่อยู่อาศัยส่วนหนึ่งก็ได้รับอิทธิพลจากศาสนาด้วยเช่นกัน กิจกรรมที่ปฏิบัติภายในเรือนส่วนใหญ่ จะใช้พื้นที่บริเวณโถงอเนกประสงค์เป็นหลัก เนื่องจากเรือนมีห้องที่เป็นห้องนอนน้อยมาก จะมีเฉพาะหัวหน้าครอบครัวเท่านั้น การลดระดับพื้นเรือนช่วยทำให้เกิดความชัดเจนในแบ่งขอบเขตการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ภายใน (ภัทรวดี ศิริวรรณ, 2557) แต่ทว่า อิทธิพลของความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดรูปแบบขนบธรรมเนียมประเพณีรูปแบบใหม่ ซึ่งเกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม ดังเช่นชาวมุสลิมในประเทศไทย ที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

การถือฤกษ์ยาม

ฤกษ์ 1 [เริก] น. หมายถึง คราวหรือเวลาที่กำหนดหรือคาดว่าจะให้ผล เช่น ฤกษ์ดี ฤกษ์ร้าย, มักนิยมใช้ในทางดี เช่น หาฤกษ์แต่งงาน หาฤกษ์ยกเสาเอก. (ส.).

ลูกคำของ "ฤกษ์ 1" คือ ฤกษ์บน ฤกษ์พานาที่ ฤกษ์ล่าง

ฤกษ์ 2 (๑) [เริก] น. หมี่ (ส.).

(๒) น. ดาวจระเข้, ดาวนพเคราะห์. (ส.).

ฤกษ์ 3 [เริก] น. หมายถึง เรียกดาวที่มีลักษณะเป็นกลุ่มแก๊สทรงกลมที่สามารถแผ่รังสีออกได้รอบตัว ว่า ดาวฤกษ์. (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554)

“ฤกษ์” เป็นคำสันสกฤตในตระกูลอินโด-ยูโรเปียน ซึ่งชาวอินเดียเชื่อว่าภาษาสันสกฤตเป็นภาษาชั้นสูง ที่ใช้ในคัมภีร์และบทสวดต่างๆ จากการเดินทางของศาสนาพราหมณ์โดยชาวอินเดียสู่ประเทศไทย ส่งผลให้คนไทยใช้ภาษาไทยปะปนเข้ากับภาษาสันสกฤต รวมถึงมีการรับเอาความเชื่อและพิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์มาประยุกต์เข้ากับหลักปฏิบัติที่ตนพึงกระทำอยู่ไม่ว่าศาสนาใด ดังเช่นการถือฤกษ์ยามนี้เอง

ประเทศไทยเป็นดินแดนแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Multicultural Land) พบเห็นได้จากการอยู่ร่วมกันของคนหลากหลายเชื้อชาติและศาสนา การรับเอาวัฒนธรรมอื่นเข้ามาประยุกต์ร่วมกับวัฒนธรรมที่ตนถือปฏิบัติอยู่นั้นจึงเป็นเรื่องที่ปฏิเสธไม่ได้ วัฒนธรรมการถือฤกษ์ยามของศาสนาพราหมณ์ อันมีความหมายไปในทางที่ดีงาม คือการเลือกวันที่จะทำการใดใดอันเป็นสิริมงคล จึงเป็นที่ยอมรับในประเทศไทยโดยกว้าง สำหรับชาวพุทธ มีการเขียนเป็นตำราและยึดถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนชาวมุสลิมเคยปฏิบัติตามอย่างแพร่หลายในอดีตโดยมีโต๊ะอิหม่ามเป็นผู้สืบทอด แม้ในปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวจะเริ่มลางหายไปแล้ว แต่ในบางพื้นที่ยังคงยึดปฏิบัติอยู่ เนื่องด้วยชาวบ้านต่างยอมรับว่าฤกษ์ยามคือสิ่งที่เป็นมงคล ดีงาม จึงยึดปฏิบัติเพื่อความจรจโรงทางจิตใจ ดังปรากฏให้เห็นว่ามีการระบุถึงฤกษ์ออกรถ ฤกษ์แต่งงาน ฤกษ์ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ทั้งนี้ การถือฤกษ์ก็ต้องขึ้นอยู่กับความพร้อม ทั้งทางด้านทรัพย์สิน สภาพดินฟ้าอากาศ หรือทรัพยากรอื่นๆ ที่จะกระทำในกิจนั้นๆ ด้วยเช่นกัน

การเลือกฤกษ์ยามในวันลงเสาเรือนของชาวมุสลิม เจ้าของบ้านต้องไปหาฤกษ์จากผู้รู้ เช่น โต๊ะอิหม่าม ซึ่งโดยมากวันที่เป็นมงคลในการเริ่มลงเสาเรือนจะถือปฏิบัติกันหลายวิธี และวิธีหนึ่งที่นิยมปฏิบัติกันทั่วไปคือ การนับธาตุทั้งสี่ อันได้แก่ ดิน น้ำ ไฟ ลม ซึ่งมีความหมายดังนี้

“ดิน” หมายถึง การทำงานเป็นไปอย่างช้าๆ อาจจะมีปัญหาและอุปสรรค

“น้ำ” หมายถึง การทำงานอยู่ในสภาพเยือกเย็น ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

“ไฟ” หมายถึง การทำงานอยู่ในสภาพอารมณ์ร้อน การทำงานมีปัญหาและการทะเลาะเบาะแว้ง ในเครือญาติหรือเพื่อนร่วมงาน

“ลม” หมายถึง การทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว ราบรื่น ไม่ค่อยมีปัญหา มีโชคลาภ และอารมณ์เย็น (ส่วนข่าวและรายการภูมิภาค สำนักประชาสัมพันธ์เขต 8 กาญจนบุรี)

โดยการนับธาตุนี้สัมพันธ์การนับวันตามจันทรคติว่าวันนั้นจะตรงกับธาตุใด รายละเอียดดังนี้ (จันทรรัตน์ เหมเวช, 2544)

ดิน	น้ำ	ลม	ไฟ
ชั้น 1 ค่ำ	ชั้น 2 ค่ำ	ชั้น 3 ค่ำ	ชั้น 4 ค่ำ
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	แรม 1 ค่ำ
แรม 2 ค่ำ	แรม 3 ค่ำ	แรม 4 ค่ำ	แรม 4 ค่ำ
6	7	8	9
10	11	12	13
14	15		

ตารางที่ 1 แสดงการนับวันทางจันทรคติ

วันที่นิยมสร้างเรือน ได้แก่ วันอาทิตย์ วันอังคาร วันพฤหัสบดี ส่วนวันที่ต้องห้าม คือ วันพุธ วันเสาร์ ไม่นิยมสร้างในวันศุกร์และวันพุธปลายเดือน เพราะเป็นวันที่ชาวมุสลิมจะไปมัสยิดเพื่อฟังการบรรยายธรรมและละหมาด ทั้งนี้การนับวันของชาวมุสลิมจะนับเวลาขึ้นวันใหม่ ตั้งแต่เวลา 18.01 น. ไปจนถึงเวลา 18.00 น. ของวันต่อไป นอกจากนี้ การสร้างเรือนของชาวมุสลิม ไม่นิยมสร้างในข้างแรมของแต่ละเดือน แต่นิยมสร้างในข้างขึ้น

สำหรับเดือนที่ว่ามีสิริมงคลในการเริ่มก่อสร้างเรือนมีเพียง 5 เดือนเท่านั้น ได้แก่

- 1) เดือนซอฟร เชื่อกันว่าถ้าสร้างเรือนในเดือนนี้จะมีโชคลาภได้ทรัพย์สินสมบัติ
- 2) เดือนยะมาติลเอาวัล เชื่อกันว่าถ้าสร้างในเดือนนี้จะมีโชคลาภ มีบริวารมาก เป็นที่รู้จักในวงสังคม
- 3) เดือนชะหฺบาน เชื่อกันว่าถ้าสร้างเรือนในเดือนนี้จะได้รับยศศักดิ์และเกียรติ เป็นที่เคารพนับถือ จากสังคมทั่วไป
- 4) เดือนรอมฎอน เชื่อกันว่าถ้าสร้างเรือนในเดือนนี้จะมีโชคลาภ และความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น
- 5) เดือนชุลกอดะห์ เชื่อกันว่าถ้าสร้างเรือนในเดือนนี้จะมีโชคลาภอย่างมหาศาล ทรัพย์สินสมบัติที่ได้มาจะได้สืบทอดถึงลูกหลานด้วย พร้อมกันนี้ญาติพี่น้องและมิตรสหายจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดยิ่งขึ้น อาหารการกินสมบูรณ์ตลอด

ส่วนเดือนอื่นๆ อีก 7 เดือน ถือว่าเป็นเดือนที่ไม่ดีควรหลีกเลี่ยงการลงเสาเรือนเพราะจะพบกับอุปสรรคต่างๆ ไม่จบสิ้น (ส่วนข่าวและรายการภูมิภาค สำนักประชาสัมพันธ์เขต 8 กาญจนบุรี) เมื่อลองเปรียบเทียบฤกษ์การปลูกเรือนจะเห็นว่ามีความแตกต่างกัน ดังนี้

	จันทร์		อังคาร		พุธ		พฤหัสบดี		ศุกร์		เสาร์		อาทิตย์	
	ดี	ไม่ดี	ดี	ไม่ดี	ดี	ไม่ดี	ดี	ไม่ดี	ดี	ไม่ดี	ดี	ไม่ดี	ดี	ไม่ดี
ชาวมุสลิม		ไม่ระบุ	✓			✓	✓		ไม่นิยม			✓	✓	
ชาวพุทธ	✓			✓	✓		✓		ไม่ดี ไม่ร้าย			✓		✓

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบฤกษ์ยามของชาวมุสลิมและชาวพุทธที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์

สถานที่สร้างเรือน

การเตรียมสถานที่สร้างเรือนต้องเป็นพื้นดินราบเสมอกันในบริเวณที่จะสร้างเรือน ส่วนนอกบริเวณดังกล่าว ทางทิศเหนือต้องเป็นที่ดอนหรือเนิน และทางทิศใต้ต้องเป็นพื้นที่ต่ำกว่า อาจจะเป็นพื้นที่นาข้าว ส่วนทิศตะวันออกกับทิศตะวันตกต้องเป็นพื้นที่เสมอกันกับพื้นที่สร้างเรือน โดยเชื่อกันว่าเมื่อสร้างเรือนอยู่บนพื้นที่ลักษณะนี้ ชีวิตครอบครัวจะรุ่งเรืองอยู่เย็นเป็นสุข การทำมาหากิน จะมีโชคได้ทรัพย์สมบัติเพิ่มพูนและฐานะดีขึ้นตามลำดับ แต่ถ้าหาพื้นที่ในลักษณะดังกล่าวไม่ได้ ให้หาไม้ไผ่อ่อนที่ยังไม่แตกกิ่งใบ ตัดเอาไปแต่ด้านโคนมีความยาว 1 วา โดยวัดความยาวด้วยมือของผู้ที่จะสร้างเรือนจากปลายนิ้วมือขวาถึงปลายนิ้วมือซ้าย จากนั้นนำไปปักตรงใจกลางพื้นที่ที่จะสร้างเรือนในเวลาพลบค่ำ ให้ลึกลงในดินประมาณครึ่งศอก โดยก่อนปักไม้ไผ่ดังกล่าวต้องอ่านคัมภีร์ อัลกุรอาน ในบท "อัลฟาตีฮะห์" 1 จบ แล้วอ่านคำสรรเสริญพระเกียรติพระบรมศาสดามุฮัมมัด คืออัลลิลลอฮุอะลัยฮิวะสَّلَام ที่เรียกว่า "ซอลาหวาด" อีก 3 จบ เสร็จแล้วให้เหนียด (นึ๊กในใจ) ขอให้พระองค์อัลลอฮ์สุบหานะฮฺวะตะอาลา ได้โปรดประทานให้รู้อย่างหนึ่งอย่างใดว่า พื้นที่ที่ตั้งใจสร้างเรือนจะเป็นสิริมงคลหรืออัปมงคล เมื่อเหนียดจบ ให้ปักไม้ไผ่ไว้จนรุ่งเช้า แล้วจึงนำไม้ไผ่นั้นมาวัดความยาวใหม่ หากปรากฏว่าไม้ไผ่ยาวกว่าเดิมถือว่าพื้นที่นี้ดี หากสั้นกว่าเดิมถือว่าไม่ดี ถ้าสร้างเรือนอยู่ครอบครัวจะแตกแยก การทำมาหากินจะไม่เจริญก้าวหน้าและมีอาภรรพ์ นอกจากนี้ควรเลี่ยงการปลูกเรือนคร่อมจอมปลวก ตอต้นไม้ใหญ่ หรือคลอง รวมทั้งหลีกเลี่ยงการปลูกเรือนใต้ต้นไม้ใหญ่ ที่ดินในสุสาน และพื้นที่รูปสี่เหลี่ยม ซึ่งมีนาข้าวขนาบทั้งสองข้าง (ส่วนข่าวและรายการภูมิภาค สำนักประชาสัมพันธ์เขต 8 กาญจนบุรี)

ทั้งนี้ จันทรรัตน์ เหมเวช ได้ทำการศึกษาเรื่องการเลือกพื้นที่สร้างเรือนของชาวมุสลิมเอาไว้ดังนี้ (จันทรรัตน์ เหมเวช, 2544)

ที่	สถานที่	ความเชื่อ
1		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้จะมีความสุข ชนาะศัตรู ค้าขายมีแต่กำไร มีวาสนา และจะมีลูกหลานมาก ลูกหลานทุกคนร่ำรวย
2		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้จะมีความสุขสบายใจ มีอิทธิพลและชื่อเสียง
3		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้จะเกิดความไม่สบาย และล้มละลาย
4		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้จะมีความสุขร่มเย็น
5		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้ดีมีโชค
6		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้ไม่ดี เกิดเจ็บไข้และอาภัพ
7		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้ไศกเศร้าย่ำและเสียหาย
8		พื้นที่ลักษณะนี้เหมาะเป็นที่ตั้งป่าช้า
9		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้ต้องช่วยงาน ส่วนรวมมาก และอยู่ด้วยความยากลำบาก

10		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้จะเกิดโรคเกี่ยวกับตา อาจถึงตาบอด
11		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้จะมีความสุข มีครอบครัวที่ดี
12		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้ไม่ดี อารักข
13		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้จะมีความสุข พร้อมกับจะได้ทรัพย์สมบัติเพิ่ม
14		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้จะได้ภรรยาที่ดี
15		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้ไม่ดี จะเกิดความหายนะ
16		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้จะมี ความรุ่มเย็น และ อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพย์สิน พร้อมกับจะได้ทรัพย์สมบัติ เพิ่ม
17		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้จะเกิดความรุ่มเย็น มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทุกวงการ
18		ผู้ใดสร้างเรือนในพื้นที่ลักษณะนี้จะได้ลูกหลานส่วน ใหญ่ได้รับการศึกษาสูงและมีชื่อเสียง

19	<div style="background-color: #ADD8E6; padding: 10px; text-align: center;"> <div style="background-color: #FFD700; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto; display: inline-block;"></div> ตัวเรือน ทางน้ำไหล </div>	<p>ผู้ใดสร้างเรือนให้มีทางน้ำไหลผ่านบริเวณใต้ถุนเรือนด้านหน้า จะทำให้เกิดโรคร้ายกับคนในครอบครัว</p>
----	---	---

ตารางที่ 3 แสดงตำแหน่งการสร้างเรือนและความเชื่อของชาวมุสลิม

ทิศทางของเรือน

ชาวมุสลิมเชื่อกันว่าไม่ควรสร้างขวางดวงตะวัน เพราะจะทำให้ผู้อาศัยหลับนอนมีอนามัยไม่ดี ไม่มีความจริงยั่งยืน ทางที่ดีที่สุดคือหันหน้าบ้านไปทางทิศตะวันออก หลังบ้านไปทางทิศตะวันตก อย่างไรก็ตาม ชาวมุสลิมสมัยก่อนนิยมสร้างเรือนหันหน้าบ้านไปทางทิศเหนือ หรือทางถนนลำคลองเพื่อการสัญจร ส่วนห้องนอนต้องอยู่ทางทิศตะวันตก บางบ้านนิยมสร้างเรือนข้าว โดยเชื่อว่าเรือนข้าวมีความสำคัญต่อครอบครัว เพราะเป็นเครื่องวัดฐานะความมั่นคงของเจ้าบ้าน ทำให้เกิดความเชื่อถือในเรื่องทิศทางและทำเลที่ปลูกสร้างเรือนข้าวต่อมา โดยเชื่อกันว่าการปลูกเรือนข้าวไว้ทางทิศตะวันออกหรือทิศใต้ของเรือนอาศัย จะทำให้มีข้าวอุดมสมบูรณ์ (ส่วนข้าวและรายการภูมิภาค สำนักประชาสัมพันธ์เขต 8 กาญจนบุรี)

เสาเอก

เสาเอก คือเสาต้นแรกของเรือนที่ปักลงหลุม เสาโท คือเสาต้นที่สองของเรือนที่ปักลงหลุม ซึ่งจะวางตามฤกษ์ยามโดยผู้ที่เรานับถือ คือโต๊ะอิหม่ามผู้ซึ่งกำหนดวันเวลาและทำพิธีกรรมขณะยกเสาลงหลุมให้ โดยปกติบ้านหลังหนึ่งจะมีเสาหลักจำนวน 6 ต้น เวลาลงเสาจะลงพร้อมกัน บริเวณปลายเสนานิยมติดเหรียญเงินไว้เป็นเคล็ดให้ร่ำรวย และให้ถือเสาด้านกลางด้านทิศเหนือเป็นเสาเอก ส่วนปลายยอดเสาจะวางผ้าสามสีเอาไว้ เชื่อว่าผ้าสีสามสีสามารถป้องกันอันตรายจากโรคภัยและธรรมชาติ โดยผ้าสีขาวเขียนพระนามขององค์อัลเลาะห์และพระนามของศาสดามูฮัมมัด ผ้าสีแดงเขียนนามของสาวกคนสนิทของท่านศาสดามูฮัมมัด คือ ท่านอับูบักร์ ท่านอูษมาน ท่านอุมาร์ และท่านอาลี และผ้าสีเหลืองเขียนนามของเทวทูต (มลาอีกิต) เช่น ยิบรียล มีคาอิล อิสราอิล เป็นต้น

เมื่อสร้างเรือนเสร็จแล้วย่อมมีพิธีการขึ้นบ้านใหม่ โดยเลือกวันที่เป็นวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันศุกร์ ฤกษ์จะเป็นเวลาเช้า มีการเชิญผู้นำศาสนาและเพื่อนบ้านมาละหมาดของคูอาห์ (ขอพร) เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข รวมทั้งมีการเลี้ยงอาหาร การขึ้นบ้านใหม่นิยมกระทำในเดือนรอป็อูลอวาล ซึ่งเป็นเดือนที่ศาสดามูฮัมมัดประสูติ หรือรู้จักทั่วไปว่าเดือนเมาริด จึงนิยมทำพิธีขึ้นบ้านใหม่พร้อมพิธีเมาริด เฉลิมฉลองและร่วมกันกล่าวคำสรรเสริญเทิดพระเกียรติของบรมศาสดามูฮัมมัด สำหรับพิธีขึ้นบ้านใหม่ที่เจ้าของบ้านมีฐานะไม่ค่อยดี อาจเชิญผู้รู้ทางศาสนาอิสลามจำนวน 22 คน หรือ 41 คน มาประกอบพิธีละหมาด “ฮายาต” คือละหมาดขอให้มีความสุขเจริญรุ่งเรือง และอ่านคัมภีร์อัลกุรอานใน

บทอาซัน โดยให้ผู้อ่าน 41 เทียวจบ ถ้าผู้อ่าน 41 คน อ่านคนละ 1 เทียวจบ ถ้าผู้อ่าน 22 คน ต้องอ่านคนละ 2 เทียวจบ หลังจากอ่านบทอาซันจบแล้ว ผู้นำทางศาสนาอิสลาม ซึ่งอาจเป็นโต๊ะครูจะอ่านดูอาห์ เพื่อให้เกิดความสวัสดี พ้นจากภัยอันตรายต่างๆ และเลี้ยงอาหารเป็นอันเสร็จพิธี (จันทร์รัตน์ เหมเวช, 2544)

ความเชื่อต่อการใช้สีในศาสนาอิสลาม

ในคัมภีร์อัลกุรอานปรากฏการบันทึกสีไว้ 3 สี ซึ่งชาวมุสลิมควรเคารพและยกย่อง พร้อมกับให้ความหมายของแต่ละสีเอาไว้ดังนี้

สีเขียว ในภาษาอาหรับแปลว่า **اخضر** หมายถึงชีวิต ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพราะชาวมุสลิมถือว่าตะวันออกกลางเป็นแหล่งกำเนิดของศาสนาอิสลามและทะเลทราย โดยในคัมภีร์อัลกุรอานได้กล่าวถึงสีเขียวไว้หลายครั้ง

สีดำ ในภาษาอาหรับ แปลว่า **اسود** หมายถึงความศักดิ์สิทธิ์ เพื่อระลึกถึงหินกาบะห์ เพราะชาวมุสลิมถือว่า สถานที่ดังกล่าวเป็นที่ประดิษฐานของพระเจ้าบนโลกและเหมาะสมต่อการแสวงบุญ นอกจากนี้ ในนิกายชีอะห์ ชาวมุสลิมนิยมใส่เสื้อคลุมยาวสีดำ เพื่อระลึกถึงฮุเซน (Husain) ลูกชายของกาหลิบ ที่ยอมพลีชีพในการรบ (Karbala) ในยุคอิรักสมัยใหม่ ประมาณปี ค.ศ. 680

สีขาว ในภาษาอาหรับแปลว่า **ابيض** หมายถึงความสะอาด ความบริสุทธิ์ ภราดรภาพ ความสามัคคี ความสงบ และความอดทนตามวิถีทางแห่งชีวิตของศาสนาอิสลาม เพราะพระเจ้าและ นบีมุฮัมมัดชอบสีขาว ชาวมุสลิมต้องสวมใส่เสื้อผ้าสีขาวในโอกาสต่างๆ เช่น การฟังกุญปะฮ์และการละหมาดในวันศุกร์ การแสวงบุญที่นครเมกกะห์ รวมทั้งต้องใช้ผ้าสีขาวห่อศพก่อนที่จะฝังอีกด้วย

แม้สีดังกล่าวข้างต้นเป็นสีมงคล แต่ชาวมุสลิมถือว่า สีเขียวโดดเด่นและสำคัญที่สุด เนื่องจากสีเขียวเกี่ยวข้องกับชีวิตของนบีมุฮัมมัดหลายประการ เช่น นบีมุฮัมมัดชอบสีเขียวและใส่ผ้าโพกหัวสีเขียว สีเขียวแทนตระกูลกูเรช (Quraysh) ของนบีมุฮัมมัด ในสรวงสวรรค์เต็มไปด้วยสีเขียว อย่างไรก็ตาม ในคัมภีร์อัลกุรอานได้บันทึกสีอื่นไม่เพียงประสงค์ ได้แก่ สีแดง สีเหลือง และ สีส้มเหลือง ในภาษาอาหรับแปลว่า **احمر اصفر** และ **زعفران** ตามลำดับ เพราะทั้งสามสีหมายถึงคนนอกศาสนาที่บูชาเทพเจ้าหลายองค์และเทวรูปต่างๆ ทั้งนี้ คำสอนในคัมภีร์อัลกุรอานไม่ใช่บรรทัดฐานในการเลือกใช้สีโดยตรง เพราะสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศก็เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ฉะนั้น บทบัญญัติทางศาสนาและ ความเชื่อท้องถิ่นจึงมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สี เพื่อแสดงอัตลักษณ์ของศาสนาอิสลาม (กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ)

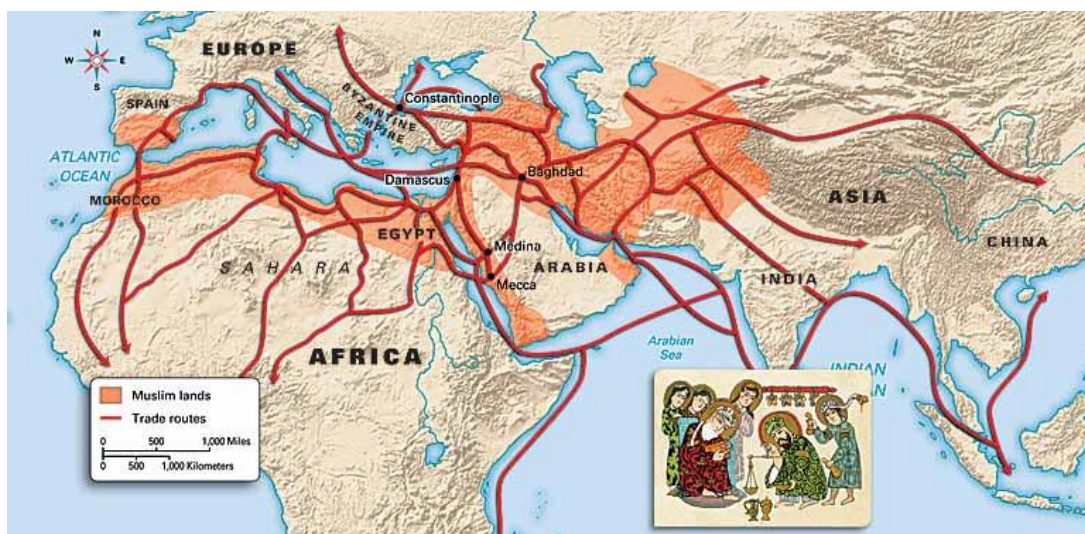
ทั้งนี้ ประเพณีและความเชื่อที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นเพียงวิถีชีวิตของชาวมุสลิมบางกลุ่ม โดยพิธีกรรมต่างๆ เช่น การเลือกไม้ การเลือกสถานที่ การติดเหรียญกษาปณ์หรือทองคำที่โคนเสา การ

วางผ้าสามสี พิธียกเสาเอก เป็นต้น ไม่ได้มีการบัญญัติเอาไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน แต่เป็นพิธีกรรมที่ได้ อิทธิพลจากท้องที่ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสืบทอดต่อกันมารุ่นสู่รุ่น อย่างไรก็ตาม ใน ปัจจุบันมีการพัฒนาในด้านต่างๆ มากมาย รวมถึงการศึกษาศาสนาอิสลามที่มีคนรุ่นใหม่ๆ เดินทางไป ศึกษาศาสนาอิสลามจากตะวันออกกลางและนำมาเผยแพร่ในประเทศไทย การปฏิบัติของชาวมุสลิมจึง มีหลักอันเป็นสากลที่เคร่งครัดมากขึ้น พิธีกรรมดังกล่าวจึงค่อยๆ เลือนหายไป แต่ในบางพื้นที่ยังคงยึด ปฏิบัติตามกันอยู่

ภูมิหลังชาวมุสลิมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หลังจากที่ในปีฮัอมัดอพยพไปยังนครมะดีนะฮ์ในปี พ.ศ.1165 (ค.ศ. 622) และได้เผยแพร่ ศาสนาอิสลามจากเมืองมักกะฮ์อันเป็นศูนย์กลางออกไปสู่ดินแดนต่างๆ ทั้งทวีปแอฟริกาตอนเหนือ ทวีปยุโรปตอนใต้ อินเดีย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งโดยทางบกและทางเรือ ซึ่งบริเวณทวีป เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับอิทธิพลของศาสนาอิสลามผ่านพ่อค้าและนักสอนศาสนาที่เดินทางผ่าน มหาสมุทรอินเดียเข้ามา แต่ไม่มีหลักฐานระบุช่วงเวลาอย่างแน่ชัด

ตามบันทึกของมารโคโปลโล นักเดินทางชาวอิตาลี ที่มีเป้าหมายการเดินทางจากเมืองเวนิสสู่ เมืองซางตู (Shang-tu) ประเทศจีนเพื่อทำการค้าระหว่างปี ค.ศ. 1272-1275 ได้บันทึกเอาไว้ว่าผู้คนที่ เมืองเปอร์ลัก (Perlak) ซึ่งเป็นเมืองท่าเล็กๆ บริเวณเกาะสุมาตราตอนเหนือเป็นชาวมุสลิม (Hussin Mutalib, 2008) จึงเป็นหนึ่งในหลักฐานยืนยันว่า คริสตวรรษที่ 13 ศาสนาอิสลามปรากฏอยู่ในทวีป เอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว นอกจากนี้ หลักฐานชิ้นสำคัญที่เป็นเครื่องพิสูจน์ว่าศาสนาอิสลามเป็น ศาสนาที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ ไม่ใช่ยอมรับเพียงกลุ่มชนใดกลุ่มหนึ่ง คือป้ายหลุมฝังศพของมัลลิก อัลซอและห์ (Malik al-Saleh) สุลต่านของเมืองปาไซ ปรากฏอยู่ทางตอนเหนือของเกาะสุมาตรา โดย บนแผ่นป้ายมีการระบุถึงชีวิตของท่านว่ามีความเกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม รวมถึงการพบบันทึก กฎหมายที่ใช้ปกครองบ้านเมืองที่มีความเชื่อมโยงกับศาสนาอิสลาม จึงสามารถยืนยันได้ว่า ชาวบ้าน ในท้องที่ได้ยอมรับนับถือศาสนาอิสลามอย่างทั่วถึงด้วยเช่นกัน (Thomson Gale)

รูปที่ 7 แสดงดินแดนและเส้นทางการเผยแผ่ศาสนาอิสลาม

จากหมู่เกาะสุมาตรา ศาสนาอิสลามได้แพร่กระจายต่อไปยังคาบสมุทรมลายู โดยหลักฐานเก่าแก่ที่สุดคือแผ่นหินสลักเนื้อความเกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามเป็นภาษาอาหรับ ถูกพบบริเวณแม่น้ำเตอร์ซัท (Tersat River) รัฐตรังกานู ซึ่งเป็นเมืองท่าเก่าแก่ที่สำคัญแห่งหนึ่งของคาบสมุทรมลายู ขณะนั้น โดยแผ่นหินชิ้นนี้สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 13 เช่นกัน ต่อมา ในช่วงปีพุทธศตวรรษที่ 20 หลังจากกำเนิดเมืองมะละกาขึ้นโดยเจ้าชายปรเมศวร (Paramesaea) ศาสนาอิสลามก็แผ่ขยายอย่างรวดเร็วผ่านการติดต่อค้าขายกับดินต่างๆ ทั้งจาก สุมาตรา ซวา บอร์เนียว และโมลุกกะ โดยเผยแผ่ให้แก่กลุ่มทหาร ข้าราชการ และพ่อค้า ในช่วงเวลาเดียวกัน พ่อค้าจากคาบสมุทรมลายู เปอร์เซีย และอินเดียซึ่งนับถือศาสนาอิสลามก่อนแล้ว ต่างมุ่งหน้าเข้ามาทำการค้ากับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประชากรชาวมุสลิมจึงมีอัตราเพิ่มขึ้น (จิตาพร แสงนิล, 2548) และรวมถึงประเทศไทย โดยเฉพาะทางตอนใต้ซึ่งเป็นดินแดนติดต่อกับคาบสมุทรมลายูอีกด้วย

ประเทศไทยมีเมืองท่าตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก และมีการค้าขายติดต่อประเทศโลกอิสลามมาเป็นเวลาช้านาน แต่ไม่มีหลักฐานหรือบันทึกใดระบุช่วงเวลาศาสนาอิสลามเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยอย่างแน่ชัด โดยหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดจะปรากฏอยู่ในสมัยสุโขทัย ที่ราชอาณาจักรได้แผ่อำนาจเขตไปจนถึงคาบสมุทรมลายู อันเป็นพื้นที่ที่ประชากรส่วนใหญ่นับถืออิสลามอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งหลักฐานที่พบได้แก่ ถ้วยขามสังคโลกจากอินโดนีเซีย อิหร่าน และประเทศในทวีปแอฟริกา รวมทั้งปรากฏการใช้คำในภาษาเปอร์เซีย คือคำว่า “ปसान” ซึ่งมาจากคำว่า “บซาร์” หมายถึง ตลาด ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงหลักที่ 1 ด้านที่ 3 บรรทัดที่ 1 ข้อความว่า

“เบื้องตีนอนเมืองสุโขทัยนี้ มีตลาดปसान

มีพระอจนะ มีปราสาท มีป่าหมากพร้าว มีป่าหมากกลาง

มีไร่มีนา มีถีนมีถ่าน มีบ้านใหญ่บ้านเล็ก...” (ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, 2517)

ต่อมาในสมัยอยุธยา ไทยได้ติดต่อกับกลุ่มแขกอิสลามอยู่หลายกลุ่ม อาทิ แขกมัวร์ แขกอาหรับ แขกเปอร์เซีย แขกอินเดีย แขกชวา แขกมลายู แขกจาม รวมทั้งแขกตานี (ปัตตานี) หรืออาจกล่าวได้ว่า มีมุสลิม 2 นิกาย เดินทางเข้ามาสู่กรุงศรีอยุธยา คือ นิกายชีอะห์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวอิหร่านและเปอร์เซีย และนิกายซุนหนี่ ซึ่งเป็นชาวอาหรับ อินโดนีเซีย มลายู และปัตตานี Raymond Scupin ได้กล่าวว่า ชาวอิหร่านคงรู้จักพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่แรกสร้างกรุงแล้ว เพราะมีข้อความในสนธิสัญญาการเดินทางเรือที่สำคัญ ค.ศ. 1462 (พ.ศ. 2005) กล่าวถึงกรุงศรีอยุธยา โดยเรียกเป็นภาษาเปอร์เซียว่า “ซารินนอว์ร์” ซึ่งแปลว่า เมืองแห่งเรือ หรือนาวานคร นอกจากนี้ การขุดค้นทางโบราณคดีในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ เมื่อ พ.ศ. 2500 โดยกรมศิลปากร ขุดพบเหรียญทองคำ 2 เหรียญ มีอักษรภาษาอาหรับทั้งสองด้าน คือ สลฎอนอัล-อาดิล และ ซ็อนลอบิติมะลิก ที่ทำขึ้นในเมืองแคชเมียร์ในสมัยกษัตริย์ซัยนุลอบิติน จึงเป็นหลักฐานที่บ่งชี้ว่าสมเด็จพระราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) มีความสัมพันธ์อันดีกับกษัตริย์ซัยนุลอบิติน แต่การตั้งบ้านเรือนของชาวเปอร์เซียที่ปรากฏในสมัยพระเจ้าเอกาทศรถ จึงสันนิษฐานได้ว่า พวกพ่อค้าชาวเปอร์เซียคงเข้ามาทำการค้าขายจนสามารถตั้งห้างและบ้านเรือนเป็นปึกแผ่นแถบตะวันตกของเกาะเมือง ดังมีชื่อท่าน้ำที่มีการค้าขายชื่อว่า “ท่ากาญี”

บรรพบุรุษไทยมุสลิมอีกพวกหนึ่งที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในกรุงศรีอยุธยาคือชาวมุสลิมอินเดีย ซึ่งแรกเริ่มได้เข้ามาทำการค้าขายจนตั้งบ้านเรือนอยู่ที่มะริดและตะนาวศรีซึ่งเป็นหัวเมืองมอญของไทย ต่อมาได้ขยายเข้ามาตั้งห้างร้านถึงกรุงศรีอยุธยา ทั้งยังเป็นทีไว้วางพระราชหฤทัยของกษัตริย์ไทยจนบางคนได้รับแต่งตั้งเป็นขุนนางรับราชการทั้งที่หัวเมืองมอญและที่กรุงศรีอยุธยา ดังปรากฏในตำแหน่ง “ศรียศ” ซึ่งเป็นขุนนางแขกอินเดียคนแรกที่ปรากฏชื่อในพงศาวดาร โดยมีนามว่า “ออกขุนศรียศ” ซึ่งในสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถมีหน้าที่ติดต่อกับชาวอังกฤษที่เข้ามาทำการค้าขาย ต่อมาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ.2199 – 2231) มีบริวารของเจ้าเมืองมังกะสัน (Macasar) จากชวา ซึ่งหนีภัยจากการบุกโจมตีทางเรือโดยพวกดัตช์ พระองค์จึงโปรดฯ ให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเกาะเมือง

แม้ว่าการตั้งถิ่นฐานของชาวมุสลิมในกรุงศรีอยุธยาจะไม่ชัดเจนนัก แต่ยังมีเอกสารบางฉบับที่ได้กล่าวถึงอาณาบริเวณของชาวมุสลิมในกรุงศรีอยุธยาให้พอสังเขปได้ เช่น คำกราบทูลของพระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์) ถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ลงวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2474 เนื่องจากพระองค์ประสงค์ที่จะทรงทราบถึงชนต่างด้าวที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในกรุงศรีอยุธยาครั้งเป็นราชธานี พระยาโบราณราชธานินทร์จึงได้ตรวจตามจดหมายเหตุโบราณประกอบกับท้องที่ที่ท่านปกครอง ซึ่งในสมัยนั้นเรียกว่ามณฑลกรุงเก่าใจความว่า

1. พวกพราหมณ์ตั้งบ้านเรือนอยู่หน้าวัดมุก วัดอัมเม และชีกู่น ซึ่งเป็นที่ตั้งเทวสถานและเสาชิงช้ากลางพระนคร

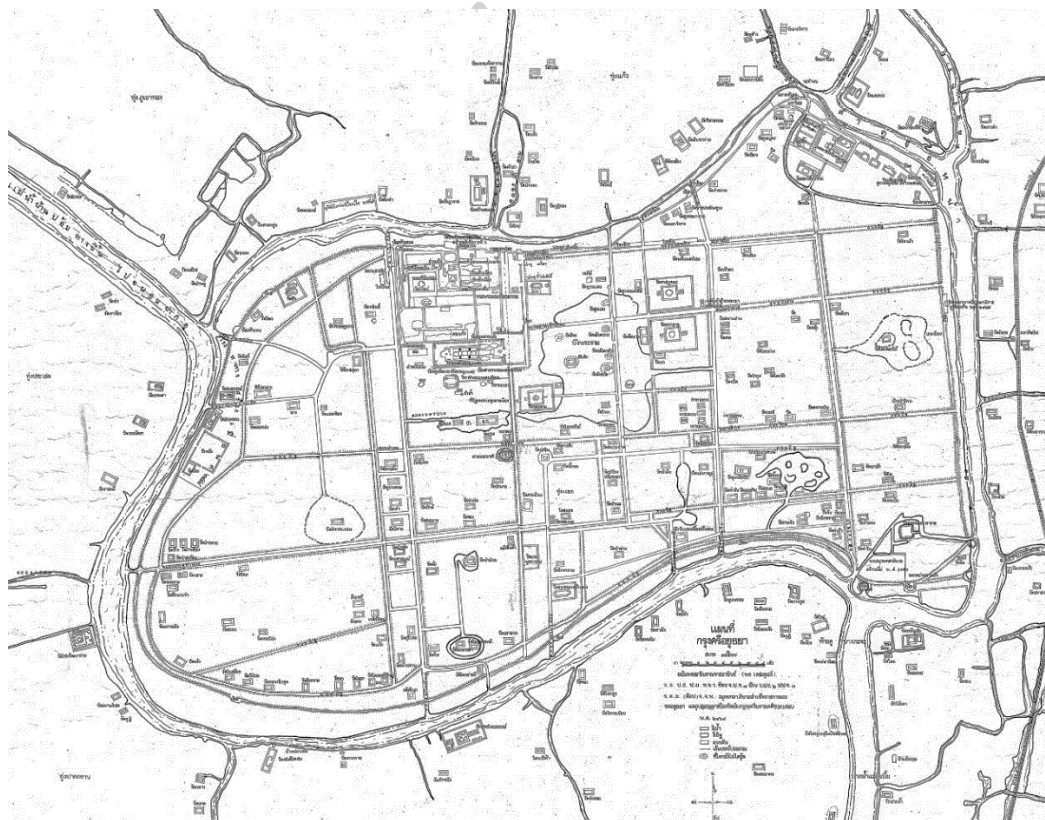
2. แยกเทศกับแขกเปอร์เซีย ในจดหมายเหตุโบราณท่านไม่ได้แยกชาติให้ทราบว่าเป็นบ้านใดตั้งบ้านเรือนตั้งแต่ที่ใดถึงที่ใด สังเกตดูเหมือนแขกทั้ง 2 ชาตินี้จะรวมเรียกว่าแขกเทศอยู่ในอำเภอเดียวกัน คนพวกนี้ตั้งบ้านเรือนอยู่ตั้งแต่สะพานประตูจีนปากตะวันตก ไปหลังวัดนามุก แล้วเลี้ยวลงไปท่ากาญี่ คือที่ภายในกำแพงพระนครตั้งแต่ปลายสะพานประตูจีนปากตะวันตก ไปถึงประตูชะไกรน้อยปากตะวันออก ในที่แห่งนี้ชาวบ้านเรียกว่าทุ่งแขก มีถาวรวัตถุร้างอยู่บนโคกๆ 1 เรียกว่าโคกแขกบ้าง โคกกุฎีทองบ้าง ว่าเป็นสุหร่าเก่า ท่านเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ว่าเป็นสุหร่าของเอกอะหมัดต้นสกุลของท่าน และในจดหมายเหตุโบราณก็ว่าท่านเอกอะหมัดตั้งบ้านเรือนอยู่ท่ากาญี่ ท่านเจ้าพระยาภาสกรวงศ์บอกกับข้าพระพุทธเจ้าว่า จะเรียไรเงินจากขุนนางไปปฏิสังขรณ์แล้วแต่เงียบไป พวกแขกที่อยู่ในพระนครศรีอยุธยาได้ไปปฏิสังขรณ์ขึ้นได้ราวส่ง 6-7 ปีมานี้ ถึงวันศุกร์พวกแขกประชุมไปทำบุญกันเสมอ และที่ดินซึ่งตรงจากทุ่งแขกลงมาถึงท่ากาญี่ตอนริมแม่น้ำใต้ประตูชะไกรน้อยนั้น ก็ยังเป็นที่ตั้งบ้านเรือนพวกแขกอยู่จนทุกวันนี้

3. แยกจามอยู่ในคลองคูจาม ตอนใต้วัดแก้วฟ้าลงไป
4. แยกมลายูตั้งบ้านเรือนอยู่ในคลองตะเคียนข้างใต้
5. แยกมักกะสันตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำฝั่งตะวันตกใต้ปากคลองตะเคียนข้างใต้
6. จีนปรากฏว่ามาตั้งบ้านเรือนอยู่หลายแห่ง แต่ที่ตั้งเป็นปึกแผ่นแน่นหนานั้นคือตั้งแต่หลังวัดจีนถึงสามม้าในไก่ และประตูจีน ซึ่งเป็นตลาดใหญ่แห่ง 1 ที่บ้านดินแห่ง 1 เกาะพระแห่ง 1
7. ญี่ปุ่นตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำฝั่งตะวันออก ใต้บ้านเลื้อข้ามเหนือเกาะเรียน
8. มอญตั้งบ้านเรือนอยู่ที่โพธิ์สามต้นแห่ง 1 อยู่ที่เหนือปากคลองตะเคียนข้างเหนือ แห่ง 1
9. ลาวพุงดำ ในจดหมายเหตุชั้นต้นว่า ส่งครัวไปไว้ที่เมืองสงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช และเมืองจันทบุรี แต่ในชั้นหลังๆ มา สันนิษฐานว่าเห็นจะให้ไปอยู่ในอำเภออุทัยและอำเภอบางปะอิน ฝั่งตะวันออก จึงมีบ้านข้างและบ้านสร้างอยู่ใกล้กัน ความจริงบ้านสร้างก็คือบ้านข้างของพวกลาวนั่นเอง
10. ลาวพุงขาวตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำมหาพราหมณ์ตอนนอกขนอนปากคู
11. ไทยใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านป้อมเหนือเพนียด
12. ญวนตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่ดินตั้งแต่เหนือวัดนางกราย ขึ้นไปจนถึงปากคลองตะเคียนข้างเหนือ
13. พวกตะนาวตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ขนอนหลวง วัดโปรดสัตว์
14. เขมร ในสมัยตอนต้นกรุงศรีอยุธยา ก็ได้ครัวเข้ามามาก แต่จดหมายเหตุไม่ได้บอกว่าส่งไปไว้ที่ใด นำสันนิษฐานว่าจะส่งไปไว้ตามหัวเมืองทางตะวันตก เช่น นครไชยศรี และราชบุรี จึงมีบ้านเขมรอยู่ที่ริมแม่น้ำนครไชยศรีใต้จรัญ และยังมีเชื้อสายเขมรอยู่ในเมืองราชบุรีต่อมา แต่ในสมัย

กลางกรุงศรีอยุธยา เจ้าเขมรเข้ามาสวามิภักดิ์ในแผ่นดินที่พระเจ้าท้ายสระ โปรดให้อยู่ในที่ดินใกล้วัด
ค้ำควาในพระนคร

15. พวกโปรตุเกสตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำตะวันตก ท้ายบ้านดิน
16. พวกฮอลันดาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำฝั่งตะวันออก ใต้วัดพนัญเชิง
17. พวกอังกฤษอยู่ริมแม่น้ำฝั่งตะวันออก ใต้บ้านฮอลันดาลงไปถึงข้างเหนือปากน้ำแม่เปี้ย
18. พวกฝรั่งเศสตั้งอยู่ที่บ้านปลาเห็ด ปากคลองตะเคียนข้างเหนือ”

(พระยาโบราณราชธานินทร์, 2561)

รูปที่ 8 แสดงแผนที่กรุงศรีอยุธยา ฉบับพระยาโบราณราชธานินทร์ พ.ศ.2469

ส่วนเอกสารจากชาวต่างประเทศได้กล่าวถึงตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนมุสลิมในกรุงศรีอยุธยา
หลายแห่งด้วยกัน อาทิ แยกจามที่อพยพมาจากเวียดนาม ปรากฏในแผนที่สมัยสมเด็จพระนารายณ์
มหาราชว่าตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตกำแพงพระนคร มีอาชีพสานเสื่อขาย และมีกลุ่มทหารอาสาชาวจาม
ตั้งอยู่บริเวณปากคลองคูจาม หรือที่เรียกว่า “ปทาคูจาม” ทางทิศใต้ของวัดพุทไธสวรรย์ และมีการ
ขยายการตั้งถิ่นฐานของไปตามแนวคลองซึ่งจะไม่เชื่อมต่อกับคลองตะเคียน (คลองขุนละครไชย)
แขกมัวร์และแขกอาหรับ เป็นชนกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่ง ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชมีชาวมัวร์
อาศัยอยู่ราว 3,000 คน แลภถนนบ้านแขก ซึ่งเป็นถนนอิฐ มีอาคารก่ออิฐถือปูนอยู่สองฟากฝั่ง โดยมี

อาชีพฟันเชือกขายให้แก่พ่อค้าเรือกำปั่นและสำเภา ส่วนบริเวณตลาดซีกุนมีพวกแขกขายกำไลมือ กำไลเท้า ปิ่นปักผม และเครื่องประดับทำด้วยทองเหลือง ส่วนชาวมุสลิมจากเพื่อนบ้าน เช่น ชาวปัตตานี มลายู เข้ามาสู่กรุงศรีอยุธยาในฐานะทาสและเชลยสงคราม โดยชุมชนมลายูตั้งอยู่ใกล้กับหมู่บ้านโปรตุเกส และชาวปัตตานีตั้งบ้านเรือนอยู่แถบคลองตะเคียนริมวัดลวดช่อง มีอาชีพทอผ้าไหม ผ้าฝ้ายขาย แต่ทว่า ยังมีบางกลุ่มที่ล่องเรือมาจากบ้านเมืองของตนเข้ามาค้าขายในกรุงศรีอยุธยา โดยจอดเรือขายบริเวณปากคลองคูจาม (กรมศิลปากร, 2551)

ในปัจจุบัน ชาวมุสลิมจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอาศัยอยู่หนาแน่น โดยเฉพาะบริเวณแนวฝั่งคลองตะเคียนตลอดสาย ซึ่งในอดีต ลำคลองนี้กว้างใหญ่ถึงขนาดเรือแพขนาดใหญ่สามารถลากผ่านสัญจรไปมาได้ ซึ่งการล่องซุงเพื่อค้าไม้เป็นที่นิยมมากในสมัยนั้น สามารถลากผ่านไปออกปากคลองใกล้ๆ วัดพุทธโฆศวรารย์ ทั้งสองฝั่งคลองเป็นที่นิยมสัญจรเป็นอย่างมาก เล่ากันว่ายามฤดูน้ำหลากหนุ่มสาวพากันออกมาล่องเรือ แข่งเรือ มีการละเล่น และค้าขายตามริมน้ำเป็นที่สนุกสนาน โดยที่มาของชื่อคลองตะเคียนเพราะบริเวณดังกล่าวมีลำคลองไหลผ่าน ที่ปากคลองซึ่งเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยามิต้นตะเคียนสูงใหญ่ตั้งอยู่ จึงตั้งชื่อเรียกตามบริบทนั้น ชาวมุสลิมระแวกนี้รวมตัวกันสร้างมัสยิดในยุคแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2200 เรียกว่าสุเหร่าต้นโพธิ์ สันนิษฐานว่ามีต้นโพธิ์ใหญ่ต้นอยู่บริเวณนั้น ต่อมาได้โค่นทิ้งเพื่อความเหมาะสมต่อสภาพชุมชน จากคลองตะเคียนยังมีคลองซอยแยกออกมา ซึ่งอยู่ที่ทิศตะวันออกของมัสยิด เรียกกันว่า “คลองเทศ” ชื่อเรียกนี้น่าจะเป็นเพราะมีชาวต่างประเทศอยู่รวมกันหนาแน่น ซึ่งก็คือชุมชนมุสลิม หรืออีกนัยหนึ่ง อาจเป็นเพราะเป็นแหล่งค้าเครื่องเทศของชาวเปอร์เซีย อาหาร อินเดีย ก็เป็นได้ จนถึงขนาดใช้เรือเป็นบ้านพักตามลำน้ำ ปัจจุบันคลองนี้ต้นเขินมาก และเปลี่ยนเป็นทางเดิน แต่ยังมีร่องรอยปรากฏให้เห็น (มูร์อูด บินอุมร์, 2535)

เมื่อกรุงศรีอยุธยาสิ้นสุด เมืองหลวงของสยามได้ย้ายไปที่กรุงธนบุรี ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ในอยุธยา ก็โยกย้ายไปตั้งถิ่นฐานใหม่ตามไปด้วย แต่บางส่วนก็ยังคงปักหลักตั้งรกรากอยู่ที่เดิม โดยเฉพาะชุมชนคลองตะเคียน ซึ่งร่องรอยที่ยังปรากฏอยู่คือ สถานที่ฝังศพของพระยาเอกะหมัดที่อยู่ภายในบริเวณมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และบรรดาผู้ทรงคุณวุฒิของสังคมมุสลิมในอดีตก็ยังคงฝังอยู่ตามชุมชนต่างๆ เช่น สุสานตะเกียโยคินราชมิสจินจาสยามที่ตั้งอยู่ริมคลองตะเคียน เป็นต้น ต่อมา ช่วงต้นรัตนโกสินทร์ที่มีการอพยพโยกย้ายประชากรมุสลิมจากจังหวัดปัตตานีและส่วนต่างๆ ของภาคใต้ มาয়ั้งภาคกลาง นอกจากจะตั้งถิ่นฐานที่ธนบุรี เพชรบุรี ปทุมธานี และกรุงเทพฯ แล้ว บางส่วนยังตั้งรกรากที่อยุธยาด้วย โดยเฉพาะคลองตะเคียน และได้มีการบูรณะซ่อมแซมมัสยิดที่เป็นอาคารไม้เก่าแก่ แต่เนื่องด้วยสมัยนั้น สถาปัตยกรรมแบบอิสลามตะวันออกกลางยังไม่แพร่หลาย อาคารดังกล่าวจึงมีลักษณะและองค์ประกอบคล้ายวัด ต่อมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสทางชลมารคผ่านลำน้ำเจ้าพระยาเพื่อเยี่ยมเยียนราษฎร และผ่านเข้ามาตามลำ

คลองตะเคียน ทรงเห็นรูปลักษณะของมัสยิดที่มีชื่อฟ้า ไบระกา ประดับอยู่ จึงพระราชทานนามให้ว่า มัสยิดกุฎีชื่อฟ้า พร้อมทั้งพระราชทานตะเกียงชื่อเป็นที่ระลึก (มูร้อด บินอุมร์, 2535)

ชุมชนมุสลิมแถบลุ่มน้ำคลองตะเคียน

ชุมชนมุสลิมคลองตะเคียน สันนิษฐานว่าเริ่มก่อตั้งตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย ช่วงประมาณ พ.ศ.2200 ซึ่งตรงกับสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยสันนิษฐานจากปีที่สร้างมัสยิดแห่งแรกคือมัสยิดกุฎีชื่อฟ้า และได้กระจายตัวไปยังพื้นที่ใกล้เคียงจากการขยายตัวของประชากร ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว คลองตะเคียนจะถูกเรียกแบ่งออกเป็นคลองตะเคียนบนและคลองตะเคียนล่าง ด้วยลักษณะการไหลของลำน้ำเป็นรูปตัวแอล (L) โดยคลองตะเคียนบนพบมัสยิดจำนวน 5 แห่ง และคลองตะเคียนล่างพบมัสยิดจำนวน 4 แห่ง ประวัติโดยสังเขปถูกบันทึกโดย(พลับพลึง คงชนะ) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

คลองตะเคียนบน

1) ชุมชนฮิดายะตุลอิสลาม (ท่าทราย)

ผู้ก่อตั้งชุมชนเป็นมุสลิมเชื้อสายปัตตานี เดิมบรรพบุรุษได้อพยพมาจากชุมชนสุเหร่าในคลองต่อมาในปี พ.ศ. 2390 (ช่วงปลายรัชกาลสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว) โต๊ะกีห้วงสะมะและบินอับดุลเลาะห์ ฟาตอนี ร่วมกับสัปบุรุษได้ช่วยกันสร้างมัสยิดฮิดายะตุลอิสลามขึ้นในชุมชนสะพานยาว หรือมีชื่อที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกกันว่า มัสยิดท่าทรายแห่งนี้

2) ชุมชนญูมาลุลอิสลาม

เป็นชุมชนขนาดเล็กตั้งอยู่บริเวณกึ่งกลางของลำน้ำคลองตะเคียน จากการสัมภาษณ์เจ้าของเรือนหลายหลัง พบว่า ส่วนมากบรรพบุรุษจะมาจากปัตตานี แต่ไม่ทราบประวัติและบันทึกเกี่ยวกับการก่อตั้งมัสยิด

3) ชุมชนซุนนียะฮ์ (บ้านต้นสะตือใต้)

บรรพบุรุษของชุมชนนี้ได้อพยพมาจากชุมชนกุฎีชื่อฟ้า เมื่อสมาชิกในชุมชนเพิ่มขึ้น โต๊ะกีห้วงและสัปบุรุษจึงแยกออกมาตั้งชุมชนและมัสยิดใหม่คือมัสยิดซุนนียะฮ์ หรือที่ชาวบ้านเรียกทั่วไปว่า บ้านต้นสะตือ หรือบ้านต้นตือ หลังจากนั้นในช่วงประมาณปี 2400 ชาวไทย-มุสลิมจากชุมชนนี้ได้แยกออกไปตั้งชุมชนใหม่คือชุมชนอะห์มะดียะฮ์ ซึ่งถัดขึ้นไปทางทิศเหนือ ชุมชนแห่งนี้จึงถูกเรียกว่าบ้านต้นสะตือใต้ ส่วนชุมชนที่แยกออกไปใหม่เรียกว่าบ้านต้นสะตือเหนือ

4) ชุมชนอะห์มะดียะฮ์ (บ้านต้นสะตือเหนือ)

เป็นชุมชนที่แยกออกมาจากชุมชนซุนนียะฮ์ โดยได้รับการสนับสนุนจากแขกมอหัมมัดซาอิด ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งมัสยิดญูมาลุดดิน เนื่องด้วยวิธีการปฏิบัติทางศาสนาแตกต่างกัน ทั้งนี้ ยังมีเรื่องเล่าภายในชุมชนว่าหลังจากกบฏบวรเดช พ.ศ. 2476 นายแสง บุญมาก ซึ่งเป็นฝ่ายพระองค์เจ้าบวรเดช

ได้หลบหนีมาอยู่ที่หมู่บ้านนี้แล้วแต่งงานกับหญิงมุสลิมลูกหลานนายแสง บุญมาก จึงได้เข้าศาสนาอิสลามตั้งแต่นั้น

5) ชุมชนตออีพะห์

เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ติดกับชุมชนชาวคริสต์และโบสถ์เซนต์โยเซฟ โดยก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2431 ตรงกับสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จากการอพยพของสัปบุรุษจากชุมชนคลองคูจามและคลองตะเคียน มีอิหม่ามคนแรกชื่อโต๊ะหมัด

คลองตะเคียนล่าง

1) ชุมชนกุฎีช่อฟ้า

ชุมชนนี้ตั้งขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ดังปรากฏในเรื่องสำเภาภักดิ์ริยสุลัยมาน สมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรดให้พวกมัมกะสันตั้งบ้านเรือนอยู่ที่คลองตะเคียน หลังจากนั้นในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ได้มีมุสลิมจากปัตตานีมาพำนักอยู่ในชุมชนแห่งนี้ด้วย ในระยะแรกชาวปัตตานีจะสร้างเป็นเรือนไม้เพื่อประกอบศาสนกิจ ต่อมาโต๊ะกีแย้มได้เป็นผู้นำในการสร้างมัสยิดก่ออิฐถือปูน แต่ยังไม่มีการตั้งชื่อเรียกว่า “สุเหร่า” ก่อน จนกระทั่งครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสทางชลมารคผ่านคลองตะเคียนแห่งนี้ โต๊ะกีแย้มจึงขอพระราชทานชื่อ จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อ “กุฎีช่อฟ้า” เรียกสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

2) ชุมชนญูมาลุดดิน

เดิมชุมชนนี้เป็นชุมชนเดียวกันกับกุฎีช่อฟ้า จนกระทั่งปี พ.ศ.2530 ซึ่งตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เณรมุอะหมัด ซาอิด ชาวมลายู จากรัฐเนกรีเซมบิลัน (Negri Sembilan) ได้เป็นผู้นำในการก่อสร้างมัสยิดแห่งนี้ โดยได้รับการสนับสนุนจากฮัจยีหวังขาว ซึ่งเป็นพ่อตา และฮัจยีอับดุลเลาะห์ (คุ) ซึ่งเป็นพ่อบุญธรรม และชุมชนแห่งนี้ยังเป็นที่ตั้งของโรงเรียนอิสลามศรีอยุธยา โรงเรียนสอนศาสนาที่มีชื่อเสียงในภาคกลาง

3) ชุมชนยามิอุลอิสลาม

เดิมชุมชนนี้เป็นชุมชนเดียวกันกับกุฎีช่อฟ้า และแยกออกมาในช่วงประมาณสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงสมัยสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยโต๊ะอิหม่ามขอเป็นผู้นำในการสร้างมัสยิด สันนิษฐานว่าแนวทางการปฏิบัติแตกต่าง โดยชุมชนกุฎีช่อฟ้าปฏิบัติตามแบบชุมชนนี้ แนวทางอิหม่ามซาฟาอิ ส่วนชุมชนยามิอุลอิสลามปฏิบัติตามแบบตอกรี แนวทางมัดดาฮัมฮานาฟี

4) ชุมชนตะเกียโยคินราชมิสจินจาสยาม

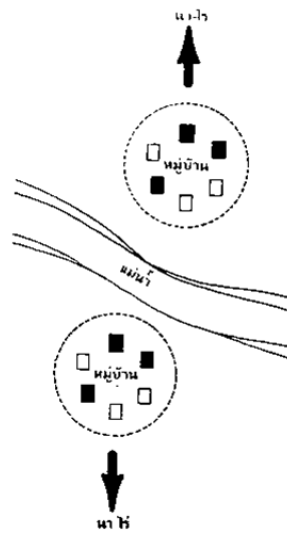
หลังจากท่านเณกอหมัดได้เข้ารับราชการเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมแล้ว ท่านได้สร้างศาสนสถาน “กุฎีทอง” ภายในบริเวณบ้านของท่าน (เดิมอยู่ในเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา) ร่วมกับชาวมุสลิมเชื้อสายชือฮะห์ เมื่อเวลาผ่านไปชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้น

และท่านเห็นว่ากุฎีทองไม่เหมาะกับการประกอบพิธีกรรมอาชูรอ (การควั่นศีรชะ) เนื่องจากอยู่ใกล้กับเขตพระบรมมหาราชวัง ท่านจึงไปสร้างศาสนสถานแห่งใหม่และให้ชื่อว่า “กุฎีใหญ่ตะเกียะห์” เรียกเพี้ยนเป็นสำเนียงไทยว่าตะเกีย

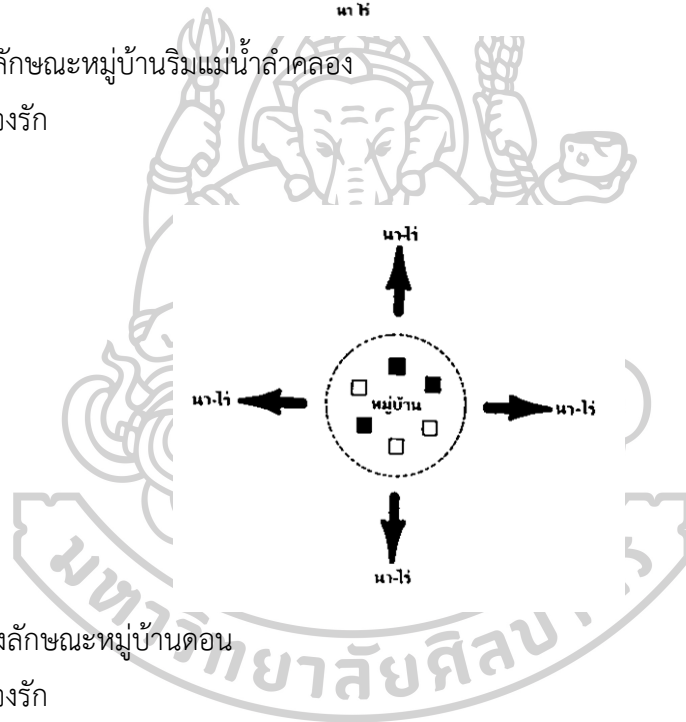
ตามเรื่องเล่าในหนังสือประวัติชุมชนได้กล่าวถึงแขกสมะห์มัมม (ชาอุลละฮารุ) ชาวฮินดูสถาน จากประเทศอินเดีย (ปัจจุบันเรียกท่านว่า ท่านเจ้าพระคุณ) ได้เดินทางมาถึงอยุธยาเมื่อ พ.ศ. 2153 (สมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม) และได้ประลองวิชากับเจ้าอาวาสวัดเทพชุมพลฯ และท่านสมภารเป็นฝ่ายแพ้ จึงเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามตามข้อตกลง ผู้คนจึงต่างนับถือและศรัทธาแขกสมะห์มัมมเป็นจำนวนมาก เมื่อท่านถึงแก่กรรมในปี พ.ศ.2224 จึงมีผู้สร้างมุกำหกเหลี่ยมไว้ในพื้นที่แห่งนี้ ต่อมา ในปี พ.ศ.2283 สมัยพระบรมโกศได้มีเสนาบดีชั้นผู้ใหญ่เสนอให้มีการบูรณะมัสยิดแห่งนี้ เนื่องจากมีสภาพที่ทรุดโทรมมาก และได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นอาคารผสมผสานศิลปะไทย จีน และอินเดีย โดยนำองค์ประกอบจากศาสนสถานสำคัญในสมัยนั้นมาประยุกต์ เช่น วัดพนัญเชิง มัสยิดกุฎีใหญ่ (บางหลวง) มัสยิดกุฎีขาว วัดใหม่ชัยวิจิตร เป็นต้น

เรือนไทยเดิมภาคกลาง

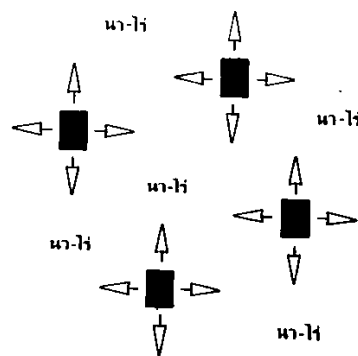
ในอดีต มนุษย์ยังมีความรู้ด้านเทคโนโลยีการปลูกสร้างไม่ทัดเทียมกับปัจจุบัน สถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นในสมัยนั้นจึงเกิดจากความรู้ความเข้าใจของมนุษย์ที่มีการปรับตัวให้อยู่กับสภาพแวดล้อมได้อย่างสะดวกสบาย คนไทยแต่ก่อนจึงนิยมปลูกสร้างบ้านเรือนให้อยู่ใกล้กับแหล่งน้ำ เนื่องจากต้องใช้น้ำในการอุปโภค บริโภค และเป็นทางสัญจรหลัก ลักษณะการตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่จึงเป็นแบบแนวยาว (Linear Settlement Patter) เรียงรายไปตามแม่น้ำลำคลอง มีทำน้าย่นลงไปตามแนวตลิ่งเพื่อเชื่อมต่อกับตัวเรือนหรือที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “ดินท่า” และใช้เสาของทำนายนั้นเป็นเสาผูกเรือ ดังนั้น หน้าบ้านจะหันหน้าไปตามแนวลำน้ำ สำหรับชุมชนที่ตั้งอยู่ไกลจากแม่น้ำหรือลำคลอง จะนิยมตั้งบ้านเรือนเป็นแบบกลุ่ม (Cluster Settlement Patter) โดยมีบึงน้ำหรือแหล่งน้ำใหญ่ที่ใช้ร่วมกัน นอกจากนี้ ยังพบการตั้งบ้านเรือนแบบกระจาย (Isolated Settlement Patter) คือตั้งบ้านเรือนอย่างสันโดษ มักอยู่ในพื้นที่ไร่หรือที่นาของตนเอง เพื่อง่ายต่อการทำเกษตรกรรม

รูปที่ 9 แสดงลักษณะหมู่บ้านริมแม่น้ำลำคลอง
ที่มา ฤทัย ใจจงรัก

รูปที่ 10 แสดงลักษณะหมู่บ้านตอน
ที่มา ฤทัย ใจจงรัก

รูปที่ 11 แสดงลักษณะหมู่บ้านกระจัดกระจาย
ที่มา ฤทัย ใจจงรัก

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของเรือนไทยภาคกลางปรากฏให้เห็นอยู่อย่างแพร่หลาย ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่ทำให้สามารถจินตภาพรูปแบบของเรือนไทยเดิมภาคกลางได้ เช่น ในบทความตอนหนึ่ง มองซิเออร์ ปาลากัวซ์ ได้กล่าวเกี่ยวกับเรือนพักอาศัยในเรื่องเล่ากรุงสยามว่า

“ บ้านเรือนในบางกอกนั้นแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ประเภทหนึ่งก่ออิฐถือปูนและโอโถง อีกประเภทหนึ่งเป็นเรือนไม้ ส่วนราษฎรที่ยากจนนั้นจะอยู่เรือนไม้ไผ่ ด้วยเหตุนี้จึงมีไฟไหม้บ่อยๆ และก่อความเสียหายให้มากเป็นเรื่องธรรมดาทีเดียวที่ไฟไหม้บ้านเรือน
ครวละ 400-500 หลังคาเรือน”
(วงศ์ฉัตร ฉัตรกุล ณ อยุธยา, 2543)

นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานที่ชาวต่างชาติที่เข้ามาอย่างสยามประเทศและได้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวสยามที่เกี่ยวข้องกับเรือนเรือน ดังเช่น จดหมายเหตุการเดินทางสู่ประเทศสยามของบาทหลวงตาชาร์ต ได้กล่าวในความตอนหนึ่งว่า

“...ที่อยู่อาศัยของชาวสยามนั้นเป็นหลังย่อๆ แต่มีอาณาบริเวณกว้างขวางพอใช้
...เสาดมอ่ที่ยกพื้นขึ้นสูงให้พื้นน้ำท่วม...สูงจากพื้นดินราว 13 ฟุต
ดมอ่แถวหนึ่งมีไม่มากกว่า 4 หรือ 6 ต้น
...เรือนแต่ละหลังตั้งอยู่โดดเดี่ยวห่างๆ กัน
...อาจจะเป็นด้วยต้องการเป็นที่รโหฐานสำหรับคนในครอบครัวหนึ่งๆ ซึ่งความลับเฉพาะในครอบครัว
จะได้ไม่แพร่พรายออกไปเข้าหูเพื่อนบ้านเนื่องจากที่มีฝาเรือนบางๆ กันเท่านั้น...”
(วงศ์ฉัตร ฉัตรกุล ณ อยุธยา, 2543)

ในจดหมายเหตุลาลูแบร์ ฉบับสมบูรณ์เล่ม 1 ได้กล่าวเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมสยามเอาไว้ว่า

“...สถาปัตยกรรมของชาวสยามผิดแปลกแตกต่างกว่าของเรา
จึงมีเพียงหวังว่าจะมีความงดงามและเรียบร้อยเท่าชาวประเทศนี้
เห็นว่าจะไม่จำเป็นต้องสนใจนักเรื่องสร้างตึกงาม เพราะจะเอาวิชานี้ไปรับจ้างหากินที่ไหนๆ ก็ไม่ได้
เขาเห็นเป็นการสะดวกกว่า จะไม่สิ้นเปลืองมากที่จะสร้างเรือนหลังเล็กๆ ด้วยต้นไม้...
ยกพื้นสูงจากระดับดินสัก 7 หรือ 8 ปีเอ็ดเท่านั้น
จนรับด้วยดมอ่เป็นเสาดันใหญ่แทนที่จะก่ออิฐถือปูน อันเป็นการสิ้นเปลือง...”
(วงศ์ฉัตร ฉัตรกุล ณ อยุธยา, 2543)

ทั้งนี้ ฤทัย ใจจงรัก ได้จำแนกประเภทของเรือนไทยเดิมออกเป็น 3 ประเภท ตามรูปแบบการอยู่อาศัยของผู้ใช้งาน (User) ประกอบด้วย เรือนครอบครัวเดี่ยว เรือนหมู่สำหรับครอบครัวขยาย และ เรือนคหบดี รายละเอียดมีดังต่อไปนี้ (ฤทัย ใจจงรัก, 2539)

- 1) เรือนครอบครัวเดี่ยว คือ เรือนที่อยู่อาศัยสำหรับ 1 ครอบครัว ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก (ที่ยังไม่ได้แต่งงาน) โดยตัวเรือนประกอบด้วย เรือนนอนและเรือนครัวเท่านั้น และมีชานร่วมเป็นองค์ประกอบเพื่อเชื่อมต่อกับเรือนทั้งสองหลัง โดยพื้นที่ชานนี้เป็นพื้นที่ที่ไม่มีหลังคาคลุม สำหรับเรือนนอนจะมีห้องนอน จำนวน 1 โถง มีความกว้างประมาณ 6 ศอก (1 ช่วงซื่อ) และความยาวประมาณ 15-18 ศอก (3 ช่วงเสา) โดย 1 ช่วงเสาคงจะใช้สำหรับทำพิธีเลี้ยงพระหรือตั้งแท่นบูชา ส่วนอีก 2 ช่วงเสาเป็นห้องนอน บริเวณหน้าห้องนอนมีระเบียงยาวตลอดเป็นตัวเชื่อมระหว่างห้องนอนกับชาน ส่วนเรือนครัวจะมีความยาว 2 ช่วงเสา ในช่วงเสาแรกสำหรับทำครัว ส่วนอีกหนึ่งช่วงเสาสำหรับรับประทานอาหาร นอกจากนี้ บริเวณชานที่อยู่ด้านหลังครัวจะถูกใช้เป็นพื้นที่อาบน้ำ และซักล้างต่างๆ
- 2) เรือนหมู่สำหรับครอบครัวขยาย คือ เรือนที่ถูกขยายจากเรือนครอบครัวเดี่ยวเนื่องจากลูกหลานแต่งงานมีครอบครัวขยายออกไป โดยผู้ชายจะเป็นผู้แต่งเข้า คือ ย้ายเรือนไปอยู่กับบ้านของภรรยา ส่วนลูกสาวที่แต่งงานแล้วจะแยกเรือนนอนออกจากพ่อแม่ โดยสร้างเรือนใหม่ขึ้นมาอีกหลัง ในครั้งแรกเรือนที่ขยายมักอยู่ตรงข้ามกับเรือนพ่อ-แม่ หันหน้าจั่วไปในทิศทางเดียวกัน ด้านหลังเป็นครัวซึ่งเป็นเรือนขวาง ตรงข้ามกับเรือนครัวจะสร้างเพิ่มอีกหนึ่งหลัง เพื่อให้เป็นห้องสำหรับพักผ่อน รับประทานอาหาร เลี้ยงพระก็ได้เช่นกัน ซึ่งการขยายเรือนนี้มี 3 ลักษณะด้วยกัน ประกอบด้วย 1) ปลูกเรียงตามยาวต่อจากเรือนพ่อ-แม่ หรือเรือนนอนที่อยู่ตรงข้ามกับเรือนพ่อ-แม่ 2) จัดวางตัวเรือนเป็นกลุ่ม โดยมีชานเชื่อมตรงกลาง ลักษณะเปิดโล่งไม่มีหลังคาคลุม 3) ปลูกเรือนขึ้นใหม่เป็นหลังๆ อยู่ในบริเวณนั้น โดยไม่มีชานเชื่อมระหว่างเรือนแต่ละหลัง
- 3) เรือนคหบดี คือ เรือนที่มีลักษณะรโหฐาน ผู้ที่สร้างเรือนลักษณะนี้ได้จึงต้องมีฐานะร่ำรวยหรือเป็นเจ้าของมูลนาย โดยลักษณะที่โดดเด่นของเรือนประเภทนี้คือมีชานที่มีขนาดที่กว้างมาก ผังพื้นประกอบไปด้วยเรือนต่างๆ ได้แก่ เรือนนอน เรือนลูก เรือนขวางใช้เป็นห้องนั่งหรือหอกกลาง เรือนครัว และหอนก

เรือนไทยเดิมภาคกลางไม่นิยมปลูกเรือนขวางตะวัน คือให้ด้านสกัดของเรือนหันตามทิศตะวันออก-ตะวันตก ทางเข้าหลักอยู่ทางทิศตะวันออก ซึ่งเข้าเข้าประตูบ้านประตูเรือนนั้นคนไทยถือเป็นสำคัญ เพราะศัตรูโจรผู้ร้ายจะเข้าบ้านได้ก็ทางนี้ และมีความเชื่อว่าศัตรูที่มองไม่เห็นก็เข้าทางนี้

เช่นกัน ดังนั้น จึงมีวิธีแก้โดยการหาสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาเป็นเครื่องป้องกันติดไว้บริเวณประตูทางเข้า เช่น เลขยันต์มาปิด ถ้าเป็นคนจีนมักใช้รูปสิงโต คนอินเดียมักใช้รูปสิงห์ รูปพญานาค นอกจากนี้ ยังเชื่อว่า ธรณีประตูเป็นที่อยู่ของผี หรือทวารารักษ์ หรือนายทวารบานประตู ดังนั้น คนไทยจึงถือสำคัญห้ามเหยียบบนธรณีประตู และยังมีนิมทาสี่แดงเอาไว้เป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งเหตุที่ใช้สี่แดง เนื่องจากสีแดงเป็นตัวแทนของสีไฟ มีเดช สง่า น่าเกรงขาม หรือเป็นอำนาจร้อนแรง ผีอื่นเห็นก็กลัว ไม่กล้าเข้า เหตุดังนี้จึงถือสี่แดงเป็นสิริมงคล ซึ่งสี่แดงนี้เอง ยังสามารถพบได้บริเวณหน้าจั่วของเรือนไทย ในพิธีการทำขวัญจั่วจะมีขั้นตอนการผูกผ้าสี่แดงและสีขาวที่เย็บติดกันไว้ห้อยที่หน้าจั่ว และเจิมรูปพนมที่ตรงนั้น เพื่อเป็นสิริมงคลแก่เรือน (เสถียรโกเศศ, 2531)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์พื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กล่าวคือ เป็นการศึกษาข้อมูลด้านคุณลักษณะทางสถาปัตยกรรม ผ่านการเก็บข้อมูลจากทั้งพื้นที่ภายใน (Interior) และพื้นที่ภายนอก (Exterior) อาคาร ซึ่งเนื้อหาที่ได้นำมาศึกษานั้นมาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ประกอบด้วย เอกสารต่างๆ การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และการบันทึกข้อมูลจากพื้นที่ที่ศึกษาตามสภาพความเป็นจริง โดยข้อมูลดังกล่าวจะถูกนำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์ ด้วยการหาค่าสถิติ (Statistic) เพื่อนำมาซึ่งผลสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนและวิธีการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผู้วิจัยจะแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลด้านนามธรรม (Abstract) คือ สิ่งที่สัมผัสและจับต้องไม่ได้ ประกอบด้วย วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ เป็นต้น และการศึกษาข้อมูลด้านรูปธรรม (Concrete) คือ สิ่งที่เป็นมวลสารจับต้องได้ ประกอบด้วย สถาปัตยกรรม การประดับตกแต่ง เครื่องใช้ภายในเรือน วัสดุต่างๆ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลทั้ง 2 ด้านนี้ ผู้วิจัยจะนำมาศึกษาเป็นแนวคู่ขนานตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการวิจัยจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1	การเก็บข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม
ขั้นตอนที่ 2	การสังเคราะห์ข้อมูล
ขั้นตอนที่ 3	วิเคราะห์ข้อมูล
ขั้นตอนที่ 4	สรุปผลและจัดทำข้อเสนอแนะ

การเก็บข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอยู่เป็นจำนวนน้อยมาก การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นแหล่งข้อมูลหลักในการศึกษา จึงต้องมีการวางแผนการทำงานอย่างรัดกุม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เติมเต็มคำถามของการศึกษาในระยะเวลาที่จำกัด โดยผู้วิจัยจะกำหนดเนื้อหาข้อมูลที่ต้องการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การเตรียมการลงภาคสนาม และการปฏิบัติการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

1. เนื้อหาข้อมูลที่ต้องการศึกษา

1.1 ข้อมูลเอกสาร

การเก็บข้อมูลเบื้องต้น

ประกอบด้วย การศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชนชาวมุสลิมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำข้อมูลข้างต้นใช้ในการค้นหาพื้นที่ศึกษาและเรือนกรณีศึกษา

การเก็บข้อมูลเชิงลึก

ประกอบด้วย การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม เรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิม ความเชื่อกับการปลูกเรือนพักอาศัยของชาวมุสลิม แถบเอเชีย และภูมิหลังชาวมุสลิมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2 ข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลเบื้องต้น

ประกอบด้วย ภาพถ่ายบริบทสภาพแวดล้อม ภาพถ่ายของที่ตั้ง วิถีชีวิตและวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมที่พบภายในพื้นที่

การเก็บข้อมูลเชิงลึก

ประกอบด้วย ข้อมูลการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชาวมุสลิมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมโดยรอบคลองตะเคียน ภูมิปัญญาการก่อสร้างเรือนชาวมุสลิม และตำแหน่งเรือนกรณีศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

2.1 การสังเกตการณ์ (Observation) คือ การใช้สายตาเฝ้าดูหรือศึกษาเหตุการณ์ปรากฏการณ์ต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจถึงลักษณะและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องระหว่างคน สถาปัตยกรรม และสภาพแวดล้อม

- 2.1.1 การสังเกตทางตรง (Direct Observation) เป็นการสังเกตการณ์หรือสัมผัสกับ เหตุการณ์นั้นโดยผู้วิจัยโดยตรง
- 2.1.2 การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นการสังเกตการณ์ที่ผู้วิจัยไม่ได้เฝ้าดูหรือศึกษากับเหตุการณ์นั้นโดยตรง แต่จะศึกษาผ่านสื่อต่างๆ
- 2.2 การเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรม
- 2.2.1 การบันทึกภาพด้วยกล้องดิจิทัลและโทรศัพท์มือถือ เพื่อเก็บข้อมูลด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรม องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม สภาพแวดล้อม และวิถีชีวิต
- 2.2.2 การสังเกตภาพและรังวัดอาคาร ประกอบด้วย ผนังและรูปตัดอาคาร ทั้งนี้ ให้มีการระบุระยะ ทิศทาง รูปแบบของพื้นที่ใช้สอย และองค์ประกอบอื่นๆ ที่สัมพันธ์กับการใช้งานในพื้นที่ลงในแบบสเกตอาคารนั้นๆ ด้วย
- 2.3 การสัมภาษณ์ (Interview) บันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกหรือการอัดบันทึกเสียง เพื่อเก็บข้อมูลที่สัมพันธ์กับแบบสอบถามและข้อมูลทางด้านทัศนคติ
- 2.4 แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วยชุดคำถาม 5 ตอน ได้แก่
- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน เป็นการเก็บบันทึกข้อมูลที่ตั้งของเรือน และข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย
- 1) ชื่อชุมชนที่ตั้งเรือนกรณีศึกษา
  - 2) รหัสอาคารและรหัสภาพถ่าย เพื่อสะดวกต่อการเชื่อมโยงกับข้อมูลที่เก็บจากเครื่องมืออื่นๆ
  - 3) วันที่สำรวจ
  - 4) ชื่อ-สกุลผู้สำรวจ
  - 5) ชื่อ-สกุลเจ้าของบ้าน
  - 6) จำนวนสมาชิกที่อยู่อาศัยภายในบ้าน
  - 7) บ้านเลขที่
  - 8) กรรมสิทธิ์ที่ดิน เช่น กรรมศาสนา หน่วยงานราชการ เข้าพื้นที่ เอกชน หรือของผู้อยู่อาศัยเอง เป็นต้น
  - 9) อายุเรือน
    - 9.1) มีอายุระหว่าง 10-20 ปี
    - 9.2) มีอายุระหว่าง 21-40 ปี

- 9.3) มีอายุระหว่าง 41-60 ปี
- 9.4) มีอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป
- 10) ตำแหน่งที่ตั้งที่สัมพันธ์กับทางสัญจร
  - 10.1) ริมน้ำ
  - 10.2) ริมถนนหลัก
  - 10.3) ริมถนนรอง
  - 10.4) ห่างไกลทางสัญจร

ตอนที่ 2 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม เป็นการเก็บบันทึกข้อมูลพื้นฐานของ
เรือน และรูปแบบของเรือนที่สามารถสังเกตได้จากภายนอก ประกอบด้วย

- 1) ประเภทของเรือน
  - 1.1) เรือนเดี่ยว
  - 1.2) เรือนแฝด
  - 1.3) เรือนหมู่
- 2) รูปแบบของเรือน
  - 2.1) เรือนไทยเดิม
  - 2.2) เรือนพื้นถิ่น
  - 2.3) เรือนสมัยใหม่
  - 2.4) เรือนไทยประยุกต์
- 3) จำนวนชั้น
  - 3.1) เรือน 1 ชั้น
  - 3.2) เรือน 1 ชั้นยกพื้นสูง
  - 3.3) เรือน 2 ชั้น
  - 3.4) เรือน 3 ชั้น
- 4) รูปทรงหลังคา
  - 4.1) หลังคาทรงจั่ว (Gable Roof)
  - 4.2) หลังคาทรงปั้นหยา (Hip Roof)
  - 4.3) หลังคาทรงกึ่งจั่วกึ่งปั้นหยา (Hip-Gable Roof)
  - 4.4) หลังคาทรงเพิงหมาแหงน (Flat Slap Roof)
- 5) วัสดุผนังหลังคา
  - 5.1) วัสดุจากธรรมชาติ
  - 5.2) กระเบื้องคอนกรีต

- 5.3) สังกะสี
- 5.4) เมทัลชีท (Metal Sheet)
- 6) วัสดุผนัง
  - 6.1) ไม้
  - 6.2) คอนกรีต
  - 6.3) สังกะสี
- 7) รูปแบบประตู-หน้าต่าง
  - 7.1) แบบเรือนไทยเดิม
  - 7.2) แบบเรือนพื้นถิ่น
  - 7.3) แบบสมัยใหม่

8) งานฝีมือช่าง โดยให้ระบุเชื้อชาติหรือสถานที่ที่ช่างอยู่อาศัย

ตอนที่ 3 การใช้สอยอาคาร เป็นการเก็บบันทึกข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่าง
ผู้ใช้อาคาร ความเชื่อ และสถาปัตยกรรม ประกอบด้วย

- 1) การใช้สอยอาคาร
  - 1.1) ไม่มีผู้ใช้สอย
  - 1.2) ใช้อยู่อาศัย
  - 1.3) ใช้เป็นอาคารพาณิชย์
  - 1.4) ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมของชุมชน
- 2) พื้นที่ที่สัมพันธ์กับความเชื่อ เช่น พื้นที่ละหมาด พื้นที่ประกอบพิธีนิกะฮ์ พื้นที่ประกอบพิธีศพ เป็นต้น
- 3) กิจกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาของผู้ใช้สอยภายในเรือน โดยแบ่งเป็น 5 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงเช้า ช่วงเที่ยง ช่วงบ่าย ช่วงเย็น และช่วงค่ำ
- 4) ปัญหาการใช้สอยอาคาร เพื่อทราบถึงแนวโน้มที่จะมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของเรือนในอนาคต

ตอนที่ 4 ทศนคติของผู้ใช้อาคาร เป็นการเก็บบันทึกข้อมูลเพื่อให้ทราบข้อมูลด้านสำนึกในถิ่นที่ (Sense of Place) และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นกับเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมในอนาคต ประกอบด้วย

- 1) แนวโน้มการโยกย้ายที่อยู่อาศัย
  - 1.1) อยู่ที่เดิม
  - 1.2) ย้ายตั้งใหม่ในถิ่นฐานเดิม

- 1.3) ย้ายออกไปอยู่ถิ่นฐานอื่น
- 2) ทศนคติของผู้อยู่อาศัยภายในตัวเรือน
- 3) ความต้องการในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงอาคาร
  - 3.1) ต่อเติม
  - 3.2) ซ่อมแซม
  - 3.3) รื้อแล้วสร้างใหม่ (ภายในพื้นที่เดิมหรือพื้นที่อื่น)
  - 3.4) ขายแล้วย้ายไปอยู่พื้นที่อื่น

ตอนที่ 5 บทวิเคราะห์ เป็นการเก็บบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัยในด้านคุณค่าและความแท้ดั้งเดิมของอาคาร เพื่อระบุความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องบันทึกข้อมูลเรือนกรณีศึกษานั้นๆ ประกอบด้วย

- 1) คุณค่าของอาคาร
  - 1.1) อาคารมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ระดับชาติหรือไม่
  - 1.2) อาคารมีคุณค่าและความสำคัญระดับชุมชนหรือไม่
  - 1.3) อาคารมีความโดดเด่นด้านฝีมือช่างหรือไม่
  - 1.4) อาคารมีรูปแบบที่โดดเด่นหรือไม่
  - 1.5) อาคารมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมหรือไม่
- 2) ความแท้ดั้งเดิมของอาคาร
  - 2.1) ประวัติที่ตั้งของอาคาร
    - 2.1.1) ตั้งอยู่ในตำแหน่งเดิม
    - 2.1.2) ย้ายมาจากที่อื่น
  - 2.2) ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมโดยรอบอาคาร
    - 2.2.1) เปลี่ยนแปลงน้อย
    - 2.2.2) เปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง
    - 2.2.3) เปลี่ยนแปลงมาก
  - 2.3) การเปลี่ยนแปลงของวัสดุอาคาร
    - 2.3.1) เปลี่ยนแปลงน้อย
    - 2.3.2) เปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง
    - 2.3.3) เปลี่ยนแปลงมาก
  - 2.4) ความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบอาคาร
    - 2.4.1) เปลี่ยนแปลงน้อย

- 2.4.2) เปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง
- 2.4.3) เปลี่ยนแปลงมาก
- 2.5) สภาพแวดล้อมปัจจุบัน
  - 2.5.1) มีสภาพแวดล้อมที่ดี
  - 2.5.2) มีสภาพแวดล้อมในระดับปานกลาง
  - 2.5.3) มีสภาพแวดล้อมทรุดโทรม
- 2.6) ภัยคุกคาม
  - 2.6.1) ภัยจากการขัดแย้งภายในชุมชน
  - 2.6.2) ภัยจากการจัดการพื้นที่ชุมชนเดิมไม่เหมาะสม
  - 2.6.3) ภัยจากการพัฒนาชุมชน
  - 2.6.4) ภัยจากหน่วยงานอื่นๆ
  - 2.6.5) ภัยจากธรรมชาติ
- 3. การเตรียมการลงภาคสนาม
  - 3.1 เขียนผังชุมชนที่จะลงศึกษาจาก Google Map ลงในโปรแกรม Auto Cad เพื่อใช้ระบุตำแหน่งของเรือนกรณีศึกษาที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม
  - 3.2 จัดทำแบบฟอร์มการสำรวจ
  - 3.3 จัดหาอุปกรณ์และผู้ช่วยในการสำรวจ
- 4. การปฏิบัติการเก็บข้อมูลภาคสนาม
  - 4.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานของเรือนและเจ้าของเรือน ลักษณะทางสถาปัตยกรรม การใช้สอยอาคาร ทิศคติดของผู้อยู่อาศัย บทวิเคราะห์เบื้องต้น และความแท้ดั้งเดิมของสถาปัตยกรรม
  - 4.2 ข้อมูลจากการรังวัด ประกอบด้วย ตำแหน่งที่ตั้งของเรือน ผังพื้น รูปด้าน และรูปตัด
  - 4.3 ข้อมูลจากภาพถ่าย ประกอบด้วย ภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ พิธีกรรม และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

การสังเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลอายุเรือนที่สัมพันธ์กับที่ตั้งและทิศทางเข้าเรือน
2. พื้นที่ใช้สอยที่พบภายในเรือน

3. ศักดิ์ของพื้นที่ภายในเรือน
4. การเข้าถึงพื้นที่ภายในเรือนด้วย J-Graph Diagram
5. รูปตัดเรือนที่แสดงถึงรูปแบบของเรือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

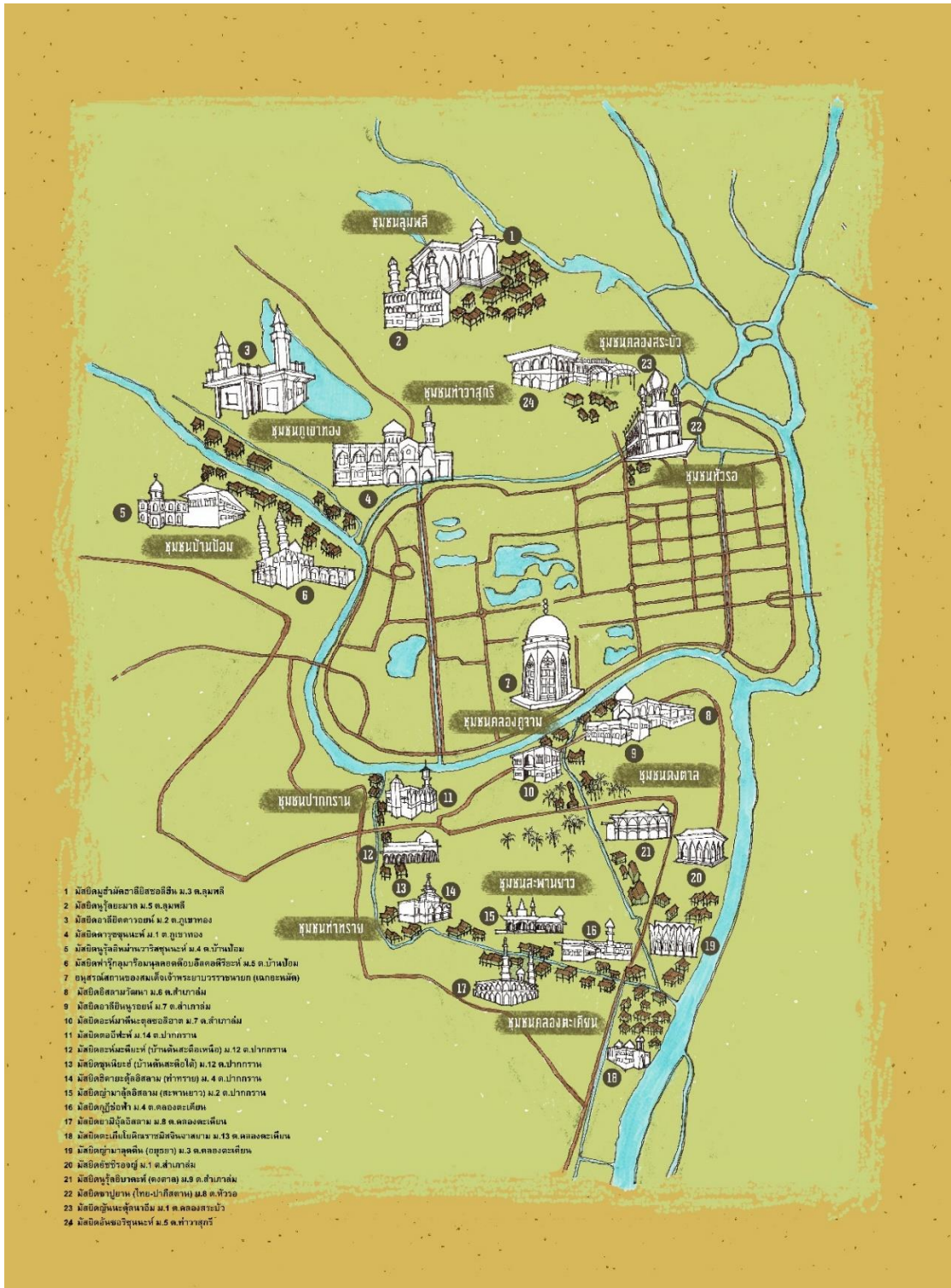
1. เนื้อหาการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่
  - 1.1 การวิเคราะห์อัตลักษณ์ของพื้นที่ภายในเรือน
  - 1.2 การวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม
  - 1.3 การวิเคราะห์ด้านความสัมพันธ์ของที่ตั้ง สภาพแวดล้อม และสถาปัตยกรรม
  - 1.4 การวิเคราะห์ด้านความเชื่อของชาวมุสลิมคลองตะเคียนที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรม
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่
  - 2.1 การวิเคราะห์รูปแบบและพื้นที่ในวิธีการทางสถาปัตยกรรม เช่น ผังแสดงตำแหน่งที่ตั้ง การจำแนกประเภทของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม (Prototype) ทิศทางของผังพื้นที่ (Orientation) ความสัมพันธ์ระหว่างสถาปัตยกรรมกับสภาพแวดล้อม สถาปัตยกรรมกับผู้อยู่อาศัย และสถาปัตยกรรมกับคติความเชื่อ
  - 2.2 การวิเคราะห์การเข้าถึงพื้นที่ด้วยกราฟความสัมพันธ์ (J-Graph) ซึ่งวิธีนี้เป็นหนึ่งขั้นตอนที่รวมอยู่ในทฤษฎี Space Syntax อันเป็นเครื่องมือที่ช่วยทำความเข้าใจโครงข่ายความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และการสัญจร โดยเริ่มจากการจำแนกพื้นที่ภายในเรือนออกเป็นหน่วยย่อย (Convex Space) ตามลักษณะการใช้งาน (Function) จากนั้นจึงเริ่มวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหน่วยย่อยด้วยกราฟความสัมพันธ์ (J-Graph) ซึ่งการสร้างกราฟนี้ต้องผ่านการพิจารณาหน่วยย่อยต่างๆ ก่อนว่ามีหน่วยย่อยใดที่เชื่อมต่อกัน จากนั้นจึงโยงเส้นเพื่อเชื่อมต่อตามความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นตามพื้นที่จริง พร้อมทั้งแบ่งระดับการเข้าถึง หากพื้นที่ใดมีความใกล้ชิดกันมาก สัญลักษณ์แทนพื้นที่นั้นจะอยู่ใกล้กัน หากพื้นที่ใดอยู่ห่างไกลกัน สัญลักษณ์แทนพื้นที่นั้นก็จะอยู่ถัดออกมากว้างกว่าเดิม โดยแสดงเป็นระดับชั้นในแนวตั้ง

การคัดเลือกพื้นที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกพื้นที่ศึกษา

การสำรวจที่ตั้งของชุมชนมุสลิมในอำเภอพระนครศรีอยุธยาเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการทำความเข้าใจสถานการณ์ของชุมชน ก่อนนำไปสู่การคัดเลือกชุมชนที่มีความสอดคล้องกับคำถามของการศึกษาอันมีขอบเขตที่เหมาะสม ก่อนการคัดเลือกพื้นที่คลองตะเคียนแห่งนี้ ผู้วิจัยจึงต้องทำการสำรวจที่ตั้งของมัสยิดภายในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยาทั้งหมดก่อน เนื่องจากตำแหน่งของมัสยิดสามารถบ่งบอกตำแหน่งของชุมชนชาวมุสลิมในแต่ละชุมชนได้ โดยในแต่ละชุมชนจะมีมัสยิดประจำชุมชนจำนวน 1 แห่ง ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติศาสนกิจ ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า อำเภอพระนครศรีอยุธยามีมัสยิดทั้งหมด 23 แห่ง กระจายตัวอยู่ทั้งสิ้น 9 ตำบล คือ ตำบลลุมพลี ตำบลภูเขาทอง ตำบลบ้านป้อม ตำบลสำเภาล่ม ตำบลปากกราน ตำบลคลองตะเคียน ตำบลหัวรอ ตำบลคลองสระบัว และตำบลท่าवासุกกรี นอกจากนี้ยังพบอนุสรณ์สถานของสมเด็จพระยาบรมพรหมนารถแห่งกรุงศรีอยุธยาตั้งอยู่ภายในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่สันนิษฐานว่าเป็นสถานที่ฝังศพ และเคยเป็นชุมชนมุสลิมมาก่อน ในครั้งที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี

ชุมชนชาวมุสลิมในอำเภอพระนครศรีอยุธยาส่วนมากตั้งรกรากอยู่บริเวณตอนเหนือและตอนใต้ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีลักษณะการตั้งถิ่นฐาน 2 รูปแบบ คือ การตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่ม (Cluster or Compact Settlement Pattern) และการตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว (Linear Settlement Patter) ซึ่งส่วนมากจะเป็นลักษณะแบบแนวยาวตั้งเรียงรายตามแนวฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา คลองตะเคียน และคลองคูจาม โดยความโดดเด่นของพื้นที่คลองตะเคียนคือ เป็นที่ตั้งของสังคมพหุวัฒนธรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ในปัจจุบันชุมชนชาวต่างชาติจะกลายเป็นที่ร้างไปแล้ว แต่ก็ยังพบศาสนสถานของชาวมุสลิมตั้งอยู่ร่วมกับศาสนสถานของชาวพุทธและชาวคริสต์อยู่ในบริเวณนี้ นอกจากนี้ ปากคลองตะเคียนล่างยังเป็นที่ตั้งของมัสยิดที่เก่าแก่และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า และมัสยิดตะเกียบโยคินราชมีสจินจาสยาม อันเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงอายุของชุมชนที่มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

รูปที่ 12 แสดงที่ตั้งมัสยิดในอำเภอพระนครศรีอยุธยา

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ชุมชนชาวมุสลิมริมคลองตะเคียนตั้งแทรกสลับกับชุมชนชาวพุทธ ขอบเขตของชุมชนจะอยู่ระหว่างทางหลวงหมายเลข 3469 และทางหลวงชนบท โดยมีคลองตะเคียนไหลผ่านแทรกกลางระหว่างถนนทั้งสองเส้นนี้ การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจึงมีขอบเขตตามแนวข้างต้น และใช้เกณฑ์ตามที่ผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดเพื่อความสะดวกและมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดดังนี้

- 1) เรือนที่ทำการศึกษามีรูปแบบหรือองค์ประกอบของเรือนไทยเดิมแบบประเพณีหรือเรือนปั้นหยา
- 2) เรือนที่ทำการศึกษามีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป โดยทำการตรวจสอบอายุของเรือนจากการสอบถามและสัมภาษณ์จากเจ้าของเรือนหรือชาวบ้านในพื้นที่
- 3) เรือนที่ทำการศึกษามีผู้อยู่อาศัยเป็นชาวมุสลิมเท่านั้น
- 4) เรือนที่ทำการศึกษาต้องได้รับการยินยอมจากเจ้าของเรือนในการให้สัมภาษณ์ ถ่ายภาพ สเกตภาพ และรังวัด

บทที่ 4

ชุมชนมุสลิมคลองตะเคียน จ.พระนครศรีอยุธยา

ชุมชนชาวมุสลิมคลองตะเคียนเป็นชุมชนหนึ่งที่ถูกบันทึกในหน้าประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ ชุมชนชาวมุสลิมละแวกคลองตะเคียนนี้ ขยายตัวจากการเพิ่มขึ้นของประชากร จากคลองตะเคียนล่างขึ้นสู่คลองตะเคียนบน ซึ่งปัจจุบันพบว่ามีการตั้งถิ่นฐานของชาวมุสลิมมากกว่า 500 ครัวเรือน ทั้งนี้ การบันทึกข้อมูลภาคสนามซึ่งคัดเลือกโดยผู้วิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผังชุมชนแสดงตำแหน่งเรือนกรณีศึกษา แบบผังวัด (ผังพื้นและรูปตัด) และภาพถ่าย โดยระบุรหัสเรือนเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลทั้ง 4 ส่วนนี้เข้าด้วยกัน เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์ตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดดังนี้

ลักษณะทางกายภาพและผังชุมชนคลองตะเคียน

คลองตะเคียนเป็นคลองที่ตั้งอยู่ภายในพื้นที่ 2 ตำบล คือตำบลปากกรานและตำบลคลองตะเคียนตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยลำคลองแยกออกมาจากแม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศใต้ ไหลผ่านคลองตะเคียนบน (ตำบลปากกราน) และคลองตะเคียนล่าง (ตำบลคลองตะเคียน) มีความยาวประมาณ 4.3 กิโลเมตร กว้างประมาณ 7-15 เมตร ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวมีมัสยิดจำนวนทั้งสิ้น 7 แห่ง บ้านเรือนชาวมุสลิมประมาณ 1,000 ครัวเรือน เป็นเรือนไทยเดิมที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 133 หลัง ทั้งนี้ ยังพบวัดของชาวพุทธจำนวน 4 แห่ง ประกอบด้วย วัดกลางปากกราน (วัดคลองตะเคียน) วัดสำเภาล่ม (วัดท่าใหม่) วัดปากกราน และวัดโคกจินดาราม และโบสถ์คริสต์จำนวน 1 แห่ง คือ วัดนักบุญยอแซฟ เป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรมที่มีการอยู่ร่วมกันของประชากร 3 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ซึ่งชุมชนและศาสนสถานของทั้ง 3 ศาสนานี้ตั้งแทรกสลับกันโดยไม่มีแนวกันขอบเขตที่ชัดเจน แต่จะมีศาสนสถานเป็นศูนย์กลางของชุมชน

รูปที่ 13 แสดงที่ตั้งและพื้นที่ติดต่อระหว่างคลองตะเคียนกับเขตการปกครองอื่นๆ

รูปที่ 14 แสดงลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนพหุวัฒนธรรม

ละแวกคลองตะเคียนมีระบบสาธารณูปโภคที่ครบครัน โดยทั้งสองฝั่งคลองเชื่อมต่อกันด้วยสะพานข้ามจำนวน 11 แห่ง ในแต่ละฝั่งมีถนนสายหลัก ถนนสายรอง ระบบไฟฟ้า ระบบประปา และระบบสื่อสารให้บริการอย่างครบครัน นอกจากนี้ละแวกคลองตะเคียนยังเป็นที่ตั้งของศูนย์บริการสาธารณะ อาทิ โรงพยาบาล จำนวน 2 แห่ง สถานีอนามัย จำนวน 1 แห่ง และโรงเรียน จำนวน 5 แห่ง ด้วยการเติบโตของชุมชนที่มีสิ่งอุปโภคบริโภคบริการภายในพื้นที่อย่างครบถ้วน ประชากรในชุมชนจึงนิยมใช้บริการสาธารณะในพื้นที่ โดยเฉพาะชาวมุสลิม และด้วยลักษณะพื้นที่ที่เป็นที่ลุ่มชุ่มน้ำ ทั้งสองฝั่งคลองจึงเหมาะแก่การทำเกษตรกรรมและปศุสัตว์

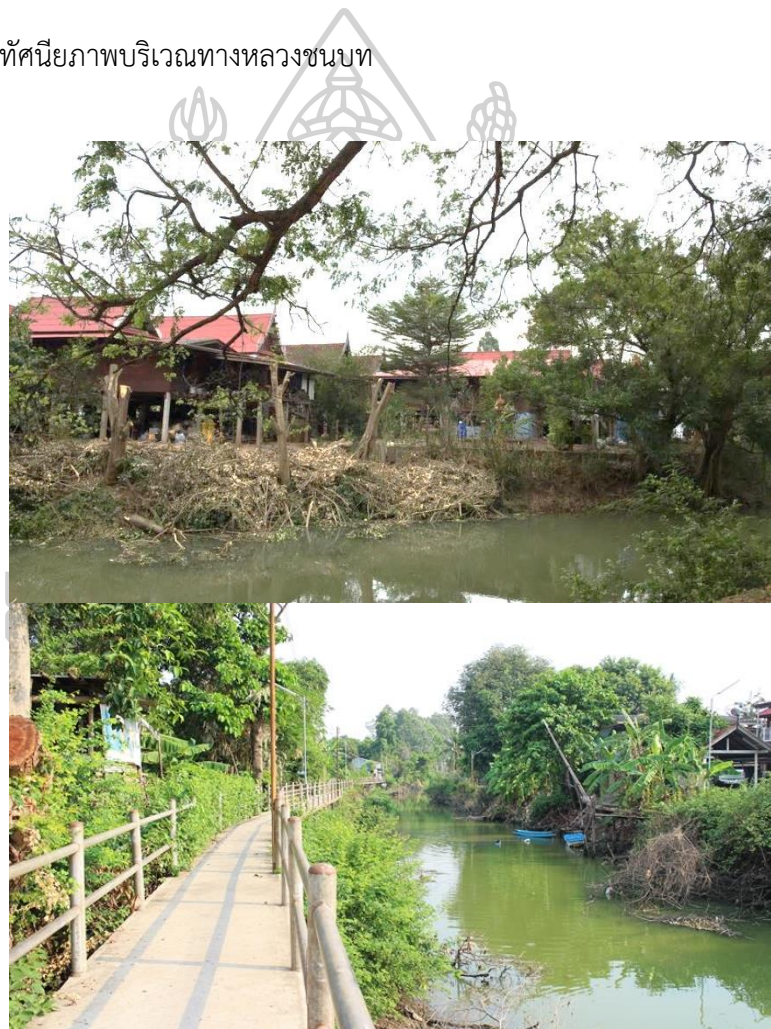

รูปที่ 15 แสดงลักษณะทางกายภาพริมฝั่งคลองตะเคียน

บ้านเรือนที่ตั้งอยู่ในลุ่มน้ำคลองตะเคียนนี้ไม่มีการจัดวางผังอย่างเป็นระบบ ส่วนใหญ่จะตั้งบ้านเรือนแบบกลุ่มหรือตั้งเรียงรายเป็นแนวยาวตามลำคลองและถนน นอกจากนี้ บ้านเรือนของชาวมุสลิมยังตั้งใกล้ชิดกัน โดยไม่มีแนวเขตหรือรั้วมาแบ่งกันพื้นที่ เรือนบางหลังที่เป็นญาติพี่น้องกันยังนิยมสร้างสะพานเพื่อเชื่อมต่อพื้นที่ของบ้านตั้งแต่ 2 หลังขึ้นไปในบริเวณชั้น 2 ทั้งนี้ ด้วยลักษณะพื้นที่โดยรอบคลองตะเคียนนี้เป็นพื้นที่ลุ่ม ในช่วงฤดูน้ำหลากซึ่งตรงกับเดือนกันยายน-ตุลาคมของทุกๆ ปี พื้นที่นี้จะมีระดับน้ำที่สูงขึ้น บ้านเรือนในลุ่มน้ำนี้จึงนิยมสร้างเป็นเรือนยกพื้นสูง ภายหลังจากเหตุการณ์อุทกภัยในปี พ.ศ. 2554 ระดับน้ำที่ท่วมมีระดับที่สูงกว่าปกติราวๆ 2 เมตร เรือนบางหลังจึงมีการดีดเสาให้มีระดับที่สูงขึ้นกว่าเดิม โดยยึดระดับน้ำในปี พ.ศ. 2554 เป็นเกณฑ์

รูปที่ 16 แสดงทัศนียภาพบริเวณทางหลวงชนบท

รูปที่ 17 แสดงทัศนียภาพริมคลองตะเคียน

รูปที่ 18 แสดงทัศนียภาพทางเดินภายในชุมชนคลองตะเคียนล่าง

รูปที่ 19 แสดงทัศนียภาพทางเดินภายในชุมชนคลองตะเคียนบน

รูปที่ 20 แสดงระดับน้ำในช่วงฤดูน้ำหลาก

ข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลรางวัลเรือนกรณีศึกษา

จากการลงพื้นที่สำรวจประกอบกับการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเรือนกรณีศึกษา อันประกอบด้วย 1) เรือนที่ทำการศึกษามีรูปแบบหรือองค์ประกอบของเรือนไทยเดิมแบบประเพณี หรือเรือนปั้นหยา 2) เรือนที่ทำการศึกษามีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป โดยทำการตรวจสอบอายุของเรือนจากการสอบถามและสัมภาษณ์จากเจ้าของเรือนหรือชาวบ้านในพื้นที่ 3) เรือนที่ทำการศึกษามีผู้อยู่อาศัยเป็นชาวมุสลิมเท่านั้น 4) เรือนที่ทำการศึกษาต้องได้รับการยินยอมจากเจ้าของเรือนในการให้สัมภาษณ์ ถ่ายภาพ สเกตภาพ และรางวัล จึงสามารถคัดเลือกเรือนกรณีศึกษาได้จำนวน 25 หลัง และทำการสำรวจรางวัล สัมภาษณ์ พร้อมถ่ายภาพเพื่อบันทึกรายละเอียดทางสถาปัตยกรรม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

รหัสเรือน	ที่ตั้ง	เจ้าของ	จำนวนผู้อยู่อาศัย
TK-01	31 ม.14 ต.ปากกราน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	สมาน ชันธชัย	6
TK-02	30 ม.14 ต.ปากกราน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	ณรงค์ ต้วงจินดา	5
TK-03	2 ม.14 ต.ปากกราน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	ไต้หนับ ประสบเหมาะ	3
TK-04	13 ม.14 ต.ปากกราน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	พะ เลขพรยันต์	1
TK-05	13/1 ม.14 ต.ปากกราน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	สมศักดิ์ จันทร์ศักดิ์	7
TK-06	15 ม.14 ต.ปากกราน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	ลำเพย มะลิซ้อน	5
TK-07	25 ม.12 ต.ปากกราน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	มาเรียม มะลิทอง	7
TK-08	2 ม.4 ต.ปากกราน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	อัปเปิล รื่นภาคธรรม	2
TK-09	24 ม.4 ต.ปากกราน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	มนัสครินทร์ ธรรมวุฒิ	2
TK-10	26 ม.4 ต.ปากกราน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	จันทร์จิรา เส้นขาว	8
TK-11	13 ม.4 ต.ปากกราน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	จิระ มังกรพันธุ์	3
TK-12	5 ม.10 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	อาปีติน เหมวัน	3

TK-13	20 ม.11 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	วิทยา ปานทอง	1
TK-14	8 ม.4 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	เมื้อะ บุญรอด	12
TK-15	17/4 ม.2 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	ไม่มุนะ	5
TK-16	1 ม.3 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	อานัติ เรื่องปราษฎ์	4
TK-17	52 ม.2 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	ฟู้อัด สมบูรณ์	4
TK-18	5 ม.4 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	มาลี สิริชัย	3
TK-19	29/1 ม.4 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	ชอบอ จิตรอาจ	2
TK-20	20 ม.4 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	เข็ม กระโทง	6
TK-21	22 ม.12 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	เต๊ะ เต็งวัง	10
TK-22	3 ม.12 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	อารมณ บุญยัง	2
TK-23	3 ม.6 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	ศรีไพร ไกรทัด	2
TK-24	24 ม.7 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	ลำละ มะลิซ้อน	3
TK-25	18 ม.7 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	ภัสรา หวังมี	6

ตารางที่ 4 แสดงรหัสเรือน ที่ตั้ง และข้อมูลผู้อยู่อาศัย

รูปที่ 21 แสดงตำแหน่งเรือนที่ทำการสำรวจ

รหัสเรือน	TK-01	จำนวนสมาชิก	6 คน
เจ้าของ	สมาน ชันธชัย	เชื้อสาย	ปัตตานี
บ้านเลขที่	31 ม.14 ต.ปากกระวาน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนหมู่	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมถนนชนบท	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ปานกลาง	การใช้สอย	อยู่อาศัย

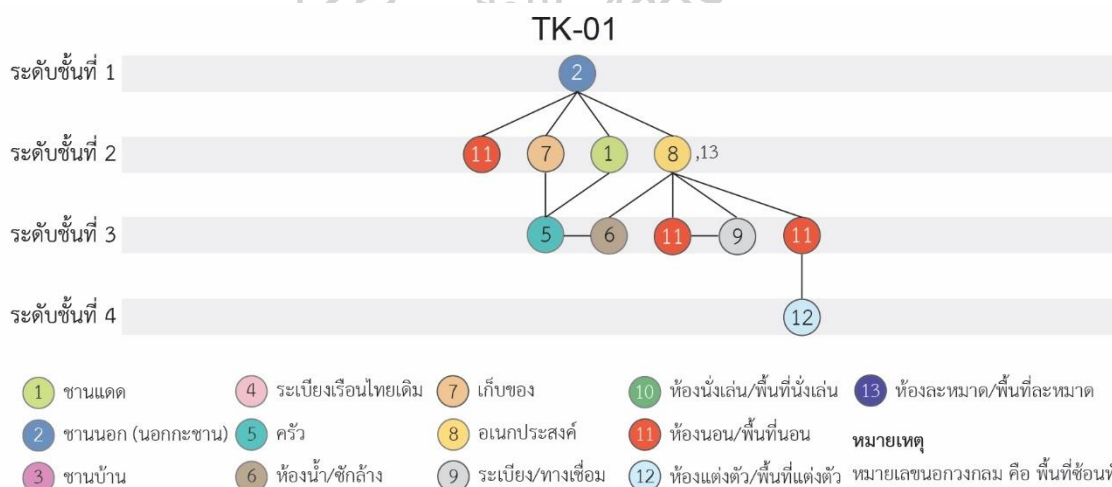
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

- ทิศทางเข้าเรือน
- รูปแบบพื้นที่ใช้สอย
- การเข้าถึงพื้นที่

ทิศเหนือ

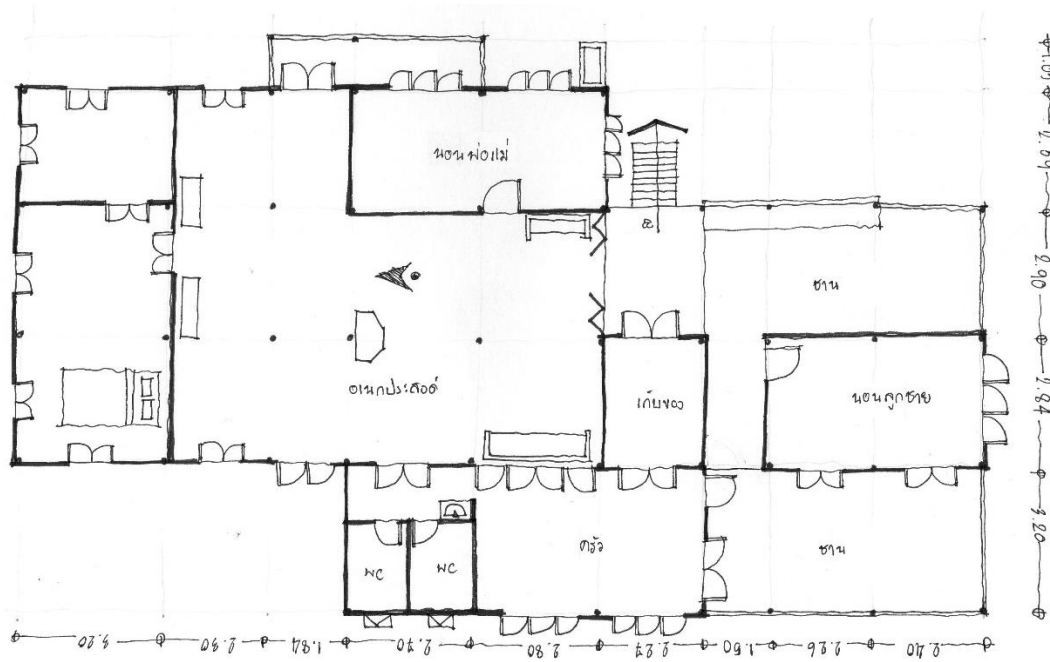
ชานนอก, ชานแดด, ครัว, อเนกประสงค์, ห้องเก็บของ, ห้องนอนพ่อแม่, ห้องนอนลูกสาว, ห้องนอนลูกชาย/สะใภ้, พื้นที่ละหมาด, ระเบียง, ห้องแต่งตัว, ห้องน้ำ

4 ระดับ

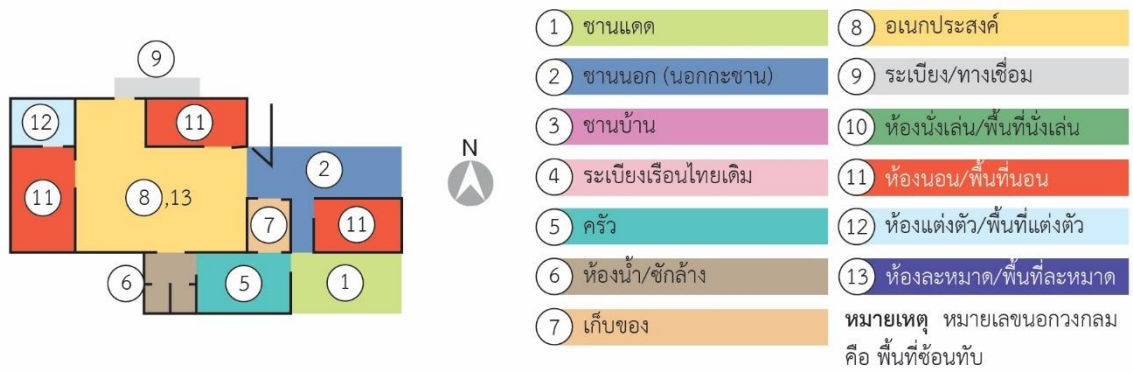

รูปที่ 22 แสดงแจกกราฟเรือน TK-01

- การประดับตกแต่ง   ตู้โชว์บรรจุเครื่องแก้วและเซรามิค, โคมบายและมู่ลี่เปลือกหอย
- สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ   ภาพคำดูอาห์, ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์ และศาสดา, ปฏิทินภาพเมืองมักกะฮ์

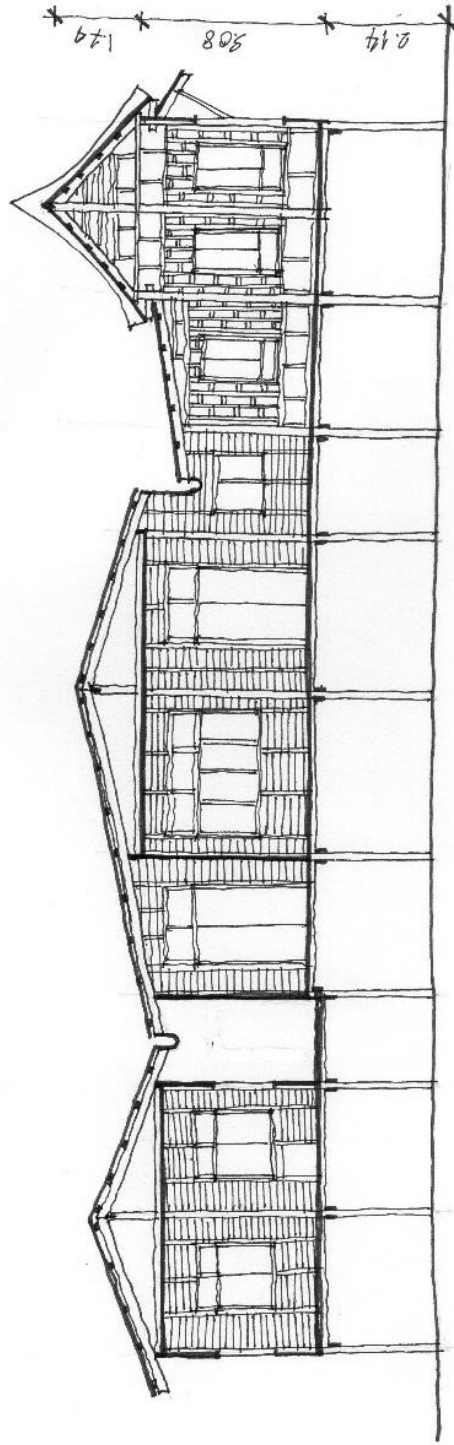

รูปที่ 23 แสดงผังพื้นเรือน TK-01

รูปที่ 24 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-01

รูปที่ 25 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-01

รูปที่ 26 แสดงรูปแบบภายนอกเรือนไทยเดิม (ซ้าย) และเรือนต่อเติม (ขวา)

รูปที่ 27 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และประตูทางเข้าเรือน (ขวา)

รูปที่ 28 แสดงพื้นที่ระเบียงเรือนไทยเดิม (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา)

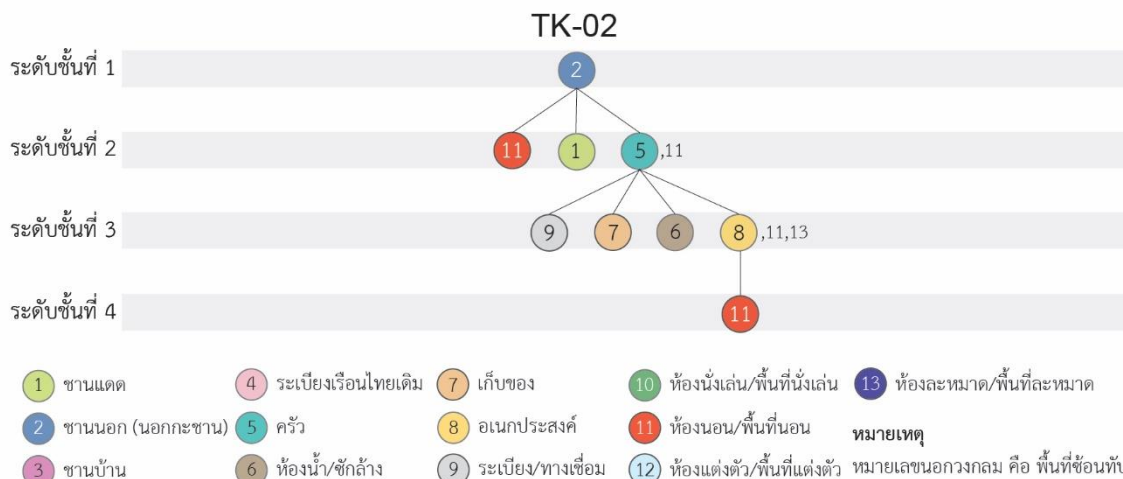
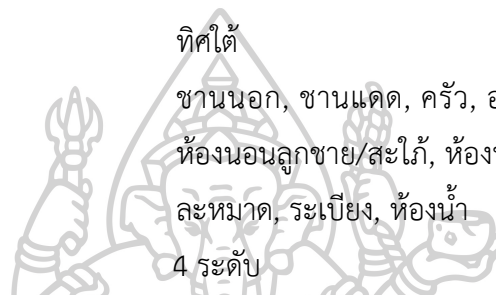

รูปที่ 29 แสดงภาพคำดูอาห์ (ซ้าย) และห้องครัว (ขวา)

รหัสเรือน	TK-02	จำนวนสมาชิก	5 คน
เจ้าของ	ณรงค์ ต้วงจินดา	เชื้อสาย	ไม่ทราบ
บ้านเลขที่	30 ม.14 ต.ปากกระวาน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนแฝด	อายุเรือน	41-60 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	ไทย-พุทธ
ที่ตั้ง	ริมคลอง	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ดี	การใช้สอย	อยู่อาศัย

คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

1. ทิศทางเข้าเรือน
2. รูปแบบพื้นที่ใช้สอย
3. การเข้าถึงพื้นที่

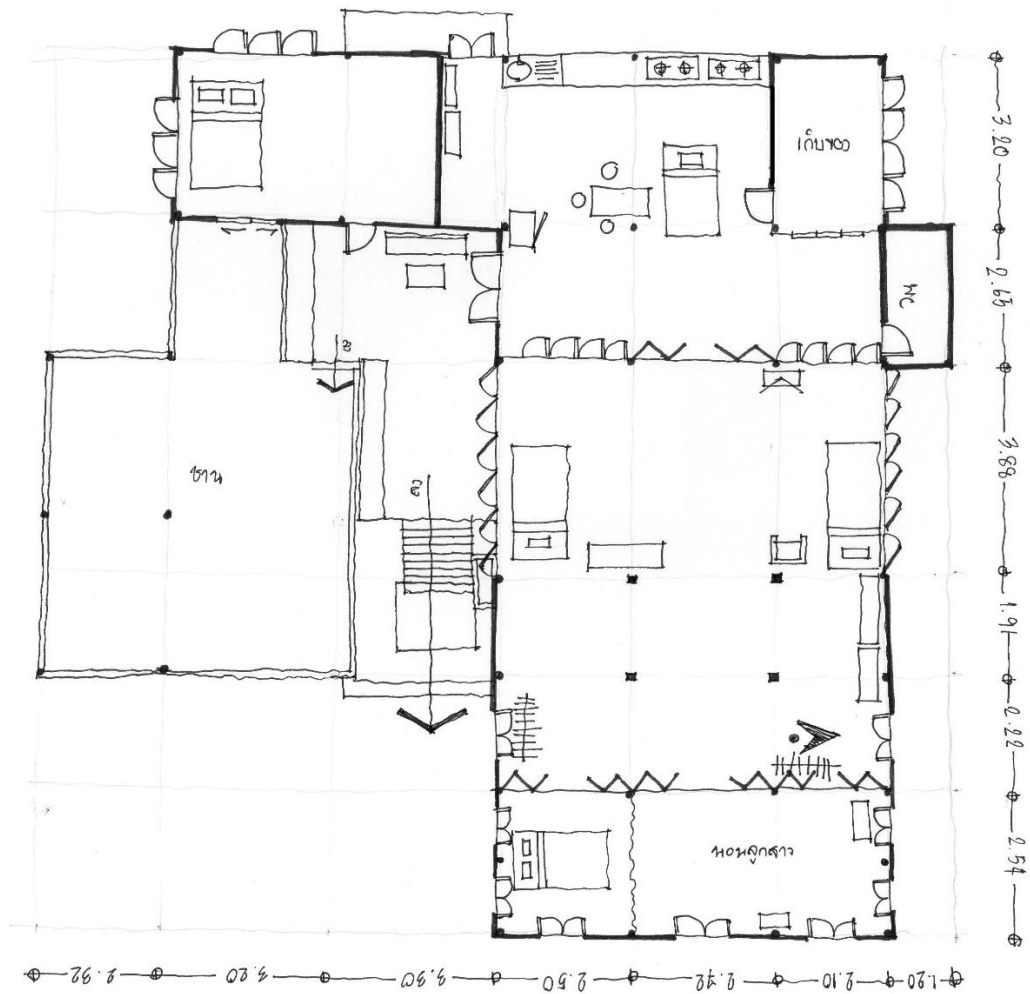
รูปที่ 30 แสดงเจกกราฟเรือน TK-02

4. การประดับตกแต่ง

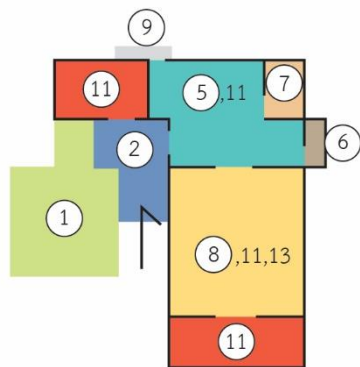
ปลาตะเพียนสาน, โมบายเปลือกหอย, รูปถ่ายธรรมชาติ, รูปถ่ายพระมหากษัตริย์และบุคคลสำคัญ, เเหล็กตัดลายพันธุ์พฤษชา

5. สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ

ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์และศาสนา, ภาพถ่ายหินดำ

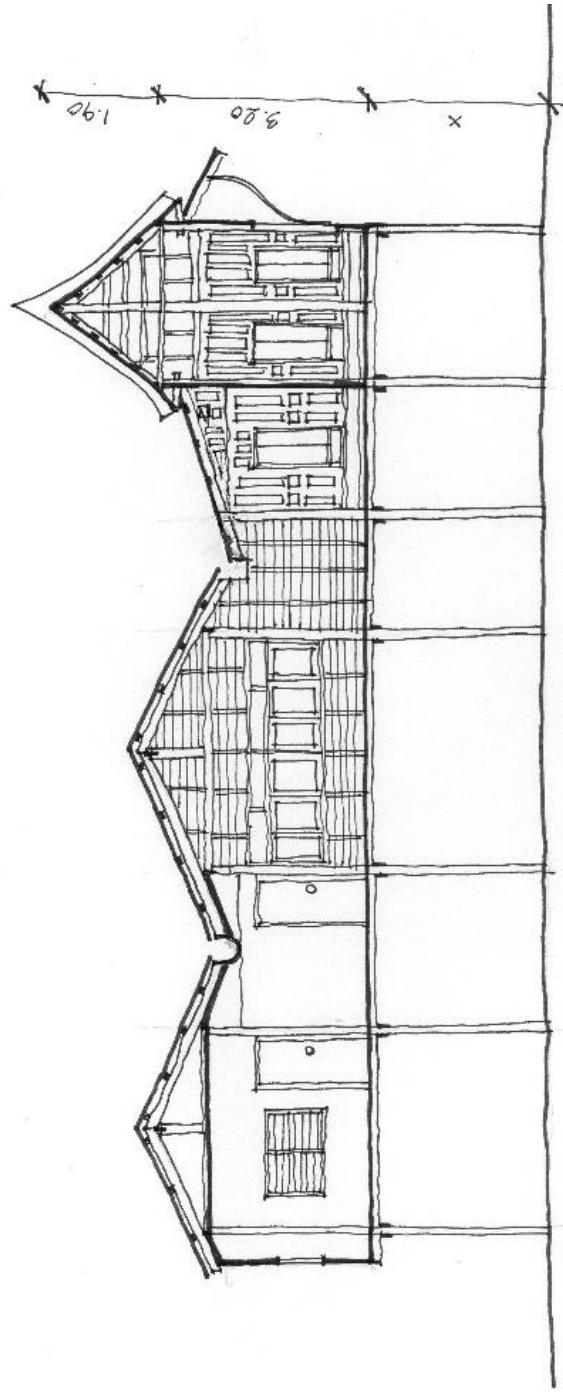

รูปที่ 31 แสดงผังพื้นเรือน TK-02

1	ชานแดด	8	อเนกประสงค์
2	ชานนอก (นอกกะชาน)	9	ระเบียง/ทางเชื่อม
3	ชานบ้าน	10	ห้องนั่งเล่น/พื้นที่นั่งเล่น
4	ระเบียงเรือนไทยเดิม	11	ห้องนอน/พื้นที่นอน
5	ครัว	12	ห้องแต่งตัว/พื้นที่แต่งตัว
6	ห้องน้ำ/ซักรีด	13	ห้องละหมาด/พื้นที่ละหมาด
7	เก็บของ		หมายเหตุ หมายเลขนอกวงกลม คือ พื้นที่ซ้อนทับ

รูปที่ 32 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-02

รูปที่ 33 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-02

รูปที่ 34 แสดงสภาพภายนอกเรือน (ซ้าย) และเรือนต่อเติม (ขวา)

รูปที่ 35 แสดงพื้นที่ครัว (ซ้าย) และพื้นที่ละหมาด (ขวา)

รูปที่ 36 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และพื้นที่ชานแดด (ขวา)

รูปที่ 37 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์

รหัสเรือน	TK-03	จำนวนสมาชิก	3 คน
เจ้าของ	ไฉหนับ ประสบเหมาะ	เชื้อสาย	ไทย-มุสลิม
บ้านเลขที่	2 ม.14 ต.ปากกราน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนแฝด	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือนที่ตั้ง	เรือนไทยเดิมปรับปรุงต่อเติม ริมถนนชนบท	ฝีมือช่าง	มุสลิม
สภาพปัจจุบัน	ปานกลาง	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
		การใช้สอย	อยู่อาศัย

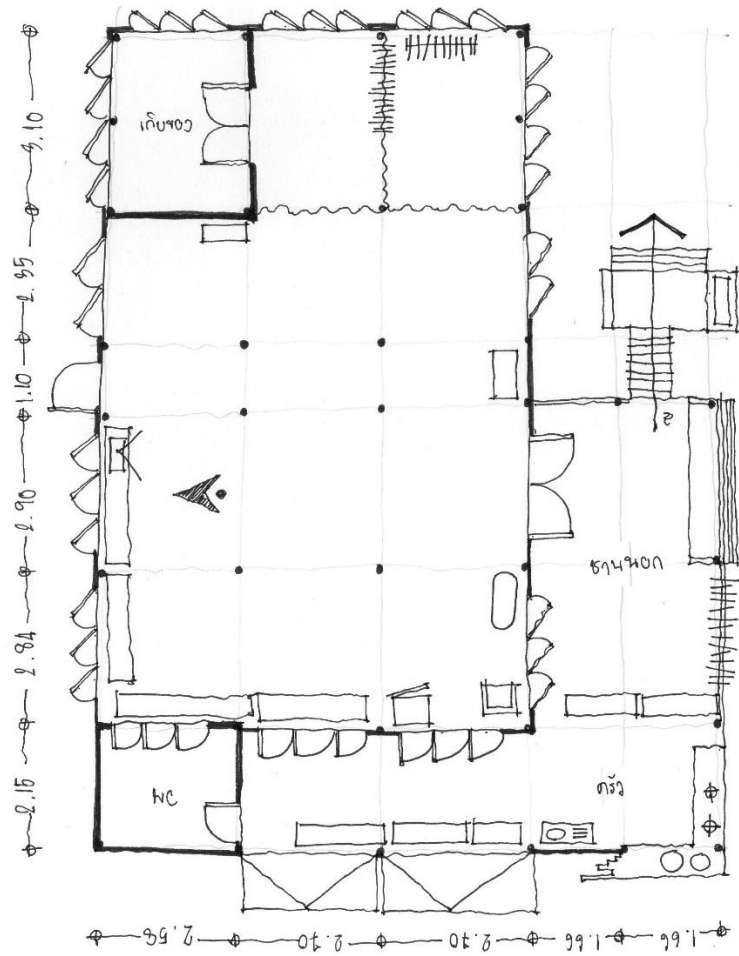
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

- ทิศทางเข้าเรือน
- รูปแบบพื้นที่ใช้สอย
- การเข้าถึงพื้นที่

รูปที่ 38 แสดงเจกกราฟเรือน TK-03

- การประดับตกแต่ง
  - สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ
- ตู้โชว์บรรจุเครื่องแก้วและเซรามิค, พัดพิมพ์ลายพันธุ์พฤกษา, กะโหลกควาย, ภาพถ่ายบุคคลสำคัญ
- ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์ และ ศาสดา, ภาพคำดูอาห์, ภาพถ่ายเมืองมักกะฮ์และหินดำ

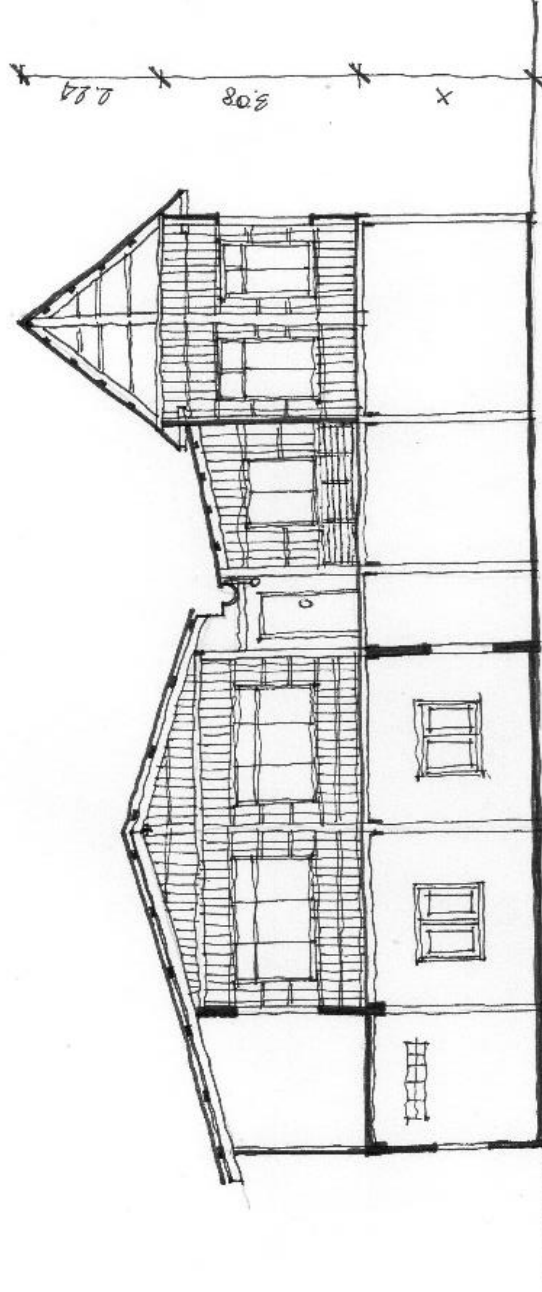

รูปที่ 39 แสดงผังพื้นเรือน TK-03

รูปที่ 40 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-03

รูปที่ 41 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-03

รูปที่ 42 แสดงสภาพภายนอกของเรือน (ซ้าย) และพื้นที่ละหมาด (ขวา)

รูปที่ 43 แสดงการประดับตกแต่งอาคารด้วยอักษรอาหรับ (ซ้าย) และบันไดทางขึ้นเรือน (ขวา)

รูปที่ 44 แสดงพื้นที่ชานนอก (ซ้าย) และการประดับตกแต่งอาคาร (ขวา)

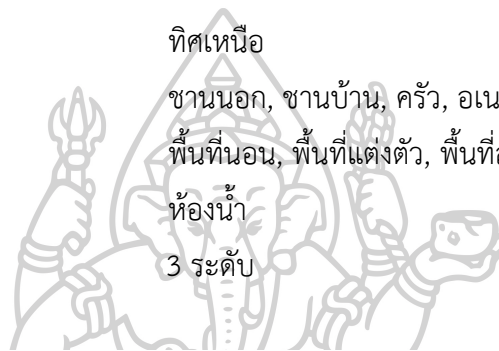

รูปที่ 45 แสดงลักษณะหน้าบ้านภายในเรือน (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ขวา)

รหัสเรือน	TK-04	จำนวนสมาชิก	1 คน
เจ้าของ	พะ เลขพรยงค์	เชื้อสาย	ไทย-มุสลิม
บ้านเลขที่	13 ม.14 ต.ปากกราน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนแฝด	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมถนนชนบท	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ปานกลาง	การใช้สอย	อยู่อาศัย

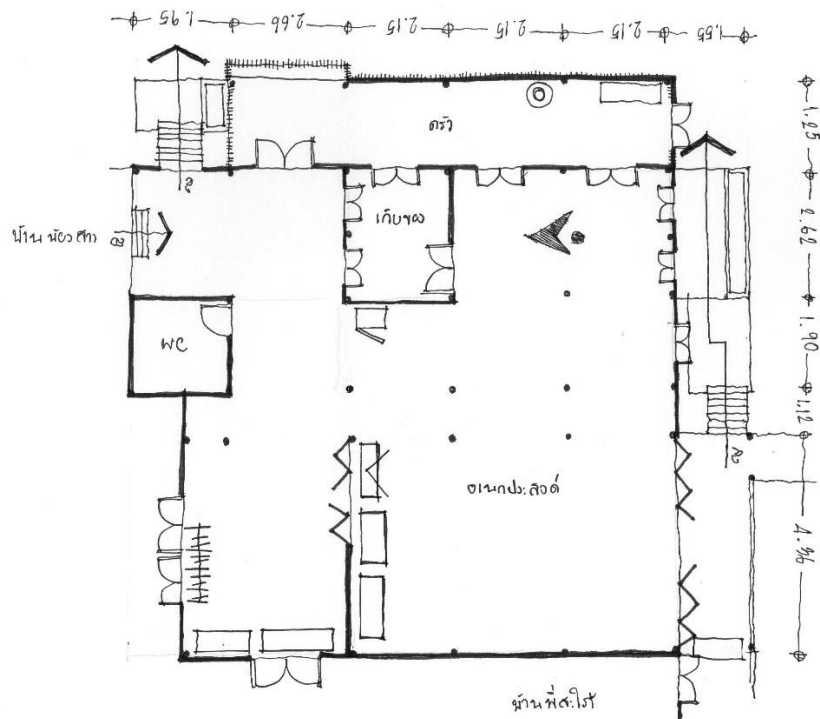
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

- ทิศทางเข้าเรือน
- รูปแบบพื้นที่ใช้สอย
- การเข้าถึงพื้นที่

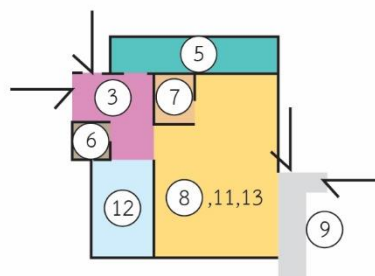

รูปที่ 46 แสดงผังพื้นเรือน TK-04

- การประดับตกแต่ง
  - สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ
- ตู้โชว์บรรจุเครื่องแก้วและเซรามิก, ภาพถ่ายบุคคลสำคัญ
ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์ และ
ศาสนา, ภาพถ่ายเมืองมักกะฮ์และหินดำ

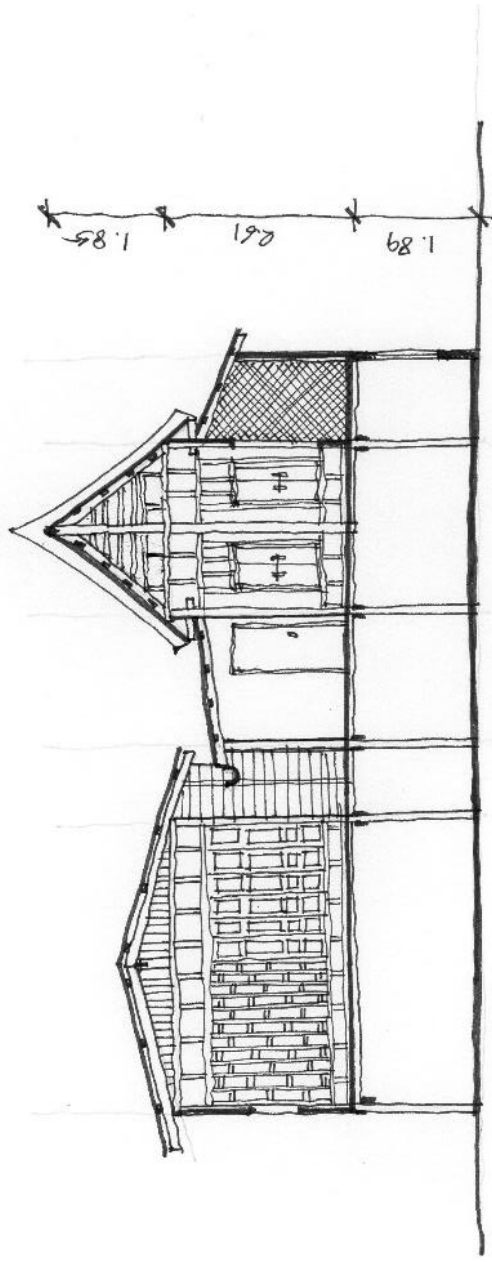

รูปที่ 47 แสดงผังพื้นเรือน TK-04

① ขานแดด	⑧ อเนกประสงค์
② ขานนอก (นอกกะขาน)	⑨ ระเบียง/ทางเชื่อม
③ ขานบ้าน	⑩ ห้องนั่งเล่น/พื้นที่นั่งเล่น
④ ระเบียงเรือนไทยเดิม	⑪ ห้องนอน/พื้นที่นอน
⑤ ครัว	⑫ ห้องแต่งตัว/พื้นที่แต่งตัว
⑥ ห้องน้ำ/ซึกล้าง	⑬ ห้องละหมาด/พื้นที่ละหมาด
⑦ เก็บของ	หมายเหตุ หมายเลขนอกวงกลม คือ พื้นที่ซ้อนทับ

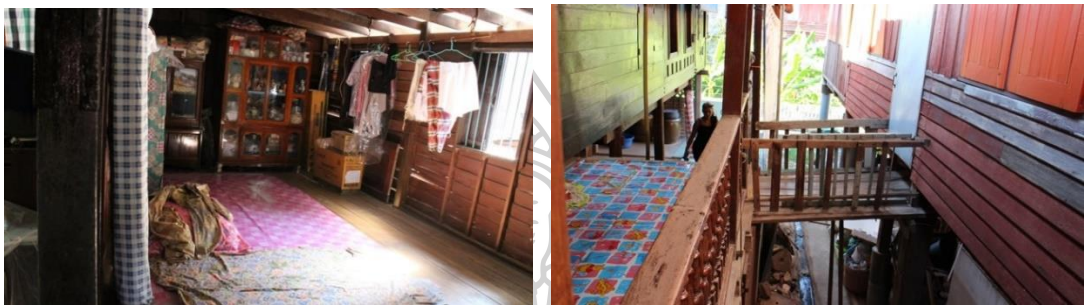
รูปที่ 48 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-04

รูปที่ 49 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-04

รูปที่ 50 แสดงทางเข้าเรือนบริเวณชานนอก (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา)

รูปที่ 51 แสดงพื้นที่แต่งตัว (ซ้าย) และพื้นที่ระเบียงทางเชื่อม (ขวา)

รูปที่ 52 แสดงพื้นที่ครัว (ซ้าย) และภาพถ่ายบุคคลสำคัญ (ขวา)

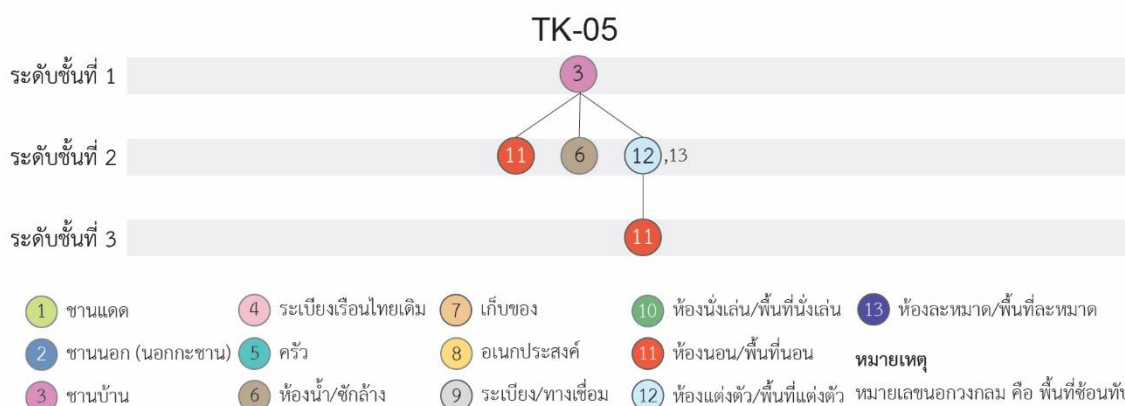
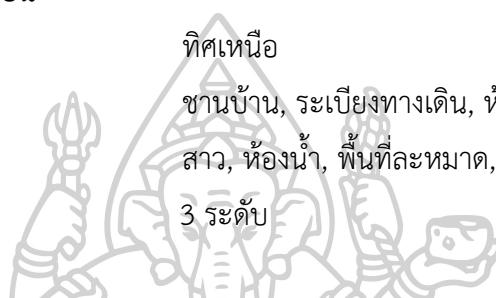

รูปที่ 53 แสดงลักษณะหน้าบ้านภายในเรือน (ซ้าย) และพื้นที่ซักล้าง (ขวา)

รหัสเรือน	TK-05	จำนวนสมาชิก	7 คน
เจ้าของ	สมศักดิ์ จันทร์ศักดิ์	เชื้อสาย	ไทย-มุสลิม
บ้านเลขที่	13/1 ม.14 ต.ปากกระวาน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนเดี่ยว	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมถนนชนบท	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ดี	การใช้สอย	อยู่อาศัย

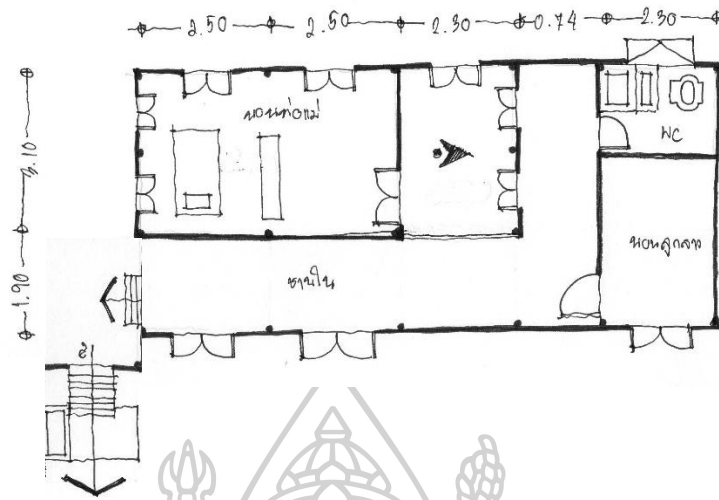
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

1. ทิศทางเข้าเรือน
2. รูปแบบพื้นที่ใช้สอย
3. การเข้าถึงพื้นที่

รูปที่ 54 แสดงเจกกราฟเรือน TK-05

4. การประดับตกแต่ง   โมบายเปลือกหอย, ไม้แกะสลักรูปพันธุ์พฤกษา, รูปวาดบุรอก
5. สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ   ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์ และศาสดา

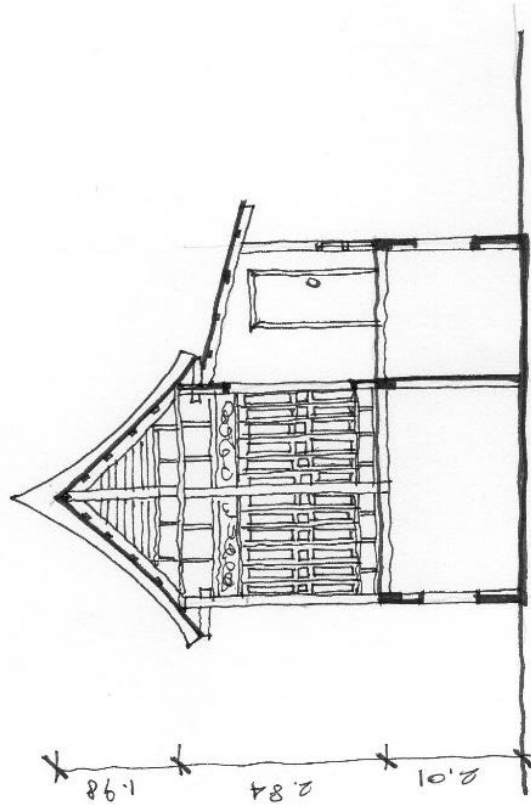

รูปที่ 55 แสดงผังพื้นเรือน TK-05

รูปที่ 56 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-05

รูปที่ 57 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-05

วิทยาลัยศิลป์

รูปที่ 58 แสดงรูปแบบภายนอกเรือน (ซ้าย) และพื้นที่ระเบียงทางเดิน (ขวา)

รูปที่ 59 แสดงพื้นที่แต่งตัว (ซ้าย) และลวดลายแกะไม้พื้นธฤทกษา (ขวา)

รูปที่ 60 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และการประดับตกแต่งเรือน (ขวา)

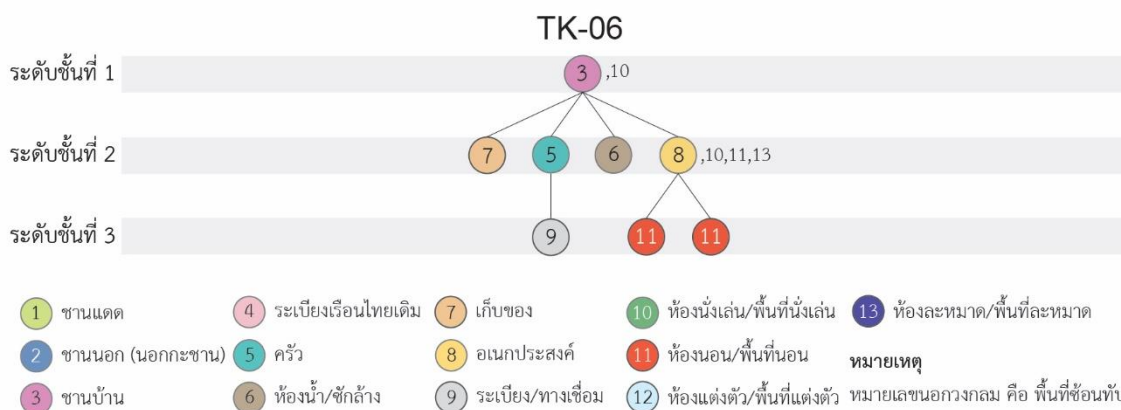

รูปที่ 61 แสดงระเบียงเชื่อมต่อบ้านพี่สาว (ซ้าย) และโครงสร้างเรือนไทยเดิม (ขวา)

รหัสเรือน	TK-06	จำนวนสมาชิก	5 คน
เจ้าของ	ลำเพย มะลิซ้อน	เชื้อสาย	ไทย-มุสลิม
บ้านเลขที่	15 ม.14 ต.ปากกระวาน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนหมู่	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมถนนชนบท	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ปานกลาง	การใช้สอย	อยู่อาศัย

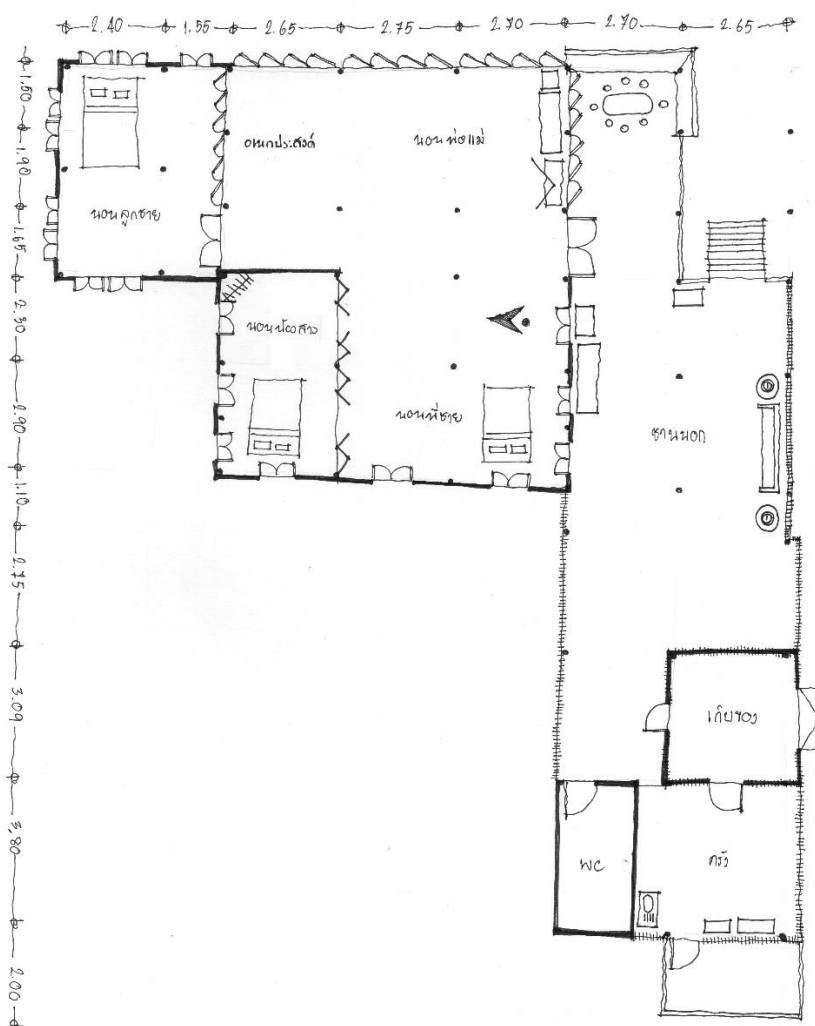
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

1. ทิศทางเข้าเรือน	ทิศเหนือ
2. รูปแบบพื้นที่ใช้สอย	ชานนอก, ห้องเก็บของ, ครั้ว, ห้องน้ำ, ระเบียง, ห้องน้ำ อเนกประสงค์ พื้นที่นอน, พื้นที่ละหมาด, พื้นที่นั่งเล่น, ห้องนอนน้องสาว, ห้องนอนลูกชาย
3. การเข้าถึงพื้นที่	3 ระดับ

รูปที่ 62 แสดงแจกรูปเรือน TK-06

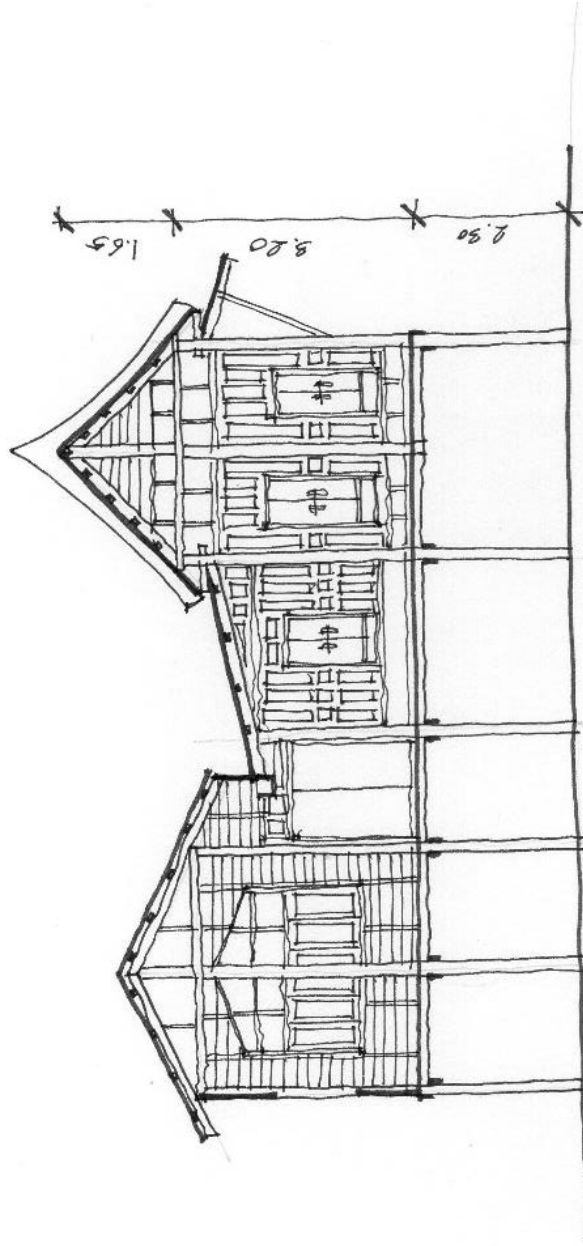
4. การประดับตกแต่ง	ภาพชื่ออักษรอาหรับระบุเจ้าของบ้าน, ไม้แกะสลักรูปพันธุ์ พฤกษา, รูปถ่ายบุคคลสำคัญ, ภาพพิมพ์ลายพันธุ์พฤกษา, ตู โชว์, ลายเรขาคณิต
5. สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ	ผ้าสี, ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์ และศาสดา

รูปที่ 63 แสดงผังพื้นเรือน TK-06

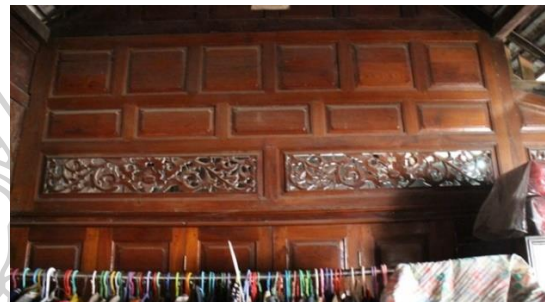
รูปที่ 64 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-06

รูปที่ 65 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-06

รูปที่ 66 แสดงรูปแบบภายนอกเรือน (ซ้าย) และลักษณะหลังคา (ขวา)

รูปที่ 67 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และลวดลายแกะไม้พื้นฐ์พฤษา (ขวา)

รูปที่ 68 แสดงห้องนอนลูกชาย (ซ้าย) และการตีผ้าสี (ขวา)

รูปที่ 69 แสดงพื้นที่นั่งเล่นบริเวณชานนอก

รหัสเรือน	TK-07	จำนวนสมาชิก	7 คน
เจ้าของ	มาเรียม มะลิตอง	เชื้อสาย	ไทย-มุสลิม
บ้านเลขที่	25 ม.12 ต.ปากกราน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนเดี่ยว	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมถนนหลัก	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ปานกลาง	การใช้สอย	อยู่อาศัย

คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

- ทิศทางเข้าเรือน
- รูปแบบพื้นที่ใช้สอย
- การเข้าถึงพื้นที่

ทิศตะวันออก

ชานนอก, ครั้ว, ชานบ้าน, พื้นที่นั่งเล่น, พื้นที่ละหมาด, ห้องนอนพ่อแม่, ห้องนอนลูกสาว, ห้องนอนพี่ชาย, อเนกประสงค์, พื้นที่เก็บของ, พื้นที่แต่งตัว

4 ระดับ

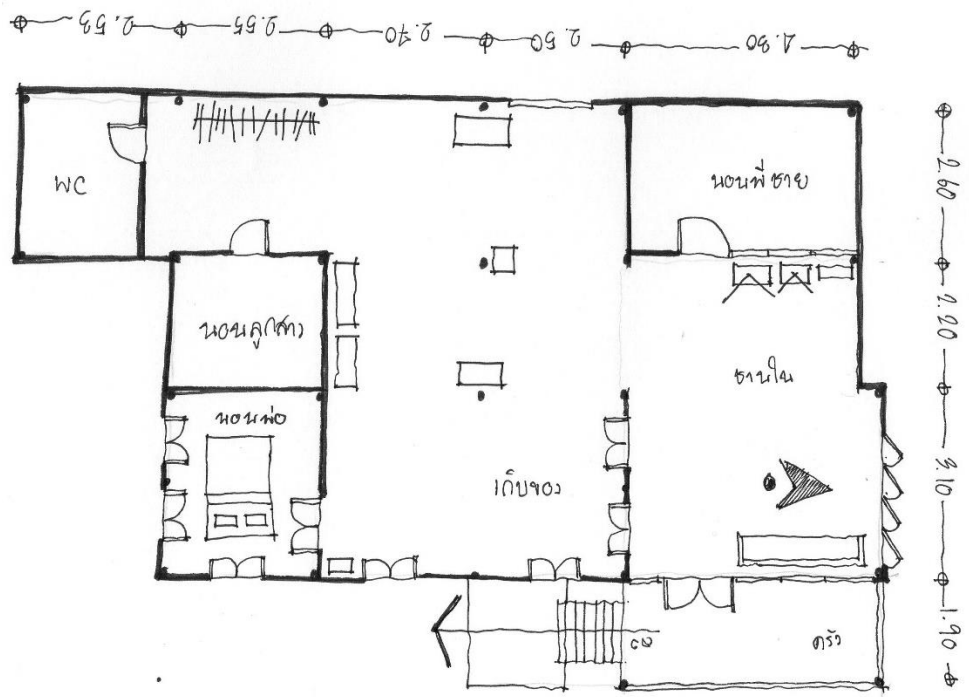
รูปที่ 70 แสดงแผนผังเรือน TK-07

- การประดับตกแต่ง

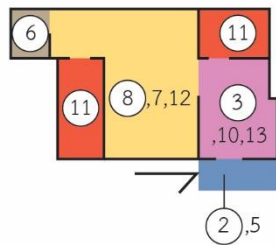
ภาพพิมพ์ลายธรรมชาติและพันธุ์พฤกษา, ลายเรขาคณิต, ตูโซว์, ภาพถ่ายบุคคลสำคัญ

- สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ

ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์ และศาสดา, ทางเดินไม้ไผ่ที่บ้านผีเรือน, ภาพเมืองมังกะฮ์

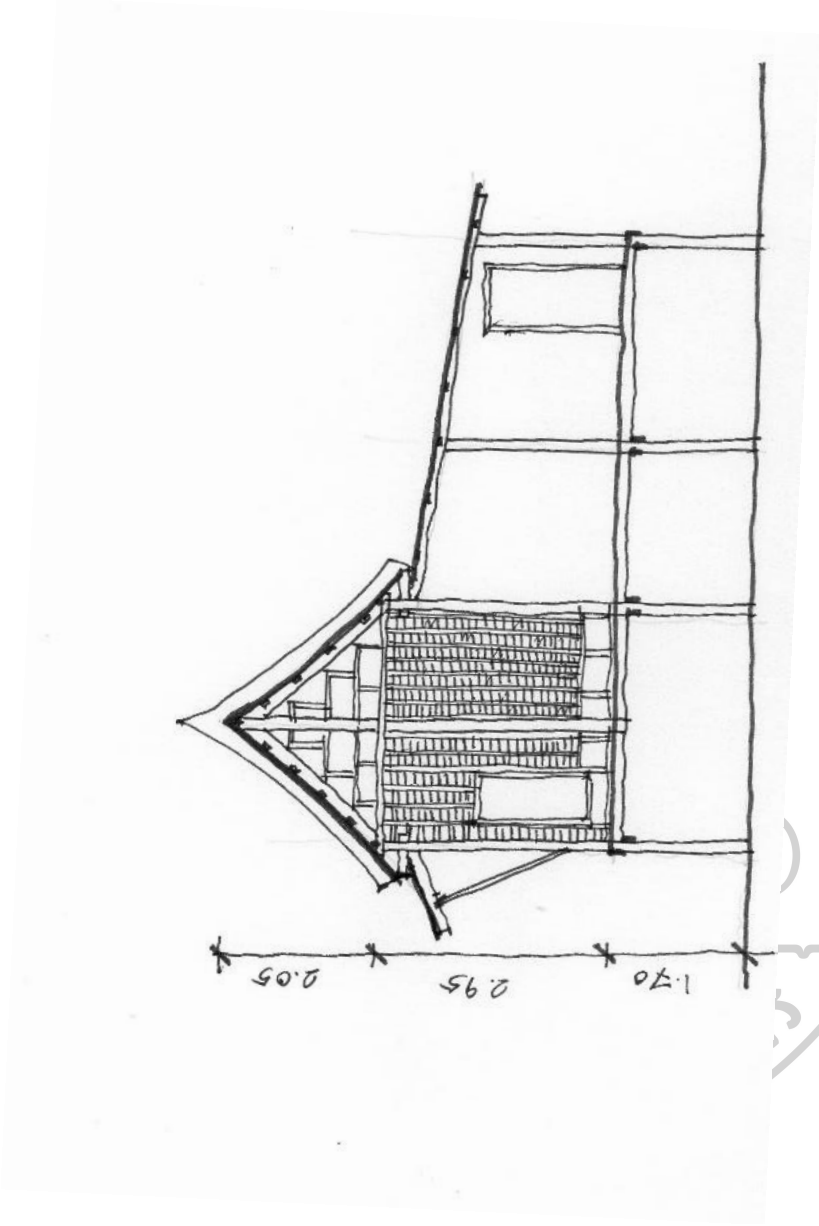
รูปที่ 71 แสดงผังพื้นเรือน TK-07

1 ชานแดด	8 อเนกประสงค์
2 ชานนอก (นอกกะชาน)	9 ระเบียง/ทางเชื่อม
3 ชานบ้าน	10 ห้องนั่งเล่น/พื้นที่นั่งเล่น
4 ระเบียงเรือนไทยเดิม	11 ห้องนอน/พื้นที่นอน
5 ครัว	12 ห้องแต่งตัว/พื้นที่แต่งตัว
6 ห้องน้ำ/ซักล้าง	13 ห้องละหมาด/พื้นที่ละหมาด
7 เก็บบง	หมายเหตุ หมายเลขนอกวงกลม คือ พื้นที่ซ้อนทับ

รูปที่ 72 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-07

รูปที่ 73 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-07

รูปที่ 74 แสดงลักษณะเรือนไทยเดิม (ซ้าย) และเรือนต่อเติม (ขวา)

รูปที่ 75 แสดงรูปแบบผนังภายนอกเรือน (ซ้าย) และทางเดินไม้ไผ่สำหรับฝึบ้านฝึเรือน (ขวา)

รูปที่ 76 แสดงพื้นที่ชานบ้าน (ซ้าย) และพื้นที่ชานนอก (ขวา)

รูปที่ 77 แสดงลูกกรงลายเรขาคณิต (ซ้าย) และการประดับตกแต่งอาคาร (ขวา)

รหัสเรือน	TK-08	จำนวนสมาชิก	2 คน
เจ้าของ	อัปเปิล รื่นภาคธรรม	เชื้อสาย	ปัตตานี
บ้านเลขที่	5 ม.4 ต.ปากกระวาน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนแฝด	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมคลอง	แนวโน้ม	ย้ายถิ่นฐานภายในเขตพื้นที่
สภาพปัจจุบัน	ทรุดโทรม	การใช้สอย	อยู่อาศัย

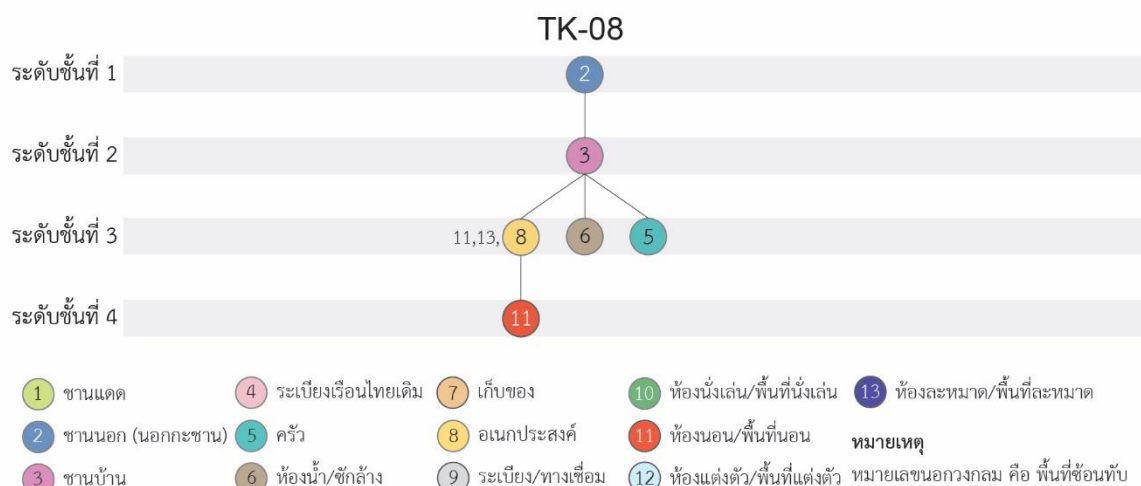
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

- ทิศทางเข้าเรือน
- รูปแบบพื้นที่ใช้สอย
- การเข้าถึงพื้นที่

ทิศเหนือ

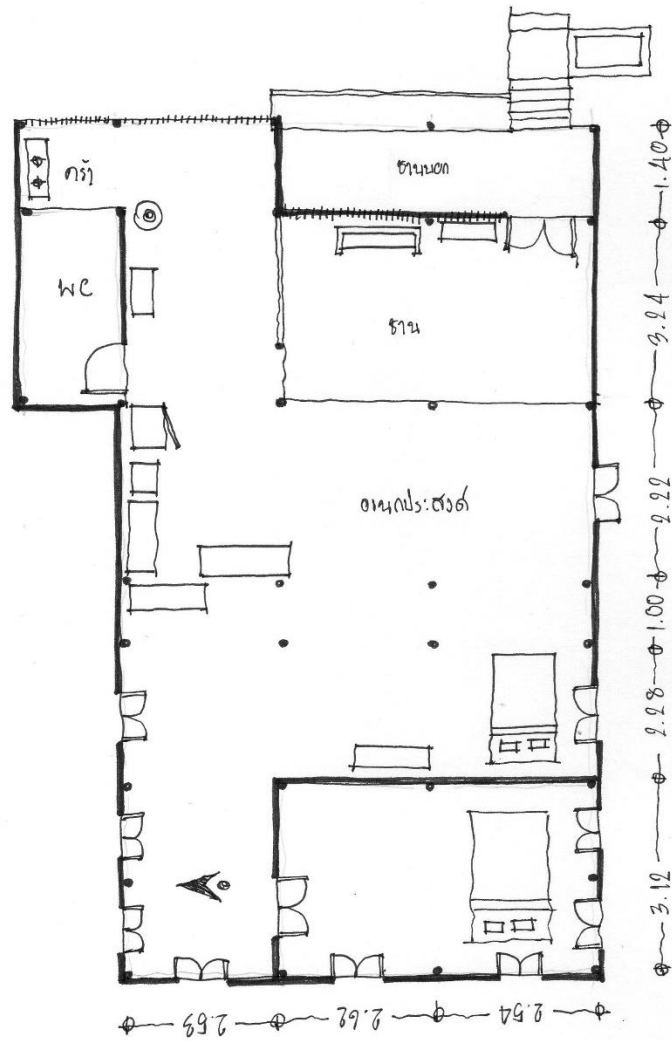
ชานนอก, ชานบ้าน, ครัว, อเนกประสงค์, ห้องนอน, พื้นที่นอน, พื้นที่ละหมาด, ระเบียง, ห้องน้ำ

4 ระดับ

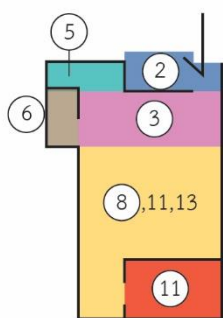

รูปที่ 78 แสดงแผนผังเรือน TK-08

- การประดับตกแต่ง
  - สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ
- ไม้แกะสลักรูปพันธุ์พฤกษา, ลายเรขาคณิต, ตู้โชว์บรรจุเครื่องทองเหลืองและเซรามิค
- ปฏิทินอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์ และ ศาสดา

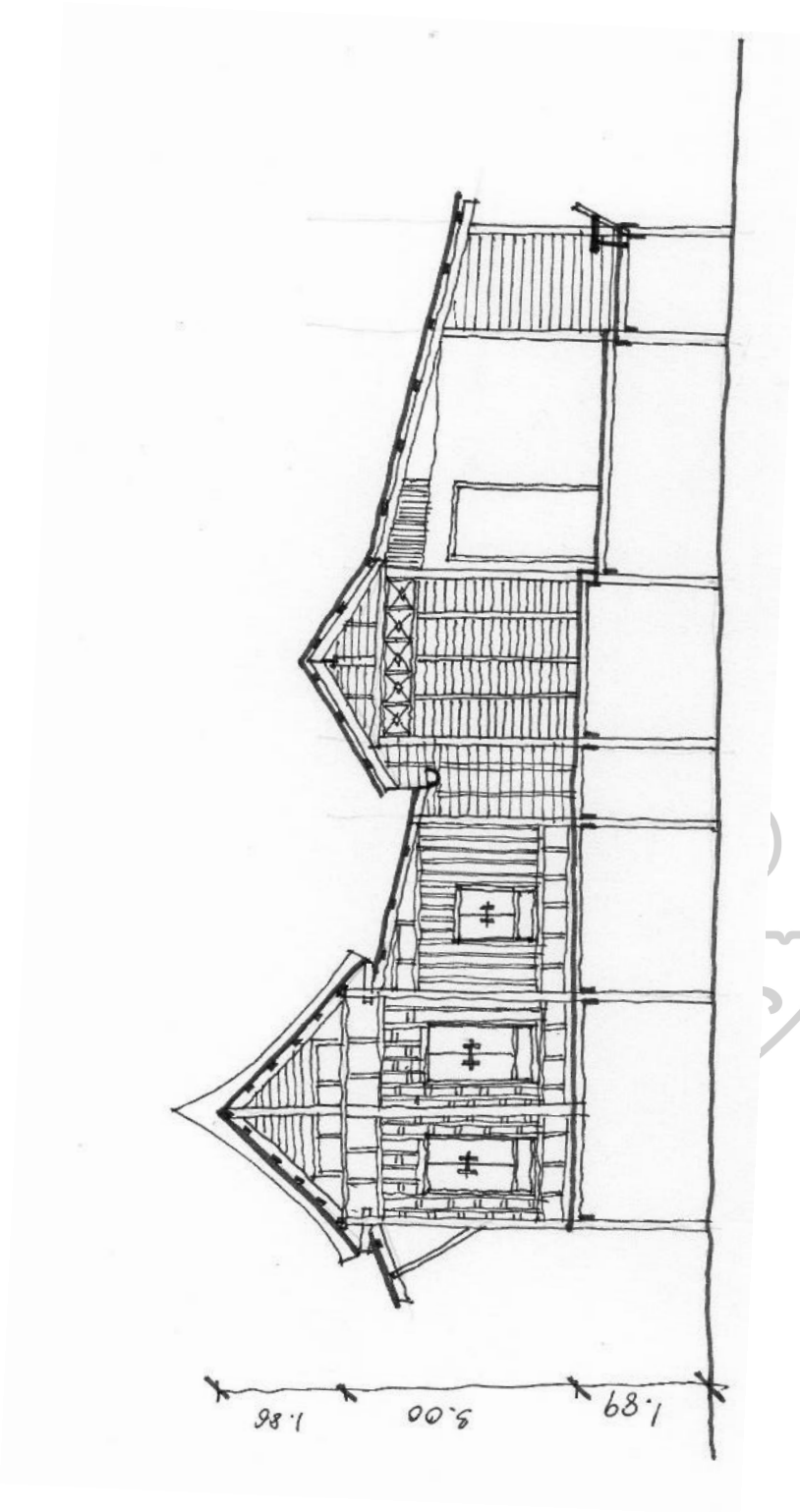

รูปที่ 79 แสดงผังพื้นเรือน TK-08

① ชานแดด	⑧ อเนกประสงค์
② ชานนอก (นอกกะชาน)	⑨ ระเบียง/ทางเชื่อม
③ ชานบ้าน	⑩ ห้องนั่งเล่น/พื้นที่นั่งเล่น
④ ระเบียงเรือนไทยเดิม	⑪ ห้องนอน/พื้นที่นอน
⑤ ครัว	⑫ ห้องแต่งตัว/พื้นที่แต่งตัว
⑥ ห้องน้ำ/ซีกล่าง	⑬ ห้องละหมาด/พื้นที่ละหมาด
⑦ เก็บของ	หมายเหตุ หมายเลขนอกวงกลม คือ พื้นที่ซ้อนทับ

รูปที่ 80 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-08

รูปที่ 81 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-08

รูปที่ 82 แสดงสภาพภายนอกเรือน (ซ้าย) และทางเข้าเรือน (ขวา)

รูปที่ 83 แสดงพื้นที่นอน (ซ้าย) และพื้นที่ชานนอก (ขวา)

รูปที่ 84 แสดงรูปแบบหย่องลายพันธพุกษา (ซ้าย) และช่องลมลายเรขาคณิต (ขวา)

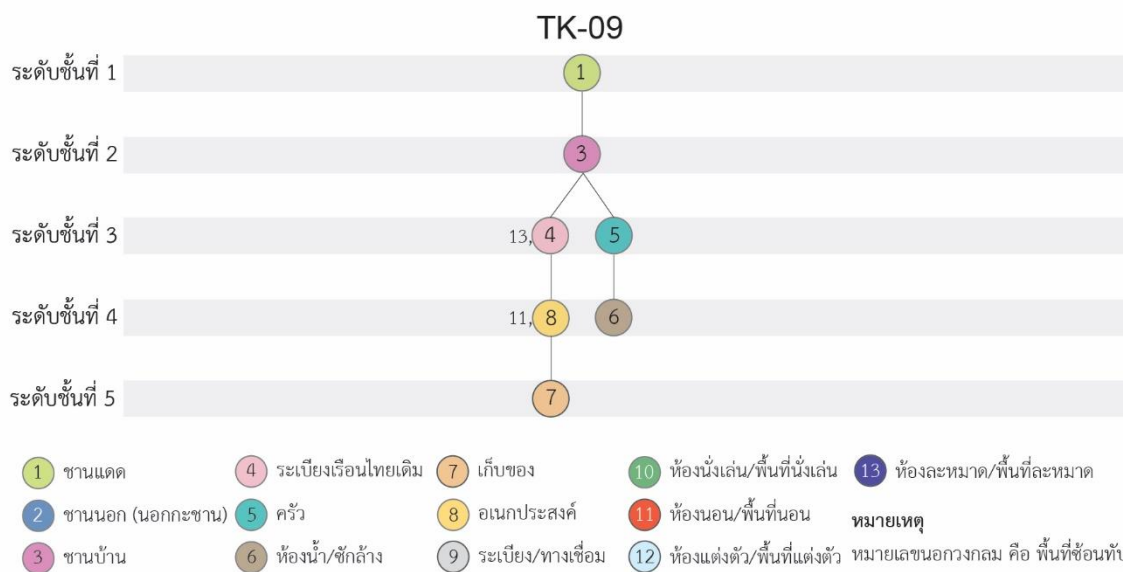

รูปที่ 85 แสดงโครงสร้างหลังคาเรือนไทยเดิม (ซ้าย) และพื้นที่ชานบ้าน (ขวา)

รหัสเรือน	TK-09	จำนวนสมาชิก	2 คน
เจ้าของ	มนัสศรีนทร์ ธรรมวุฒิ	เชื้อสาย	ปัตตานี
บ้านเลขที่	22 ม.4 ต.ปากกรรณ อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนเดี่ยว	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	ไม่ทราบ
ที่ตั้ง	ริมถนนชนบท	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ปานกลาง	การใช้สอย	อยู่อาศัย

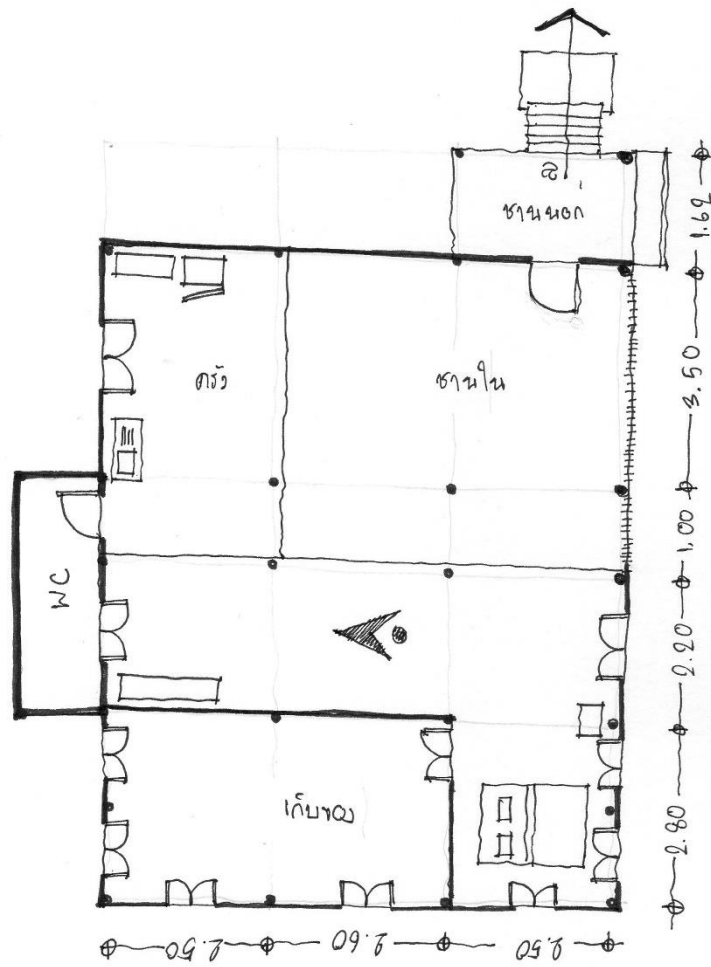
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

- ทิศทางเข้าเรือน ทิศเหนือ
- รูปแบบพื้นที่ใช้สอย ชานแดด, ชานบ้าน, ระเบียงเรือนไทยเดิม, พื้นที่ละหมาด, ครัว, ห้องเก็บของ, อเนกประสงค์, พื้นที่นอน, ห้องน้ำ
- การเข้าถึงพื้นที่ 5 ระดับ

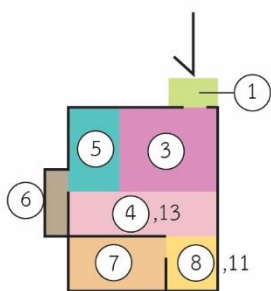

รูปที่ 86 แสดงกราฟเรือน TK-09

- การประดับตกแต่ง ภาพพิมพ์ลายธรรมชาติและพันธุ์พฤกษา, ตู้โชว์
- สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์ และ ศาสดา, ทางเดินไม้ไผ่บ้านผีเรือน

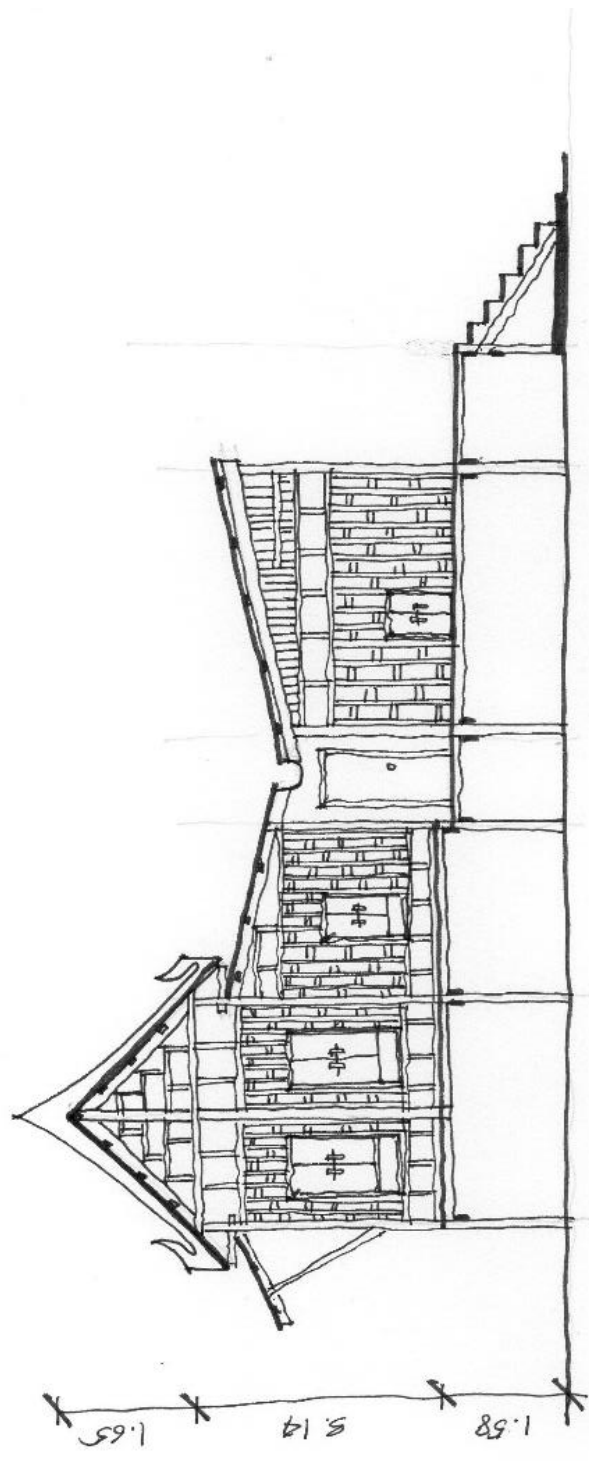
รูปที่ 87 แสดงผังพื้นเรือน TK-09

① ชานแดด	⑧ อเนกประสงค์
② ชานนอก (นอกกะชาน)	⑨ ระเบียง/ทางเชื่อม
③ ชานบ้าน	⑩ ห้องนั่งเล่น/พื้นที่นั่งเล่น
④ ระเบียงเรือนไทยเดิม	⑪ ห้องนอน/พื้นที่นอน
⑤ ครัว	⑫ ห้องแต่งตัว/พื้นที่แต่งตัว
⑥ ห้องน้ำ/ซักรีด	⑬ ห้องละหมาด/พื้นที่ละหมาด
⑦ เก็บของ	หมายเหตุ หมายเลขนอกวงกลม คือ พื้นที่ซ้อนทับ

รูปที่ 88 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-09

รูปที่ 89 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-09

รูปที่ 90 แสดงสภาพภายนอกเรือน (ซ้าย) และลักษณะจั่วและทางเดินไม้ไผ่บ้านผีเรือน (ขวา)

รูปที่ 91 แสดงพื้นที่ซานบ้าน (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ขวา)

รูปที่ 92 แสดงพื้นที่ระเบียงไทยเดิมและซานบ้าน (ซ้าย) และการประดับตกแต่งอาคาร (ขวา)

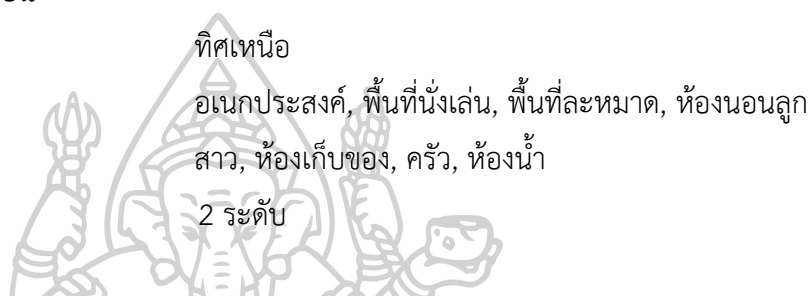

รูปที่ 93 แสดงพื้นที่ซานนอก (ซ้าย) และโครงสร้างหลังคาเรือนไทยเดิม (ขวา)

รหัสเรือน	TK-10	จำนวนสมาชิก	8 คน
เจ้าของ	จันทร์จิรา เส้นขาว	เชื้อสาย	ปัตตานี
บ้านเลขที่	26 ม.4 ต.ปากกระราน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนแฝด	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมคลอง	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ดี	การใช้สอย	อยู่อาศัย

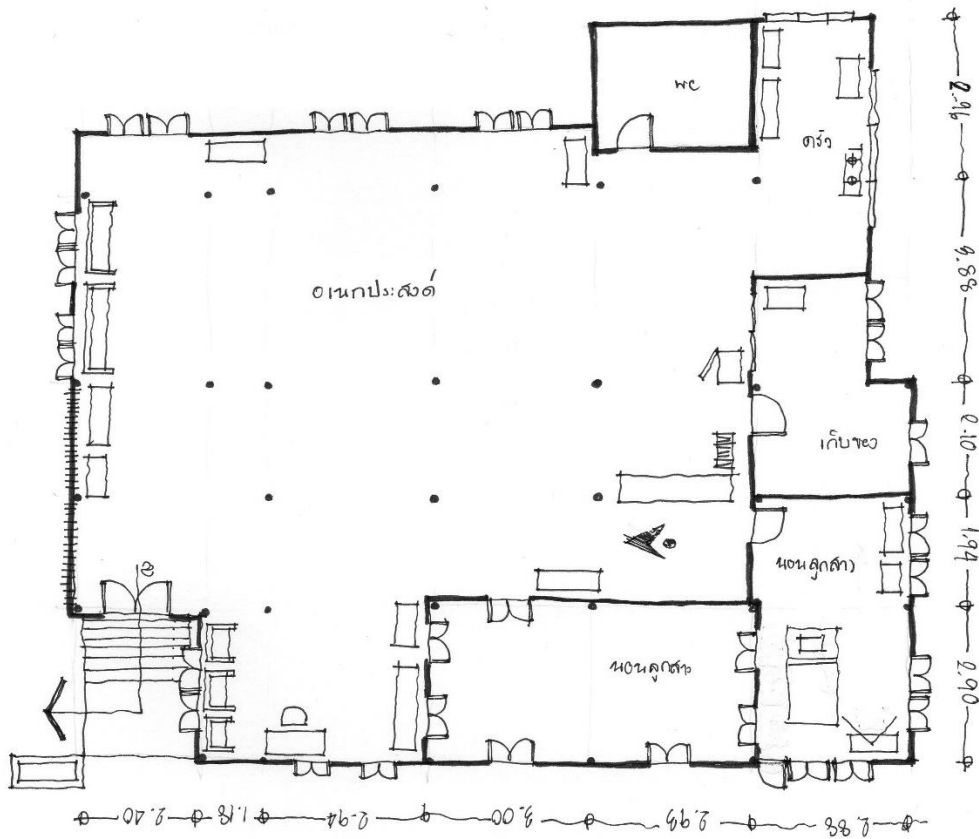
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

1. ทิศทางเข้าเรือน
2. รูปแบบพื้นที่ใช้สอย
3. การเข้าถึงพื้นที่

รูปที่ 94 แสดงแผนผังเรือน TK-10

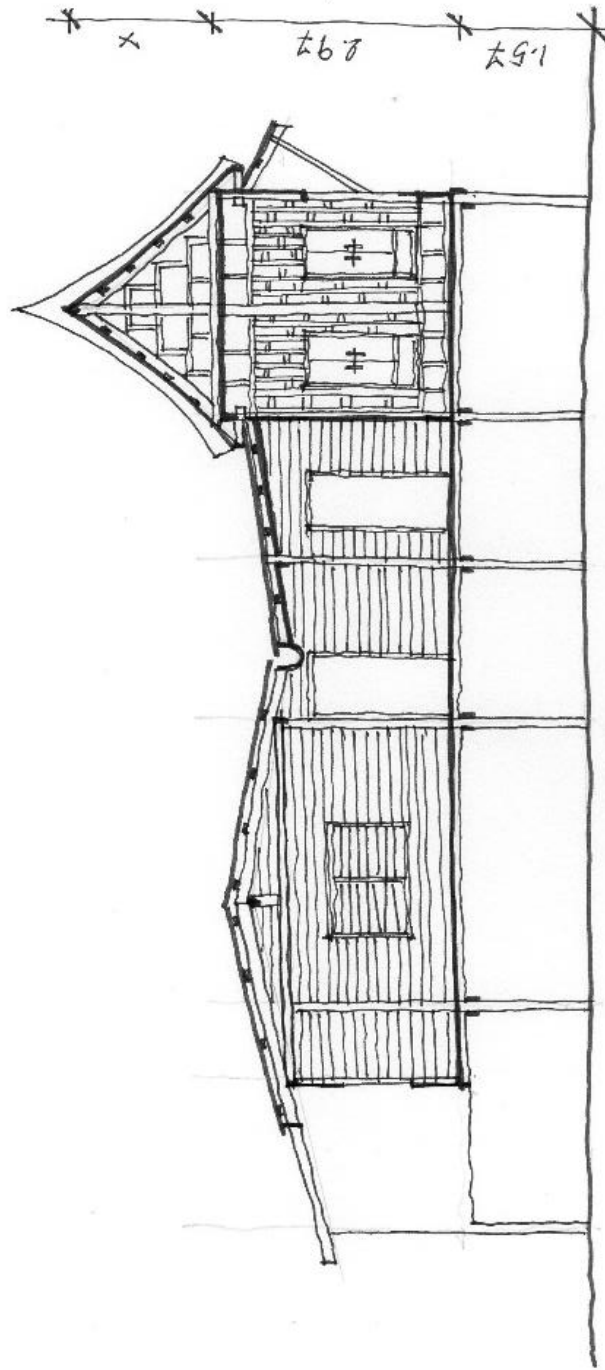
4. การประดับตกแต่ง
  5. สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ
- ไม้แกะสลักรูปพันธุ์พฤกษา
- ปฏิทินอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์ และศาสนา, ปฏิทินภาพเมืองมังกะฮ์

รูปที่ 95 แสดงผังพื้นเรือน TK-10

รูปที่ 96 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-10

รูปที่ 97 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-10

รูปที่ 98 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา)

รูปที่ 99 แสดงพื้นที่ครัว (ซ้าย) และการกั้นพื้นที่โล่งด้วยเฟอร์นิเจอร์ (ขวา)

รูปที่ 100 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และสภาพภายนอกอาคาร (ขวา)

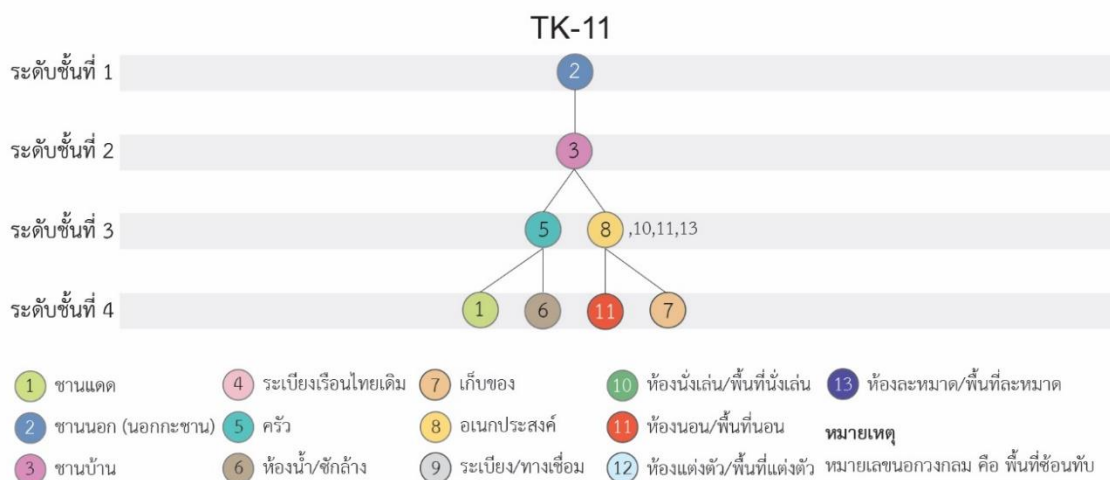
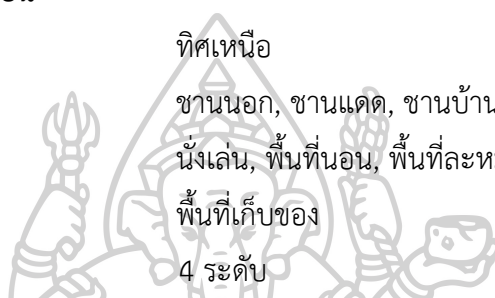

รูปที่ 101 แสดงเรือนไทยเดิมและเรือนต่อเติม (ซ้าย) และลักษณะใต้ถุนเรือน (ขวา)

รหัสเรือน	TK-11	จำนวนสมาชิก	3 คน
เจ้าของ	จิระ มังกรพันธุ์	เชื้อสาย	ปัตตานี
บ้านเลขที่	13 ม.4 ต.ปากกระราน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนเดี่ยว	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมปรับปรุงต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมถนนชนบท	แนวโน้ม	อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ทรุดโทรม	การใช้สอย	อยู่อาศัย

คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

1. ทิศทางเข้าเรือน
2. รูปแบบพื้นที่ใช้สอย
3. การเข้าถึงพื้นที่

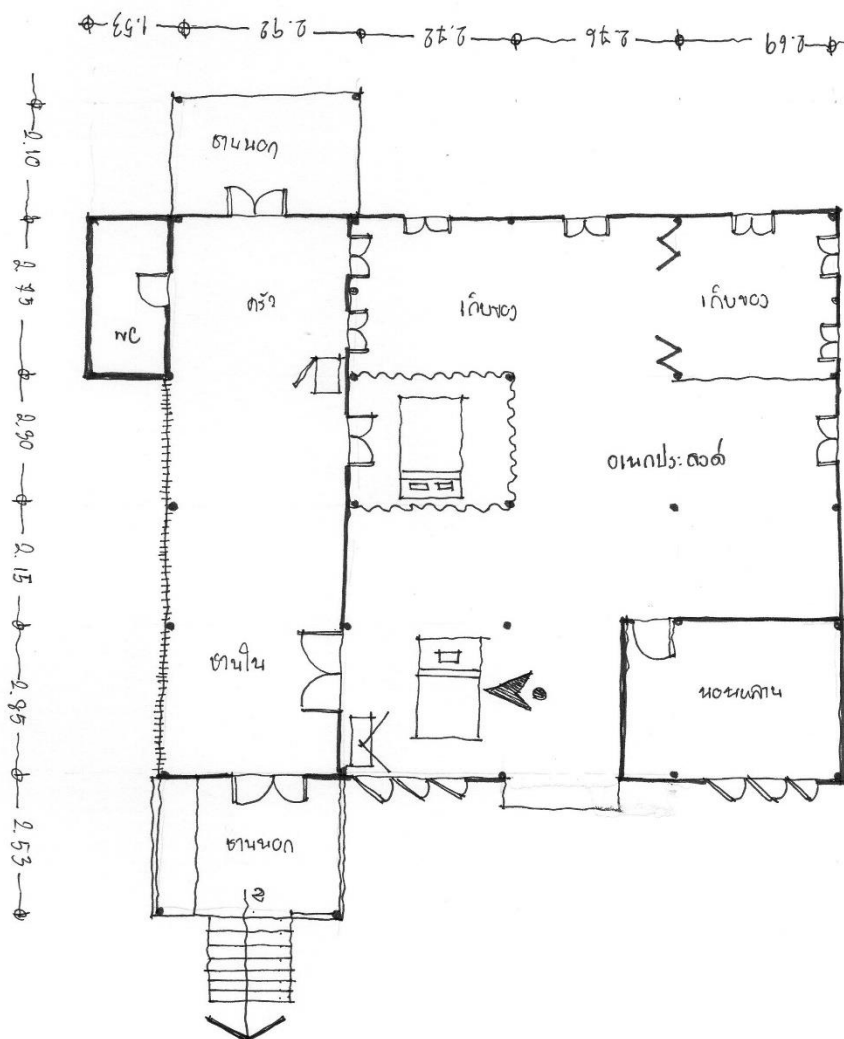
รูปที่ 102 แสดงเจกกราฟเรือน TK-11

4. การประดับตกแต่ง

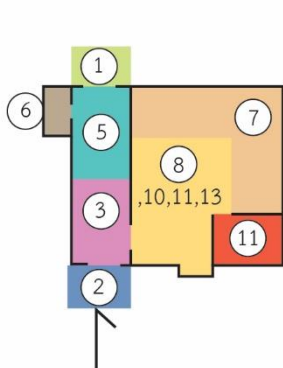
เหล็กดัดพันธุ์พฤกษา, ภาพถ่ายบุคคลสำคัญ, ไม้แกะสลัก
ลายพันธุ์พฤกษา, ตู้โชว์บรรจุเครื่องแก้วและเซรามิค,
ภาพวาดพระมหากษัตริย์

5. สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ

ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์
และศาสดา, ภาพเมืองมังกะฮ์

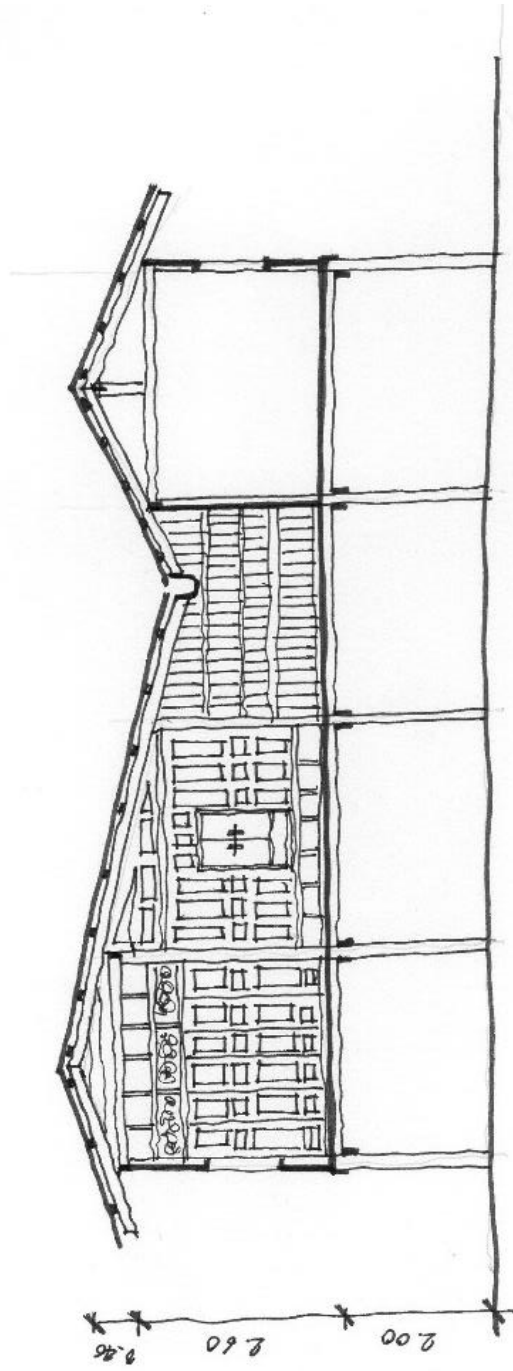
รูปที่ 103 แสดงผังพื้นเรือน TK-11

① ชานแดด	⑧ อเนกประสงค์
② ชานนอก (นอกกะชาน)	⑨ ระเบียง/ทางเชื่อม
③ ชานบ้าน	⑩ ห้องนั่งเล่น/พื้นที่นั่งเล่น
④ ระเบียงเรือนไทยเดิม	⑪ ห้องนอน/พื้นที่นอน
⑤ ครัว	⑫ ห้องแต่งตัว/พื้นที่แต่งตัว
⑥ ห้องน้ำ/ซักล้าง	⑬ ห้องละหมาด/พื้นที่ละหมาด
⑦ เก็บของ	หมายเหตุ หมายเลขนอกวงกลม คือ พื้นที่ซ้อนทับ

รูปที่ 104 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-11

รูปที่ 105 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-11

รูปที่ 106 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา)

รูปที่ 107 แสดงพื้นที่ชานนอก (ซ้าย) และการประดับตกแต่งอาคาร (ขวา)

รูปที่ 108 แสดงการแกะไม้ลวดลายพันธุ์พฤกษา (ซ้าย) และการประดับภาพอักษรอาหรับ (ขวา)

รูปที่ 109 แสดงบันไดทางขึ้นเรือน (ซ้าย) และการระบายอากาศภายในอาคาร (ขวา)

รหัสเรือน	TK-12	จำนวนสมาชิก	3 คน
เจ้าของ	อาปิติน เหมวัน	เชื้อสาย	มลายู
บ้านเลขที่	5 ม.10 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนแฝด	อายุเรือน	280 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมคลอง	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ดี	การใช้สอย	อยู่อาศัย

คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

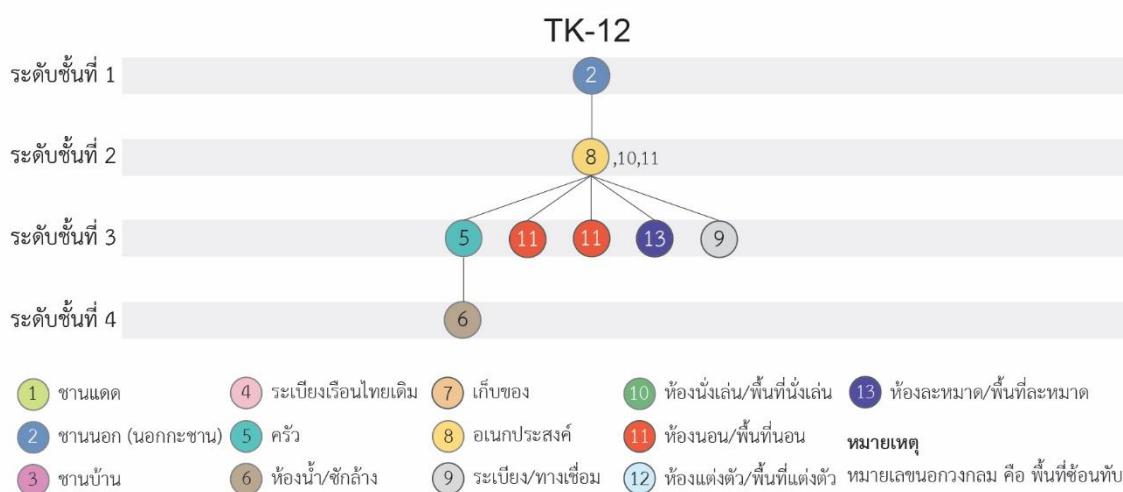
1. ทิศทางเข้าเรือน
2. รูปแบบพื้นที่ใช้สอย

ทิศเหนือ

ชานนอก, อนุสาวรีย์, พื้นที่นั่งเล่น, ครัว, พื้นที่นอน, ห้องนอนพ่อแม่, ห้องนอนลูกสาว, ห้องละหมาด, ระเบียง, ห้องน้ำ

3. การเข้าถึงพื้นที่

4 ระดับ

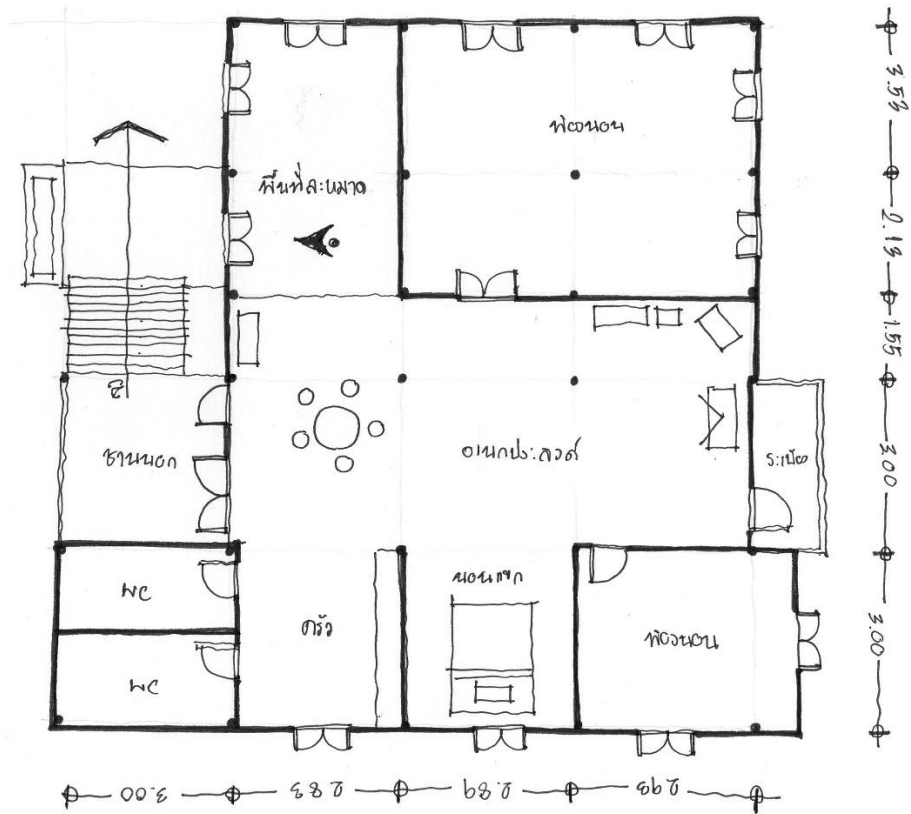

รูปที่ 110 แสดงเจกกราฟเรือน TK-12

4. การประดับตกแต่ง

ตู้โชว์บรรจุเครื่องแก้ว เครื่องทองเหลือง และเซรามิค, ตะเกียงช่อ, ภาพถ่ายบุคคลสำคัญ, โมบายเปลือกหอย ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์ และศาสนา, ภาพเมืองมักกะฮ์และหินดำ

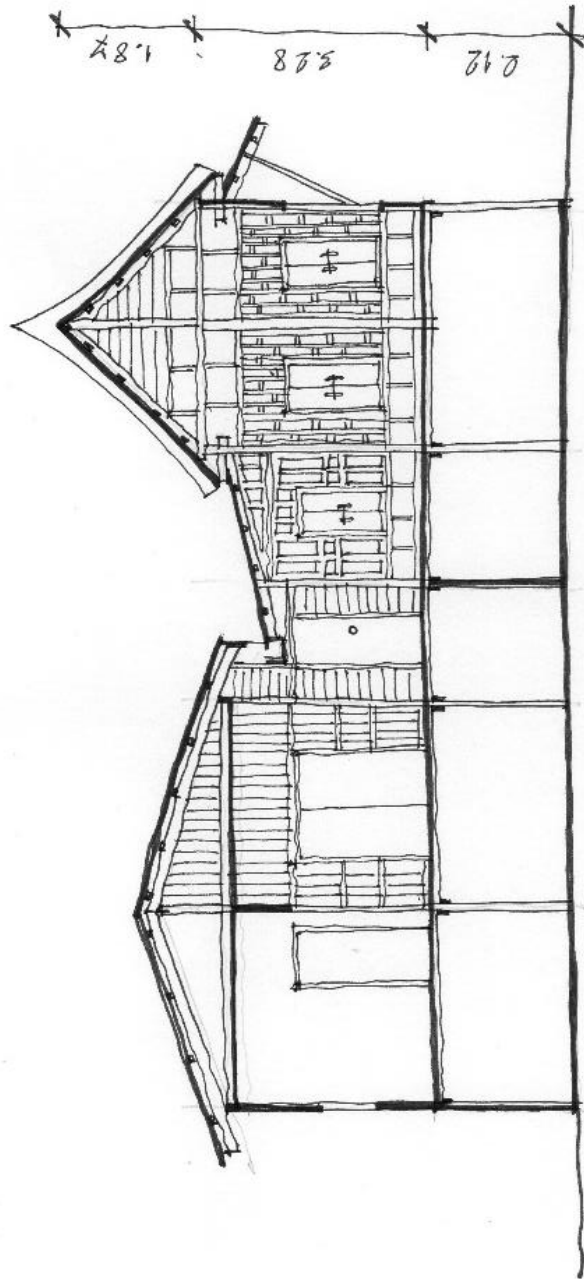
5. สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ

รูปที่ 111 แสดงผังพื้นเรือน TK-12

รูปที่ 112 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-12

รูปที่ 113 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-12

รูปที่ 114 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และห้องละหมาด (ขวา)

รูปที่ 115 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และห้องนอนลูกสาว (ขวา)

รูปที่ 116 แสดงการประดับตกแต่งอาคารด้วยภาพ (ซ้าย) และเซรามิค (ขวา)

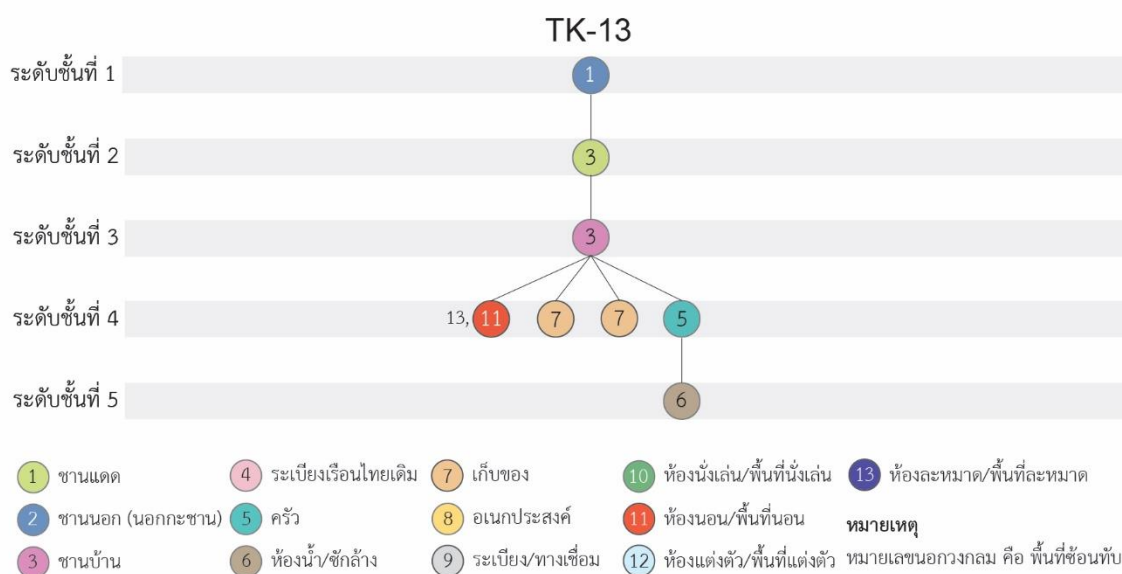
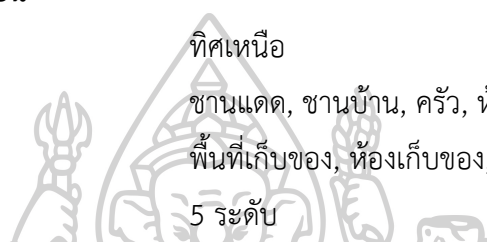

รูปที่ 117 แสดงเรือนไทยเดิมและเรือนต่อเติมแต่ง (ซ้าย) และบันไดทางขึ้นเรือน (ขวา)

รหัสเรือน	TK-13	จำนวนสมาชิก	1 คน
เจ้าของ	วิทยา ปานทอง	เชื้อสาย	ปัตตานี
บ้านเลขที่	20 ม.11 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนหมู่	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมคลอง	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ปานกลาง	การใช้สอย	อยู่อาศัย

คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

1. ทิศทางเข้าเรือน
2. รูปแบบพื้นที่ใช้สอย
3. การเข้าถึงพื้นที่

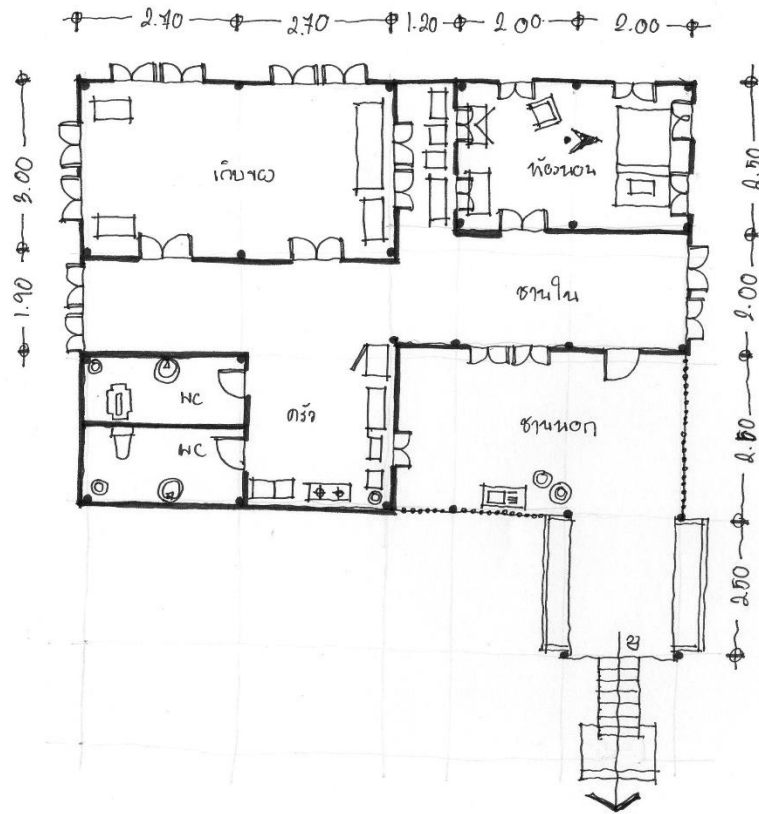
รูปที่ 118 แสดงแจกภาพเรือน TK-13

4. การประดับตกแต่ง

เหล็กดัดลายเรขาคณิต, ภาพถ่ายบุคคลสำคัญ, พัดพิมพ์ลายสัตว์, ตุ๊กตา, ภาพถ่ายพระมหากษัตริย์

5. สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ

ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์และศาสดา, ภาพคำดูอาห์, ภาพเมืองมักกะฮ์

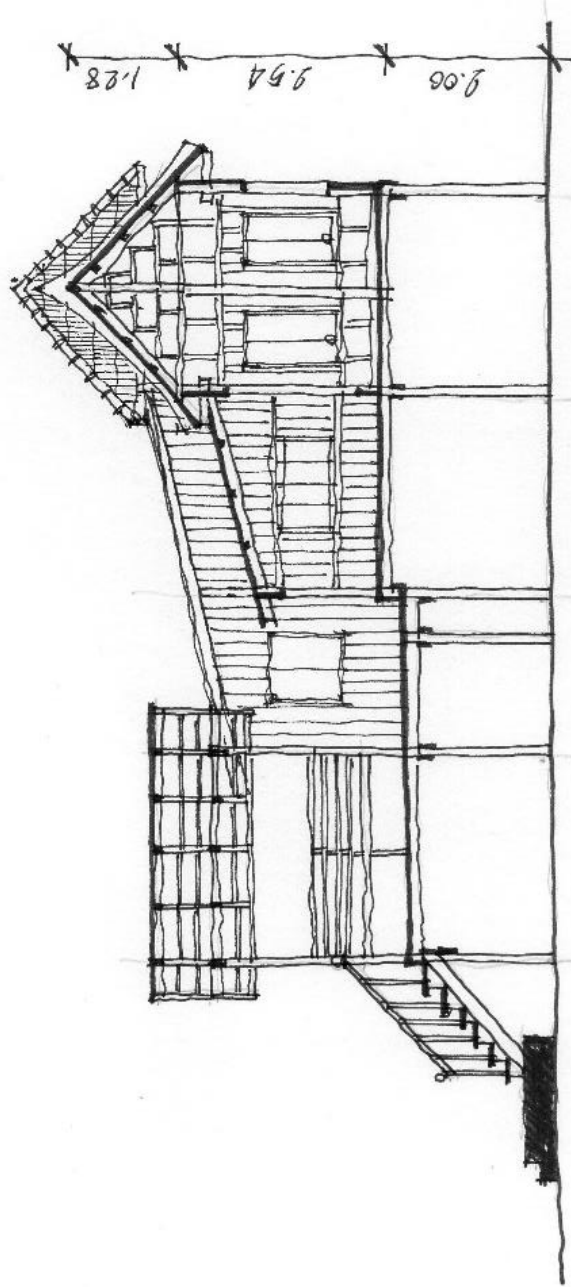

รูปที่ 119 แสดงผังพื้นเรือน TK-13

รูปที่ 120 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-13

รูปที่ 121 แสดงรูปตัดตามสัปดาห์เรือน TK-13

รูปที่ 122 แสดงพื้นที่ชานนอก (ซ้าย) และพื้นที่ชานแดด (ขวา)

รูปที่ 123 แสดงพื้นที่ครัว (ซ้าย) และห้องนอน (ขวา)

รูปที่ 124 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร (ซ้าย) และภาพคำดูอาห์ (ขวา)

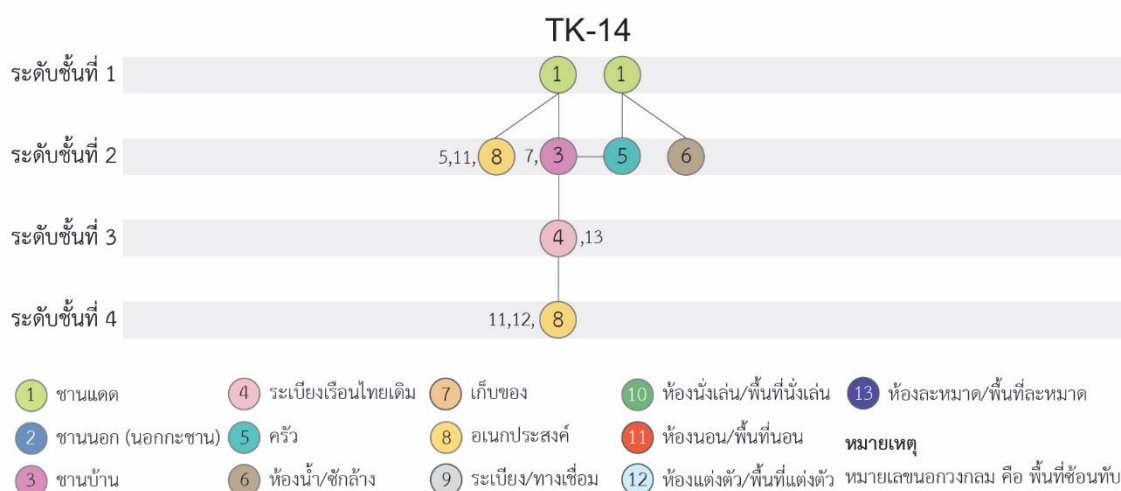

รูปที่ 125 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และชานบ้าน (ขวา)

รหัสเรือน	TK-14	จำนวนสมาชิก	12 คน
เจ้าของ	เม้าะ บุญรอด	เชื้อสาย	ไม่ทราบ
บ้านเลขที่	8 ม.4 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนหมู่	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมคลอง	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ทรุดโทรม	การใช้สอย	อยู่อาศัย

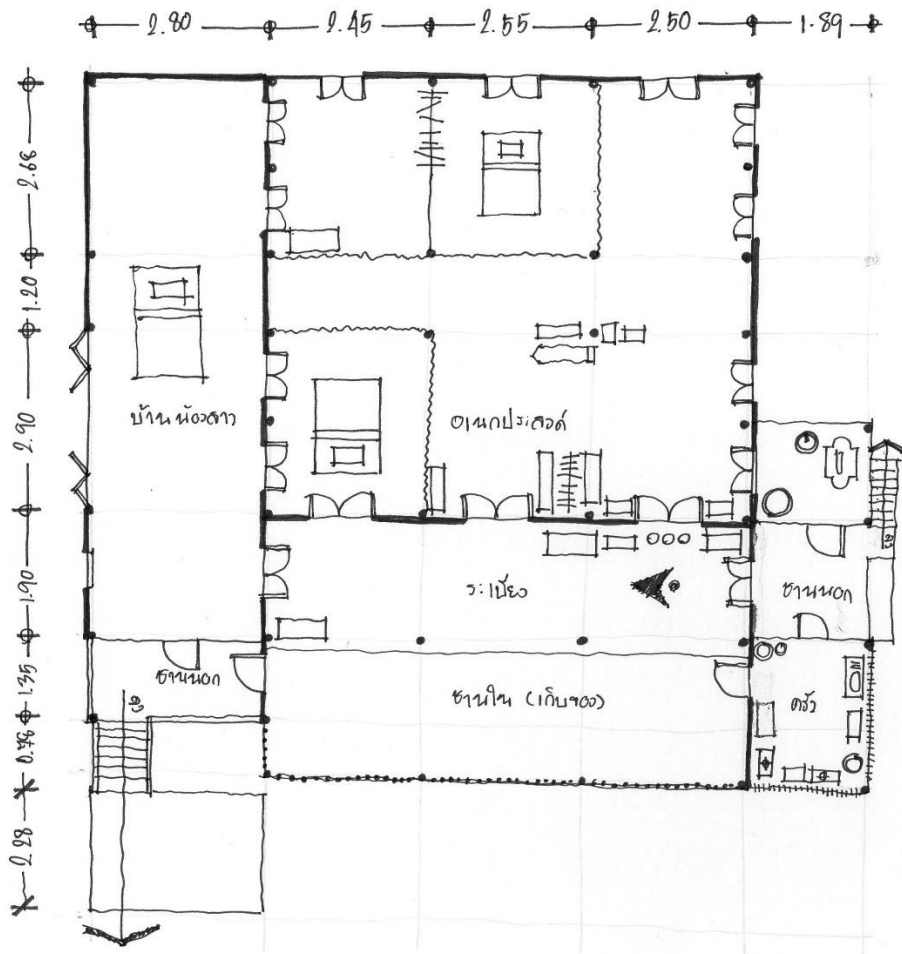
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

- ทิศทางเข้าเรือน
ทิศเหนือ, ทิศใต้
- รูปแบบพื้นที่ที่ใช้สอย
ชานแดด, อเนกประสงค์, พื้นที่นั่งเล่น, พื้นที่นอน, ชานบ้าน, พื้นที่เก็บของ, ครั้ว, ห้องน้ำ, ระเบียงเรือนไทยเดิม, พื้นที่ระหมาด, อเนกประสงค์, พื้นที่ตั้งตัว, ห้อง (บ้าน) น้อยสาว
- การเข้าถึงพื้นที่
4 ระดับ

รูปที่ 126 แสดงเจกกราฟเรือน TK-14

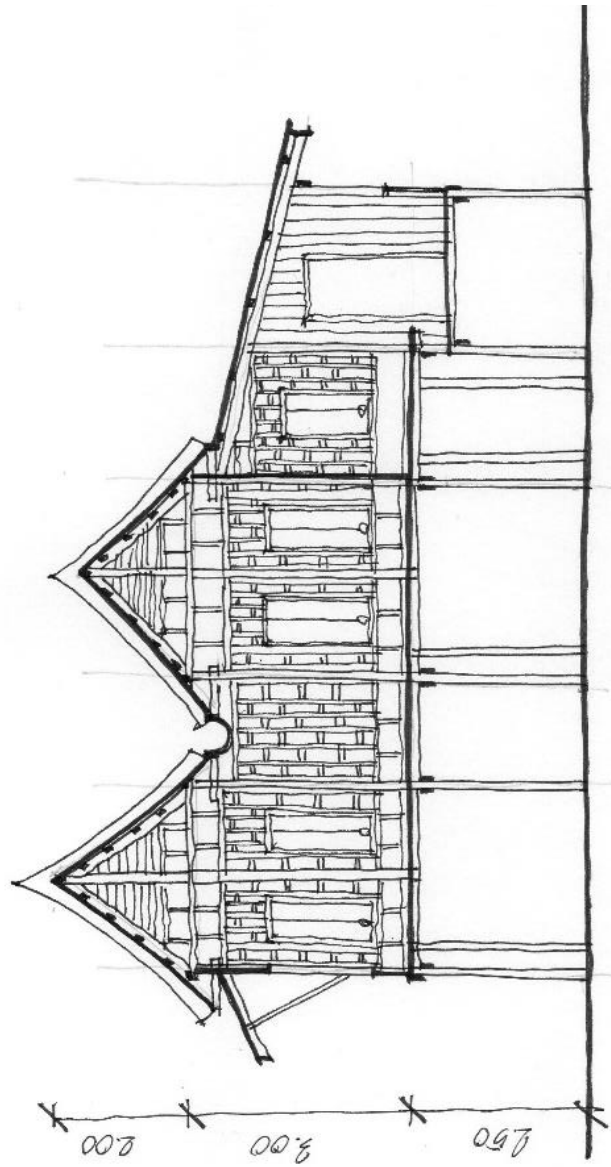
- การประดับตกแต่ง
ไม้แกะสลักลายพันธุ์พฤกษา, ภาพถ่ายบุคคลสำคัญ
- สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ
แผ่นผ้าอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์และศาสดา, ทางเดินไม้ไผ่扉บ้านผีเรือน, ภาพถ่ายเมืองมักกะฮ์และหินดำ

รูปที่ 127 แสดงผังพื้นเรือน TK-14

รูปที่ 128 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-14

รูปที่ 129 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-14

รูปที่ 130 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และพื้นที่ระเบียงเรือนไทยเดิม (ขวา)

รูปที่ 131 แสดงพื้นที่ชานแดด (ซ้าย) และพื้นที่นอน (ขวา)

รูปที่ 132 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร (ซ้าย) และทางเดินไม้ไผ่บ้านผีเรือน (ขวา)

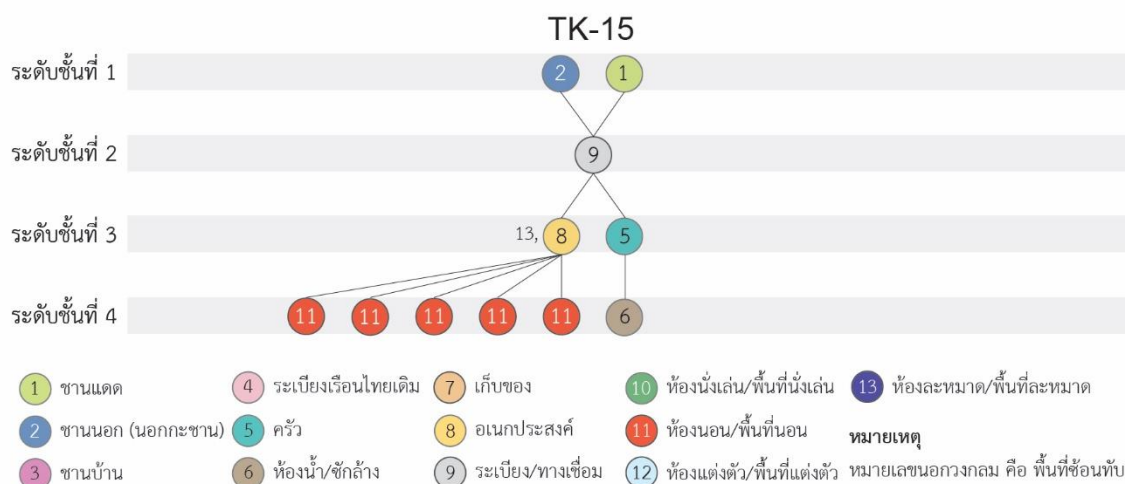

รูปที่ 133 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ขวา)

รหัสเรือน	TK-15	จำนวนสมาชิก	5 คน
เจ้าของ	ไม้มุนะ	เชื้อสาย	มลายู-ปัตตานี
บ้านเลขที่	17/4 ม.2 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนแฝด	อายุเรือน	65 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมแม่น้ำ	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ปานกลาง	การใช้สอย	อยู่อาศัย

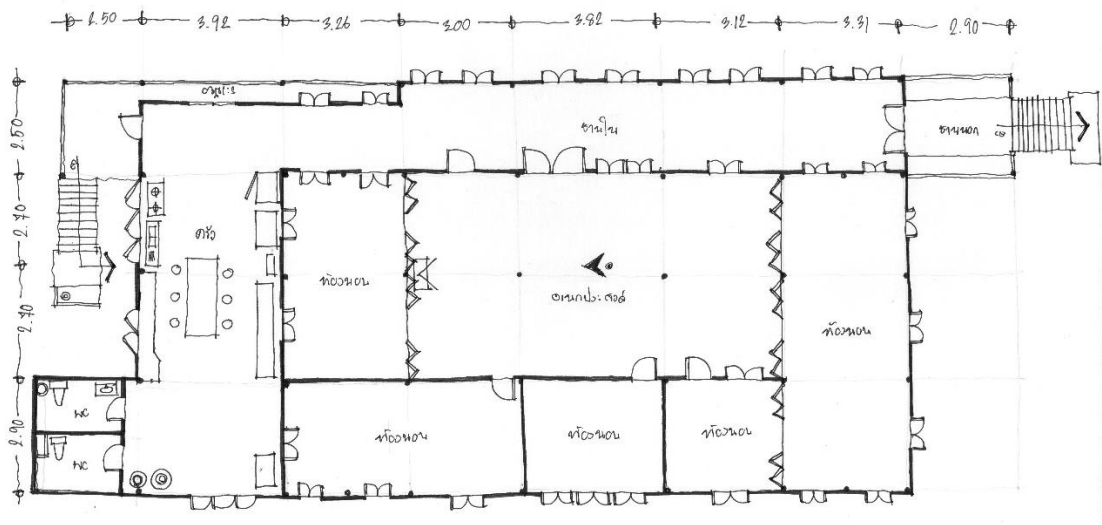
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

- ทิศทางเข้าเรือน ทิศตะวันออก, ทิศใต้
- รูปแบบพื้นที่ใช้สอย ชานนอก, ชานแดด, ระเบียงทางเชื่อม, คร้ว, อเนกประสงค์, พื้นที่ละหมาด, ห้องนอน, ห้องน้ำ
- การเข้าถึงพื้นที่ 4 ระดับ

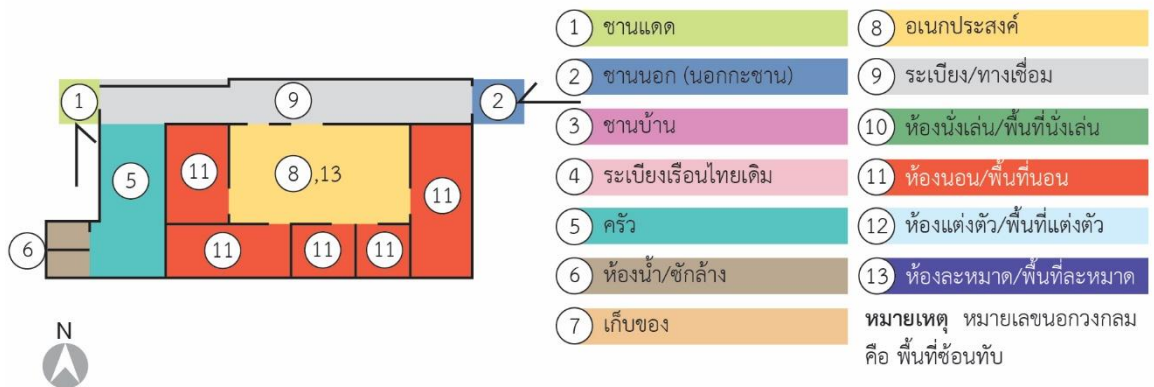

รูปที่ 134 แสดงเจกกราฟเรือน TK-15

- การประดับตกแต่ง ไม้แกะสลักลายพันธุ์พฤกษา, ภาพถ่ายพระมหากษัตริย์และบุคคลสำคัญ, ตู้โชว์, ภาพชื่ออักษรอาหรับระบุเจ้าของบ้าน
- สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์และศาสดา, ทางเดินไม้ไผ่ที่บ้านผีเรือน, ภาพเมืองมัทกะฮ์

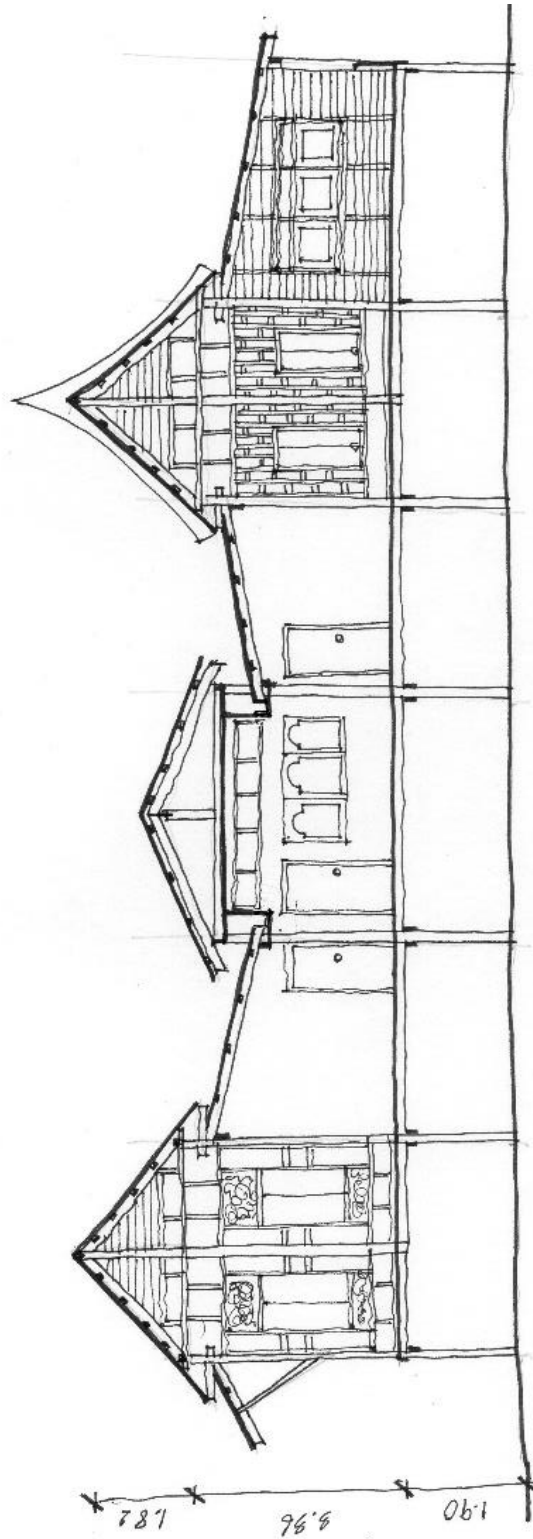

รูปที่ 135 แสดงผังพื้นเรือน TK-15

รูปที่ 136 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-15

รูปที่ 137 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-15

รูปที่ 138 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และพื้นที่ระเบียงทางเชื่อม (ขวา)

รูปที่ 139 แสดงพื้นที่ชานนอก (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา)

รูปที่ 140 แสดงการแกะไม้ลวดลายพันธุ์พฤกษา (ซ้าย) และห้องนอน (ขวา)

รูปที่ 141 แสดงห้องน้ำ (ซ้าย) และพื้นที่ซักรีด (ขวา)

รหัสเรือน	TK-16	จำนวนสมาชิก	4 คน
เจ้าของ	อาณัติ เรืองปราชญ์	เชื้อสาย	มลายู (มาเลย์)
บ้านเลขที่	1 ม. 3 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนหมู่	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมถนนชนบท, ริมคลอง	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, ต่อเติม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ปานกลาง	การใช้สอย	อยู่อาศัย, สอนศาสนา

คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

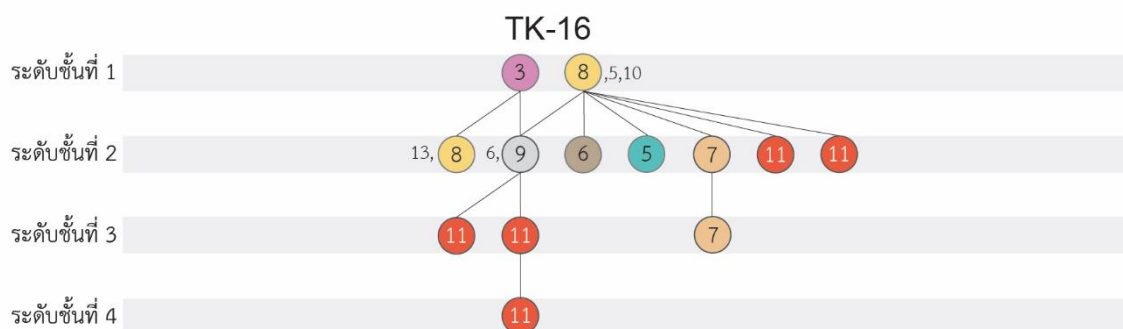
1. ทิศทางเข้าเรือน
2. รูปแบบพื้นที่ใช้สอย

ทิศเหนือ

ชานบ้าน, อนาคตประสงค์, ครัว, พื้นที่ละหมาด, พื้นที่นั่งเล่น, ระเบียง, พื้นที่ซักล้าง, ห้องน้ำ, ห้องเก็บของ, ห้องนอนน้ำสาว, ห้องนอนน้ำชาย, ห้องนอนอิหม่าม, ห้องนอนแขก

3. การเข้าถึงพื้นที่

4 ระดับ

1 ชานแดด	4 ระเบียงเรือนไทยเดิม	7 เก็บของ	10 ห้องนั่งเล่น/พื้นที่นั่งเล่น	13 ห้องละหมาด/พื้นที่ละหมาด
2 ชานนอก (นอกกะชาน)	5 ครัว	8 อนาคตประสงค์	11 ห้องนอน/พื้นที่นอน	หมายเหตุ
3 ชานบ้าน	6 ห้องน้ำ/ซักล้าง	9 ระเบียง/ทางเชื่อม	12 ห้องแต่งตัว/พื้นที่แต่งตัว	หมายเลขนอกวงกลม คือ พื้นที่ซ้อนทับ

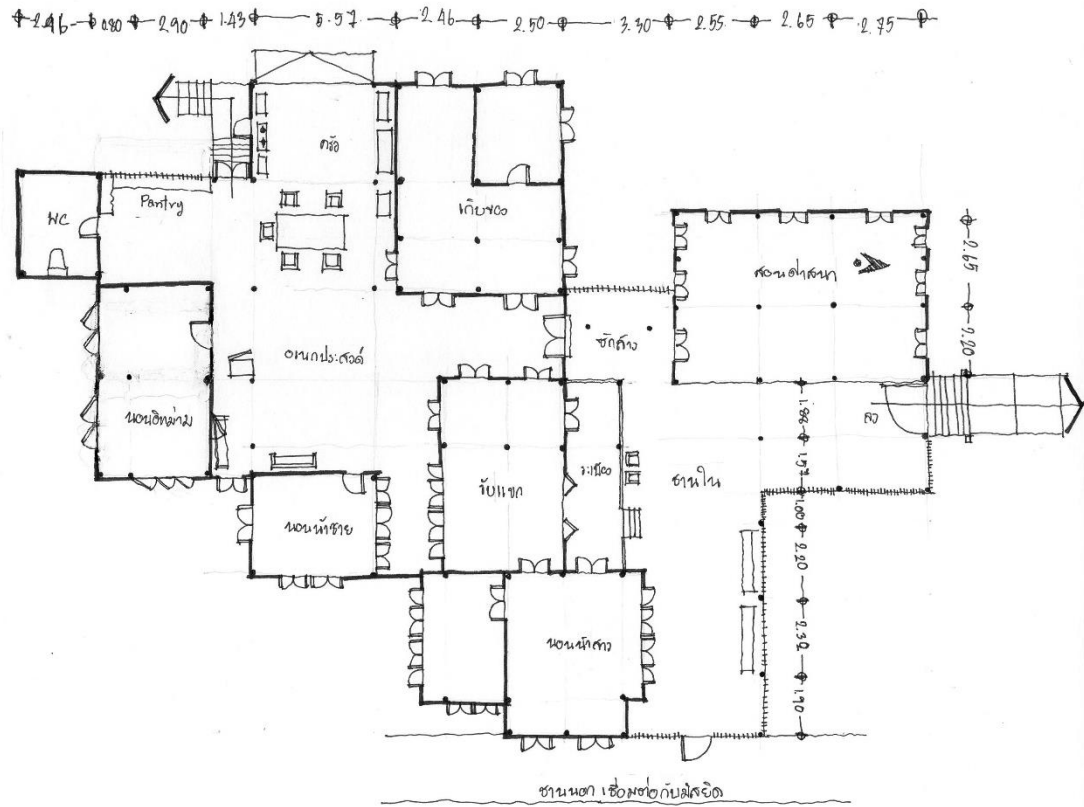
รูปที่ 142 แสดงผังพื้นเรือน TK-16

4. การประดับตกแต่ง

ไม้แกะสลักลายพันธุ์พฤกษา, ลูกกรงเหล็กตัดลาย
เรขาคณิตและพันธุ์พฤกษา

5. สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ

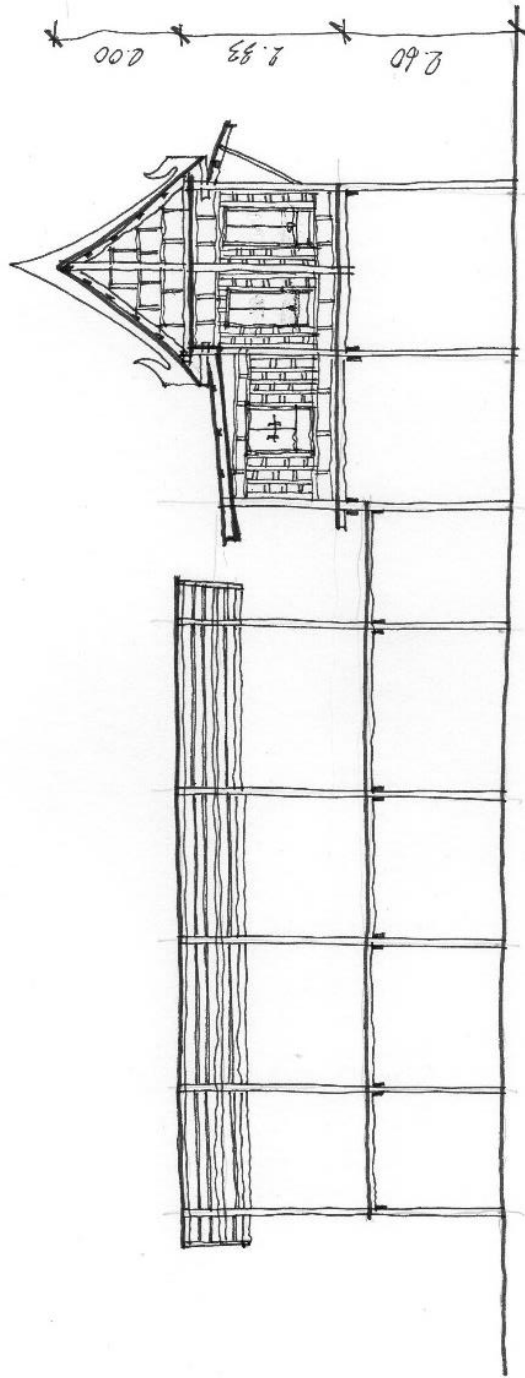
ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์
และศาสดา, ภาพถ่ายภายในมัสยิด

รูปที่ 143 แสดงผังพื้นเรือน TK-16

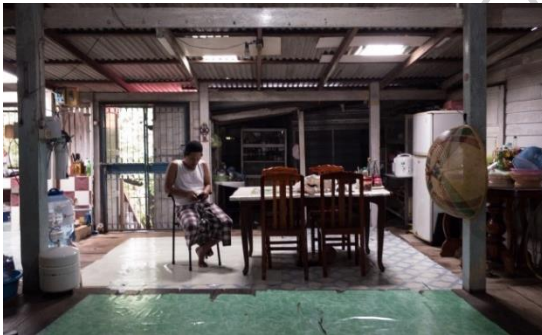
รูปที่ 144 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-16

รูปที่ 145 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-16

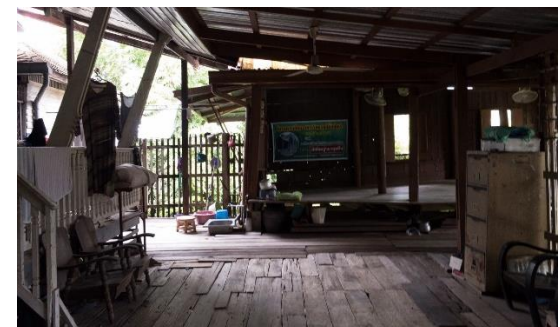
รูปที่ 146 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และทางเข้าเรือนด้านหลังบ้าน (ขวา)

รูปที่ 147 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และพื้นที่ชานบ้าน (ขวา)

รูปที่ 148 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร (ซ้าย) และพื้นที่ซักล้างบริเวณชานบ้าน (ขวา)

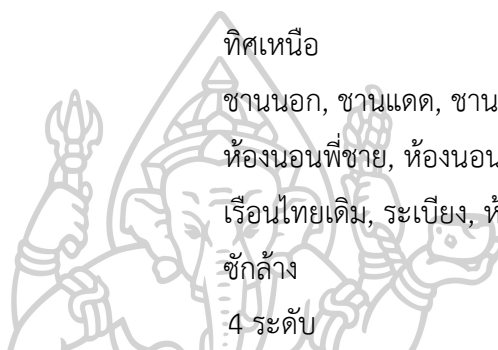

รูปที่ 149 แสดงพื้นที่สอนศาสนา (ซ้าย) และชานบ้าน (ขวา)

รหัสเรือน	TK-17	จำนวนสมาชิก	4 คน
เจ้าของ	ฟูอาด สมบูรณ์	เชื้อสาย	อินเดีย
บ้านเลขที่	53 ม.2 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนหมู่	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมถนนชนบท, ริมแม่น้ำ	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, ต่อเติม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ปานกลาง	การใช้สอย	อยู่อาศัย

คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

- ทิศทางเข้าเรือน
- รูปแบบพื้นที่ใช้สอย

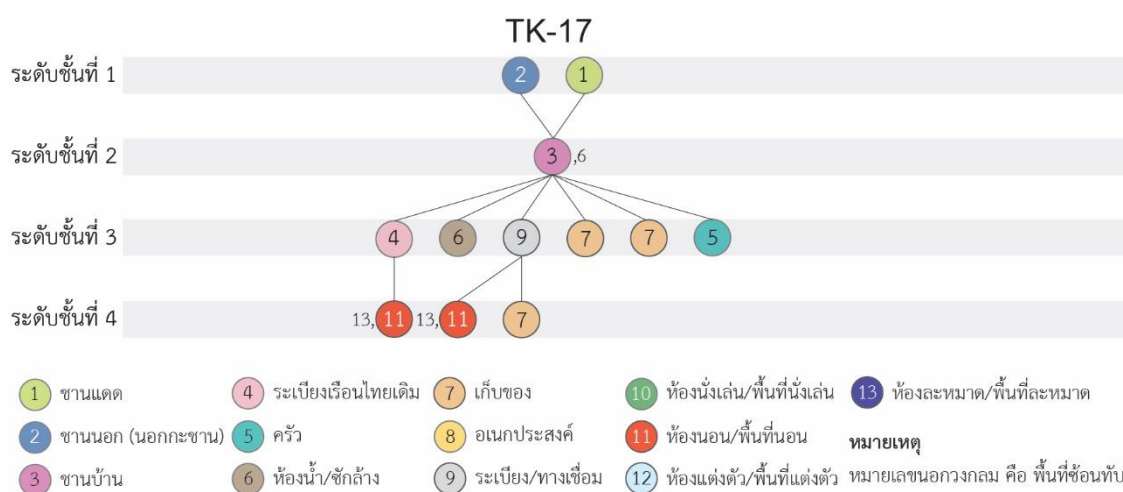

- การเข้าถึงพื้นที่

ทิศเหนือ

ชานนอก, ชานแดด, ชานบ้าน, คร้ว, ห้องเก็บของ, ห้องนอนพี่ชาย, ห้องนอนน้องชาย/สะใภ้, ระเบียงเรือนไทยเดิม, ระเบียง, ห้องน้ำ, พื้นที่ละหมาด, พื้นที่ซักล้าง

4 ระดับ

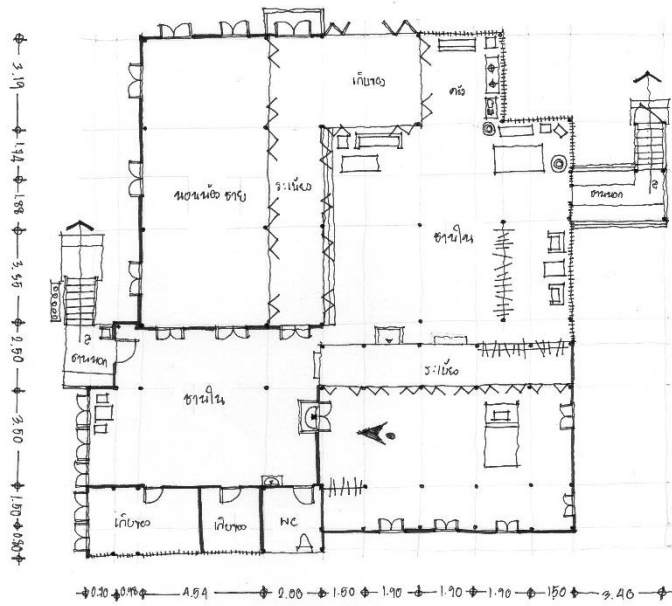
รูปที่ 150 แสดงเจกกราฟเรือน TK-17

- การประดับตกแต่ง

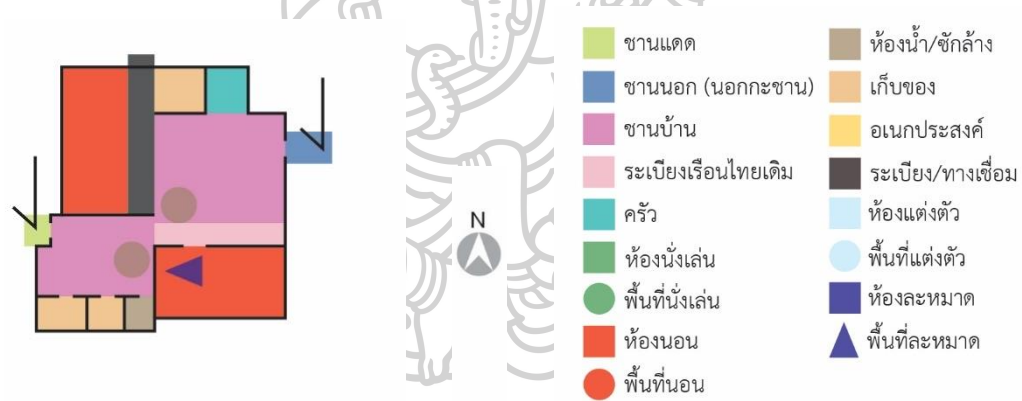
พัดพิมพ์ลายธรรมชาติและพันธุ์พุกษา, ไม้แกะสลักลายพันธุ์พุกษาและเรขาคณิต, กระจกสี, ภาพถ่ายธรรมชาติและรถยนต์

- สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ

ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์และศาสดา, ภาพเมืองมักกะฮ์, ภาพคำดูอาห์

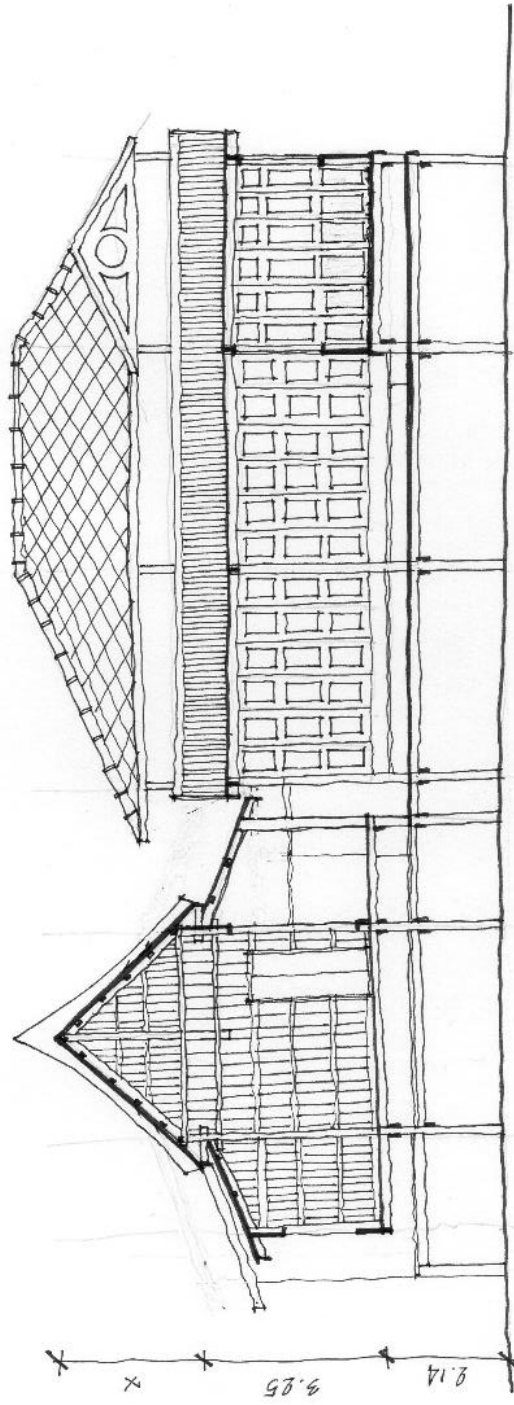

รูปที่ 151 แสดงผังพื้นเรือน TK-17

รูปที่ 152 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-17

รูปที่ 153 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-17

รูปที่ 154 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และพื้นที่ชานนอก (ขวา)

รูปที่ 155 แสดงพื้นที่ชานบ้าน (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ขวา)

รูปที่ 156 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร (ซ้าย) และการประดับตกแต่งอาคาร (ขวา)

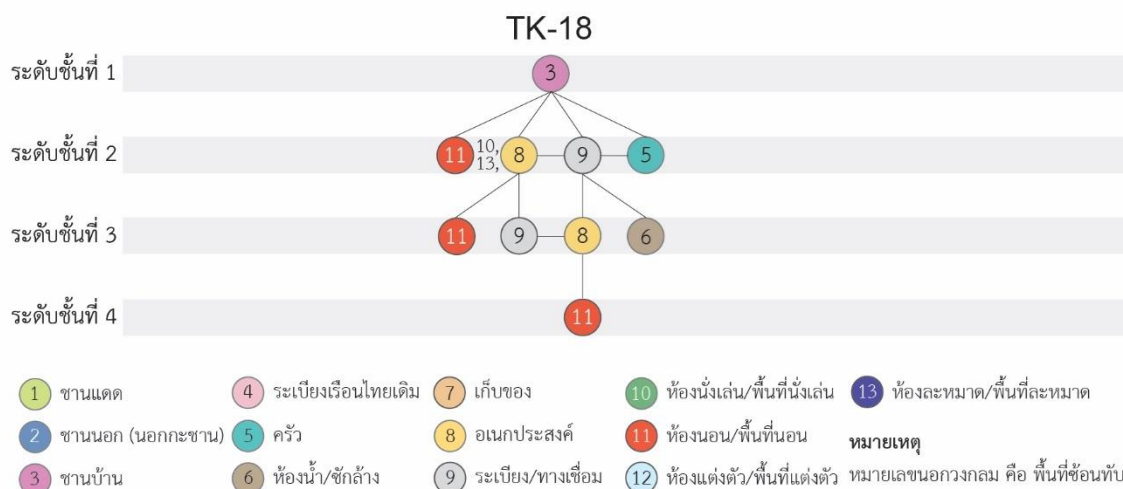

รูปที่ 157 แสดงประตูทางเข้าห้องนอน (ซ้าย) และสภาพภายนอกอาคาร (ขวา)

รหัสเรือน	TK-18	จำนวนสมาชิก	3 คน
เจ้าของ	มาลี สิริชัย	เชื้อสาย	ไทย-มุสลิม
บ้านเลขที่	5 ม.4 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนแฝด	อายุเรือน	มากกว่า 60 ปี
รูปแบบเรือนที่ตั้ง	เรือนไทยเดิมต่อเติม ริมถนนชนบท	ฝีมือช่าง	มุสลิม
สภาพปัจจุบัน	ปานกลาง	แนวโน้ม	ไทย-มุสลิม
		การใช้สอย	อยู่อาศัย

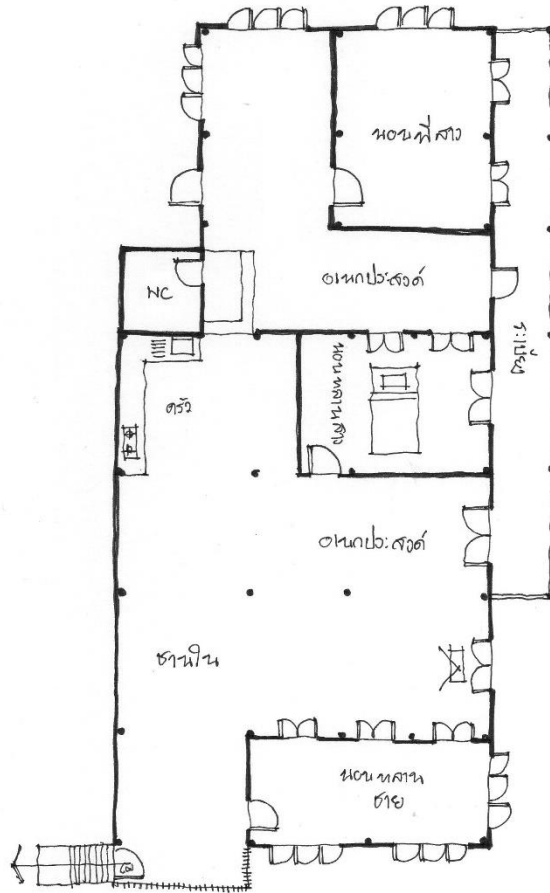
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

1. ทิศทางเข้าเรือน	ทิศตะวันตก
2. รูปแบบพื้นที่ใช้สอย	ชานบ้าน, ห้องนอนพี่สาว, ห้องนอนหลานสาว, ห้องนอนหลานชาย, อนุสาวรีย์, พื้นที่นั่งเล่น, พื้นที่ละหมาด, ระเบียง, ทางเชื่อม, ห้องน้ำ, คริว
3. การเข้าถึงพื้นที่	4 ระดับ

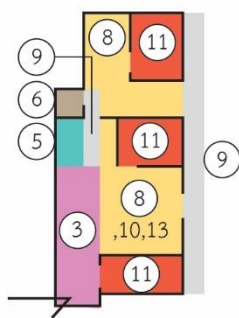

รูปที่ 158 แสดงเจกกราฟเรือน TK-18

4. การประดับตกแต่ง	ตุ้โซว์
5. สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ	-

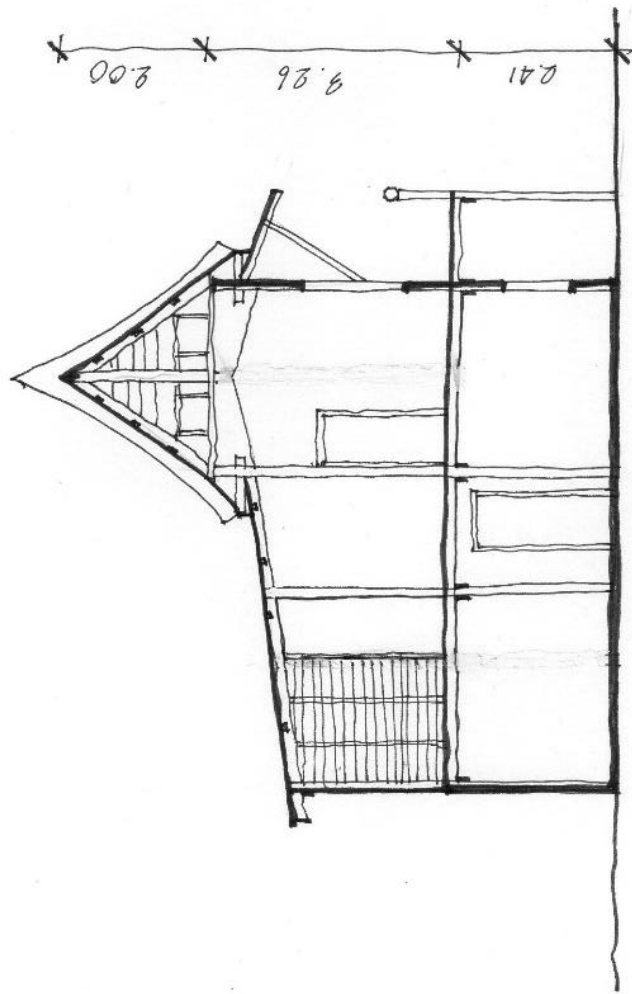

รูปที่ 159 แสดงผังพื้นเรือน TK-18

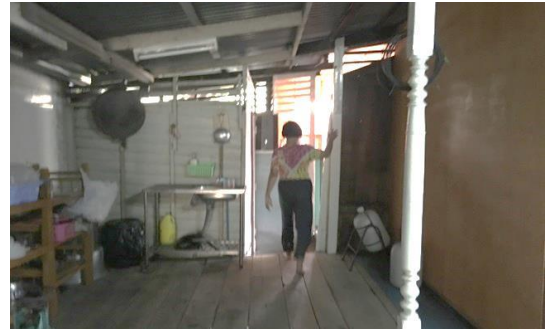

① ขานแดด	⑧ อนุประสงค์
② ขานนอก (นอกกะขาน)	⑨ ระเบียง/ทางเชื่อม
③ ขานบ้าน	⑩ ห้องนั่งเล่น/พื้นที่นั่งเล่น
④ ระเบียงเรือนไทยเดิม	⑪ ห้องนอน/พื้นที่นอน
⑤ ครัว	⑫ ห้องแต่งตัว/พื้นที่แต่งตัว
⑥ ห้องน้ำ/ซักล้าง	⑬ ห้องละหมาด/พื้นที่ละหมาด
⑦ เก็บของ	หมายเหตุ หมายเลขนอกวงกลม คือ พื้นที่ซ้อนทับ

รูปที่ 160 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-18

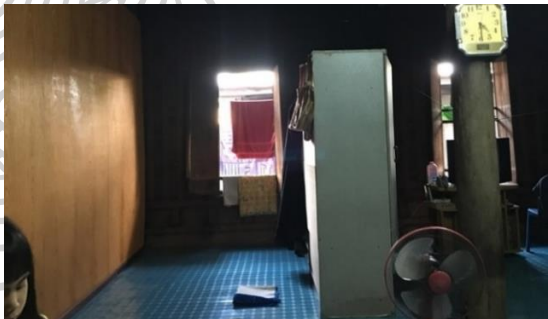
รูปที่ 161 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-18

รูปที่ 162 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ซ้าย)

รูปที่ 163 แสดงพื้นที่ระเบียง (ซ้าย) และพื้นที่ระเบียง (ขวา)

รูปที่ 164 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และพื้นที่ละหมาด (ขวา)

รูปที่ 165 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และห้องนอน (ขวา)

รหัสเรือน	TK-19	จำนวนสมาชิก	2 คน
เจ้าของ	ชอบอ จิตรอาจ	เชื้อสาย	มลายู
บ้านเลขที่	29/1 ม.4 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนแฝด	อายุเรือน	150 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมถนนชนบท, ริมคลอง	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ทรุดโทรม	การใช้สอย	อยู่อาศัย

คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

1. ทิศทางเข้าเรือน
2. รูปแบบพื้นที่ใช้สอย
3. การเข้าถึงพื้นที่

ทิศใต้

ชานแดด, ชานนอก, อเนกประสงค์, พื้นที่นอน, พื้นที่นั่งเล่น, พื้นที่ละหมาด, ห้องเก็บของ, ครัว, ระเบียง

5 ระดับ

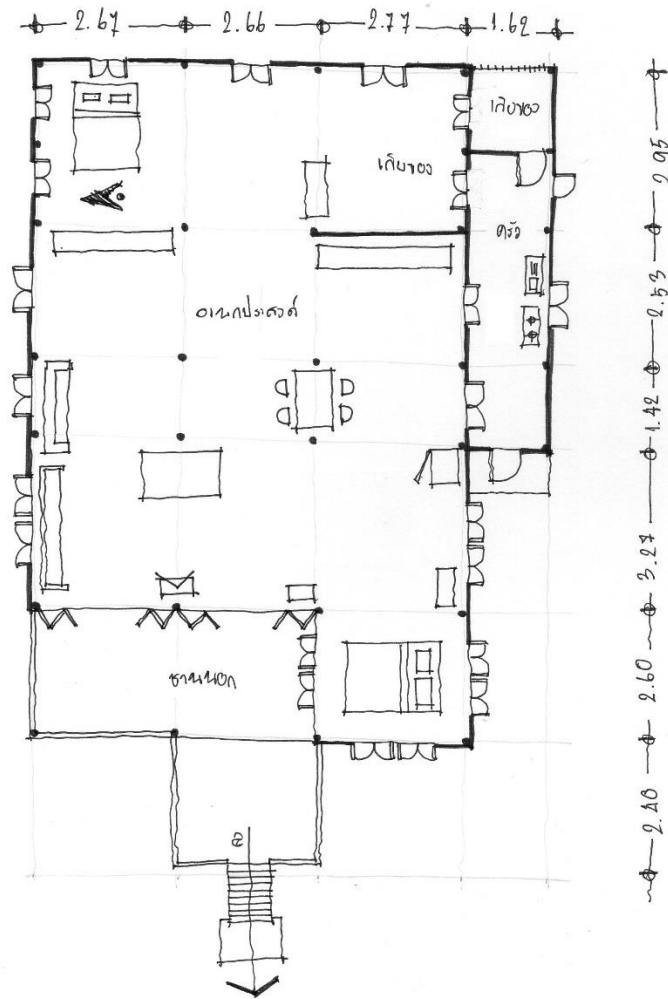
รูปที่ 166 แสดงผังพื้นเรือน TK-19

4. การประดับตกแต่ง

ปลาตะเพียนสาน, ตู้โชว์บรรจุเครื่องแก้วและเซรามิค, ภาพถ่ายครอบครัวและบุคคลสำคัญ

5. สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ

ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์ และ ศาสดา, ภาพถ่ายเมืองมักกะฮ์

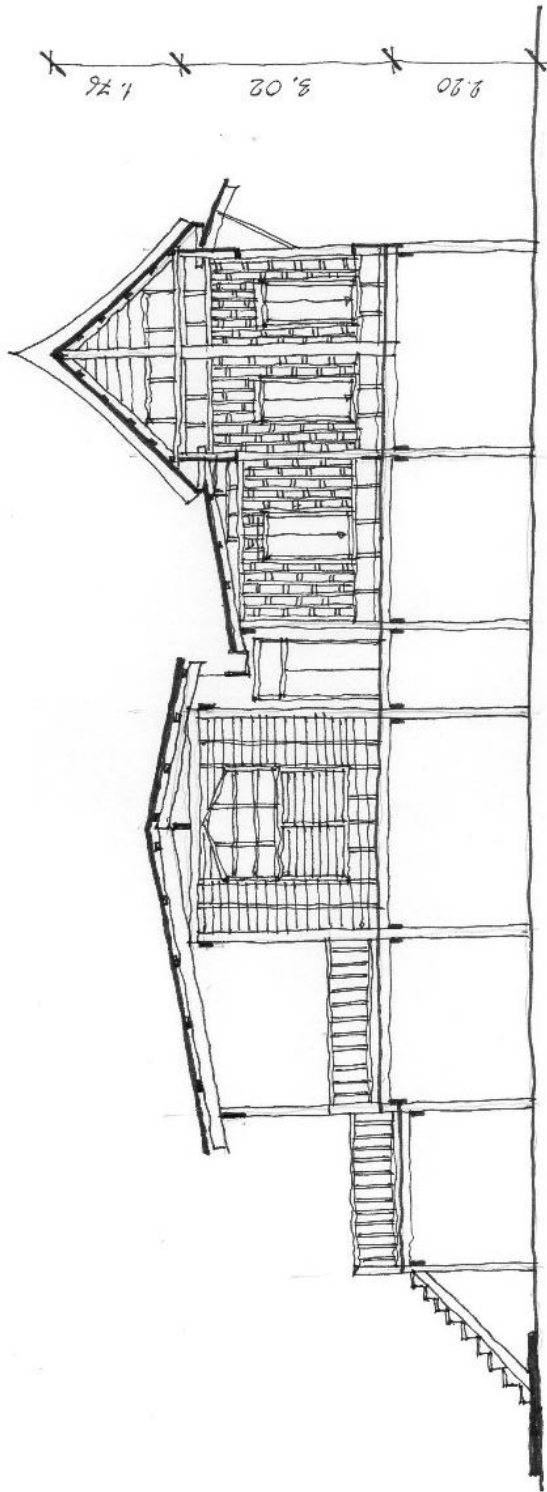

รูปที่ 167 แสดงผังพื้นเรือน TK-19

รูปที่ 168 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-19

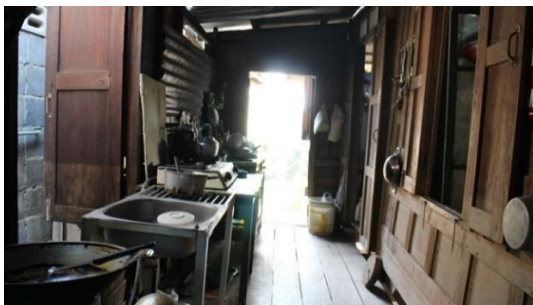

รูปที่ 169 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-19

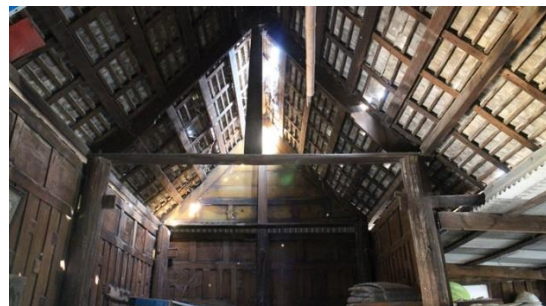
รูปที่ 170 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และพื้นที่ชานแดด (ขวา)

รูปที่ 171 แสดงพื้นที่ครัว (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา)

รูปที่ 172 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร

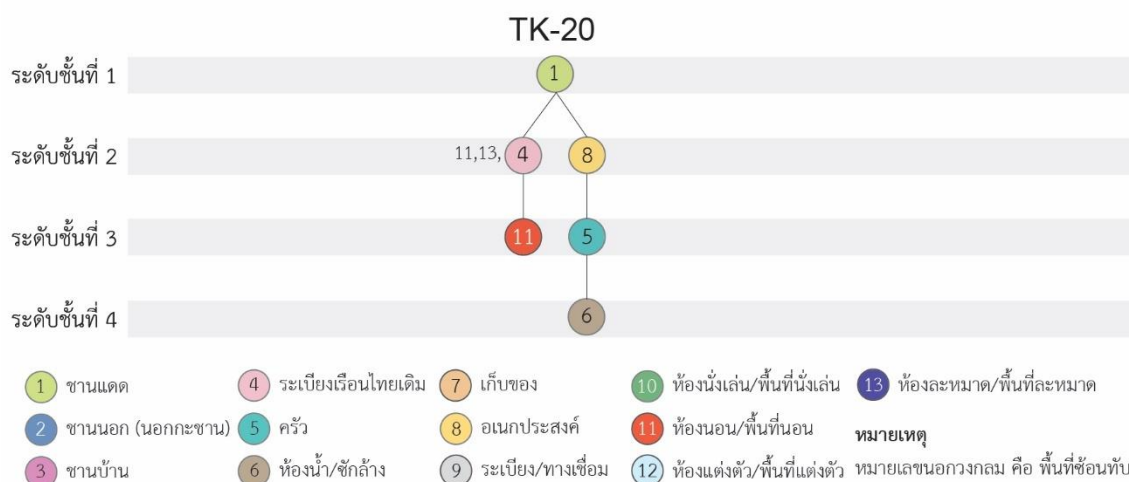

รูปที่ 173 แสดงพื้นที่ใต้ถุนเรือน (ซ้าย) และโครงสร้างหลังคาเรือนไทยเดิม (ขวา)

รหัสเรือน	TK-20	จำนวนสมาชิก	5-6 คน
เจ้าของ	เซ็ม กระจ่างทอง	เชื้อสาย	ปัตตานี
บ้านเลขที่	20 ม.4 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนเดี่ยว	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิม	ฝีมือช่าง	ไม่ทราบ
ที่ตั้ง	ริมถนนชนบท, ริมคลอง	แนวโน้ม	อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ปานกลาง	การใช้สอย	อยู่อาศัย

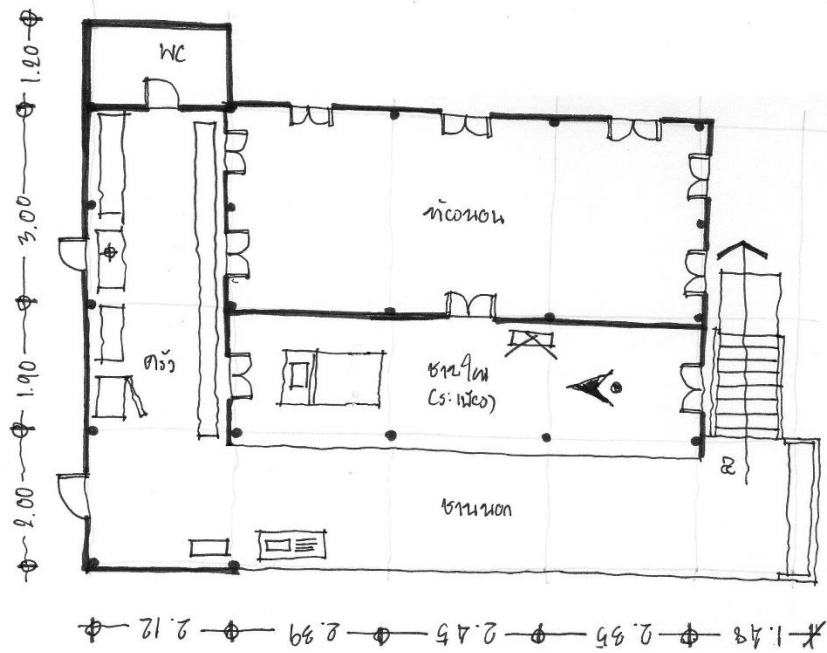
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

- ทิศทางเข้าเรือน ทิศเหนือ
- รูปแบบพื้นที่ใช้สอย ชานแดด, ระเบียงเรือนไทยเดิม, พื้นที่นอน, พื้นที่ละหมาด, ห้องนอนพี่สาว/พี่ชาย, อเนกประสงค์, คร้ว, ห้องน้ำ
- การเข้าถึงพื้นที่ 4 ระดับ

รูปที่ 174 แสดงเจกกราฟเรือน TK-20

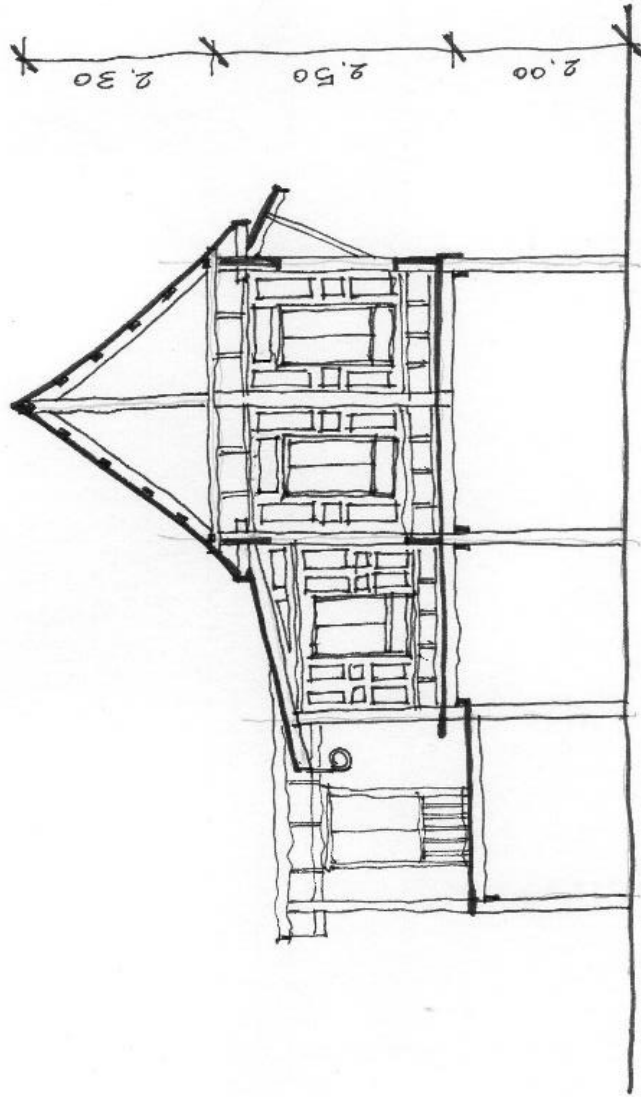
- การประดับตกแต่ง ไม้แกะสลักลายพันธุ์พฤกษา
- สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์ และ ศาสดา

รูปที่ 175 แสดงผังพื้นเรือน TK-20

รูปที่ 176 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-20

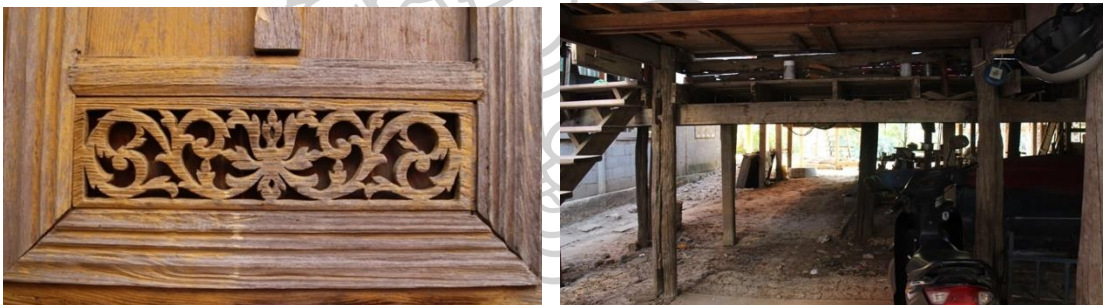
รูปที่ 177 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-20

รูปที่ 178 แสดงพื้นที่ครัว (ซ้าย) และพื้นที่ซานแดด (ขวา)

รูปที่ 179 แสดงพื้นที่ซีกล่างและทางเข้าครัว (ซ้าย) และการประดับตกแต่งอาคาร (ขวา)

รูปที่ 180 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร (ซ้าย) และสภาพใต้ถุนอาคาร (ขวา)

รูปที่ 181 แสดงสภาพภายนอกอาคาร

รหัสเรือน	TK-21	จำนวนสมาชิก	10 คน
เจ้าของ	เต๊ะ เต็งวัง	เชื้อสาย	ไทย-มุสลิม
บ้านเลขที่	22 ม.12 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนเดี่ยว	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	จีน
ที่ตั้ง	ริมถนนชนบท	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ดี	การใช้สอย	อยู่อาศัย

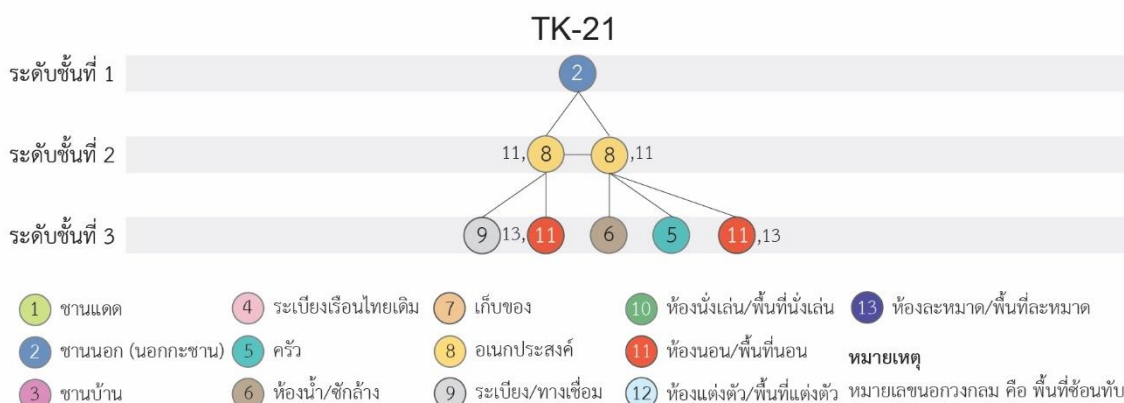
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

- ทิศทางเข้าเรือน
- รูปแบบพื้นที่ใช้สอย
- การเข้าถึงพื้นที่

ทิศตะวันออก

ชานนอก, อเนกประสงค์, พื้นที่นอน, ระเบียง, พื้นที่
ละหมาด, ห้องน้ำ, คริว, ห้องนอนลูกสาว

3 ระดับ

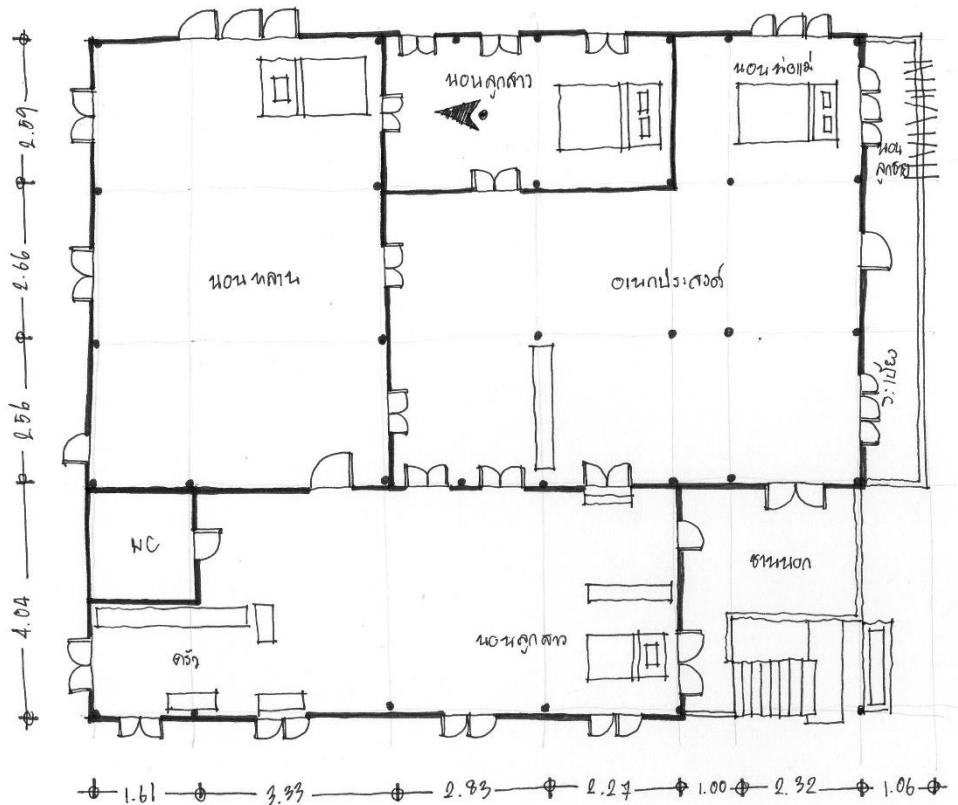
รูปที่ 182 แสดงผังพื้นเรือน TK-21

- การประดับตกแต่ง

ไม้แกะสลักลายพันธุ์พฤกษา, ภาพถ่ายพระมหากษัตริย์, ตู้
โชว์บรรจุเครื่องแก้วและเซรามิค

- สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ

ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์
และศาสดา, ภาพเมืองมักกะฮ์และหินดำ, ภาพเรือโนอาห์

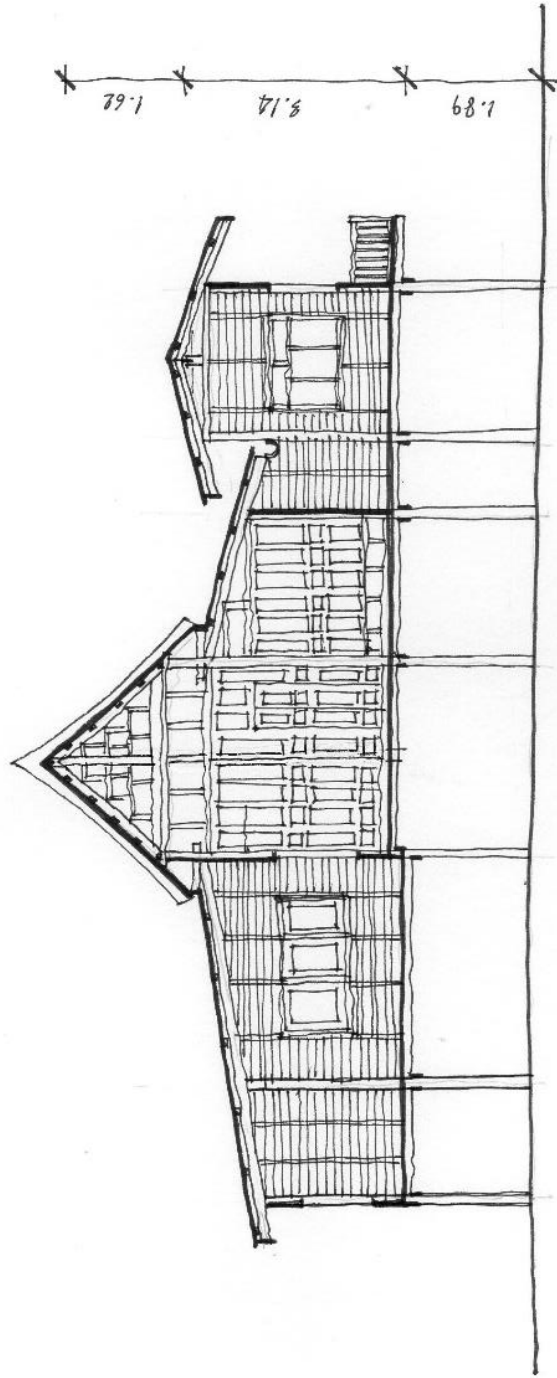

รูปที่ 183 แสดงผังพื้นเรือน TK-21

รูปที่ 184 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-21

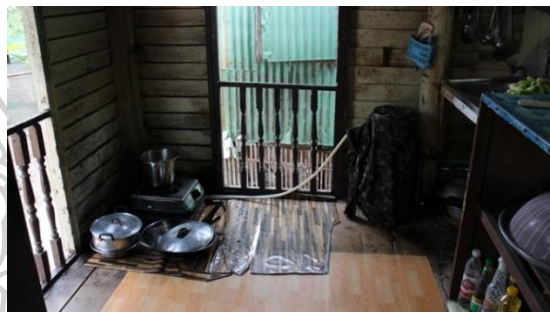

รูปที่ 185 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-21

รูปที่ 186 แสดงพื้นที่ชานนอก (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา)

รูปที่ 187 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ขวา)

รูปที่ 188 แสดงการประดับตกแต่งอาคารด้วยภาพวาด (ซ้าย) และการแกะไม้ลวดลายพันธุ์พฤกษา (ขวา)

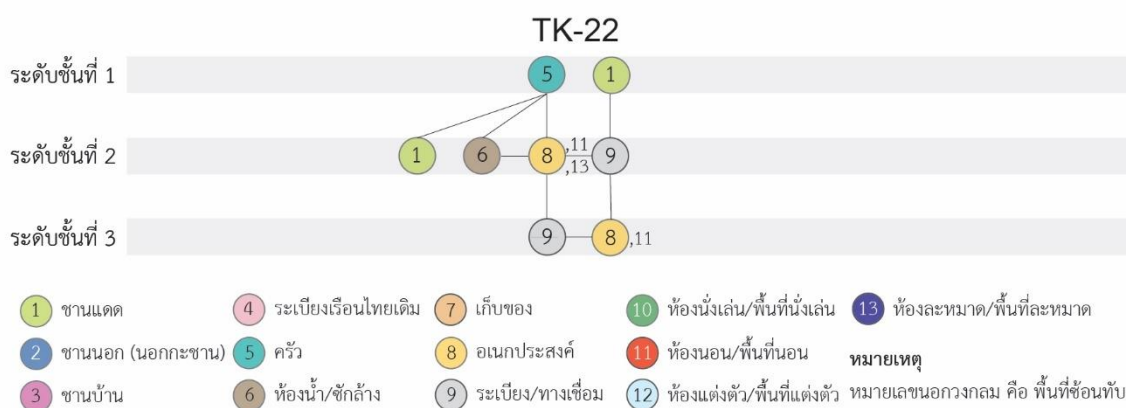

รูปที่ 189 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ขวา)

รหัสเรือน	TK-22	จำนวนสมาชิก	2 คน
เจ้าของ	อารมณ บัญยัง	เชื้อสาย	ไทย-มุสลิม
บ้านเลขที่	3 ม.12 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนแฝด	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือนที่ตั้ง	เรือนไทยเดิมต่อเติม ริมแม่น้ำ	ฝีมือช่าง	มุสลิม
สภาพปัจจุบัน	ปานกลาง	แนวโน้ม	อยู่ที่เดิม
		การใช้สอย	อยู่อาศัย

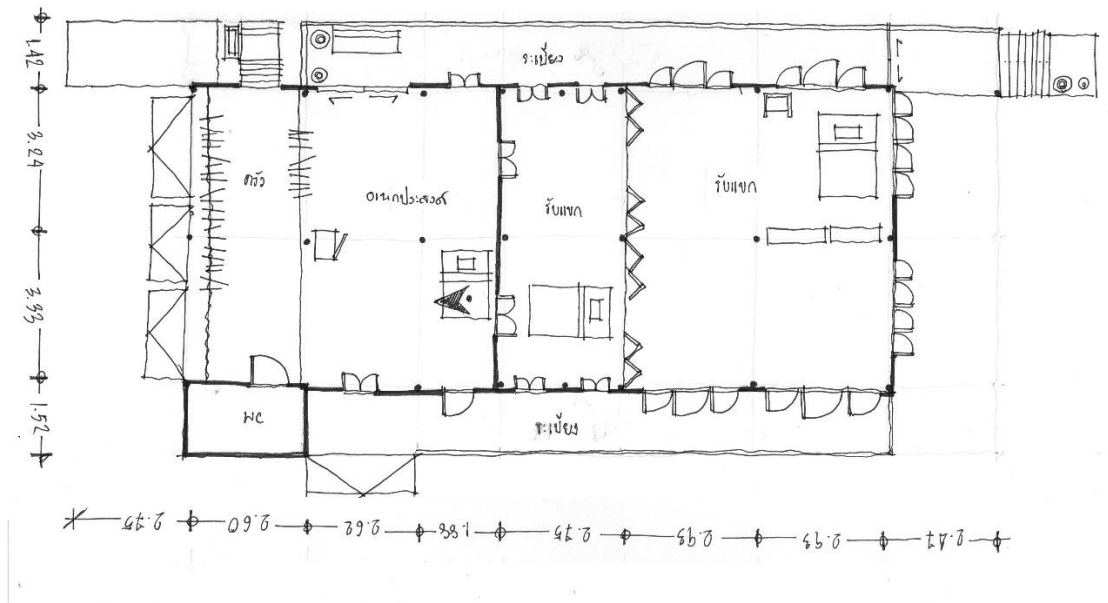
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

- ทิศทางเข้าเรือน ทิศเหนือ, ทิศตะวันออก
- รูปแบบพื้นที่ใช้สอย ชานแดด, ครั้ว, ระเบียง, ห้องน้ำ, อเนกประสงค์, พื้นที่นอน, พื้นที่ละหมาด
- การเข้าถึงพื้นที่ 4 ระดับ

รูปที่ 190 แสดงผังพื้นเรือน TK-22

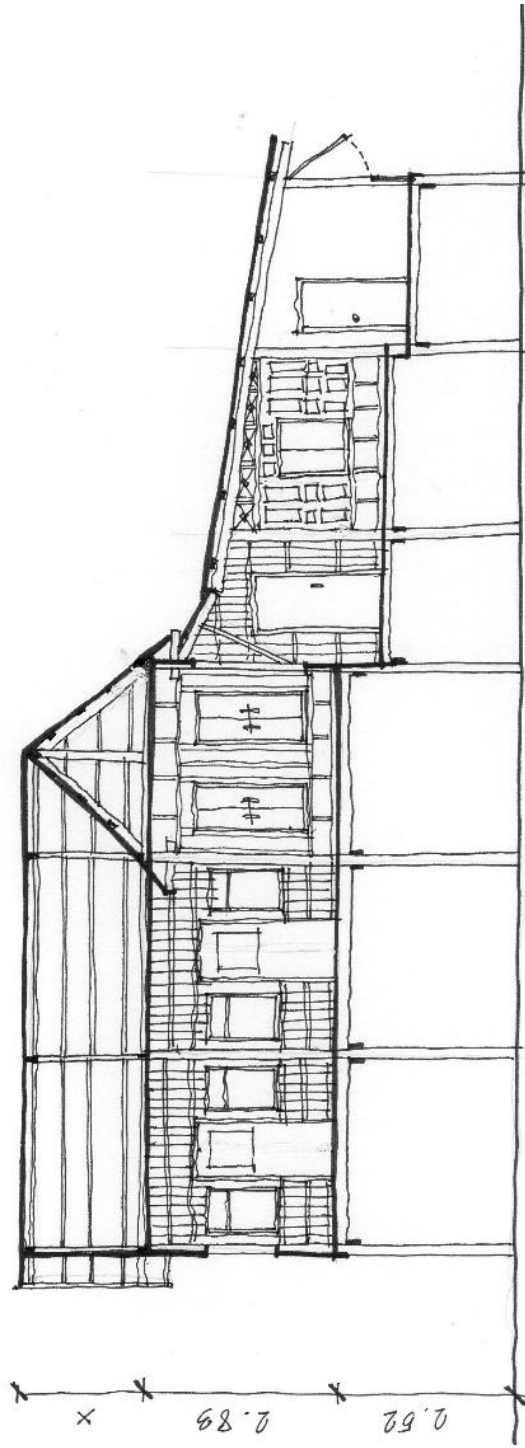
- การประดับตกแต่ง ไม้และสลักลายเรขาคณิต, ตู้โชว์, ภาพถ่ายพระมหากษัตริย์และบุคคลสำคัญ, ภาพวาดพันธุ์พฤกษา
- สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์ และ ศาสดา, ภาพเมืองมักกะฮ์

รูปที่ 191 แสดงผังพื้นเรือน TK-22

รูปที่ 192 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-22

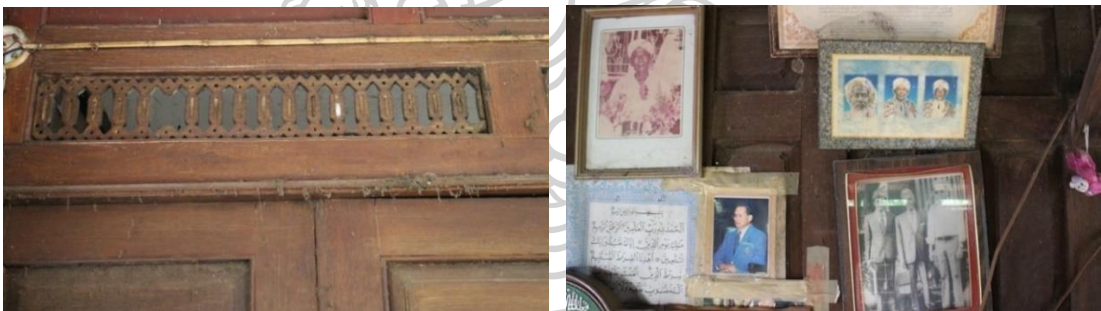
รูปที่ 193 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-22

รูปที่ 194 แสดงพื้นที่ระเบียงทางเชื่อม (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ขวา)

รูปที่ 195 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา)

รูปที่ 196 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร

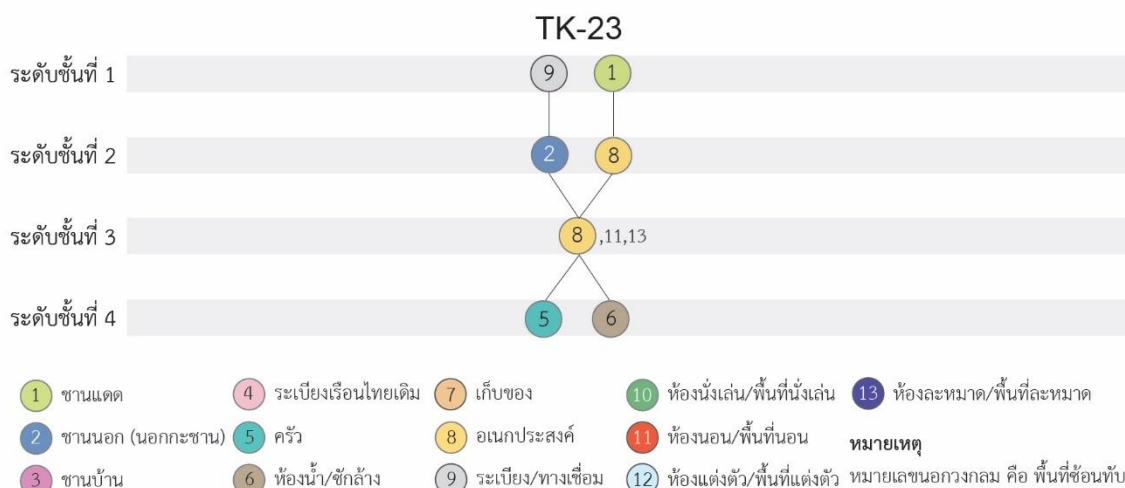

รูปที่ 197 แสดงหน้าจั่วอาคาร (ซ้าย) และลักษณะช่องลม (ขวา)

รหัสเรือน	TK-23	จำนวนสมาชิก	2 คน
เจ้าของ	ศรีไพร ไกรทัด	เชื้อสาย	ปัตตานี
บ้านเลขที่	3 ม.6 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนเดี่ยว	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมถนนชนบท	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ปานกลาง	การใช้สอย	อยู่อาศัย

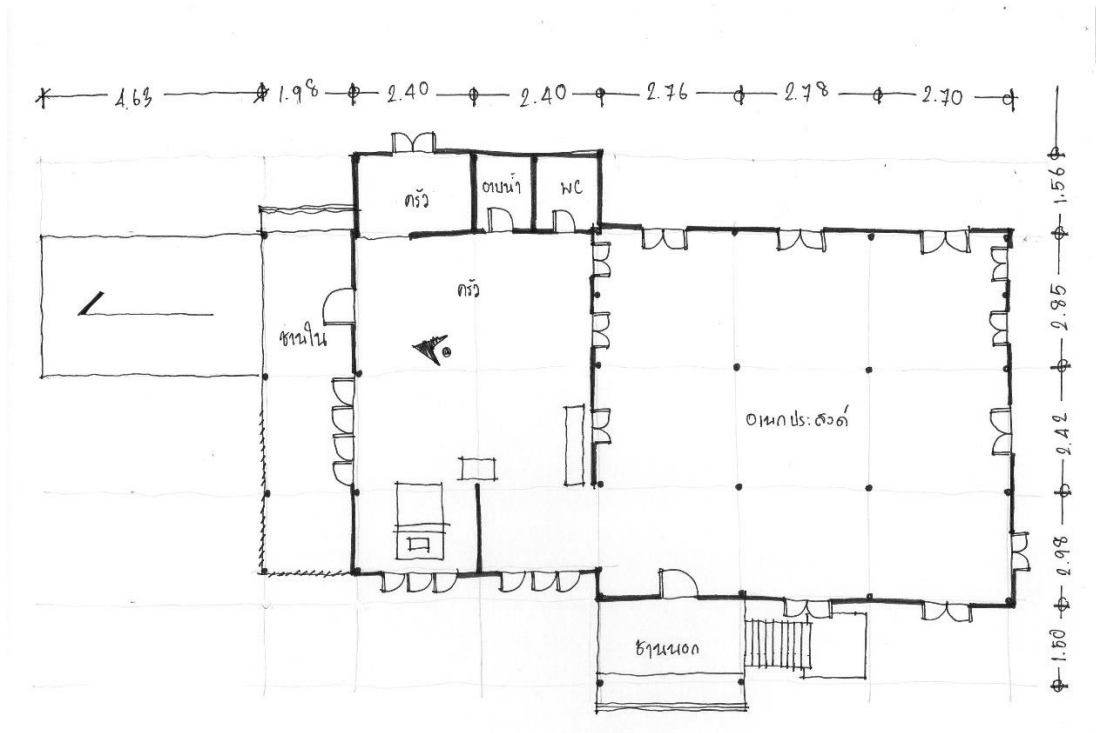
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

- ทิศทางเข้าเรือน ทิศตะวันออก, ตะวันตก
- รูปแบบพื้นที่ใช้สอย ชานนอก, ระเบียง, อเนกประสงค์, ชานบ้าน, พื้นที่นอน, พื้นที่ละหมาด, ครัว, ห้องน้ำ
- การเข้าถึงพื้นที่ 4 ระดับ

รูปที่ 198 แสดงผังพื้นเรือน TK-23

- การประดับตกแต่ง ไม้แกะสลักลายพันธุ์พฤกษา, ภาพถ่ายพระมหากษัตริย์และบุคคลสำคัญ, ตู้โชว์บรรจุเครื่องแก้ว เครื่องทองเหลืองและเซรามิก
- สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ ผ้าสี

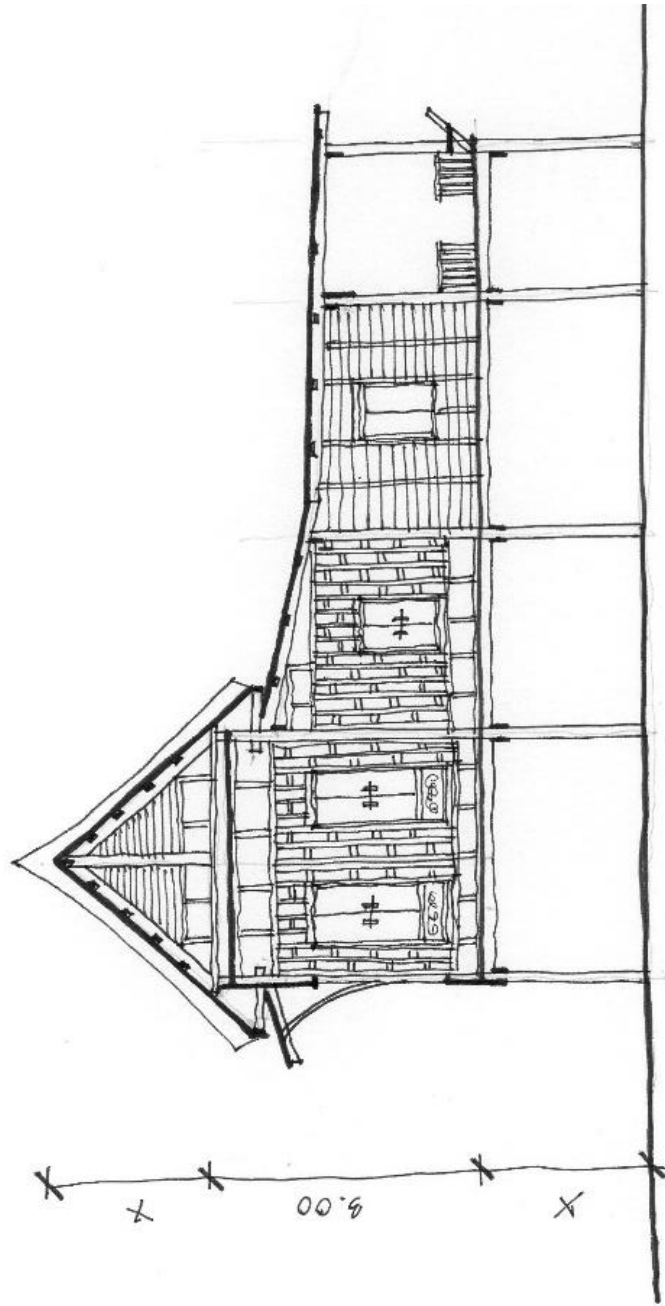

รูปที่ 199 แสดงผังพื้นเรือน TK-23

รูปที่ 200 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-23

รูปที่ 201 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-23

รูปที่ 202 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และพื้นที่ชานนอก (ขวา)

รูปที่ 203 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และพื้นที่ครัว (ขวา)

รูปที่ 204 แสดงหยองหน้าต่าง (ซ้าย) และการติดผ้าสี (ขวา)

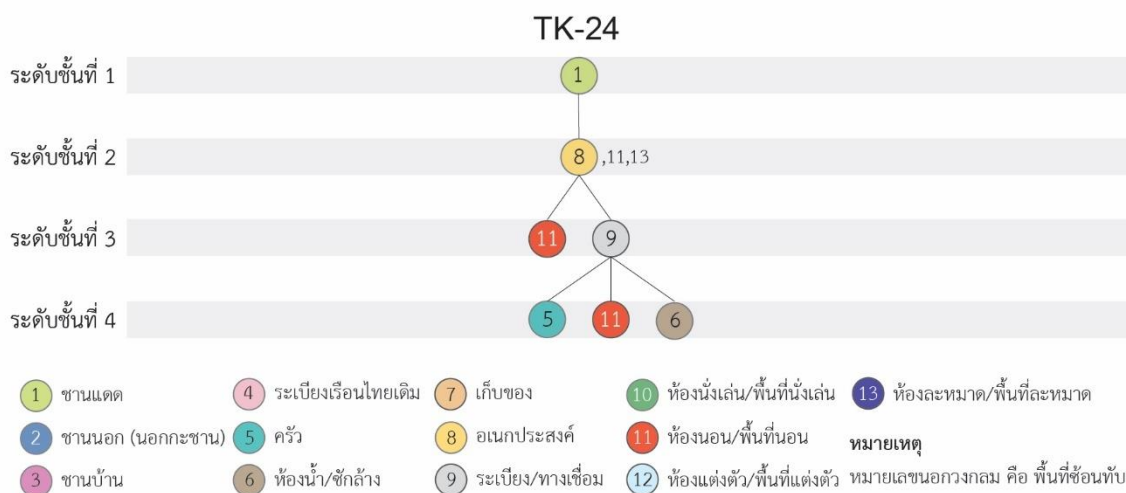
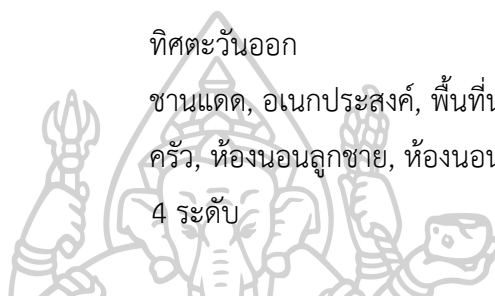

รูปที่ 205 แสดงพื้นที่ใต้ถุนอาคาร (ซ้าย) และหน้าจั่ว (ขวา)

รหัสเรือน	TK-24	จำนวนสมาชิก	3 คน
เจ้าของ	ลำละ มะลิซ้อน	เชื้อสาย	ไทย-มุสลิม
บ้านเลขที่	24 ม.7 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนแฝด	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมถนนชนบท	แนวโน้ม	ซ่อมแซม, อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ดี	การใช้สอย	อยู่อาศัย

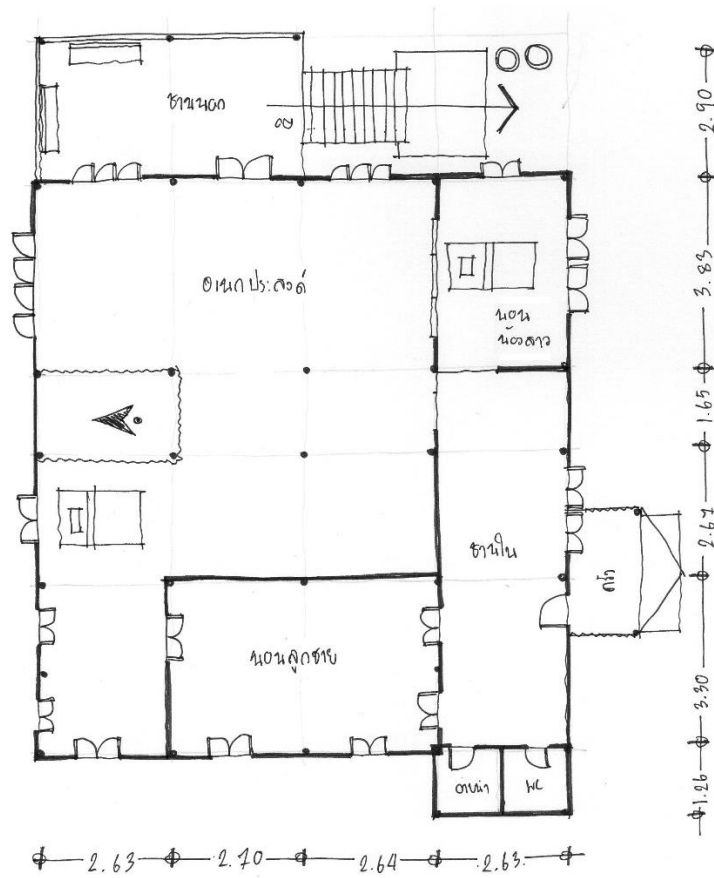
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

- ทิศทางเข้าเรือน
- รูปแบบพื้นที่ใช้สอย
- การเข้าถึงพื้นที่

รูปที่ 206 แสดงแจกกราฟเรือน TK-24

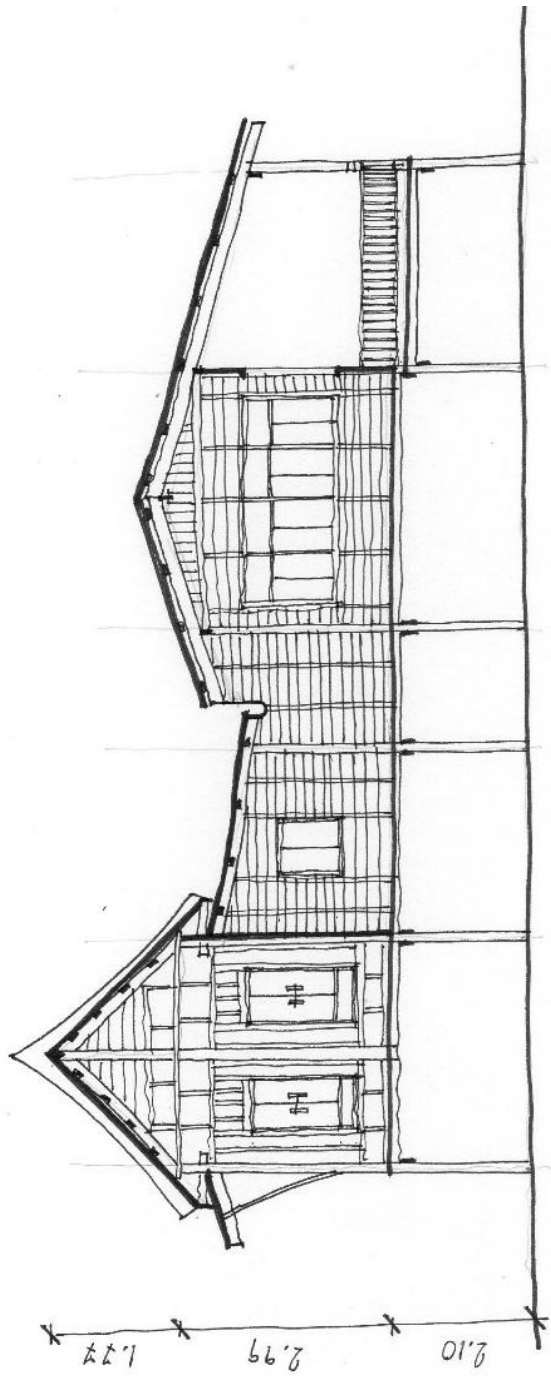
- การประดับตกแต่ง
  - สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ
- ตู้โชว์บรรจุเครื่องแก้ว เครื่องทองเหลือง และเซรามิค, ภาพถ่ายพระมหากษัตริย์ ครอบครัวและบุคคลสำคัญ, โคมบายริบปิ่น
- ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์ และ ศาสดา, ภาพเมืองมັกกะฮ์, ภาพวาดเรื่องราวทางศาสนา

รูปที่ 207 แสดงผังพื้นเรือน TK-24

รูปที่ 208 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-24

รูปที่ 209 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-24

รูปที่ 210 แสดงทางเข้าเรือน (ซ้าย) และพื้นที่ใต้ถุนเรือน (ขวา)

รูปที่ 211 แสดงพื้นที่อเนกประสงค์ (ซ้าย) และพื้นที่ระเบียงทางเชื่อม (ขวา)

รูปที่ 212 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร

รูปที่ 213 แสดงหน้าจั่วภายในอาคาร (ซ้าย) และการประดับตกแต่งอาคาร (ขวา)

รหัสเรือน	TK-25	จำนวนสมาชิก	6 คน
เจ้าของ	ภัสรา หวังมี	เชื้อสาย	ปัตตานี
บ้านเลขที่	18 ม.7 ต.คลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา		
ประเภทเรือน	เรือนหมู่	อายุเรือน	มากกว่า 100 ปี
รูปแบบเรือน	เรือนไทยเดิมต่อเติม	ฝีมือช่าง	มุสลิม
ที่ตั้ง	ริมคลอง	แนวโน้ม	อยู่ที่เดิม
สภาพปัจจุบัน	ดี	การใช้สอย	อยู่อาศัย

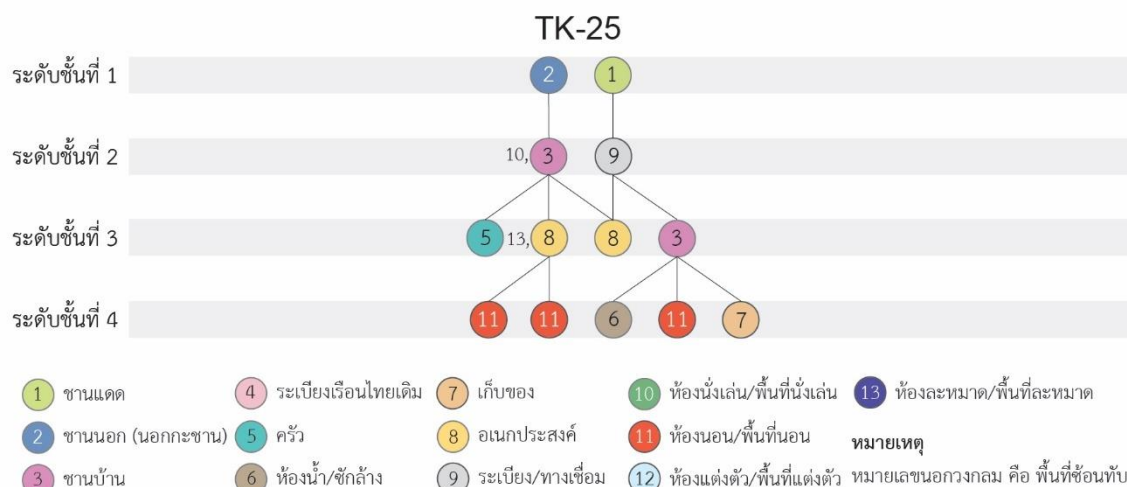
คุณลักษณะพื้นที่ภายในเรือน

- ทิศทางเข้าเรือน
- รูปแบบพื้นที่ใช้สอย
- การเข้าถึงพื้นที่

ทิศตะวันออก

ชานแดด, ชานนอก, ชานบ้าน, พื้นที่นั่งเล่น, ระเบียงทางเชื่อม, ครั้ว, อกเนกประสงค์, พื้นที่ระหมาด, ห้องเก็บของ, ห้องน้ำ, ห้องนอนพ่อแม่, ห้องนอนลูกชาย, ห้องนอนปู่ย่า

4 ระดับ

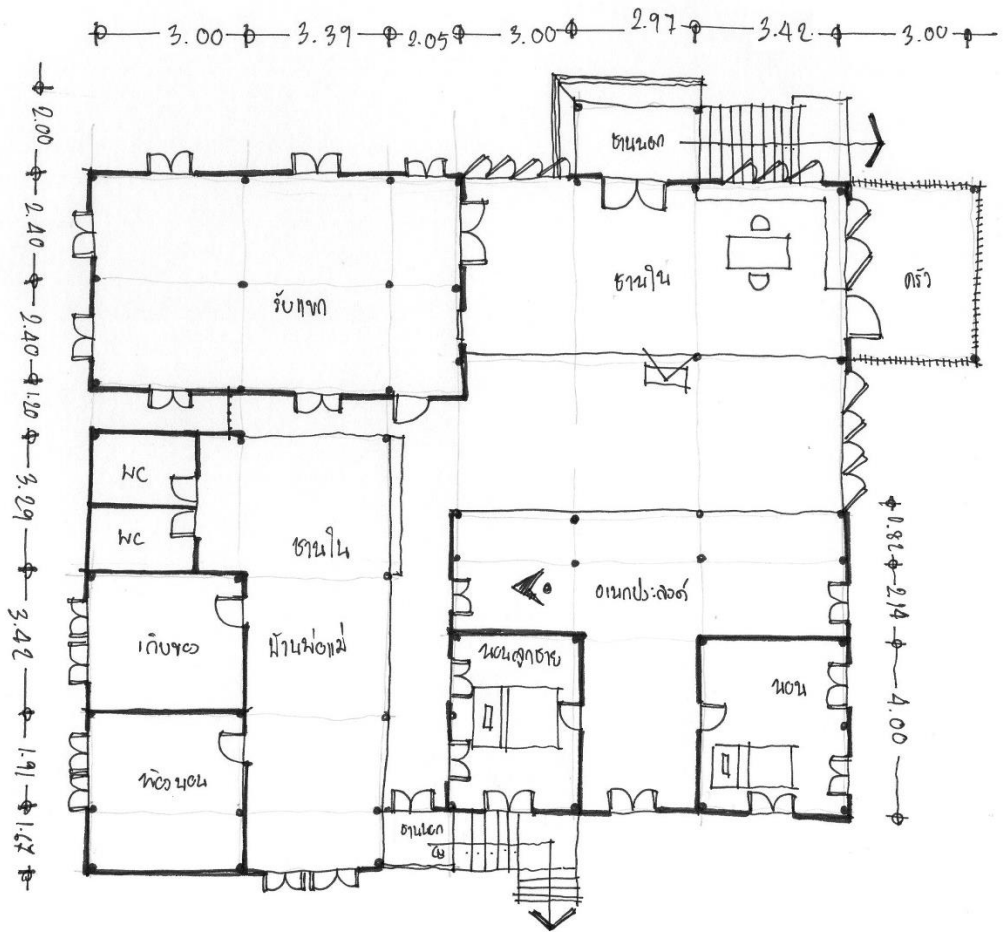
รูปที่ 214 แสดงแจกกราฟเรือน TK-25

- การประดับตกแต่ง

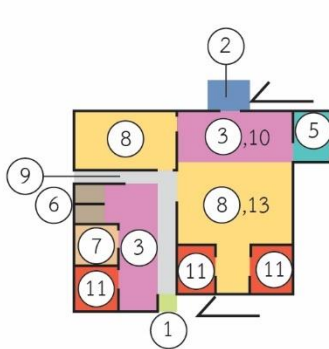
ภาพพิมพ์ลายธรรมชาติ, ตู้โชว์บรรจุเครื่องแก้ว เครื่องทองเหลือง และเซรามิค, ภาพถ่ายพระมหากษัตริย์ครอบครัว และบุคคลสำคัญ

- สิ่งแสดงออกถึงความเชื่อ

ตู้เก็บคัมภีร์อัลกุรอาน, ภาพอักษรอาหรับแสดงคำสอน พระนามของอัลเลาะห์ และศาสนา, ภาพเมืองมักกะฮ์, ภาพวาดมุสลิมะห์

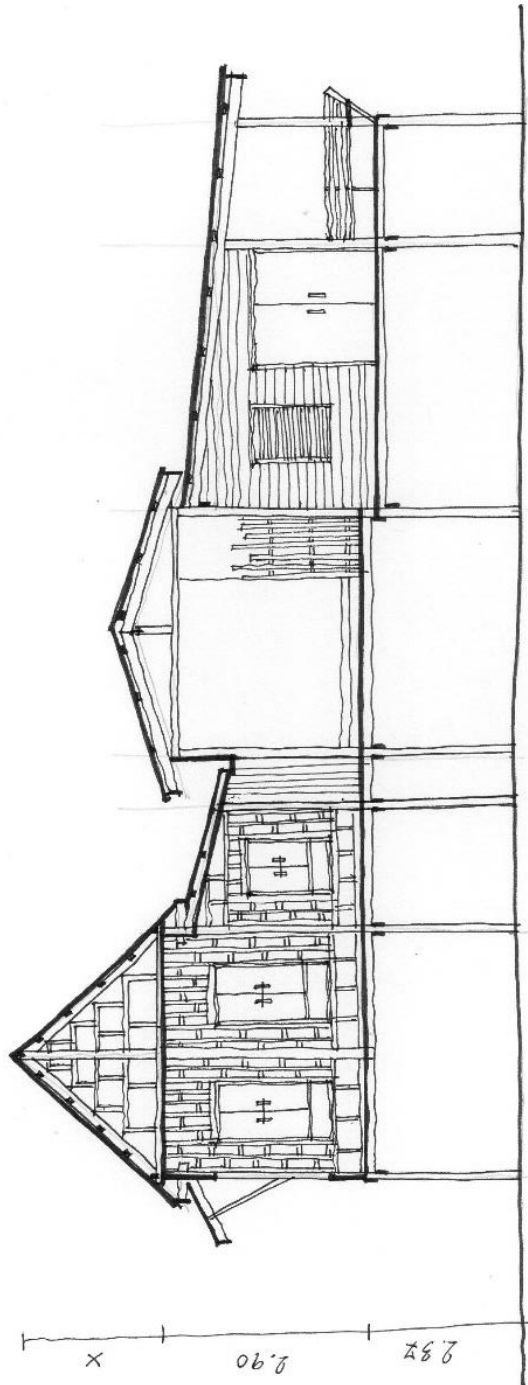
รูปที่ 215 แสดงผังพื้นเรือน TK-25

① ขานแดด	⑧ อนาคตประสงค์
② ขานนอก (นอกกะขาน)	⑨ ระเบียบ/ทางเชื่อม
③ ขานบ้าน	⑩ ห้องนั่งเล่น/พื้นที่นั่งเล่น
④ ระเบียบเรือนไทยเดิม	⑪ ห้องนอน/พื้นที่นอน
⑤ ครัว	⑫ ห้องแต่งตัว/พื้นที่แต่งตัว
⑥ ห้องน้ำ/ซักล้าง	⑬ ห้องละหมาด/พื้นที่ละหมาด
⑦ เก็บของ	หมายเหตุ หมายเลขนอกวงกลม คือ พื้นที่ซ้อนทับ

รูปที่ 216 แสดงผังพื้นที่ใช้สอยเรือน TK-25

รูปที่ 217 แสดงรูปตัดด้านสกัดเรือน TK-25

รูปที่ 218 แสดงสภาพภายนอกอาคาร (ซ้าย) และพื้นที่ชานนอก (ขวา)

รูปที่ 219 แสดงพื้นที่ชานบ้านและอเนกประสงค์ (ซ้าย) และพื้นที่อเนกประสงค์ (ขวา)

รูปที่ 220 แสดงการประดับตกแต่งอาคาร

รูปที่ 221 แสดงพื้นที่แต่งตัว (ซ้าย) และสภาพภายนอกอาคาร (ขวา)

การสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูล

1. ที่ตั้งและทิศทางที่สัมพันธ์กับเรือน

จากการสำรวจเรือนชาวมุสลิมคลองตะเคียนที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป จำนวน 25 หลัง โดยจำแนกเป็น 3 กลุ่มอายุเรือน ได้แก่ เรือนที่มีอายุระหว่าง 40-60 ปี มีจำนวน 1 หลัง เรือนที่มีอายุระหว่าง 60-100 ปี มีจำนวน 2 หลัง และเรือนที่มีอายุ 100 ปีขึ้นไป มีจำนวน 22 ซึ่งจากเลือกเรือนกรณีศึกษาที่มีอายุเรือน 40 ปีขึ้นไปนี้ เทียบได้กับผู้อยู่อาศัยจำนวน 3 รุ่น คือ รุ่นพ่อแม่ รุ่นปู่ย่าตายาย และรุ่นลูก แสดงให้เห็นถึงการสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมที่อาจจะยังคงหลงเหลืออยู่ให้ได้ศึกษา ทั้งนี้ จากบทสัมภาษณ์ เจ้าของเรือนกรณีศึกษาทั้ง 25 หลัง ได้ให้ข้อมูลด้านที่ตั้งและทิศทางที่สัมพันธ์กับเรือน ดังนี้

1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างทางเข้าเรือนกับทางสัญจร

ทางสัญจรที่พบในละแวกคลองตะเคียนมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1) การสัญจรทางน้ำ ประกอบด้วย แม่น้ำเจ้าพระยาและคลองตะเคียน และ 2) การสัญจรทางถนน โดยบันไดทางขึ้นเรือนที่หันไปทางแม่น้ำหรือลำคลอง มีจำนวน 9 หลัง คิดเป็นร้อยละ 36 บันไดทางขึ้นเรือนที่หันไปทางหน้าบ้านไปทางถนน มีจำนวน 16 หลัง คิดเป็นร้อยละ 64 ดังนั้น เรือนชาวมุสลิมคลองตะเคียนนิยมให้บันไดทางขึ้นเรือนหันไปทางถนนมากกว่าแม่น้ำลำคลอง ซึ่งสอดคล้องกับปัจจุบันที่คนส่วนใหญ่นิยมใช้รถยนต์ รถจักรยานยนต์ และรถจักรยาน มากกว่าการใช้เรือในการสัญจร อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ามีเรือนที่มีบันไดทางขึ้นเรือนหันไปทั้ง 2 ทาง คือทางแม่น้ำ/ลำคลองและถนน มีอยู่จำนวน 4 หลัง และพบในเรือนที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ขึ้นไป จำนวน 3 หลัง แสดงให้เห็นว่า เรือนดังกล่าวยังให้ความสำคัญกับทางสัญจรทั้งทางบกและทางน้ำ (ดูตารางที่ 5)

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างทิศกับทางเข้าเรือน

เรือนกรณีศึกษาทั้ง 25 หลัง ต่างมีทิศทางเข้าเรือนที่แตกต่างกันออกไปทั้ง 4 ทิศ โดยตำแหน่งทางเข้าเรือนด้านทิศเหนือ มีจำนวน 11 หลัง คิดเป็นร้อยละ 44 ตำแหน่งทางเข้าเรือนด้านทิศใต้ มีจำนวน 8 หลัง คิดเป็นร้อยละ 32 ตำแหน่งทางเข้าเรือนด้านทิศตะวันออก จำนวน 8 หลัง คิดเป็นร้อยละ 32 และตำแหน่งทางเข้าเรือนด้านทิศตะวันตก มีจำนวน 5 หลัง คิดเป็นร้อยละ 20 และยังพบว่ามีเรือนที่มีทิศทางเข้า 2 ทางขึ้นไปอยู่จำนวน 6 หลัง (ดูตารางที่ 5)

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ทางเข้าเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียนเรือนจะอยู่ทางทิศตะวันออกมากที่สุด รองลงมาคือทิศใต้ ทิศเหนือ และทิศตะวันตกพบเป็นจำนวนน้อยที่สุด ซึ่งแม้ว่าตำแหน่งดังกล่าวจะเป็นทิศกิบลาที่ชาวมุสลิมต่างเชื่อว่าเป็นทิศมงคล แต่เนื่องจากทิศดังกล่าวเป็นตำแหน่งที่ตะวันตกดินที่แสงจะสามารถสาดเข้ามาในเรือนได้โดยตรง จึงเป็นทิศที่ไม่นิยมให้บันไดทางขึ้นเรือนหันไปทางนั้น เมื่อพิจารณาจากรูปผังชุมชน สามารถสรุปได้ว่าเรือนชาวมุสลิมแห่งนี้นิยมให้ทางเข้าเรือนสัมพันธ์ไปกับทางสัญจร คือ แม่น้ำ ลำคลอง (ดูรูปที่ 222 ซ้าย) และถนน (ดูรูปที่ 222 ขวา) จึงเป็นไปได้ว่า เรือนชาวมุสลิมคลองตะเคียนไม่มีแบบแผนของการจัดวางทิศทางเข้าเรือน แต่ให้ความสำคัญกับทางสัญจร ซึ่งในปัจจุบันการสัญจรทางน้ำมีจำนวนลดลง ผู้คนส่วนใหญ่ใช้รถยนต์เป็นพาหนะ เรือนที่มีทางเข้าจากด้านแม่น้ำและลำคลองอยู่เดิมจึงมีการปรับทิศทางเข้าใหม่ โดยการสร้างบันไดทางขึ้นเรือนจากด้านถนนภายในชุมชนที่ตัดเข้ามาใหม่แทน จึงทำให้พบว่าเรือนบางหลังเปิดให้มีทางเข้าเรือนถึง 2 ทาง (ดูรูปที่ 223 ขวา) และบางหลังมีทางเข้าเรือน 3 ทางขึ้นไป เนื่องจากชาวมุสลิมนิยมอยู่อาศัยกันเป็นครอบครัวใหญ่ เมื่อลูกหลานนิกะฮ์ (แต่งงาน) แล้ว ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้ย้ายเข้าบ้านฝ่ายชาย ซึ่งทางฝ่ายชายเป็นผู้เตรียมต้อนรับการเข้ามาอยู่อาศัยของฝ่ายหญิงด้วยการต่อเติมหรือขยายเรือนเพิ่มอีกหนึ่งหลัง ไม่มีการแยกเรือนออกจากกัน หากเรือนไม่สามารถเชื่อมต่อกันได้ด้วยข้อจำกัดของพื้นที่ เจ้าของเรือนจะเชื่อมต่ออาคารใหม่ด้วยทางเดินขนาดกว้างประมาณ 1 เมตร ดังนั้น เรือนจึงมีทางเข้า 3 ทางขึ้นไป (ดูรูปที่ 224)

นอกจากนี้ ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ของคลองตะเคียนที่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำ จึงไม่พบการตั้งบ้านเรือนที่ตั้งบนพื้นที่เนินหรือพื้นที่ต่ำ แต่จะตั้งอยู่บนที่ดินราบ ซึ่งจะมีน้ำท่วมขังในฤดูน้ำหลากประมาณช่วงเดือนกันยายน-ตุลาคม การพิจารณาพื้นที่การสร้างเรือนตามความเชื่อจึงไม่ปรากฏในพื้นที่แห่งนี้

รูปที่ 222 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเรือนและทางสัญจรทางน้ำ (ซ้าย) และทางถนน (ขวา)

รหัส เรือน	อายุเรือน (ปี)			บริเวณหน้าบ้าน		ทิศทางเข้าเรือน			
	40-60	60-100	>100	แม่น้ำ/ คลอง	ถนน	N	S	E	W
TK-01			●		●	●			
TK-02	●				●		●		
TK-03			●		●	●			●
TK-04			●		●	●		●	●
TK-05			●		●	●			
TK-06			●		●	●			
TK-07			●		●				●
TK-08			●		●	●			
TK-09			●		●	●			
TK-10			●	●	●		●		
TK-11			●		●		●		
TK-12			●		●		●		
TK-13			●		●		●		
TK-14			●		●		●		
TK-15		●		●	●		●	●	
TK-16			●	●	●	●		●	
TK-17			●	●	●	●			
TK-18		●			●				●
TK-19			●	●	●		●		
TK-20			●		●	●			
TK-21			●	●	●			●	
TK-22			●	●	●	●		●	
TK-23			●	●	●			●	●
TK-24			●		●			●	
TK-25			●		●			●	
รวม	1	2	22	9	16	11	8	8	5

ตารางที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ของเรือนและที่ตั้ง

หมายเหตุ เรือนที่แรเงาคือเรือนที่มีทางเข้าเรือนจำนวน 2 ทางเข้าขึ้นไป

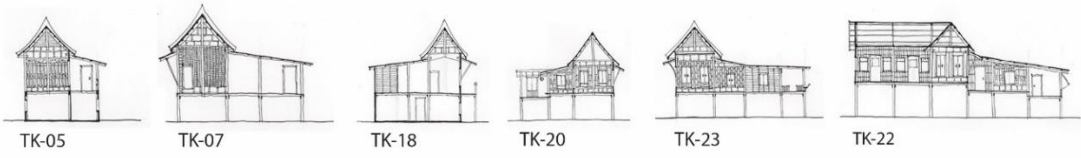
2. รูปแบบของเรือน

การสำรวจและศึกษาเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียนในครั้งนี้ พบว่าเรือนมีการพัฒนารูปแบบมาอย่างยาวนาน โดยเรือนที่มีความเก่าแก่มากที่สุดมักจะมีรูปแบบเป็นเรือนไทยเดิม และเรือนปั้นหยา ซึ่งปัจจุบันเรือนดังกล่าวจะผ่านการซ่อมแซม ปรับปรุง และต่อเติมให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตปัจจุบันแล้วทั้งสิ้น เช่น การเปลี่ยนวัสดุผนังหลังคา การเปลี่ยนประตู-หน้าต่าง การติดตั้งเครื่องปรับอากาศ การเชื่อมต่อเรือน การแบ่งกันห้องภายในเรือน และการประดับตกแต่ง เป็นต้น แม้ว่าเรือนจะผ่านการปรับเปลี่ยนรูปแบบมาอย่างหลากหลาย แต่ลักษณะที่โดดเด่นของเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมที่เก่าแก่ก็มักเก็บรักษาเรือนไทยเดิมเอาไว้ และดูแลรักษาอย่างดี เนื่องจากเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษสืบต่อกันรุ่นต่อรุ่น ทั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกกลุ่มของเรือนตามรูปแบบทางสถาปัตยกรรมได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) เรือนจั่วเดี่ยว คือ เรือนที่มีหลังคาจั่ว 1 หลัง พบจำนวน 6 หลัง 2) เรือนจั่วแฝด คือ เรือนที่มีหลังคาจั่ว 2 หลัง พบจำนวน 13 หลัง และ 3) เรือนหมู่ คือ เรือนที่มีหลังคาจั่ว 3 หลังขึ้นไป พบจำนวน 6 หลัง (ดูรูปที่ 225)

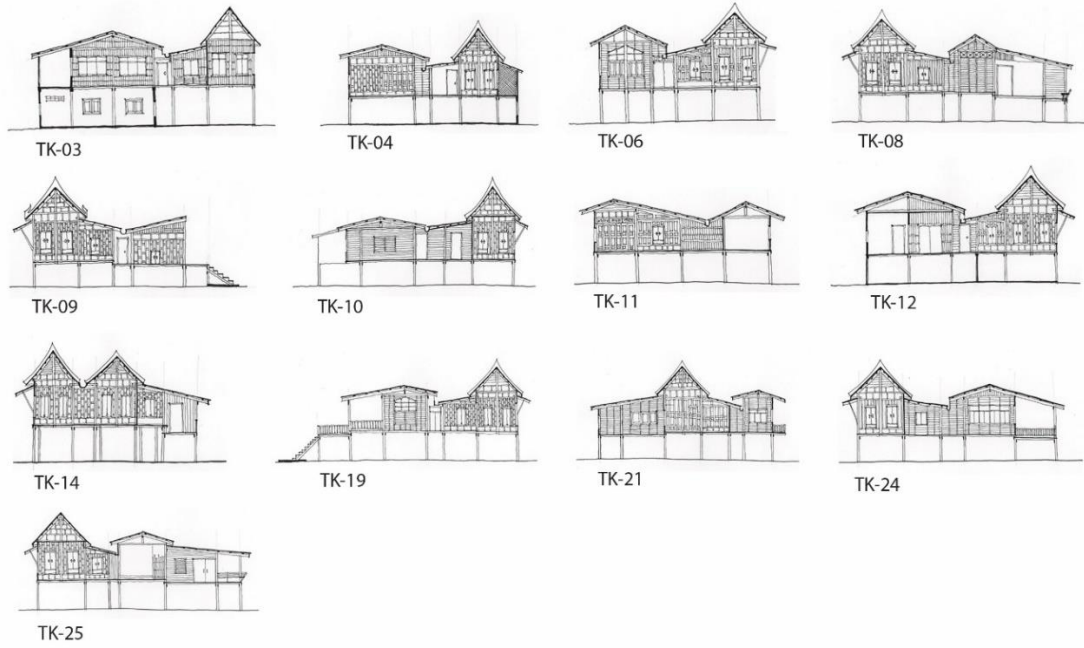
อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในพื้นที่แห่งนี้จะพบเรือนไทยเดิมที่มีอายุเก่าแก่กว่า 100 ปี แต่หารูปแบบของเรือนกลับมีองค์ประกอบที่ไม่เหมือนกับเรือนแบบประเพณีในทุกสัดส่วน โดยองค์ประกอบที่เป็นรูปแบบเดียวกับเรือนไทยเดิมประเพณี คือ ยังคงเป็นเรือนหลังคาจั่วประดับด้วยปั้นลมแบบเหงาหรือแบบหางปลา ด้านสกัดของเรือนมี 1 ช่วงเสา ส่วนด้านขวางของเรือนมี 3 ช่วงเสา ลักษณะเรือนจะเป็นเรือนหนึ่งชั้นยกใต้ถุนสูง โดยพื้นที่ใช้งานหลักอยู่ชั้นบน บริเวณใต้ถุนจะเอาไว้ใช้เก็บของ ตัวเรือนหลักเชื่อมต่อกับระเบียง โดยส่วนของระเบียงนั้นจะคลุมด้วยชายคาในระดับที่ต่ำกว่าเรือนหลัก ส่วนองค์ประกอบที่มีความแตกต่างจากเรือนไทยเดิมแบบประเพณี คือ 1) ระดับของพื้นระเบียงอยู่ในระดับเดียวกับเรือนหลัก 2) หย่องและช่องลมบริเวณหน้าต่างมีการแกะสลักเป็นลวดลายพันธุ์พฤกษา ซึ่งในเรือนแบบประเพณีจะพบองค์ประกอบนี้ในเรือนคหบดีเท่านั้น 3) เหนือชื่อเรือนหลักจะมีไม้ไผ่ 2 ชั้นวางพาดยาว โดยมีความเชื่อว่าบริเวณเหนือชื่อนั้นเป็นที่อยู่ของผีบ้านผีเรือน ไม้ไผ่จึงเปรียบเสมือนการสร้างทางเดินให้แก่ผีบ้านผีเรือน (ดูรูปที่ 226)

ทั้งนี้ หากเรือนมีการต่อเติม ชาวมุสลิมจะนิยมต่อเรือนไปทางด้านขวางของเรือนหลัก พร้อมกับหันหน้าจั่วไปในทิศทางเดียวกัน พื้นที่บริเวณที่เรือนต่อกันจะแทรกช่วงเสาที่มีขนาดแคบกว่าส่วนอื่นๆ ของเรือน จำนวน 1 ช่วงเสา เพื่อการติดตั้งรางน้ำเชื่อมต่อหลังคาของเรือนทั้งสองหลัง หรือสร้างหลังคาบริเวณระเบียงเรือนไทยเดิมใหม่เพื่อเชื่อมต่อระหว่างเรือนไทยเดิมกับเรือนใหม่ (ดูรูปที่ 228)

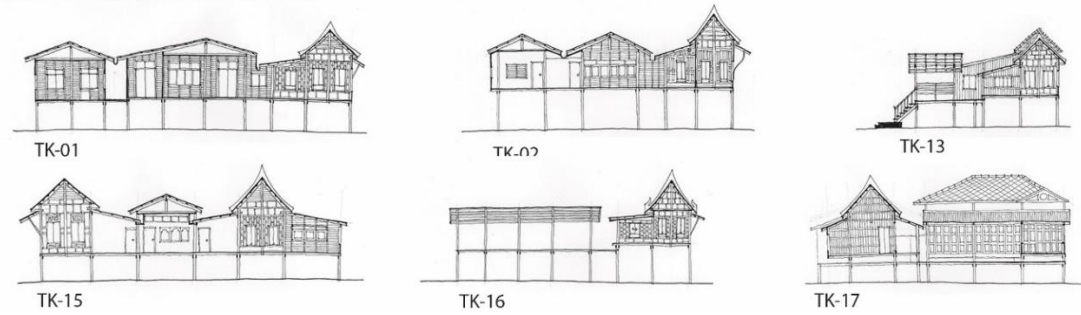
เรือนจั่วเดี่ยว

เรือนจั่วคู่/แฝด

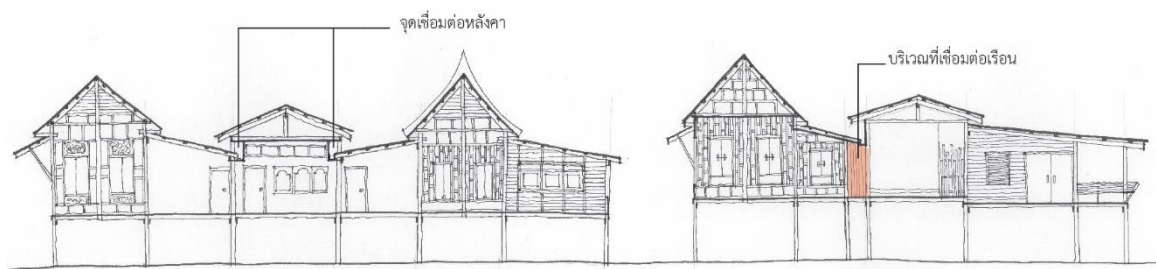
เรือนหมู่

รูปที่ 225 ประเภทของเรือน

รูปที่ 228 แสดงการเชื่อมต่อเรือนไทยเดิมกับเรือนสมัยใหม่

3. ประเภทของพื้นที่ภายในเรือน

พื้นที่ภายในเรือนชาวมุสลิมคลองตะเคียนสามารถจำแนกได้ 3 ประเภท ตามลักษณะของผู้ที่เข้ามาใช้งาน ได้แก่

- 5.1 พื้นที่สาธารณะ ได้แก่ ชานนอก ชานบ้าน ระเบียงเรือนไทยเดิม พื้นที่อเนกประสงค์ ระเบียงหรือทางเชื่อม ครุฑ ห้องน้ำ พื้นที่ซักล้าง ห้อง/พื้นที่เก็บของ พื้นที่นั่งเล่น พื้นที่แต่งตัว และห้อง/พื้นที่ละหมาด
- 5.2 พื้นที่กึ่งสาธารณะ ได้แก่ พื้นที่อเนกประสงค์
- 5.3 พื้นที่ส่วนตัว ได้แก่ ห้อง/พื้นที่นอน

โดยพื้นที่สาธารณะจะมีผู้ใช้งานที่หลากหลายตั้งแต่ผู้อยู่อาศัยภายในเรือน ญาติสนิท แยกผู้ใหญ่ และแยกต่างหน้า พื้นที่กึ่งสาธารณะจะมีผู้ใช้งานเฉพาะผู้อยู่อาศัยภายในเรือนและญาติสนิทเท่านั้น ส่วนพื้นที่ส่วนตัวจะถูกยกให้เป็นพื้นที่ของลูกสาว หลานสาว และเขยหรือสะใภ้ของบ้านหลังนั้น ทั้งนี้ จากการสำรวจพบว่าสัดส่วนของพื้นที่สาธารณะมีปริมาณมากกว่าพื้นที่ส่วนตัว ซึ่งเรือนบางหลังไม่พบพื้นที่ส่วนตัวอยู่เลย (ดูรูปที่ 229)

รูปที่ 229 แสดงพื้นที่สาธารณะ พื้นที่กึ่งสาธารณะ และพื้นที่ส่วนตัวภายในเรือน

4. ลักษณะของพื้นที่ใช้สอย

พื้นที่ใช้สอยภายในเรือนที่สำรวจ พบว่ามีพื้นที่ใช้งานอยู่ 13 ประเภท ประกอบด้วย ชานแดด ชานนอก (นอกกะชาน) ชานบ้าน ระเบียงเรือนไทยเดิม ครั้ว ห้องน้ำ/พื้นที่ซักล้าง ห้อง/พื้นที่เก็บของ พื้นที่อเนกประสงค์ ระเบียง/ทางเดินเชื่อม พื้นที่นั่งเล่น ห้อง/พื้นที่นอน พื้นที่/ห้องแต่งตัว และห้อง/พื้นที่ละหมาด แต่ทว่า พื้นที่ข้างต้นนี้มีความยืดหยุ่น (Flexible Usage) คือสามารถถูกปรับเปลี่ยนการใช้งาน และบางพื้นที่มีการใช้พื้นที่ทับซ้อนกัน (1 พื้นที่ มีหลากหลายรูปแบบการใช้งาน) เช่น พื้นที่อเนกประสงค์ในบางช่วงเวลาถูกปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่นอน บางช่วงเวลาถูกปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่ละหมาด เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจสามารถสรุปคุณลักษณะของพื้นที่ที่พบได้ ดังนี้

- 4.1) **ชานแดด** คือพื้นที่โล่งกลางแจ้ง ไม่มีผนังและหลังคาคลุม (ดูรูปที่ 230 ซ้าย)
- 4.2) **ชานนอก (นอกกะชาน)** คือพื้นที่ที่เชื่อมต่อระหว่างภายนอกและภายในเรือน มีลักษณะกึ่งปิด/เปิด คือมีผนัง 1 ด้านพร้อมหลังคาคลุม และมีม้านั่งเชื่อมต่อระหว่างช่วงเสา ใช้สำหรับนั่งเล่น และใช้เป็นพื้นที่ต้อนรับแขกต่างหน้า (ดูรูปที่ 230 ขวา)
- 4.3) **ชานบ้าน** คือพื้นที่โล่งอยู่ภายในบ้านและไม่มีจัดวางเฟอร์นิเจอร์ในบริเวณนี้ โดยพื้นที่จะถูกปิดล้อมด้วยผนังทั้ง 4 ด้าน หรือถูกกั้นพื้นที่ด้วยอาคารโดยรอบ พื้นที่นี้จะใช้ในการชุมนุม ทำกิจกรรมพิเศษ หรือจัดพิธีกรรมสำหรับเจ้าของเรือนและญาติพี่น้อง (ดูรูปที่ 231 ซ้าย)
- 4.4) **ระเบียงเรือนไทยเดิม** คือ พื้นที่ที่ยื่นต่อจากเรือนไทยเดิม มีพื้นที่ปิดล้อม 3 ด้าน คือ ผนังของตัวเรือนไทยเดิม และผนังด้านสกัด 2 ด้าน ระดับพื้นของพื้นที่นี้จะอยู่ในระดับเดียวกับเรือนไทยเดิม ในบางหลังที่ไม่มีการกั้นผนังเรือนไทยเดิม จะมีการวางไม้กั้นจำนวน 1 แผ่น เพื่อแบ่งเขตพื้นที่การใช้งาน ปัจจุบันพื้นที่นี้มักใช้สำหรับนั่งเล่นตอนกลางวัน และเป็นที่นั่งนอนในช่วงค่ำ (ดูรูปที่ 231 ขวา)
- 4.5) **ครั้ว** คือ พื้นที่ปรุงอาหาร มีลักษณะเป็นพื้นที่โล่ง ตำแหน่งการวางเตา มักจะสัมพันธ์กับช่องเปิดเพื่อต่อการระบายอากาศ ไม่นิยมจัดพื้นที่นั่งทานอาหารบนโต๊ะ แต่จะนิยมนั่งทานบนพื้นเรือน ซึ่งจะอยู่ภายในครั้วหรือพื้นที่อเนกประสงค์ (ดูรูปที่ 232 ซ้าย)
- 4.6) **ห้องน้ำ/พื้นที่ซักล้าง** คือ พื้นที่ชำระล้าง จะมี 2 ห้องขึ้นไปเพื่อรองรับผู้อยู่อาศัย และแขกที่มาเยือน ซึ่งทั้งสองห้องจะมีการใช้งานเหมือนกันทุกประการ และตำแหน่งของห้องน้ำมักจะอยู่ท้ายเรือน ส่วนพื้นที่ซักล้างจะมีเพียงการติดตั้งก๊อก

- น้ำภายในพื้นที่โล่งที่ โดยใช้สำหรับซักล้างสิ่งสกปรกหรืออาบน้ำละหมาด มักจะอยู่บริเวณชานนอกและชานใน (ดูรูปที่ 232 ขวา)
- 4.7) **ห้อง/พื้นที่เก็บของ** นิยมสร้างเป็นพื้นที่ปิดมิดชิด บังสายตากรอบนอก ไม่มีตำแหน่งที่ชัดเจน บ้างกำหนดให้ห้องภายในเรือนไทยเดิมใช้สำหรับเก็บของ (ดูรูปที่ 233 ซ้าย)
- 4.8) **พื้นที่อเนกประสงค์** คือ พื้นที่โล่งส่วนสำคัญที่อยู่ใจกลางของเรือน ใช้รองรับกิจกรรมทุกรูปแบบของผู้อยู่อาศัย ในเรือนที่อยู่อาศัยกันเป็นครอบครัวใหญ่ตั้งแต่ 1-10 คนขึ้นไป พื้นที่ดังกล่าวจะมีการใช้งานตั้งแต่นั่งพักผ่อน กิน นอน ทำงานของทั้งสำหรับเจ้าของเรือน ญาติพี่น้อง และแขกผู้มาเยือน พื้นที่นี้จะแตกต่างจากชานบ้าน คือ จะมีการจัดวางเฟอร์นิเจอร์ต่างๆ เอาไว้เป็นส่วน แต่จะมีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ (ดูรูปที่ 233 ขวา)
- 4.9) **ระเบียง/ทางเชื่อม** คือ พื้นที่โล่งที่มีลักษณะเป็นทางยาวสำหรับเชื่อมต่อพื้นที่หนึ่งไปยังพื้นที่หนึ่ง หรือเป็นระเบียงด้านนอกสำหรับสังเกตการณ์ภายนอกเรือน หรือใช้เชื่อมต่อบ้านหลังอื่นๆ ซึ่งเป็นญาติพี่น้อง ซึ่งจะมีหลังคาคลุมหรือไม่มีก็ได้ (ดูรูปที่ 234 ซ้าย)
- 4.10) **พื้นที่นั่งเล่น** นิยมแบ่งส่วนหนึ่งของพื้นที่อเนกประสงค์เป็นพื้นที่นั่งเล่น บางเรือนแบ่งพื้นที่ออกอย่างชัดเจนโดยใช้เฟอร์นิเจอร์กั้น ไม่พบลักษณะที่กั้นเป็นห้อง (ดูรูปที่ 234 ขวา)
- 4.11) **ห้อง/พื้นที่นอน** สำหรับลูกสาวหรือหลานสาวจะได้นอนในห้องที่ปิดมิดชิดหรือภายในเรือนไทยเดิม ส่วนพ่อแม่และญาติพี่น้องจะนอนรวมอยู่กันบริเวณพื้นที่อเนกประสงค์ สำหรับห้องนอนที่อยู่ในเรือนไทยเดิมนั้น แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนวัสดุเช่น วัสดุหลังคา วัสดุกรุบานประตู-หน้าต่าง-ช่องแสง เป็นต้น แต่ยังคงลักษณะภาพรวมเช่นเดียวกับเรือนไทยเดิมแบบประเพณี โดยพื้นเรือนไทยเดิมและระเบียงเรือนไทยเดิมจะมีระดับพื้นที่สูงกว่าพื้นที่อื่นๆ ของเรือน (ดูรูปที่ 235 ซ้าย)
- 4.12) **ห้อง/พื้นที่แต่งตัว** มักอยู่ใกล้กับพื้นที่อเนกประสงค์และพื้นที่ละหมาด กั้นเขตด้วยตู้เสื้อผ้าหรือราวแขวนหากพื้นที่นี้อยู่ในที่โล่ง ซึ่งอาจแบ่งจากพื้นที่อเนกประสงค์ บางเรือนจัดให้พื้นที่นี้อยู่ในห้องนอนหรือกั้นห้องสำหรับแขวนเสื้อผ้าโดยเฉพาะ (ดูรูปที่ 235 ขวา)
- 4.13) **ห้อง/พื้นที่ละหมาด** บ้านหนึ่งหลังมีพื้นที่ละหมาดมากกว่า 1 จุด ซึ่งตำแหน่งที่มีการละหมาดมากที่สุดมักจะเป็นพื้นที่โล่ง โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่อเนกประสงค์ (ดูรูปที่ 236)

พื้นที่ใช้สอยที่พบภายในเรือน																
	ชานนอก	ชานบ้าน	ระเบียง (เดิม)	ครัว	WC	เก็บของ	อนึ่ง ประตู สจ๊วต	ระเบียง /ทางเชื่อม	ห้องนั่ง เล่น	พ.ท. เล่น	ห้อง นอน	พ.ท. นอน	ห้องแต่ง ตัว	พ.ท. แต่ง ตัว	ห้อง حمام	พ.ท. และ حمام
TK01	●	●		●	●	●	●	●			●		●			●
TK02	●	●		●	●	●	●	●			●	●				●
TK03	●			●	●	●	●					●				●
TK04				●	●	●	●	●				●				●
TK05		●			●						●		●			●
TK06		●		●	●	●	●	●		●	●	●				●
TK07	●	●			●	●	●			●	●			●		●
TK08	●	●		●	●		●	●			●	●				●
TK09	●	●	●	●	●	●	●					●				●
TK10				●	●	●	●			●	●					●
TK11	●	●		●	●	●	●			●	●	●				●
TK12	●			●	●		●	●			●	●			●	
TK13	●	●		●	●	●		●			●	●				●
TK14	●		●	●	●		●	●						●		●
TK15	●			●	●		●	●			●					●

ตารางที่ 6 แสดงพื้นที่ใช้สอยที่พบภายในเรือนทั้ง 25 หลัง

พื้นที่ใช้สอยที่พบภายในเรือน																
	ชานนอก	ชานบ้าน	ระเบียง (เดิม)	ครัว	WC	เก็บของ	อเนกประสงค์	ทางเชื่อม	ห้องนั่งเล่น	พ.ท.นั่งเล่น	ห้องนอน	พ.ท.นอน	ห้องแต่งตัว	พ.ท.แต่งตัว	ห้องละหมาด	พ.ท.ละหมาด
TK16		●		●	●	●	●	●		●	●	●				●
TK17	●	●	●	●	●			●			●					●
TK18		●		●	●		●	●	●	●	●					●
TK19	●			●	●		●	●		●		●				●
TK20	●		●	●	●		●				●	●				●
TK21	●			●	●		●	●			●	●				●
TK22	●	●		●	●		●	●		●		●				●
TK23	●	●		●	●		●	●				●				●
TK24	●			●	●		●				●	●				●
TK25	●	●		●	●		●	●		●	●	●				●
จำนวน (หลัง)	19	15	4	23	25	13	22	17	0	10	18	16	3	2	1	24

ตารางที่ 7 แสดงพื้นที่ใช้สอยที่พบภายในเรือนทั้ง 25 หลัง (ต่อ)

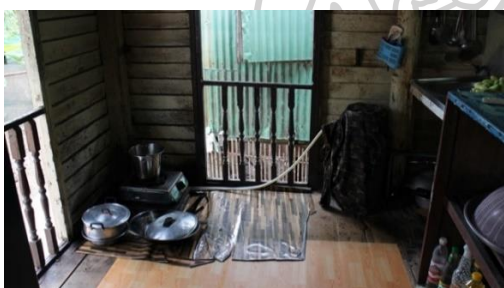
หมายเหตุ ช่องตารางที่แรเงาเป็นพื้นที่ซ้อนทับกับพื้นที่อื่นๆ

รูปที่ 230 แสดงลักษณะของพื้นที่ชานแดด (ซ้าย) และชานนอก (ขวา)

รูปที่ 231 แสดงลักษณะของพื้นที่ชานบ้าน (ซ้าย) และระเบียงเรือนไทยเดิม (ขวา)

รูปที่ 232 แสดงลักษณะของพื้นที่ครัว (ซ้าย) และพื้นที่ซักล้าง (ขวา)

รูปที่ 233 แสดงลักษณะของห้องเก็บของ (ซ้าย) และพื้นที่เอนกประสงค์ (ขวา)

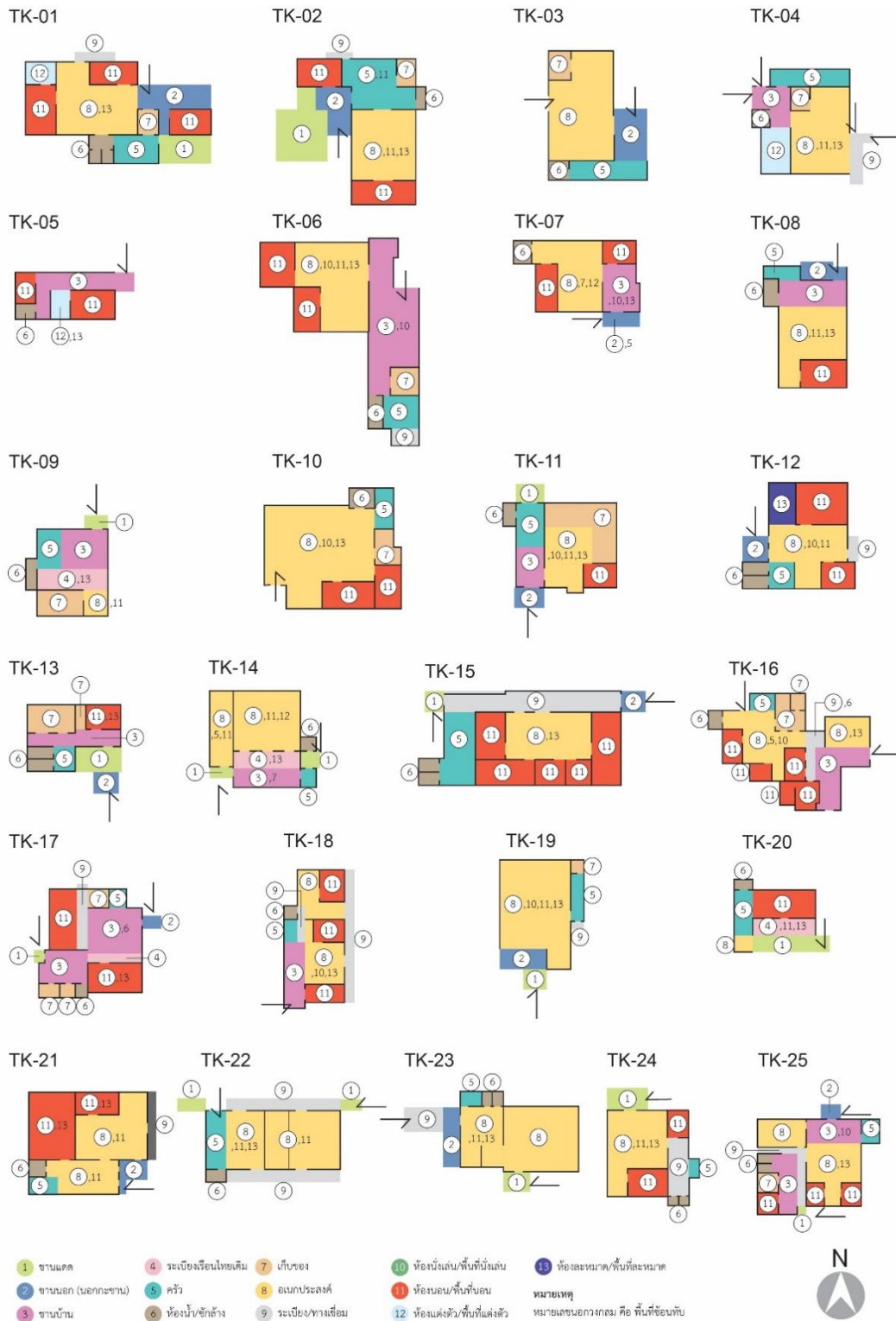
รูปที่ 234 แสดงลักษณะของระเบียง/ทางเดินเชื่อม (ซ้าย) และพื้นที่นั่งเล่น (ขวา)

รูปที่ 235 แสดงลักษณะของห้องนอน (ซ้าย) และพื้นที่แต่งตัว (ขวา)

รูปที่ 236 แสดงลักษณะของห้องละหมาด (ซ้าย) และพื้นที่ละหมาด (ขวา)

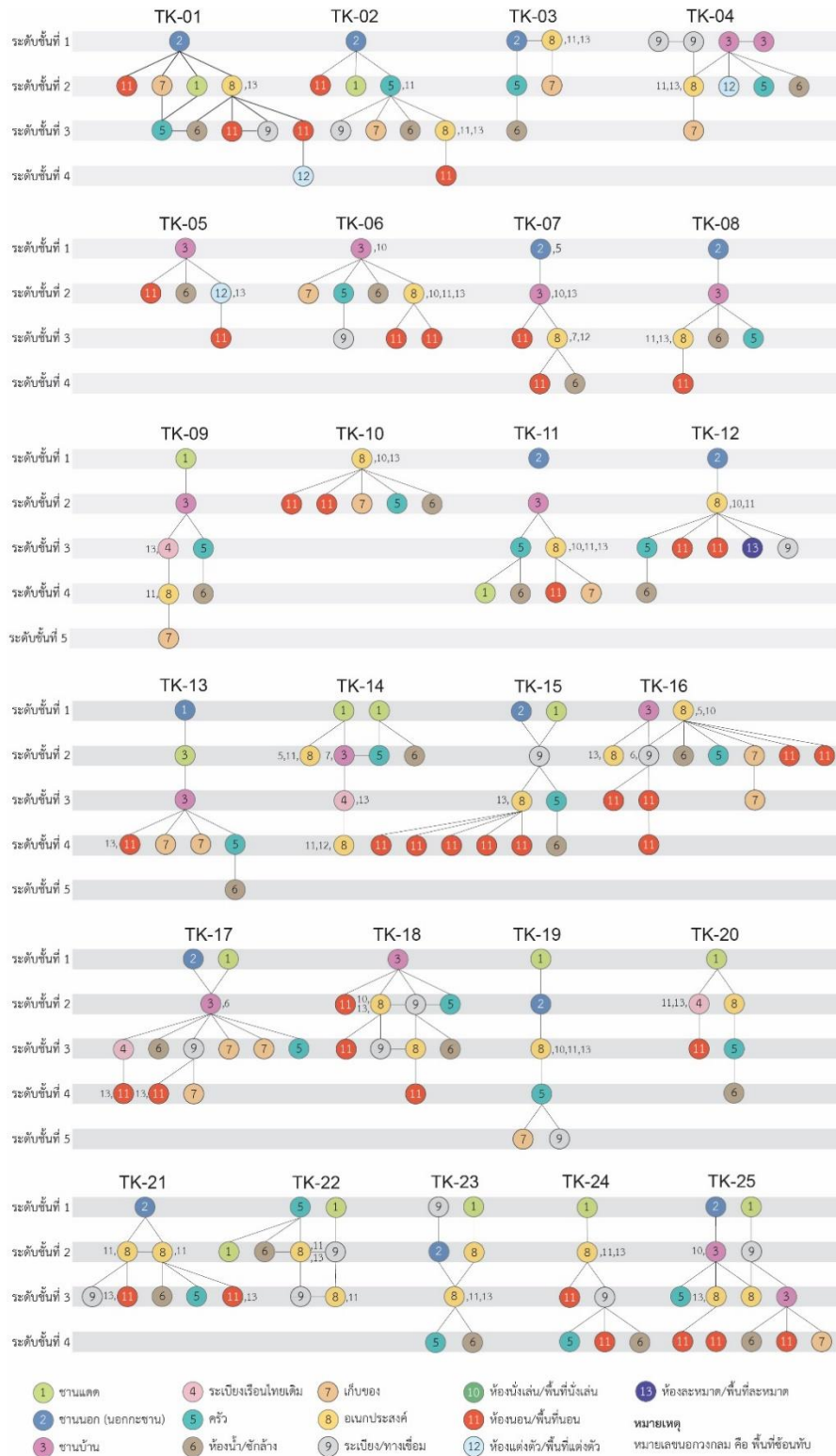

รูปที่ 237 แสดงพื้นที่ใช้สอยภายในเรือน

5. การเข้าถึงพื้นที่ภายในเรือน

การสังเคราะห์ข้อมูลการเข้าถึงพื้นที่ภายในเรือนนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เงากราฟเป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์พื้นที่ โดยลากความสัมพันธ์ของพื้นที่จากผังของเรือนแต่ละหลัง (รูปที่ 237) แปลการเข้าถึงในลักษณะแนวตั้ง โดยเรียงจากระดับที่ 1 นับขึ้นไป พื้นที่ที่เข้าถึงได้ง่ายจะอยู่ในระดับต้น ส่วนพื้นที่ที่เข้าถึงได้ยากจะอยู่ในระดับปลาย ซึ่งผลการสำรวจเรือนมุสลิมพระนครศรีอยุธยาเลียบคลองตะเคียนจำนวน 25 หลัง พบว่า เรือนที่มีการเข้าถึง 2 ระดับ มีจำนวน 1 หลัง เรือนที่มีการเข้าถึง 3 ระดับ มีจำนวน 6 หลัง เรือนที่มีการเข้าถึง 4 ระดับ มีจำนวน 15 หลัง เรือนที่มีการเข้าถึง 5 ระดับ มีจำนวน 3 หลัง โดยมีทางเข้าเรือน 1 ถึง 4 ทาง ผ่านพื้นที่ชานแดด ชานนอก ชานบ้าน ระเบียง/ทางเชื่อม พื้นที่อเนกประสงค์ และครัว ส่วนภายในบ้านนั้น มีพื้นที่ส่วนกลางเสมือนพื้นที่สาธารณะซึ่งทำหน้าที่เชื่อมต่อพื้นที่อื่นๆ ภายในบ้านเข้าด้วยกัน ได้แก่ ครัว พื้นที่อเนกประสงค์ ชานบ้าน และระเบียง/ทางเชื่อม และพื้นที่ที่มีความส่วนมากที่สุดได้แก่ ห้องนอน ห้องน้ำ ห้องเก็บของ ครัว อเนกประสงค์

เมื่อนำข้อมูลข้างต้นมาสังเคราะห์ในรูปแบบเงากราฟแล้ว สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในเรือน 1 หลังจะมีทางเข้า 1-4 ทาง เมื่อเข้าไปภายในเรือนพื้นที่แรกที่พบส่วนมาก คือ พื้นที่ชานแดด และชานนอก (ดูรูปที่ 238, ระดับชั้นที่ 1) ซึ่งประโยชน์ของการมีทางเข้าเรือน 2 ทาง นอกจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสัญจรแล้ว ก็เพื่อแบ่งทางเข้าเรือนของหญิง-ชาย เมื่อมีการจัดพิธีกรรมภายในบ้าน แยกผู้ใหญ่และโต๊ะครูที่เป็นผู้ทำพิธีจะเข้าเรือนในทางเข้าหลัก ส่วนแขกผู้หญิงหรือแม่ครัวจะเข้าทางเข้าที่ใกล้กับครัวมากที่สุดแทน นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์การแตกแขนงของกราฟ จะพบว่า เรือนหลายๆ หลังจะมีพื้นที่ส่วนกลางในการกระจายพื้นที่ใช้สอยอื่นๆ โดยมากจะเป็นพื้นที่อเนกประสงค์ (ดูรูปที่ 238 หมายเลข 8) และชานบ้าน (ดูรูปที่ 238 หมายเลข 3) และการเข้าถึงของเรือนมีตั้งแต่ 2-5 ระดับ โดยส่วนที่ตั้งอยู่ชั้นในสุดส่วนมากจะพบห้องนอนเนื่องจากต้องการความเป็นส่วนตัวมากที่สุด (ดูรูปที่ 238 หมายเลข 11) และห้องน้ำเนื่องจากต้องการความส่วนตัวแล้ว ชาวมุสลิมถือว่าห้องน้ำคือสถานที่ชำระล้างสิ่งสกปรก จึงเป็นพื้นที่ที่สกปรกที่สุดในตัวเรือน ไม่ควรให้อยู่บริเวณหน้าบ้าน (ดูรูปที่ 238 หมายเลข 6)

รูปที่ 238 แสดงเจราฟพื้นที่ใช้สอยภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมเลียบคลองตะเคียน

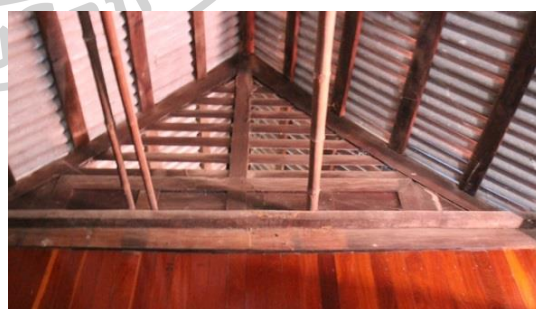
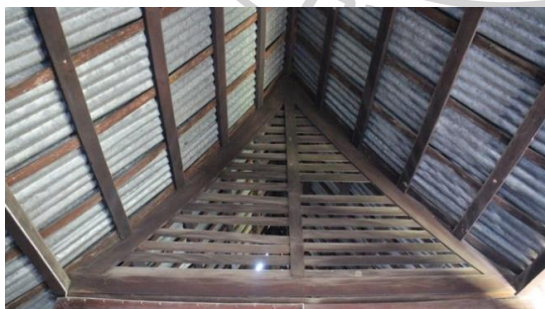
6. ช่องแสงและการระบายอากาศภายในเรือน

ชาวมุสลิมคลองตะเคียนไม่นิยมติดตั้งเครื่องปรับอากาศภายในบ้าน ด้วยเหตุผลที่ว่า ลมจากธรรมชาติมีความเย็นสบายอยู่แล้ว และมีความเคยชินกับอุณหภูมิตามฤดูกาล (ซอบอ จิตรอาจ, 2560) ดังนั้น จึงทำให้พบองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อการไหลเวียนของอากาศและให้แสงสว่างภายในเรือนอยู่เป็นจำนวนมาก ได้แก่ จั่วใบปรือหรือจั่วใบปรือผสมลูกฟัก (ดูรูปที่ 239) ประตู หน้าต่าง ช่องลม และหย่อง ซึ่งข้อสังเกตที่น่าสนใจและความสัมพันธ์กับช่องแสงและการระบายอากาศภายในเรือน คือ

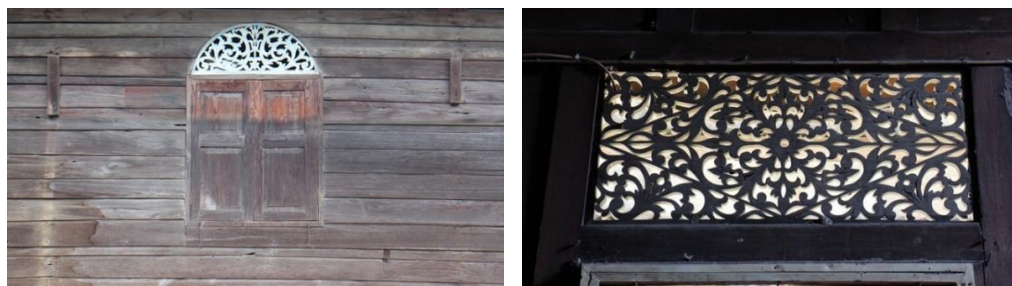
1) บ้านเรือนส่วนใหญ่จะแบ่งพื้นที่ด้วยการจัดวางระดับพื้นที่ที่แตกต่างกัน หรือการใช้ไม้กระดาน และการใช้เฟอร์นิเจอร์กั้นพื้นที่ โดยพื้นที่ที่ต้องการให้ปิดมิดชิดมากที่สุดคือห้องนอนของลูกสาวและหลานสาวเท่านั้น การไหลเวียนของอากาศจึงทั่วถึงกันทั้งเรือน เนื่องจากพื้นที่ภายในเรือนมีความโล่ง โปร่ง สบาย

2) บานหน้าต่างของเรือนชาวมุสลิมมี 2 ลักษณะ คือ บานหน้าต่างที่มีความสูงประมาณ 1 เมตร ติดตั้งอยู่กึ่งกลางผนัง (ดูภาพที่ 241 ซ้าย) และ บานหน้าต่างที่มีความสูงประมาณ 2 เมตร พร้อมติดตั้งลูกกรงกันตก (ดูรูปที่ 242) ซึ่งเป็นรูปแบบที่พบเห็นโดยมากในเรือนไทยภาคใต้และเรือนมาเลย์

3) ลวดลายแกะสลักไม้ที่ประดับอยู่บริเวณช่องลมและหย่องเป็นรูปแบบพันธุ์พฤกษา ซึ่งองค์ประกอบลักษณะนี้จะพบในเรือนไทยเดิมคหบดีเท่านั้น หากเป็นเรือนของชาวบ้านทั่วไปจะไม่มี การแกะสลักไม้ จะประดับเพียงแค่บานลูกฟัก (ดูรูปที่ 240 และ 241)

รูปที่ 239 แสดงช่องเปิดประเภทจั่วใบปรือ (ซ้าย) และจั่วใบปรือผสมลูกฟัก (ขวา)

รูปที่ 240 แสดงลักษณะช่องลมเหนือบานหน้าต่าง

รูปที่ 241 แสดงลักษณะหน้าต่างเรือนไทยเดิม (ซ้าย) และผนังโปร่ง (ขวา)

รูปที่ 242 แสดงบ้านหน้าต่างแบบสูงเท่าประตู

7. องค์ประกอบทางด้านความเชื่อและการประดับตกแต่ง

แม้ว่าลักษณะภาพรวมของชุมชนชาวมุสลิมจะมีความกลมกลืนกับชุมชนชาวพุทธและชาวคริสต์อย่างมาก เช่น รูปแบบอาคารจั่ว เรือนไทยเดิม ก่อสร้างด้วยไม้ เป็นอาคาร 2 ชั้น เป็นต้น แต่องค์ประกอบที่ใช้ในการประดับตกแต่งอาคารของชาวมุสลิมมีความแตกต่างออกไปโดยสิ้นเชิง สำหรับเรือนชาวมุสลิม นอกจากการประดับอาคารด้วยลวดลายแกะสลักไม้แล้ว ยังพบการประดับตกแต่งอาคารรูปแบบอื่นๆ ดังนี้

1) ในเรือนที่มีการจัดพื้นที่สำหรับการละหมาดโดยเฉพาะ จะประดับห้องนั้นด้วยโคมแขวนระย้าหรือตะเกียงช่อ (ดูรูปที่ 245 ซ้าย) เช่นเดียวกับภายในมัสยิดตะเกียฯ ซึ่งเป็นมัสยิดที่เก่าแก่

ที่สุดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และตั้งอยู่ในละแวกคลองตะเคียน ที่ได้รับพระราชทานตะเกียงชื่อจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

2) การติดป้ายชื่อเจ้าของเรือนด้วยอักษรภาษาอาหรับบริเวณประตูทางเข้าบ้าน (ดูรูปที่ 243)

3) การประดับผนังเรือนด้วยคำสอนที่คัดมาจากคัมภีร์อัลกุรอานหรือชื่อศาสดาด้วยอักษรภาษาอาหรับ (ดูรูปที่ 243 ขวา)

4) การประดับผนังด้วยภาพบุคคลสำคัญหรือบุคคลที่ตนเคารพนับถือ ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้นำทางศาสนา และภาพถ่ายบุคคลในครอบครัว (ดูรูปที่ 244)

5) การตกแต่งพื้นที่ภายในด้วยตุ๊กตะจก ซึ่งภายในจัดวางของใช้จากแถบตะวันออกกลาง เช่น จาน โล แก้วน้ำ เขี่ยอก เป็นต้น (ดูรูปที่ 245 ขวา)

6) การติดคำดูอาห์ในพื้นที่ต่างๆ ภายในเรือน เช่น ประตูทางเข้า ผนังหน้าห้องน้ำ ห้องนอน เป็นต้น ซึ่งชาวมุสลิมจะสวดคำดูอาห์ในทุกๆ การเริ่มกิจกรรมต่างๆ เช่น ก่อน-หลังเข้าห้องน้ำ ก่อน-หลังรับประทานอาหาร ก่อน-หลังนอน ก่อน-หลังซบซี้พาทนะ เป็นต้น (ดูรูปที่ 246 ซ้าย) ซึ่งการประดับตกแต่งในลักษณะดังกล่าวจะไม่พบในเรือนของชาวพุทธและชาวคริสต์ในละแวกเดียวกัน (ดูรูปที่ 248)

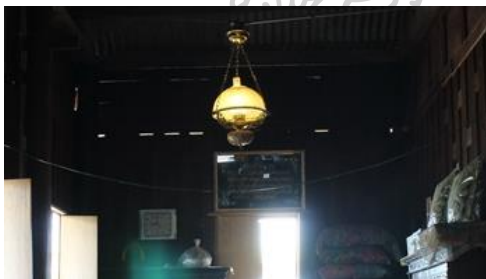
นอกจากนี้ ด้วยพื้นที่คลองตะเคียนที่เป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรม จากการสำรวจจึงทำให้พบหลักฐานอันแสดงถึงความเชื่อแบบผสมผสานระหว่างศาสนาอิสลามและศาสนาพราหมณ์ ได้แก่ การประดับผ้าสีบริเวณหัวเสาของเรือน ซึ่งถูกติดเอาไว้ตั้งแต่ครั้งปลูกสร้างเรือนลงเสาเอก-โท และเสาต้นอื่นๆ (ดูรูปที่ 246 ขวา และ 247 ซ้าย) ซึ่งชาวมุสลิมมีความเชื่อว่าจะทำให้ผู้อยู่อาศัยในเรือนนี้มีความร่มเย็นเป็นสุข มีสุขภาพดี ป้องกันสิ่งชั่วร้ายเข้ามาในเรือน เป็นต้น และยังมีความเชื่อเรื่องของผีบ้านผีเรือน ซึ่งสังเกตได้จากเรือนเรือนไทยเดิมที่เก่าแก่ จะพบไม้ไผ่ยาว 2 ท่อน วางพาดกับชื่อเรือน (ดูรูปที่ 247 ขวา) โดยเชื่อว่าผีบ้านผีเรือนจะอาศัยอยู่คนละชั้นกับมนุษย์ จึงต้องวางพาดไม้ไผ่ให้ผีนั้นเดินอาศัยอยู่บนชั้นหลังคา

รูปที่ 243 แสดงการประดับชื่อเจ้าของเรือนด้วยอักษรภาษาอาหรับ (ซ้าย) และข้อความเกี่ยวข้องกับศาสนา (ขวา)

รูปที่ 244 แสดงติดรูปถ่ายบุคคลที่เคารพ (ซ้าย) และภาพวาดเกี่ยวกับศาสนา (ขวา)

รูปที่ 245 แสดงการประดับเรือนด้วยโคมแขวน (ซ้าย) และของใช้จากแถบตะวันออกกลาง (ขวา)

รูปที่ 246 แสดงการติดคำดูอาห์ (ซ้าย) และผ้าสีบริเวณจั่ว (ขวา)

รูปที่ 247 แสดงการตีผ้าสีบริเวณหัวเสา (ซ้าย) และไม้ไผ่สำหรับฝักบ้านฝักเรือน (ขวา)

รูปที่ 248 แสดงการประดับสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับศาสนาในเรือนชาวคริสต์ (ซ้าย) และชาวพุทธ (ขวา)

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยเรื่องอัตลักษณ์พื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียน อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการตั้งถิ่นฐานของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียน 3) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของพื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียน 4) เพื่อศึกษาพื้นที่ความเชื่อภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียน โดยมีการตั้งคำถามของการศึกษา 2 ข้อ คือ 1) ชาวมุสลิมคลองตะเคียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่พหุวัฒนธรรมภาคกลางและอาศัยอยู่ในเรือนพื้นถิ่นที่มีเรือนไทยเดิมเป็นองค์ประกอบมีลักษณะที่เหมือนหรือแตกต่างจากเรือนไทยเดิมแบบประเพณีอย่างไร และ 2) อัตลักษณ์ของพื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียนมีลักษณะอย่างไร จากการสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลผ่านเรือนกรณีศึกษาทั้ง 25 หลัง นำมาซึ่งข้อสรุปที่สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ดังนี้

ความเหมือน/ต่างระหว่างเรือนไทยเดิมของชาวมุสลิมคลองตะเคียนและเรือนแบบประเพณี

หากมองอย่างผิวเผิน ภายนอกชุมชนชาวมุสลิมคลองตะเคียนจะมีความกลมกลืนกับชุมชนชาวไทย-พุทธ และชาวคริสต์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในละแวกเดียวกันอย่างมาก ด้วยลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่มีองค์ประกอบคล้ายกัน และในหลายๆ ครอบครัวยังคงเก็บรักษาเรือนไทยเดิมแบบประเพณีเอาไว้ค่อนข้างสมบูรณ์ ซึ่งรูปแบบเรือนดังกล่าวนี้จะพบในเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไปเท่านั้น ซึ่งจากมุมมองภายนอก แม้เปลือกของอาคารจะมีลักษณะอย่างเรือนไทยเดิมอยู่ครบถ้วน เช่น การประดับปั้นลมแบบเหงาหรือแบบหางปลา หลังคาจั่วทรงสูง ยกใต้ถุนเรือน บานหน้าต่างเปิดคู่ประดับด้วยหย่องและช่องลม มีระเบียงยื่นออกจากตัวเรือน ไข่มุกค้ำยันเพื่อพุงโครงสร้างของชายคา เป็นต้น แต่เมื่อพิจารณาจากภายในเรือนแล้ว พบว่าเรือนไทยเดิมของชาวมุสลิมคลองตะเคียนมีความแตกต่างจากเรือนแบบประเพณีออกไป ซึ่งองค์ประกอบที่พบว่าแตกต่างกัน ได้แก่

1. การขยายเรือนนิยมต่อเรือนทางด้านขวางเป็นแนวเดียวกัน (Linear Connection)
2. เรือนไทยเดิมของชาวมุสลิมคลองตะเคียนมีการแบ่งพื้นที่ 3 รูปแบบ คือ 1) กั้นห้องเต็มตัวเรือนทั้ง 3 ช่วงเสา 2) กั้นห้องเพียง 2 ช่วงเสา และ 3) ไม่มีกั้นห้องแต่จะวางไม้กระดานขนาด 1" x 6" ยาวตลอดทั้ง 3 ช่วงเสาเพื่อแสดงการแบ่งพื้นที่ ซึ่งต่างจากเรือนแบบประเพณีที่จะมีการกั้นห้องเต็มทั้ง 3 ช่วงเสาเสมอ
3. ระดับของพื้นระเบียงเรือนไทยเดิมของชาวมุสลิมคลองตะเคียนจะอยู่ในระนาบเดียวกับเรือนหลัก แต่ทว่า ในเรือนแบบประเพณีจะสร้างพื้นเรือนหลักให้สูงกว่าพื้นระเบียงเรือนไทยเดิมและพื้นที่อื่นๆ ของเรือนเสมอ
4. มีการระบายอากาศในเรือนหลากหลายรูปแบบ บริเวณหย่องและช่องลมบริเวณหน้าต่าง มีการแกะสลักเป็นลวดลายพันธุ์พฤกษา ซึ่งในเรือนแบบประเพณีจะพบองค์ประกอบนี้ในเรือนคหบดีเท่านั้น
5. เหนือช่อเรือนหลักจะมีไม้ไผ่ 2 ชั้นวางพาดยาว โดยมีความเชื่อว่าบริเวณเหนือช่อนี้เป็นที่อยู่ของผีบ้านผีเรือน ไม้ไผ่จึงเปรียบเสมือนการสร้างทางเดินให้แก่ผีบ้านผีเรือน ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวจะไม่ถูกพบในเรือนแบบประเพณี
6. จัดวางพื้นที่สำหรับการละหมาด
7. ชาวมุสลิมคลองตะเคียนมีวัฒนธรรมการอยู่อาศัยเป็นครอบครัวใหญ่ แม้ว่าหลังคาเรือนจะถูกแยกออกจากกันตามโครงสร้าง แต่พื้นที่ใช้สอยภายในเรือนยังถูกเชื่อมต่อให้เป็นเรือนหลังเดียวกัน โดยมีชานบ้านและพื้นที่โถงนกกประสงค์ทำหน้าที่เชื่อมต่อพื้นที่ส่วนอื่นๆ ของเรือน ทั้งนี้ แม้รูปแบบดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับเรือนหมู่แบบประเพณี แต่มีความแตกต่างด้านการรับรู้ในพื้นที่ โดยชานบ้านและพื้นที่โถงนกกประสงค์ของเรือนเปรียบเสมือนชานแดดในเรือนแบบประเพณี แต่ด้วยการกั้นของพื้นที่และการคลุมพื้นที่ด้วยหลังคาของเรือนชาวมุสลิม การรับรู้ของพื้นที่ดังกล่าวจึงเสมือนอยู่ภายในตัวเรือน ในขณะที่ชานแดดของเรือนแบบประเพณีที่ไม่มีองค์ประกอบใดๆ ปิดล้อมหรือปกคลุม จึงทำให้รับรู้พื้นที่นี้อยู่ภายนอกเรือน

อัตลักษณ์ของพื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียน

จากการสำรวจและศึกษาเรือนชาวมุสลิมคลองตะเคียนจำนวน 25 หลัง พบว่า อัตลักษณ์ของเรือนต่างถูกหล่อหลอมมาจากสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ความเชื่อ และสภาพสังคม-เศรษฐกิจ ซึ่งหากย้อนไปยังประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชาวต่างชาติในอยุธยาที่มีทั้งแขกมลายู แขกม้งกะสัน

แขกปัตตานี แขกอินเดีย เป็นต้น ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่สะแวกเกาะเมืองอยุธยา และที่มาของการเผยแพร่ศาสนาอิสลามจากเมืองมกเกาะห์มายังคาบสมุทรมลายูเข้าสู่ตอนใต้ของไทย และแผ่ขยายออกไปโดยกว้าง จึงมีความเป็นไปได้ว่าการรับวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวมุสลิมสะแวกคลองตะเคียนนี้จะผ่านการผสมผสานระหว่างมุสลิมทางตอนใต้และอิทธิพลของศาสนาพุทธและพราหมณ์ที่มีอยู่ในพื้นที่คลองตะเคียนนี้ ทั้งนี้ จากการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปอัตลักษณ์ของพื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียนได้ ดังนี้

1. ทิศทางเข้าเรือนชาวมุสลิมคลองตะเคียนไม่นิยมถือคติตามทิศกิบลัตแต่จะนิยมหันไปในทิศทางเดียวกับทางสัญจร ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง และถนน
2. เรือนชาวมุสลิมสามารถแบ่งพื้นที่ได้ 13 ประเภท ได้แก่ 1) ชานแดด 2) ชานนอกหรือนอกกะชาน 3) ชานบ้าน 4) ระเบียงเรือนไทยเดิม 5) ครัว 6) ห้องน้ำ/พื้นที่ซีกล่าง 7) ห้อง/พื้นที่เก็บของ 8) พื้นที่อเนกประสงค์ 9) ระเบียง/ทางเชื่อม 10) พื้นที่นั่งเล่น 11) ห้อง/พื้นที่นอน 12) ห้อง/พื้นที่แต่งตัว 13) ห้อง/พื้นที่ละหมาด ซึ่งพื้นที่ข้างต้นจะพบได้ทั้งการแบ่งพื้นที่โดยชัดเจนและการเป็นพื้นที่ซ้อนทับ
3. การเข้าถึงภายในเรือนจะมีตั้งแต่ 3-5 ระดับ สามารถเข้าเรือนได้ 1-4 ทาง โดยพื้นที่ทางเข้าเรือนที่พบ ได้แก่ ชานแดดและชานนอก ส่วนพื้นที่ที่เข้าถึงได้ยากที่สุด ได้แก่ ห้องนอนและห้องน้ำ ซึ่งในเรือนทุกๆ หลังจะกั้นห้องนอนให้ลูกสาวและหลานสาว (นิยมอยู่ในเรือนไทยเดิม) ให้เป็นพื้นที่ที่ปิดมิดชิดมากที่สุดของเรือนก่อนเสมอ หากลูกชายหรือหลานชายนิเกาะห์หรือต้องการห้องส่วนตัว ก็จะมีการต่อเติมในภายหลัง
4. ศูนย์กลางของเรือนที่เป็นพื้นที่หลักในการใช้งานและเป็นพื้นที่เชื่อมต่อไปยังพื้นที่อื่นๆ ได้แก่ ชานบ้าน และ พื้นที่อเนกประสงค์
5. การแบ่งชานออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ชานแดด ชานนอกและชานบ้าน เพื่อการต้อนรับแขกที่มีความสนิทสนมต่างกัน โดยแขกต่างหน้าจะได้รับการต้อนรับบริเวณชานนอก ส่วนแขกที่เป็นผู้ใหญ่ เพื่อน หรือญาติสนิทจะได้รับการต้อนรับภายในเรือน ได้แก่ ชานบ้านและพื้นที่อเนกประสงค์
6. พื้นที่ละหมาดจะไม่มีกำแพงเจาะจง แต่จะนิยมปฏิบัติในพื้นที่อเนกประสงค์ โดยมีหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้นำละหมาดอยู่ด้านหน้า
7. ชาวมุสลิมจะอยู่กันอย่างเป็นครอบครัวใหญ่ โดยมีการเชื่อมต่อพื้นที่เรือนหลายๆ หลังเข้าด้วยกัน ด้วยพื้นที่ชานนอก ชานบ้าน หรือระเบียงทางเดิน ซึ่งการเชื่อมต่อเรือนในลักษณะนี้จะส่งผลให้รูปแบบการจัดวางผังเรือนปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบใหม่ จากเรือน

เดี่ยวหรือเรือนแฝดขยายเป็นเรือนหมู่ และมีทางเข้าเรือนตั้งแต่ 2 ทางขึ้นไป ซึ่งประโยชน์ของการมีทางเข้าเรือนหลายทางอีกประการหนึ่ง เพื่อแบ่งทางเข้าของหญิง-ชาย เมื่อมีการจัดพิธีกรรมภายในบ้าน แยกผู้ใหญ่และโตะครุที่เป็นผู้ทำพิธีซึ่งเป็นเพศชายจะเข้าเรือนในทางเข้าหลัก ส่วนแยกผู้ใหญ่หรือแม่ครัวจะเข้าทางเข้าที่ใกล้กับครัวมากที่สุดแทน

8. มืองค์ประกอบเพื่อรับแสงและการไหลเวียนอากาศภายในเรือน ได้แก่ จั่วใบปรีหรือจั่วใบปรีผสมลูกฟัก ประตู หน้าต่าง ช่องลม และหย่อง ซึ่งข้อสังเกตที่น่าสนใจได้แก่ ในเรือนหลายๆ หลัง จะพบบานหน้าต่างที่มีความสูงประมาณ 2 เมตร พร้อมติดตั้งลูกกรงกันตึก ซึ่งเป็นรูปแบบที่พบเห็นโดยมากในเรือนไทยภาคใต้ และการแกะสลักไม้ที่ประดับอยู่บริเวณช่องลมและหย่องเป็นรูปแบบพันธุ์พฤกษา ซึ่งองค์ประกอบลักษณะนี้จะพบในเรือนไทยเดิมคหบดีเท่านั้น
9. สสำรวจพบองค์ประกอบเพื่อการประดับตกแต่งอาคาร ได้แก่ 1) โคมแขวนระย้า (ตะเกียงช่อ) ในห้องละหมาด 2) ป้ายชื่อเจ้าของเรือนอักษรภาษาอาหรับ 3) การประดับผนังเรือนด้วยคำสอนที่คัดมาจากคัมภีร์อัลกุรอานหรือชื่อศาสดาด้วยอักษรภาษาอาหรับ 4) การประดับผนังด้วยภาพถ่ายครอบครัว ภาพถ่ายบุคคลสำคัญ หรือภาพถ่ายบุคคลที่ตนเคารพนับถือ 5) การตกแต่งพื้นที่ด้วยของใช้จากแถบตะวันออกกลาง
10. การประดับผ้าสีบริเวณหัวเสาของเรือนและการจัดวางพื้นที่สำหรับผีบ้านผีเรือนตามคติพราหมณ์

จากข้อสรุปข้างต้น มีความสอดคล้องกับคำนิยามของ (Mehrpoaya, Hossein, Khuonbazi, Vahid and Ahouei, Sadeg, 2015) ที่กล่าวว่า อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมจะเกิดขึ้นได้ในที่ตั้งและกลุ่มคนเฉพาะ แม้จะมีการนำเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์จากพื้นที่นั้นไปสู่พื้นที่อื่น อัตลักษณ์ดังกล่าวย่อมปรับเปลี่ยนไปเป็นอัตลักษณ์ใหม่ เนื่องจากอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมจะสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเสมอ ดังนั้น องค์ประกอบต่างๆ ที่พบภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียนซึ่งได้รับอิทธิพลด้านความเชื่อและวัฒนธรรมของจากชาวมุสลิมทางตอนใต้ และได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่อยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมภาคกลาง จึงเป็นปัจจัยให้เกิดอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิมคลองตะเคียน ดังเช่น การเลือกอยู่อาศัยภายในเรือนไทยเดิม แต่มีการประยุกต์และปรับเปลี่ยนองค์ประกอบตามประเพณีและวัฒนธรรมของตน ซึ่งข้อสังเกตที่น่าสนใจใน

พื้นที่แห่งนี้ คือ ชาวมุสลิมคลองตะเคียนสามารถปฏิเสธหรือรับเอาวัฒนธรรมของพื้นที่ซึ่งมีความเข้มข้นของศาสนาพุทธและพราหมณ์อยู่มากมาอย่างไม่ขัดเขิน และอยู่ร่วมกันอย่างเป็นมิตร ดังนั้น อัตลักษณ์ที่แสดงออกผ่านสถาปัตยกรรม จึงสามารถสื่อถึงตัวตนของผู้อยู่อาศัยได้ทั้งในแบบรูปธรรมและนามธรรม และสามารถทำให้รับรู้และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อม คน และความเชื่อของชาวมุสลิมคลองตะเคียน ซึ่งเป็นผู้รังสรรค์รูปแบบและองค์ประกอบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่พหุวัฒนธรรม ที่มีการแสดงออกถึงตัวตนอย่างชัดเจน แต่ไม่ขัดแย้ง และมีการยอมรับวิถีชีวิตของคนต่างวัฒนธรรมอย่างกลมกลืน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาอัตลักษณ์พื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นชาวมุสลิม จ.พระนครศรีอยุธยา นี้เป็นการศึกษาจากเรือนตัวแทนจำนวน 25 หลัง คัดเลือกโดยผู้วิจัยเอง อย่างไรก็ตาม ภายในพื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีความสัมพันธ์และถูกบันทึกอยู่ในประวัติศาสตร์ไทย ยังไม่เคยมีการศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรมอยู่อีกจำนวนหลายหลัง และมีแนวโน้มที่จะสูญสลายไปตามกาลเวลา เห็นควรให้มีการเก็บบันทึกข้อมูลเพื่อนำไปศึกษาในประเด็นอื่นๆ ต่อไป ซึ่งจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยยังคงมีข้อสงสัยที่ยังไม่สามารถหาคำตอบได้จากข้อมูลที่มีอยู่ คือ เหตุใดเรือนไทยเดิมที่ชาวมุสลิมอาศัยอยู่นี้ช่างปรุงเรือนถึงเป็นชาวมุสลิมจำนวน 21 หลัง คิดเป็น ร้อยละ 84 ของเรือนกรณีศึกษาทั้งหมด แสดงถึงการถ่ายทอดวิชาการปรุงเรือนจากบรรพบุรุษมาอย่างยาวนานและยังคงเข้มข้น แต่ทว่า โดยทั่วไปแล้ว การอพยพการตั้งถิ่นฐานมาจากดินแดนต่างวัฒนธรรม ผู้คนเหล่านั้นย่อมหอบหิ้วสัมภาระทางวัฒนธรรมติดตัวไปยังถิ่นฐานแห่งใหม่ด้วย เรือนพักอาศัยของชนกลุ่มนั้นย่อมมีลักษณะที่เหมือนกับถิ่นฐานที่ตนจากมา เห็นได้ชัดเจนในเรือนไททรงดำจากหลายๆ พื้นที่ เช่น สุพรรณบุรี เพชรบุรี เป็นต้น ทั้งนี้ เรือนชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีหลากหลายเชื้อสายกลับอยู่อาศัยในเรือนไทยเดิมแบบประเพณี ที่มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ภายในเรือนให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งต่างจากข้อเท็จจริงข้างต้น ข้อสงสัยดังกล่าวจึงน่าทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาคำตอบต่อไป

ภาคผนวก

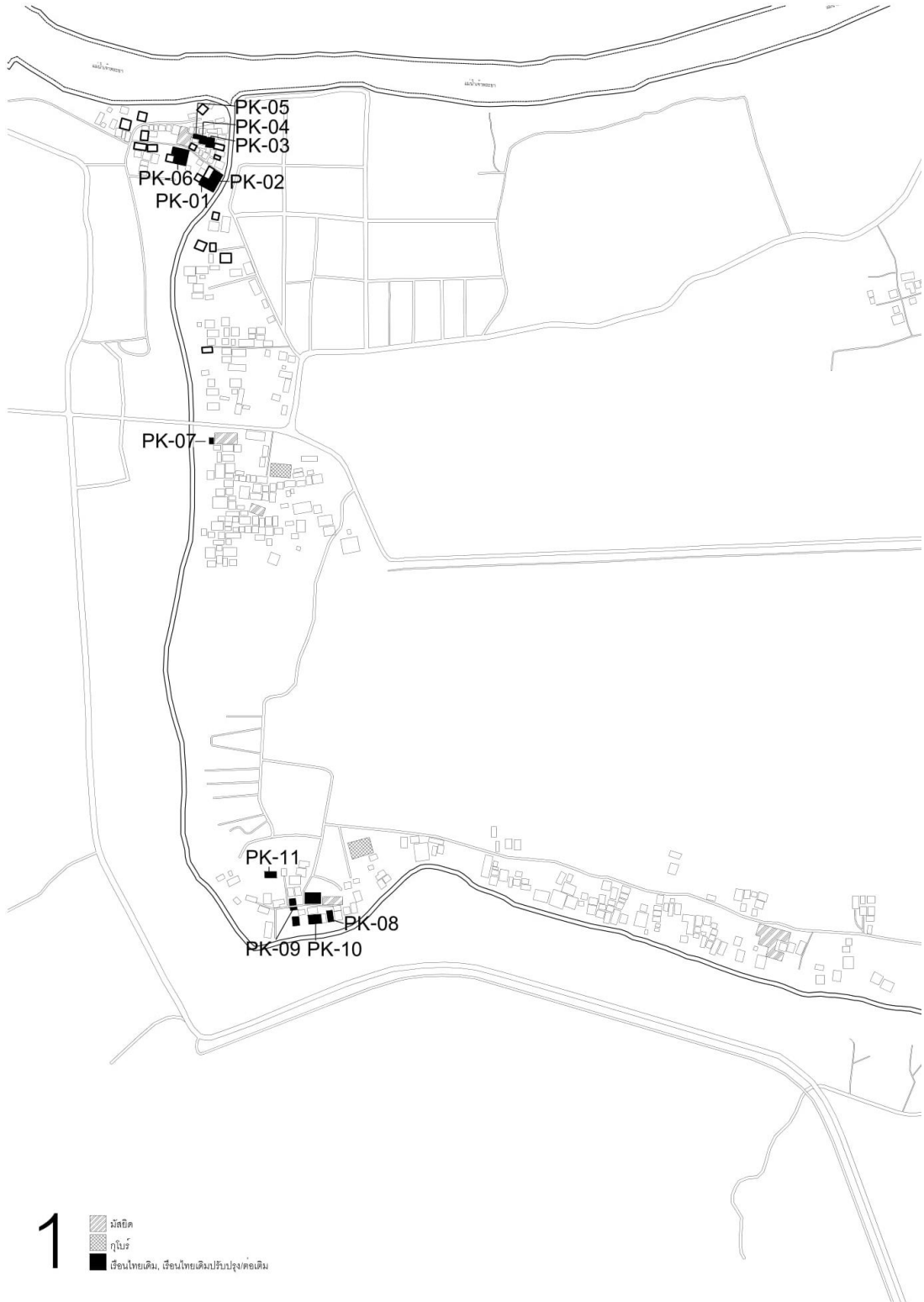
แบบฟอร์มการสำรวจ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน					
ชุมชน	รหัสอาคาร		รหัสภาพถ่าย		
วันที่สำรวจ	ผู้สำรวจ				
เจ้าของบ้าน	จำนวนสมาชิก				
ที่อยู่	บ้านเลขที่				
กรรมสิทธิ์	☐ กรมศาสนา	☐ ราชการ	☐ รัฐวิสาหกิจ	☐ ผู้อยู่อาศัย	☐ .....
เชื้อสาย	☐ ปัตตานี	☐ มลายู	☐ เปอร์เซีย	☐ อินเดีย	☐ ไม่ทราบ
ส่วนที่ 2 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม					
อายุเรือน	☐ 10-20 ปี	☐ 21-40 ปี	☐ 41-60	☐ 60 ปีขึ้นไป	☐ 100 ปีขึ้นไป
ประเภท	☐ เรือนเดี่ยว	☐ เรือนแฝด	☐ เรือนหมู่	☐ ศาลาน	☐ อาคารสาธารณะ
รูปแบบ	☐ ทรงไทย	☐ พื้นถิ่น	☐ สมัยใหม่	☐ ประยุกต์	☐ .....
ที่ตั้ง	☐ ริมน้ำ	☐ ริมถนนหลัก	☐ ริมถนนรอง	☐ ไกลทางสัญจร	
หน้าบ้าน	☐ คู คลอง	☐ แม่น้ำ	☐ ถนน		
จำนวนชั้น	☐ 1 ชั้น	☐ 1 ชั้น ยกพื้นสูง	☐ 2 ชั้น	☐ มากกว่า 2 ชั้น	
หลังคา	☐ จั่ว	☐ บันหย่า	☐ หลังคาแบน	☐ ผสมผสาน	
วัสดุหลังคา	☐ ธรรมชาติ	☐ กระเบื้อง	☐ สังกะสี	☐ ผสมผสาน	
วัสดุผนัง	☐ ไม้	☐ คอนกรีต	☐ สังกะสี	☐ ผสมผสาน	
หน้าต่าง	☐ เรือนไทยเดิม	☐ เรือนมลายู	☐ พื้นถิ่น	☐ สมัยใหม่	☐ ประยุกต์
งานฝีมือช่าง	☐ มุสลิม	☐ ไทยพุทธ	☐ จีน		
ข้อมูลเพิ่มเติม					
ส่วนที่ 3 การใช้สอยอาคาร					
การใช้สอย	☐ ว่าง	☐ อยู่อาศัย	☐ พาณิชย์	☐ ราชการ	☐ ศาสนสถาน
เรือนเดิม	☐ พ่อแม่	☐ ลูกชาย	☐ ลูกสาว	☐ หลาน	☐ เขย-สะใภ้
พื้นที่					
ความเชื่อ					
ช่วงเวลา	เช้า	เที่ยง	บ่าย	เย็น	กลางคืน
กิจกรรม					
ละหมาด					
ผู้ใช้สอย					
อธิบาย					

ส่วนที่ 4 ทักษะของผู้ใช้อาคาร			
แนวโน้ม	☐ อยู่ที่เดิม	☐ ย้ายถิ่นฐานภายในเขตพื้นที่	☐ ย้ายถิ่นฐานไปนอกเขตพื้นที่
พื้นที่สำคัญ	☐ เรือนรุ่นเก่า	☐ เรือนรุ่นใหม่	
การสืบทอด เรือนรุ่นเก่า	☐ รักษารูป แบบเดิม	☐ ปรับเปลี่ยนวัสดุบางส่วนแต่คงรูป แบบเดิมไว้	☐ ปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบใหม่โดยใช้ วัสดุเดิม
ทัศนคติ			
ความ ต้องการ	☐ ต่อเติม	☐ ซ่อมแซม	☐ รื้อ-สร้าง
		☐ ขาย	☐ อื่นๆ
ส่วนที่ 5 บทวิเคราะห์			
คุณค่าของอาคาร			
เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์	☐ มี	☐ ไม่มี	
คุณค่าและความสำคัญต่อชุมชน	☐ มี	☐ ไม่มี	
ลักษณะโดดเด่นด้านฝีมือช่าง	☐ มี	☐ ไม่มี	
อัตลักษณ์เฉพาะโดดเด่น	☐ มี	☐ ไม่มี	
ความสอดคล้องกับ สภาพแวดล้อม	☐ มาก	☐ น้อย	
อธิบาย			
ส่วนที่ 6 ความดั้งเดิมของสถาปัตยกรรม			
ที่ตั้ง	☐ ที่เดิม	☐ ย้ายมา	ระบุ
บริเวณโดยรอบ	☐ เปลี่ยนแปลงน้อย	☐ ปานกลาง	เปลี่ยนแปลงมาก
ความดั้งเดิมของวัสดุ	☐ น้อย	☐ ปานกลาง	☐ มาก
ความดั้งเดิมเชิงรูปแบบ	☐ น้อย	☐ ปานกลาง	☐ มาก
สภาพในปัจจุบัน	☐ ดี	☐ ปานกลาง	☐ ทรุดโทรม
ภัยคุกคาม	☐ ชัดแย้งภายใน	☐ ภัยธรรมชาติ	☐ การพัฒนา
	☐ การใช้พื้นที่ไม่ เหมาะสม	☐ หน่วยงาน	
อธิบาย			

ผังการสำรวจ

รายการอ้างอิง

- Abdel-moniem El-Shorbagy. (2010). Traditional islamic-arab house: vocabulary and syntax. *International Journal of Civil & Engineering*, 4, 15-20.
- Akeel Noori Almulla Hwaish. (2015). Concept of the Islam house; a case study of the early Muslim house [Press release]
- Conrad Hackett and David McClendon. Christians remain world's largest religious group, but they are declining in Europe. Retrieved from <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/04/05/christians-remain-worlds-largest-religious-group-but-they-are-declining-in-europe>
- Hossein Mehrpoya, V. K. a. S. A. (2015). A comparison of "identity" in vernacular (traditional) and contemporary (modern) house. *Walia Journal*, 31, 69-75.
- Hussin Mutalib. (2008). *Islam in Southeast Asia*. Singapore: Institute of Southeast Asia.
- Phillip Gibbs. (1987). *Building a Malay house*. New York: Oxford University Press.
- Thomson Gale. Islam: Islam in Southeast Asia. Retrieved from <http://www.encyclopedia.com/environment/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/islam-islam-southeast-asia>
- กรมศิลปากร. (2551). โบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (Vol. เล่ม 2). กรุงเทพฯ: ทวีวัฒนาการพิมพ์.
- กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ. ความสัมพันธ์ระหว่างสี่กับศาสนาอิสลาม. Retrieved from http://sameaf.mfa.go.th/th/country/middle-east/tips_detail.php?ID=5398&SECTION=39
- เขต รัตนจรณษ. (2543). เรือนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการหัวข้อความหลากหลายของเรือนพื้นถิ่นไทยระหว่างวันที่ 22-23 มิถุนายน พ.ศ. 2543 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จันทร์รัตน์ เหมเวช. (2544). เรือนไทยมุสลิมแบบประเพณีใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลานราธิวาส และสตูล). (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- จันทร์รัตน์ เหมเวช. (2548). เรือนไทยในสี่จังหวัดชายแดนใต้. หน้าจั่ว, 3, 102-111.
- จิตาพร แสงนิล. (2548). การศึกษาชุมชนมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในสมัยอยุธยา (พุทธศตวรรษที่ 19-23). (วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร,

- ชอบอ จิตรอาจ. (2560, 20 กุมภาพันธ์) /Interviewer: มณฑาทิพย์ แยมประดิษฐ์.
- ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์. (2517). ความสัมพันธ์ของมุสลิมทางประวัติศาสตร์และวรรณคดีไทย และสำเภากษัตริย์สุลัยมาน (ฉบับย่อ). กรุงเทพฯ: สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย.
- ปิติ มณีเนตร. (2554). อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมภายในร่วมสมัย กรณีศึกษา ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. รายงานการวิจัยทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- บุญนุชวิภา เสนคำ และเอกพล สิริชัยนันท์. (2560). การศึกษาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูรเพื่อเป็นแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในร้านค้า. วารสารสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างวิจัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 16.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. ฤกษ์. Retrieved from <http://www.royin.go.th/dictionary>
- พระยาโบราณราชธานินทร์. (2561). รวมเรื่องกรุงเก่าของพระยาโบราณราชธานินทร์. พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนางสาวเพ็ญ เดชะคุปต์ เป็นกรณีพิเศษ ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร. สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา.
- พลับพลึง คงชนะ. พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชุมชนไทยมุสลิมอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. บทความสรุปงานวิจัย เรื่อง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชุมชนไทยมุสลิมอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา.
- ภัทรชาติ ศิริวรรณ. (2557). แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนไทยมุสลิมจังหวัดนนทบุรี. การประชุมวิชาการ การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน ครั้งที่ 4.
- มูร์ออด บินอุมร์. (2535). อนุสรณ์งานเปิดอาคารอเนกประสงค์มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า ฮ.ศ.1413. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพรส โปรดักส์.
- ฤทัย ใจจงรัก. (2539). เรือนไทยเดิม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์.
- วงศ์ฉัตร ฉัตรกุล ณ อยุธยา. (2543). เรือนไทยภาคกลาง. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการหัวข้อความหลากหลายของเรือนพื้นถิ่นไทย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิโรต ศรีสุโร. (2543). สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นนั้นสำคัญไฉน? เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการหัวข้อความหลากหลายของเรือนพื้นถิ่นไทย. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ส่วนข่าวและรายการภูมิภาค สำนักประชาสัมพันธ์เขต 8 กาญจนบุรี. ฤกษ์ยามในการปลูกเรือนของมุสลิม. Retrieved from http://region8.prd.go.th/ewt_news.php?nid=3434
- ส่วนข่าวและรายการภูมิภาค สำนักประชาสัมพันธ์เขต 8 กาญจนบุรี. อัตลักษณ์ที่อยู่อาศัยของชาวมุสลิม. Retrieved from http://region8.prd.go.th/ewt_news.php?nid=3434
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. อัตลักษณ์. Retrieved from <http://www.royin.go.th/?knowledges=>

อัตลักษณ์-16-มิถุนายน-25

เสถียรโกเศศ. (2531). พิธีเนื่องในการสร้างบ้านปลูกเรือน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาคมสังคมาศาสตร์
แห่งประเทศไทย.

อรศิริ ปาณินท์. (2541). เรือนพื้นถิ่นลวดลายแกะเมืองพระนครศรีอยุธยา. พิมพ์เป็นที่ระลึกในงาน
พระราชทานเพลิงศพ พลอากาศตรี เอกชัย มุสิกบุตร.

อัชยานันท์ จิตรโรจนรักษ์. (2557). แนวทางการสืบสานคุณค่าของอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมไทย.

(วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวมณฑาทิพย์ แยมประดิษฐ์
วัน เดือน ปี เกิด	28 มิถุนายน 2531
สถานที่เกิด	พระนครศรีอยุธยา
วุฒิการศึกษา	สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมไทย
ที่อยู่ปัจจุบัน	9/4 ม.6 ต.แม่ลา อ.นครหลวง จ.พระนครศรีอยุธยา
ผลงานตีพิมพ์	การประชุมวิชาการสร้างสรรค์ระดับชาติและการสัมมนาระดับบัณฑิตศึกษา "ภูมิปัญญาพื้นถิ่นสร้างสรรค์" / คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

